

JAKOŚĆ ŚRODOWISKA MIESZKANIOWEGO W STREFIE CENTRALNEJ WYBRANYCH MIAST WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

PRACA DOKTORSKA OPRACOWANA NA WYDZIALE ARCHITEKTURY POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ
AUTOR - mgr inż. arch. Justyna Kobylarczyk
PROMOTOR - dr hab. inż. arch. Grażyna Schneider-Skalska, prof. PK

Kraków 2007

I. WPROWADZENIE

1. Wstęp	
1.1. Uzasadnienie wyboru tematu i aktualność tematyki pracy.....	6
2. Teza oraz cel i zakres pracy	
2.1. Tezy pracy.....	9
2.2. Cel pracy	
2.3. Zakres pracy	
2.3.1. Zakres problemowy pracy	
2.3.2. Zakres czasowy pracy	
2.3.3. Zakres terytorialny pracy	
3. Metoda pracy	
3.1. Konstrukcja pracy	
3.2. Metoda badań	
3.3. Stan badań w tym omówienie literatury przedmiotu	
3.4. Podstawowe pojęcia	

II. CZĘŚĆ ANALITYCZNA

II A. Analiza materiału teoretycznego

4. Strefa centralna małego miasta jako środowisko mieszkaniowe	
4.1. Jakość środowiska mieszkaniowego - współczesne wymogi komfortu zamieszkania	
4.1.1. Intymność i spokój	
4.1.2. Kontakt z naturą	
4.1.3. Bezpieczeństwo	
4.1.4. Harmonia	
4.1.5. Dostępność programu podstawowego	
5. Strefa centralna małego miasta jako przestrzeń wielofunkcyjna, zapewniająca atrakcyjność miejsca zamieszkania	
5.1. Różnorodność atrakcji i funkcji	
5.2. Możliwość wypoczynku i rekreacji	
5.3. Czytelność struktury	
5.4. Dobra kultury i ich wpływ na strefę centralną	
5.5. Walory estetyczne	
6. Podsumowanie materiału teoretycznego	

II B. Analiza wybranych przykładów

7. Kryteria wyboru miast i obszarów, metody badawcze	
7.1. Przykłady polskie – Jarosław, Łańcut i Przeworsk	
7.1.1. Kryteria wyboru miast i obszarów	
7.1.2. Charakterystyka wybranych miast i obszarów	
7.2. Przykład miasta zagranicznego	
7.2.1. Kryteria wyboru miasta i obszarów	
7.2.2. Charakterystyka wybranego miasta i obszarów	

7.3. Metody badawcze - charakterystyka

7.3.1. Wywiady

7.3.2. Analiza urbanistyczna

8. Wywiady – analiza badań

8.1. Wywiad pierwszy – Jakość środowiska mieszkaniowego na obszarze strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta i Przeworska

8.1.1. Analiza wyników i wnioski z badań dla Jarosławia

8.1.2. Analiza wyników i wnioski z badań dla Łańcuta

8.1.3. Analiza wyników i wnioski z badań dla Przeworska

8.2. Wywiad drugi - Prozdrowotny charakter zespołu mieszkaniowego na wybranych obszarach strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta Przeworska i Levočy

8.2.1. Analiza wyników i wnioski z wywiadu drugiego dla Jarosławia

8.2.2. Podsumowanie wywiadu drugiego dla Łańcuta

8.2.3. Podsumowanie wywiadu drugiego dla Przeworska

8.2.4. Podsumowanie wywiadu drugiego dla Levočy

8.3. Wywiad trzeci – Prozdrowotny charakter zespołu mieszkaniowego na wybranych obszarach strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta Przeworska i Levočy

8.3.1. Analiza wyników i wnioski z wywiadu trzeciego dla Jarosławia

8.3.2. Podsumowanie wywiadu trzeciego dla Łańcuta

8.3.3. Podsumowanie wywiadu trzeciego dla Przeworska

8.3.4. Podsumowanie wywiadu trzeciego dla Levočy

9. Wnioski ogólne z wywiadu drugiego i trzeciego

10. Analiza urbanistyczna

10.1. Analiza wybranych obszarów strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta Przeworska i Levočy pod kątem warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe

10.1.1. Analiza i wnioski dla wybranych obszarów strefy centralnej Jarosławia

10.1.2. Analiza i wnioski dla wybranych obszarów strefy centralnej Łańcuta

10.1.3. Analiza i wnioski dla wybranych obszarów strefy centralnej Przeworska

10.1.4. Analiza i wnioski dla wybranych obszarów strefy centralnej Levočy

III. SYNTEZA

11. Synteza na podstawie przeprowadzonych analiz

11.1. Zestawienie porównawcze i wnioski z dokumentacji fotograficznej badanych obszarów strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

11.1.1. Charakterystyka zabudowy

11.1.2. Kontakt z naturą

11.1.3. Przestrzeń społeczna/półprywatna

11.1.4. Czytelność struktury

11.1.5. Dostępność programu podstawowego

11.1.6. Wnioski z zestawienia fotograficznego

11.2. Zestawienie porównawcze i wnioski z wywiadu pierwszego dla analizowanych obszarów strefy centralnej badanych miast

11.2.1. Ocena komfortu zamieszkania

11.2.2. Ocena dostępu do usług

11.2.3. Bezpieczeństwo

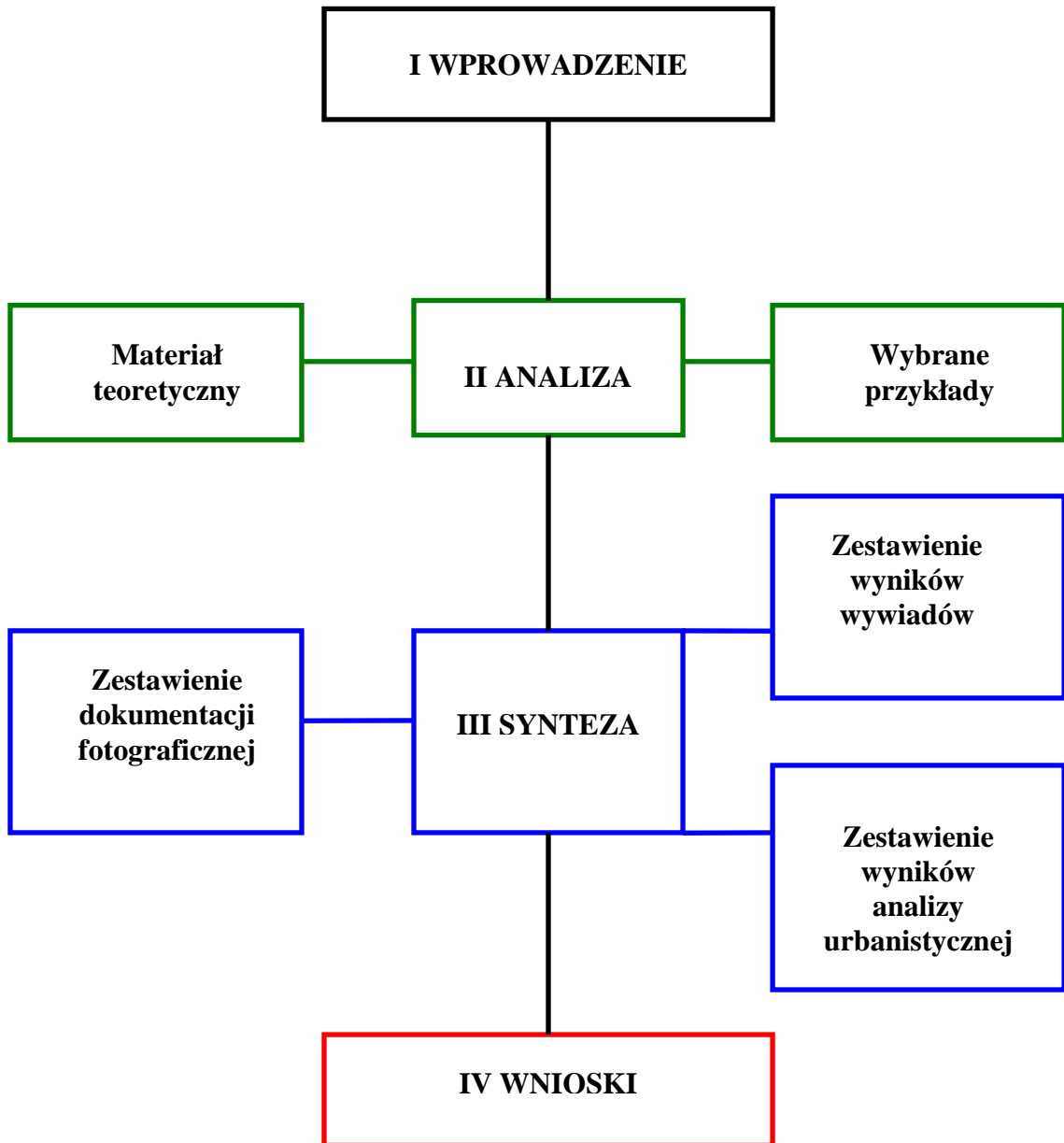
- 11.2.4. Estetyka
- 11.3. Zestawienie porównawcze i wnioski z wywiadu drugiego dla analizowanych obszarów strefy centralnej badanych miast
- 11.4. Zestawienie porównawcze i wnioski z wywiadu trzeciego dla analizowanych obszarów strefy centralnej badanych miast
- 11.5. Zestawienie porównawcze i wnioski z analizy urbanistycznej dla wybranych obszarów strefy centralnej badanych miast
- 11.6. Ocena warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na podstawie analizy urbanistycznej
 - 11.6.1. Wyniki porównawcze dla obszaru I strefy centralnej Jarosławia, Łącuta, Przeworska i Levočy
 - 11.6.2. Wyniki porównawcze dla obszaru II strefy centralnej Jarosławia, Łącuta, Przeworska i Levočy
 - 11.6.3. Wyniki porównawcze dla obszaru III strefy centralnej Jarosławia, Łącuta, Przeworska i Levočy
 - 11.6.4. Wyniki porównawcze dla obszaru IV strefy centralnej Jarosławia, Łącuta, Przeworska i Levočy
 - 11.6.5. Komentarz do wyników badań

IV. WNIOSKI

12. Wnioski ogólne i zalecenia

Literatura
Spis ilustracji
Spis tablic

„...Musimy budować i zamierzamy budować miasta, budynki i domy dla faktycznej i konkretnej osoby: dla człowieka, dla kobiety, dla starszej osoby – dla konkretnych osób z ich własnymi twarzami i osobowościami. Jest to zadanie polegające na ściągnięciu bytu ludzkiego z piedestału ideowych abstrakcji i przywróceniu mu środowiska życia prywatnego”¹.

¹ M. Janowski, *Człowiek jako współtwórca architektury: Od buntu mas do indywidualnej ekspresji*, [w:] *Zachowanie, Środowisko, Architektura (2), Forma i przestrzeń w świadomości użytkowników i projektantów*, Stowarzyszenie Psychologia i Architektura, Poznań 2003, str.20-21.

I. WPROWADZENIE

1. Wstęp

1.1. Uzasadnienie wyboru tematu i aktualność tematyki pracy

Wybór tematu jest przede wszystkim wynikiem aktualności problematyki dotyczącej roli małych miast w strukturze przestrzennej kraju oraz wzrostu znaczenia jakości miejskiego środowiska Mieszkaniowego dla coraz bardziej świadomych swoich potrzeb mieszkańców. Istotny wpływ na wybór tematu miały też osobiste zainteresowania autorki związane z rejonem Polski południowo – wschodniej i jego kulturowych wartości w obrębie miejskich stref centralnych.

Tematyka związana z rozwojem stref centralnych w małych miastach o dużym potencjale jest przedmiotem wielu rozważań i planów na przyszłość. Europejska prognoza rozwoju przestrzennego stworzyła możliwości i nadzieje na rozwój małych ośrodków miejskich, o szczególnych walorach kulturowych i historycznych. „Wytyczne polityki rozwoju przestrzennego w Unii Europejskiej dotyczą: rozwoju zrównoważonego i policentrycznego systemu sieci miast oraz nowych relacji pomiędzy terenami miejskimi i wiejskimi, zapewnienia równoprawności dostępu do infrastruktury i wiedzy, trwałego i zrównoważonego rozwoju, właściwego zarządzania i ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego”². W przeprowadzonej strukturze następuje wyraźne zróżnicowanie pomiędzy aglomeracjami i miastami dużymi a grupą miast małych (do 50 tys. mieszkańców). „Miejski obszar Europy jest ogromnie zróżnicowany. Około 20% populacji żyje w dużych ośrodkach miejskich liczących ponad 250 tys. mieszkańców. Kolejne 20% w miastach średniej wielkości o liczbie od 50-250 tys. mieszkańców i 40% w mniejszych miejskich przestrzeniach liczących od 10-50 tys. ludzi”³. W dużych zespołach miejskich łatwiej jest wyzwolić koniunkturę. Miasta małe i średnie muszą szukać swojej tożsamości i dróg rozwoju. Ze względu na zróżnicowane uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne są to przede wszystkim rozwiązania indywidualne.

² Komitet Rozwoju Przestrzennego, *Europejska Perspektywa Rozwoju Przestrzennego EPRP Na rzecz trwałego i zrównoważonego rozwoju obszaru Unii Europejskiej*, Zarząd Główny Towarzystwa Urbanistów Polskich, Warszawa 2000.

³ European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Sustainable Urban Development in the European Union: Framework for action*, str.2. (tłumaczenie autorki)

Aktualność pracy w polskich warunkach wynika z dużej dynamiki zmian społeczno – gospodarczych i prawnych zachodzących w Polsce, przy równoczesnej możliwości wykorzystania wieloletnich już doświadczeń. Z doświadczeń tych wynika między innymi, że miasta małe upatrują swoją szansę na przyszłość w rozwoju funkcji turystyczno – wypoczynkowej oferując atrakcyjność małomiasteczkowego nastroju i bliskości przyrody. Stąd fundamentalne znaczenie ma kierunek planowanej modernizacji i rewaloryzacji obszaru centralnego odgrywającego w tych planach istotną rolę ale nadal pozostającego ważnym obszarem mieszkaniowym.

Rozwój cywilizacyjny wprowadził nowe możliwości i oczekiwania, a także zagrożenia. Przyniósł także szersze spojrzenie na środowisko mieszkaniowe jako bliskie i dalsze otoczenie człowieka biorące udział w tworzeniu „lepszego” rzeczywistości.

Współczesny problem jakości środowiska mieszkaniowego małych miast zwraca uwagę na liczne procesy, jakie wpłynęły na ich rozwój, a także zagrożenia środowiska mieszkaniowego w strefie centralnej. Dużym zainteresowaniem zostały objęte miasteczka przynależące do obszaru „wschodniej ściany” kraju, ze względu na konieczność przeprowadzenia na ich terenie działań rehabilitacyjnych zmierzających do poprawy warunków życia i jakości środowiska mieszkaniowego. Problem wydaje się tym poważniejszy, że niewielkie ośrodki miejskie zlokalizowane we wschodniej części Polski z jednej strony są miastami o dużych możliwościach rozwoju (między innymi ze względu na możliwy w przyszłości rozwój handlu ze wschodnimi sąsiadami Polski), a z drugiej strony odznaczają się brakiem środków finansowych. W efekcie miasteczka te coraz bardziej ubożają. Problem ten staje się motywacją do dalszej analizy warunków, jakie w chwili obecnej są w stanie zapewnić swoim mieszkańcom te często cenne i historycznie ważne ośrodki.

Jednym z najważniejszych wyzwań dla współczesności jest pogodzenie aspiracji z możliwościami w zakresie środowiska mieszkaniowego, przy zachowaniu historycznego charakteru miejsca. Aspiracje wynikają z naturalnego dążenia człowieka do coraz lepszych warunków życia, w czym znacznie pomaga rozwój techniki i technologii (budynki inteligentne). Ograniczenia wynikają z zasobów finansowych właścicieli dóbr materialnych (osób fizycznych i prawnych) oraz uwarunkowań formalno – prawnych. Dążenia i aspiracje indywidualnych i prawnych właścicieli oraz użytkowników substancji mieszkaniowej nie mogą być oderwane od konkretnego miejsca. W przypadku strefy centralnej dominuje zabudowa zabytkowa o zróżnicowanej wartości technicznej i historycznej.

Wciąż mamy nadzieję, że często zapomniane obszary centralne małych miast o swoim indywidualnym charakterze przeżyją renesans chroniąc się przed dalszą urbanistyczną i architektoniczną degradacją. Stwarza to także możliwości poprawy jakości środowiska mieszkaniowego. Jeszcze niedawno niewielkie terytorialnie miasto kojarzyło nam się często z prowincjonalizmem, a nawet zacofaniem. Dziś chcemy obszar centralny małych miast cenić za komfort, jaki może nam oferować, a także za cenne skarby kultury, w postaci licznych pozostałych zabytków. Obecnie strefy centralne miasteczek chcą tętnić życiem, pragną także stanowić atrakcję dla

turystów kreując przy tym swój wizerunek - reprezentacyjnej przestrzeni o nienaganej architekturze, łatwej dostępności do podstawowych usług i mediów, a co najważniejsze dla turystów, do licznych i różnorodnych atrakcji. Problemem jest ocena możliwości i potrzeb oraz kierunków działań, aby stan ten osiągnąć.

2. Tezy oraz cel i zakres pracy

2.1. Tezy pracy

1. Strefa centralna małego miasta może spełniać kryteria jakości współczesnego środowiska mieszkaniowego nie tracąc swojego indywidualnego charakteru i współczesnej roli wielofunkcyjnego centrum miasta z łatwym dostępem do usług handlu, kultury i rekreacji.

2. Na ocenę jakości środowiska mieszkaniowego przez mieszkańców strefy centralnej małego miasta nie ma istotnego wpływu lokalizacja miejsca zamieszkania w obszarze strefy.

2.2. Cel pracy

Celem pracy jest:

- określenie pozytywnych relacji między funkcją mieszkaniową historycznego obszaru strefy centralnej a funkcją usługową małego miasta,
- określenie parametrów komfortu zamieszkania,
- rozwinięcie i sprawdzenie metody oceny jakości środowiska,
- określenie wniosków w zakresie:
 - relacji zachodzących pomiędzy funkcjami ogólnomiejskimi, a funkcją mieszkaniową
 - kierunków interwencji w dostosowaniu istniejącego środowiska mieszkaniowego do współczesnych wymagań,

2.3. Zakres pracy

2.3.1. Zakres problemowy pracy

Praca obejmuje następujące zagadnienia:

- jakość środowiska mieszkaniowego
- czynniki kształtujące komfort mieszkania w przestrzeni centralnej małego miasta
- metoda oceny jakości środowiska mieszkaniowego

2.3.2. Zakres czasowy pracy

Zakres czasowy jest ze względu na charakter pracy bardzo zróżnicowany

- a) Część analityczna materiału teoretycznego dotyczy kształtowania atrakcyjnej przestrzeni realizującej potrzeby człowieka w zakresie mieszkaniowym. Obejmuje ona współczesne przykłady. Jedynie odwołania zawarte w przepisach sięgają do przykładów różnych epok.
- b) Analiza historycznych obszarów strefy centralnej polskich miast: Jarosławia, Łańcuta i Przeworska oraz miasta słowackiego - Levočy obejmuje przykłady zespołów mieszkaniowych z różnych okresów (zespoły historyczne, z okresu międzywojennego i współczesne)
- c) Wnioski z analizy zastanego środowiska mieszkaniowego i preferencji mieszkańców strefy centralnej odnoszą się do współczesności.
- d) Uwzględniona literatura tak w grupie czasopism jak i druków zwartych obejmuje okres od 1980r. do współczesności z poszerzeniem o prace fundamentalne z różnych okresów.

2.3.3. Zakres terytorialny pracy

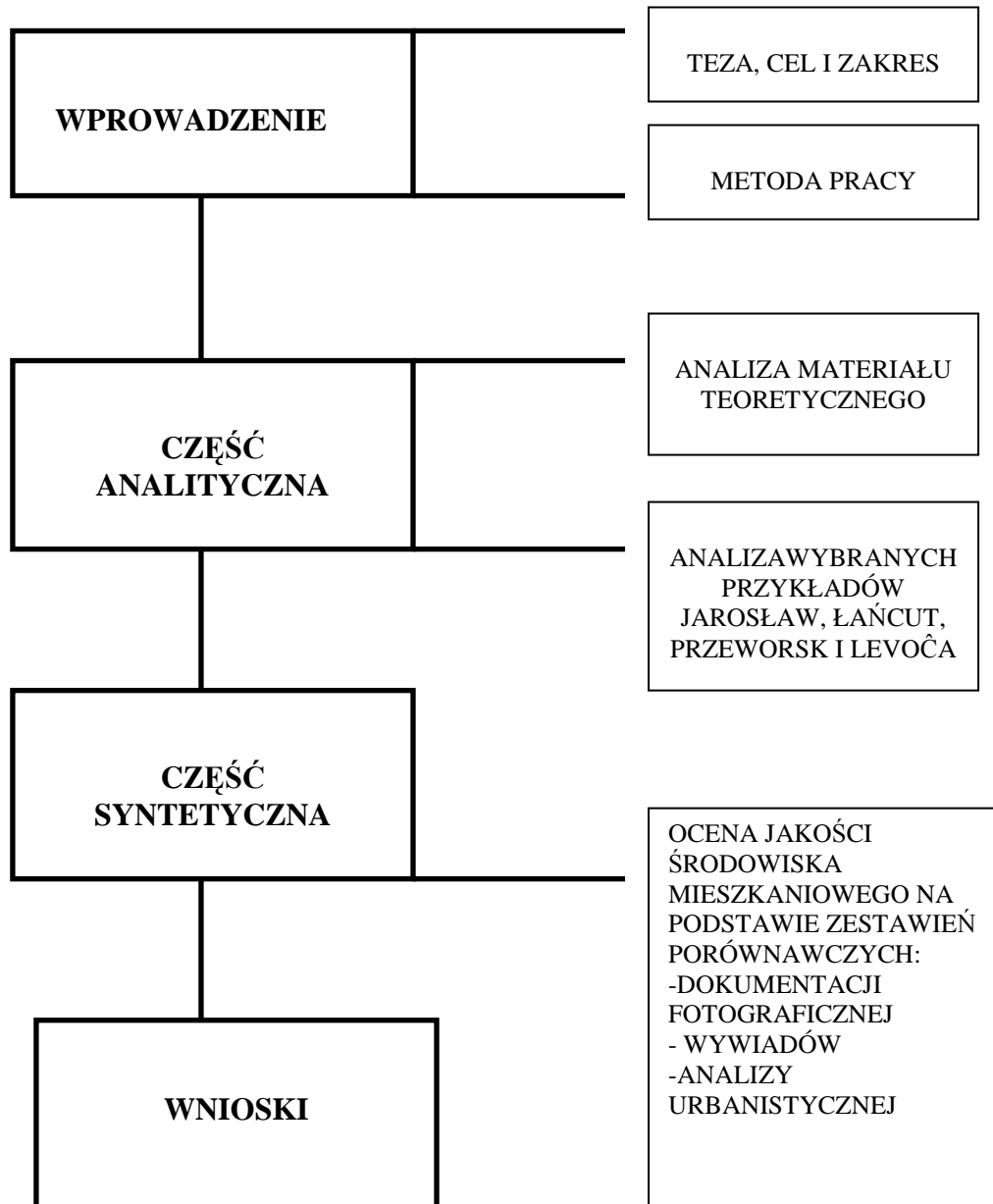
- W części naświetlającej problem zjawisk i poglądów związanych ze środowiskiem mieszkaniowym w strefach centralnych małych miast zakres terytorialny pracy dotyczy podobnej do polskiej strefy klimatycznej Europy.
- Część analityczna i syntetyczna dotyczy strefy centralnej małych miast polskich oraz jednego miasta zlokalizowanego na terenie Słowacji.

Przykłady polskie podane w analizie zlokalizowane są w południowo-wschodniej części kraju (województwo podkarpackie). Uwzględnione zostały obszary centralne miast: Jarosławia, Łańcuta i Przeworska. Przykładem zagranicznym jest miasto Levoča zlokalizowane na terenie Słowacji. Levoča graniczy z Polską od strony południowo – wschodniej. O jej wyborze zadecydowała głównie lokalizacja i charakter analizowanego obszaru centralnego. Więcej informacji na ten temat zostało zawartych w części analitycznej pracy, w punkcie: 7.2 - 7.2.2.

- Część wnioskowa odnosi się do obszarów strefy centralnej analizowanych miast i w pewnej części zawiera uogólnienia dotyczące małych ośrodków jako grupy miast o szczególnych cechach i potencjale.

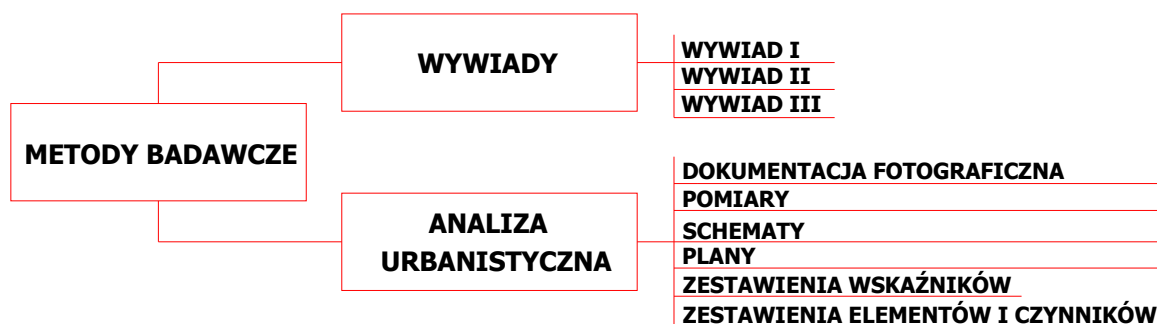
3. Metoda pracy

3.1. Konstrukcja pracy

Rys. 3.1. Konstrukcja pracy

3.2. Metoda badań

Rys.3.2. Metody badawcze

Podjęty temat pracy: „Jakość środowiska mieszkaniowego w strefie centralnej wybranych miast województwa podkarpackiego” dotyczy wielu płaszczyzn naukowych i badawczych, w tym przede wszystkim: architektury i urbanistyki, ale też socjologii. Dlatego też w pracy zostało zastosowanych kilka metod badawczych. Przedstawione zostały przy tym zarówno tło rozpatrywanej problematyki jak i badania własne wraz z wnioskami wynikającymi z przeprowadzonych analiz.

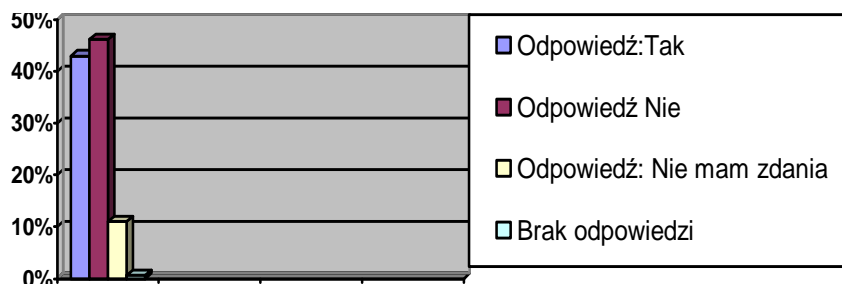
Szerokie tło tematyki zaprezentowane zostało na podstawie literatury przedmiotu oraz prac Instytutu Projektowania Urbanistycznego Politechniki Krakowskiej, a zwłaszcza Katedry Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego. Szczególnie praca G. Schneider – Skalskiej pt. „Kształtowanie zdrowego środowiska Mieszkaniowego. Wybrane zagadnienia” wywarły duży wpływ na przebieg i formę badań własnych autorki.

Zastosowane metody badawcze, wywiady i analiza urbanistyczna, posłużyły do dokonania oceny jakości środowiska. Pierwszą część stanowi ocena jakości dokonana przez mieszkańców w wywiadach przeprowadzonych przez autorkę. W drugiej części oceny dokonała autorka wykorzystując: wizję lokalną, dokumentację fotograficzną, pomiary, sporządzone przez siebie schematy analityczne. W części syntetycznej autorka dokonała zestawień i porównań w skali obszarów i na tej podstawie sporządziła wnioski.

Jedną z metod badawczych użytych przez autorkę w badaniach terenowych był wywiad. Przeprowadzono trzy niezależne wywiady różniące się między sobą formą, treścią i sposobem oceny danego parametru. Wywiad pierwszy był przeprowadzony w sposób pośredni, natomiast wywiady drugi i trzeci w sposób bezpośredni. W przypadku wywiadu pierwszego respondenci zakreślali prawidłową odpowiedź, a także dokonywali odpowiedzi opisowej. W wywiadzie drugim osoby biorące udział w badaniu przydzielali określonemu pytaniu odpowiednią ilość punktów (od 0-10 i od

1-10). W wywiadzie trzecim suma punktów z wszystkich odpowiedzi musiała być dokładnie równa sto.

W celu realizacji wywiadu pierwszego przygotowano po 350 formularzy, dla każdej analizowanej strefy centralnej miasta Jarosławia, Łańcuta i Przeworska. Pytania dotyczyły wiadomości podstawowych oraz stanu infrastruktury, a przede wszystkim informacji z zakresu komfortu zamieszkania. Wyniki badań przedstawiono za pomocą wykresów słupkowych (rys.3.3). Więcej informacji na ten temat zostało zawartych w części analitycznej pracy w podrozdziale 8.1.

Rys.3.3. Wykres słupkowy jako sposób opracowania wyników badań w zakresie pierwszego wywiadu

W przypadku drugiego i trzeciego wywiadu do analizy wystarczyło po 10 formularzy (uzasadnienie w podrozdziale 7.2, w punkcie 7.3.1). Pytania skierowano w sposób bezpośredni (rozmowa) do mieszkańców czterech obszarów strefy centralnej: Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy.

Lokalizacje te obejmowały: zabudowę mieszkaniową wokół rynku, obszar sąsiadujący z rynkiem oraz dwa obszary zlokalizowane na granicy strefy centralnej. Wybrane lokalizacje charakteryzowały się różnorodnością w zakresie warunków mieszkaniowych, a także w zakresie charakteru zabudowy mieszkaniowej.

Obszar I kształtowała historyczna zabudowa zwarta, na obszarze II zlokalizowane były głównie budynki z okresu międzywojennego i współczesne realizacje. Obszar III charakteryzowała współczesna zabudowa wielorodzinna – bloki mieszkalne. Na obszarze IV zlokalizowane były domy wolnostojące.

Badania analizowanych obszarów przedstawione zostały w części analitycznej, w podrozdziale 8.2. i 8.3, w punktach od 8.2.1 - 8.2.4 i od 8.3.1 - 8.3.4.

Analizę badań opracowano przy wykorzystaniu statystyki matematycznej. Opisano ją szczegółowo w podrozdziale 7.3, w punkcie 7.3.1. Ostatecznie wyniki badań przedstawiono w formie graficznej głównie za pomocą: tablic (rys.3.4), wykresów liniowych (rys.3.5) a także wykresów punktowo - słupkowych (rys.3.6).

Tablica podstawowa

Nr Pytania	Wywiad									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	10	10	8	9	10	9	6	8	9	10
2	4	10	7	6	8	8	6	7	8	8
3	5	9	9	8	8	10	8	7	9	8
4	10	10	9	8	8	10	8	9	8	8
5	9	10	10	8	9	10	8	8	9	8
6a	10	10	9	9	8	8	10	7	6	8
6b	9	7	6	7	8	6	8	7	6	7
6c	10	10	10	8	8	10	7	9	8	8
6d	10	9	7	7	8	9	8	7	7	8
6e	10	9	9	7	7	8	8	8	7	7
6f	10	8	7	9	10	8	10	7	9	10
6g	10	10	10	8	7	9	10	9	9	10
6h	7	6	6	5	6	5	7	4	5	4
6i	4	3	5	5	4	5	5	4	7	4
6j	5	3	3	6	5	5	4	4	5	3

Tablica z wartościami średnimi do analizy liczebności próby

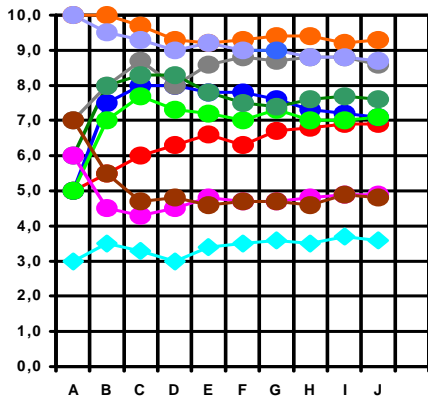
Nr pytania	Punkty po wywiadzie (wartości średnie)									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	4,0	6,0	7,0	7,8	7,4	7,7	7,9	7,9	8,1	8,3
2	4,0	4,5	4,3	5,8	6,2	6,5	6,7	6,8	6,9	7,0
3	8,0	8,5	8,0	8,0	8,0	8,2	8,3	8,3	8,4	8,4
4	8,0	8,0	8,7	8,8	8,6	8,7	8,7	8,6	8,6	8,6
5	6,0	7,0	7,3	7,5	7,6	7,5	7,9	7,9	7,8	7,8
6a	10,0	9,0	8,7	8,5	8,2	8,3	8,3	8,3	8,2	8,1
6b	4,0	6,0	6,3	6,8	6,6	6,7	6,9	7,0	6,9	6,8
6c	8,0	7,5	8,0	8,3	8,2	8,2	8,4	8,3	8,1	8,2
6d	6,0	6,5	6,7	7,0	7,6	7,7	7,7	7,8	7,7	7,8
6e	6,0	6,0	6,7	6,8	6,8	6,8	7,0	7,1	7,1	7,2
6f	9,0	9,0	9,0	9,3	9,0	8,8	8,9	8,8	8,7	8,6

Tablica z wartościami statystycznymi do analizy statystycznej

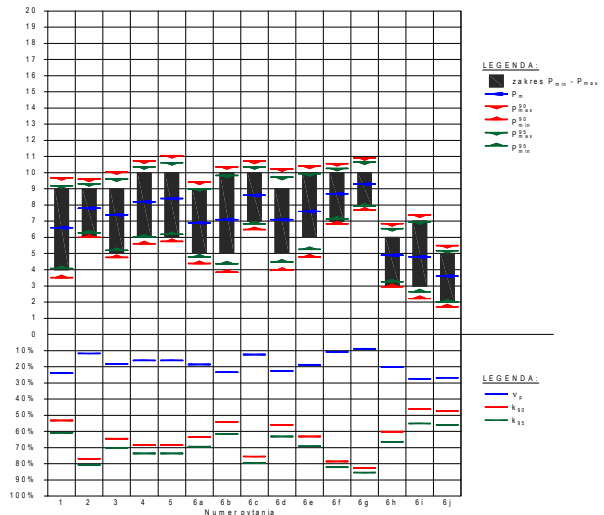
Nr Pytania	Wywiad										Wartości statystyczne								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	P_m	s_p	v_p	k_{95}	k_{90}	P_{min}^{95}	P_{max}^{95}	P_{min}^{90}	P_{max}^{90}
1	5	7	8	6	7	7	8	6	10	8	7,20	1,398	0,194	0,682	0,619	4,91	9,49	4,46	9,94
2	5	7	7	6	6	9	8	8	7	7	7,00	1,155	0,165	0,729	0,677	5,11	8,89	4,74	9,26
3	8	8	9	8	9	8	8	7	7	8	8,00	0,667	0,083	0,864	0,837	6,91	9,09	6,69	9,31
4	10	7	8	8	8	10	8	7	7	8	8,10	1,101	0,136	0,777	0,733	6,30	9,90	5,94	10,26
5	8	8	8	8	8	8	9	8	9	7	8,10	0,568	0,070	0,885	0,823	7,17	9,03	6,99	9,21
6a	8	7	7	8	8	7	7	6	8	8	7,40	0,699	0,94	0,846	0,815	6,26	8,54	6,03	8,77
6b	4	8	10	6	8	5	7	6	6	7	6,70	1,703	0,254	0,583	0,502	3,91	9,49	3,36	10,04
6c	5	9	10	9	9	8	7	8	8	9	8,20	1,398	0,171	0,720	0,665	5,91	10,49	5,45	10,95
6d	5	8	10	6	8	7	8	9	8	8	7,70	1,418	0,184	0,698	0,639	5,38	10,02	4,92	10,48
6e	7	7	10	8	6	7	6	8	6	7	7,20	1,229	0,171	0,720	0,665	5,18	9,22	4,79	9,61
6f	10	8	10	8	8	9	8	10	8	8	8,70	0,949	0,109	0,821	0,786	7,14	10,26	6,84	10,56
6g	10	10	10	9	10	8	8	10	9	10	9,40	0,843	0,090	0,853	0,824	8,02	10,78	7,74	11,06
6h	7	6	4	5	7	6	5	7	6	5	5,80	1,033	0,178	0,708	0,651	4,11	7,49	3,78	7,82
6i	5	3	7	6	5	5	4	5	4	4	4,80	1,135	0,237	0,612	0,535	2,94	6,66	2,57	7,03
6j	5	2	3	4	4	3	4	3	4	3	3,50	0,850	0,243	0,602	0,524	2,11	4,89	1,83	5,17

P_m – wartość średnia, s_p – odchylenie standardowe, v_p – współczynnik zmienności, k – współczynnik jednorodności, P_{min} – wartość minimalna, P_{max} – wartość maksymalna

Rys.3.4. Tablice jako sposób opracowania wyników badań w zakresie drugiego i trzeciego wywiadu

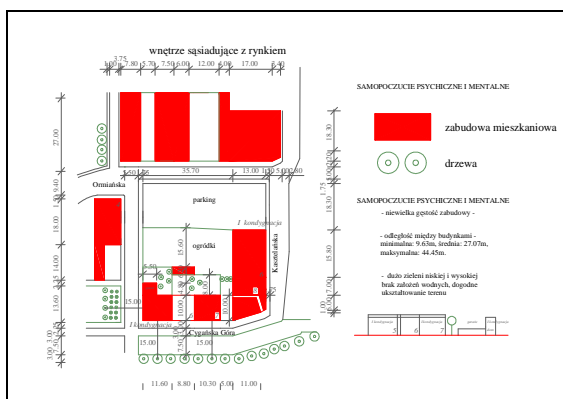
Rys.3.5. Wykres liniowy jako sposób opracowania wyników badań w zakresie drugiego i trzeciego wywiadu

Rys.3.6. Wykres punktowo – słupkowy jako sposób opracowania wyników badań w zakresie drugiego i trzeciego wywiadu

Jako kolejną metodę badań przyjęto analizę urbanistyczną dotyczącą rozwiązań programowo – przestrzennych dokonanych za pomocą rysunków technicznych, tablic, fotografii i pomiarów charakterystycznych wielkości oraz analizowanych odległości. Badania te miały na celu ocenę czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne, poczucie spójności społecznej i zdrowie fizyczne, jakie oferują analizowane obszary stref centralnych.

Oceny dokonano przy użyciu wskaźników oraz elementów i czynników decydujących o zdrowym charakterze środowiska mieszkaniowego, które zaprezentowane zostały w podrozdziale 7.3, w punkcie 7.3.2. Odległości do usług podstawowych i ponadpodstawowych, a także badania poniekąd inwentaryzacyjne z zaznaczeniem charakteru zabudowy i analizowanych elementów badanego środowiska mieszkaniowego przedstawione zostały za pomocą planów (rys.3.2.7-3.2.9), tabel i schematów, a także za pomocą dokumentacji fotograficznej. Rysunki oraz fotografie zaprezentowane w analizie urbanistycznej wykonane zostały przez autorkę pracy. Więcej informacji na temat analizy urbanistycznej zostało zawarty w punkcie 7.3.2. i w rozdziale 10, w punkcie 10.1. - 10.1.

Rys.3.7. Schemat przestrzenno – funkcjonalny jako sposób opracowania wyników analizy urbanistycznej – struktura zabudowy i skala wnętrza

Z uwagi na interdyscyplinarny charakter tła, na którym przeprowadzone są rozważania dotyczące jakości środowiska mieszkaniowego, sięgnięto do doświadczeń psychologii środowiskowej. Tematyką tą zajmuje się między innymi Instytut Kształtowania Środowiska (Kleyff), Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej (Domosiński, Gacparski, Wrona, 1981), Wydziału Architektury Politechniki Szczecińskiej, która rozwija nurt badawczy bioarchitektury ściśle spokrewniony z psychologią środowiska, Wydział Architektury Politechniki Śląskiej w Gliwicach, który uprawia multidyscyplinarność w skali regionu oraz Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej. Dzięki współpracy, zwłaszcza Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej, z naukowcami z Anglii został wprowadzony przez architekta Davida Cantera na grunt Polski termin *psychologia architektury*. Wprowadzenie nowego nurtu zaowocowało działalnością J.K. Lenartowicza, czego dowodem jest monografia „O psychologii architektury. Próba inwentaryzacji badań, zakres przedmiotowy i wpływ na architekturę” oraz „Słownik psychologii architektury dla studiujących architekturę”.

„Ważne miejsce w rozwoju psychologii środowiskowej w Polsce odegrało środowisko architektów i urbanistów poznańskich, skupionych na Wydziale Architektury i Planowania Przestrzennego oraz w oddziale Stowarzyszenia Architektów Polskich (SARP). Na Politechnice Poznańskiej podjęto nauczanie psychologii architektury, najpierw pod nazwą „socjologia miasta” (J. Ziółkowski), a następnie pod nazwą „psychologia i socjologia architektury” (A. Bańka)⁴. Autor nowego programu nauczania napisał także podręcznik dla studentów architektury „Behawioralne podstawy projektowania architektonicznego”.

Znanymi jednostkami, które podejmują badania jakości środowiska mieszkaniowego są The European Network for Housing Research oraz The Research Committee on Housing and the Built Environment promujący badania interdyscyplinarne w ramach Międzynarodowego Towarzystwa Socjologicznego.

Praca badawcza została wsparta literaturą o tematyce związanej z preferencjami mieszkaniowymi, w tym przede wszystkim pracami:

- J. Bagińskiego, *Preferencje ludności miejskiej dotyczące wielkości miast i dostępności przestrzennej miejsc pracy, usług i wypoczynku*,
- A. Bańki, *Spoleczna psychologia środowiskowa*
- W. Rybczyńskiego, *Dom. Krótka historia idei*
- G. Schneider-Skalskiej, *Kształtowanie zdrowego środowiska Mieszkaniowego. Wybrane zagadnienia*

J. Bagiński w swoim opracowaniu „Preferencje ludności miejskiej dotyczące wielkości miast i dostępności przestrzennej miejsc pracy, usług i wypoczynku” zwraca szczególną uwagę na konieczność pogłębiania wiedzy o preferencjach i wymaganiach ludności miejskiej. Jako metodę

⁴ A. Bańka, *Spoleczna psychologia środowiskowa*, Scholar, Warszawa 2002r., str.33 – 34.

badania autor przyjął wywiad, który zrealizował w wielu etapach, w latach 1973 - 1975. „W pracy przedstawił wyniki badań przeprowadzonych w dziesięciu miastach Dolnego Śląska dotyczące preferowanych wielkości miast, odległości między miejscem zamieszkania a miejscem pracy oraz miejscem korzystania z usług i wypoczynku. Wskazano na uwarunkowania i motywy kształtujące określone preferencje ludności miejskiej. Zaproponowano koncepcję osiedla mieszkaniowego jako wynik interpretacji potrzeb i preferencji badanej ludności⁵”.

Praca ta jest szczególnie ważna ze względu na zastosowaną w niej metodę badań – wywiad, który w rozprawie doktorskiej „Jakość środowiska mieszkaniowego w strefie centralnej wybranych miast województwa podkarpackiego” stał się podstawowym narzędziem w celu określenia preferencji mieszkańców strefy centralnej niewielkich terytorialnie miast. Szczególną uwagę zwrócono także na dokonanie analizy odległości między miejscem zamieszkania a ważnymi ośrodkami i punktami usługowymi, co jest jednym z wyznaczników wysokiej jakości środowiska mieszkaniowego.

A. Bańka w pracy „Społeczna psychologia środowiskowa” zwraca uwagę na konieczność zintegrowania dwóch dyscyplin naukowych: architektury i psychologii. Tylko przez poznanie zachowania, psychiki, preferencji i możliwości człowieka można stworzyć dla niego optymalne warunki zamieszkania. „Wpływ współczesnej myśli architektonicznej na rozwój psychologii bierze się stąd, iż psychologia środowiskowa i architektura mają wspólny praktyczny cel, który wyraża się w optymalizacji środowiska człowieka przez integrowanie wszystkich odnoszących się do niego czynników. Różnica między psychologią środowiskową a architekturą polega zaś na tym, że pierwsza realizuje ten cel za pomocą badań (sprzężenie zwrotne), a druga przez projektowanie (sprzężenie postępowe – *forward*). Między tymi dwiema dyscyplinami winny zachodzić idealne powiązania na bazie elementów, które są przedmiotem badania i projektowania⁶”. Zaprezentowane badania w rozdziale III pracy doktorskiej, mają na celu między innymi: określenie podstawowych potrzeb mieszkańców analizowanych obszarów strefy centralnej, pozyskanie przez nich oceny jakości środowiska mieszkaniowego i określenie optymalnych warunków, jakie powinno zapewniać wysokiej jakości środowisko mieszkaniowe strefy centralnej swoim mieszkańcom przy użyciu wybranych parametrów społeczno – przestrzennych.

Zgodnie z ideą A. Bańki praca ma na celu określenie czynników wpływających na jakość środowiska mieszkaniowego, które musi być akceptowane przez społeczeństwo. Wysokiej jakości środowisko zamieszkania rozumiane jest w pracy jako przestrzeń architektoniczno – urbanistyczna sprzyjająca zdrowiu fizycznemu i psychicznemu człowieka, a także jako przestrzeń realizująca potrzeby, preferencje i wymagania mieszkańców.

W. Rybczyński w książce „Dom. Krótka historia idei” zwraca uwagę na istotę odkrycia często pomijanego komfortu, który stał się ważnym tematem pracy doktorskiej „Jakość środowiska

⁵ E. Bagiński, *Preferencje ludności miejskiej dotyczące wielkości miast i dostępności przestrzennej miejsc pracy, usług i wypoczynku*, Politechnika Wroclawska, Wrocław 1979r., str.6.

⁶ A. Bańka, op.cit., str. 35.

mieszkańcowego w strefie centralnej wybranych miast województwa podkarpackiego”. Przedstawione w pracy pytania zawarte w wywiadzie związane były z komfortem środowiska mieszkaniowego. Dotyczyły bowiem bezpośrednio komfortu miejsca zamieszkania, a także dostępności punktów usługowych, bezpieczeństwa oraz estetyki środowiska mieszkaniowego. Jedno z pytań wśród wymienionych czterech bloków tematycznych związane było z intymnością i spokojem na co także zwraca uwagę W. Rybczyński w swojej książce. Sam o komforcie pisze: „W czasie moich sześcioletnich studiów architektonicznych zagadnienie komfortu poruszone zostało tylko raz. Napomknął o nim specjalista od instalacji ciepłych, który miał zapoznać nas z tajnikami klimatyzacji i ogrzewania. Zademonstrował nam coś, co nazwał „strefą komfortu” – o ile pamiętam, była to pokratkowana powierzchnia w kształcie fasoli na wykresie pokazującym zależność pomiędzy temperaturą a wilgotnością. Komfort znajdował się wewnątrz „fasoli”, a dyskomfort wszędzie dookoła. Było to najwidoczniej wszystko, co powinniśmy wiedzieć na ten temat. Prawie całkowite pominięcie zagadnienia komfortu w skądinąd rygorystycznym programie studiów przygotowujących do zawodu architekta dawało do myślenia. To tak jakby nie zajmować się kwestiami sprawiedliwości na studiach prawniczych czy zdrowia na medycynie”⁷.

W świetle podanych informacji wydaje się słuszne zwrócenie uwagi w rozprawie doktorskiej na kwestie komfortu zamieszkania i doboru czynników, jakie wyznaczają ten komfort. W pracy udało się także wyznaczyć podstawowe, a wśród nich zdecydowanie najważniejsze czynniki kształtujące wysokiej jakości środowisko mieszkaniowe, a więc komfortowe, akceptowane i pożądane przez społeczeństwo.

Ocena komfortu zamieszkania oparta została na doświadczeniach jednostek podejmujących zagadnienia jakości i oceny środowiska mieszkaniowego, w tym przede wszystkim działań:

- The European Network for Housing Research, organizacji skupiającej jednostki zajmujące się badaniami warunków zdrowotnych na obszarach mieszkaniowych,
- Komisji Europejskiej - European Commission zajmującej się opracowaniem kierunków działań w ramach rozwoju zrównoważonego dla miast europejskich⁸. Komisja opublikowała w 2002 roku „Interium Report”, w którym przedstawiono cenne dane i informacje dotyczące : satysfakcji z lokalnej społeczności, udziału w globalnych zmianach klimatu, lokalnej mobilności i transportu osobowego, dostępności zielonych przestrzeni publicznych i usług, jakości powietrza, drogi dzieci do i ze szkoły, zrównoważonego zarządzania przez lokalne władze i lokalny biznes, zagrożenia hałasem, zrównoważonego użytkowania terenu oraz promocji produktów “zrównoważonych”⁹.

⁷ W. Rybczyński, *Dom. Krótka historia idei*, Marabut, Gdańsk, Warszawa 1996r., str. 7.

⁸ W polu zainteresowań znajduje się przede wszystkim analiza realizacji zaleceń the Urban Agenda oraz wyodrębnienie wskaźników, które w sposób prawdziwy charakteryzują stan środowiska, można je ocenić, zmierzyć i wskazać kierunki zmian. Badania prezentowane są w raportach. *Expert Group on the Urban Environment*, www.sustainable-cities.org/sub12atop.html, 2003

⁹ Informacje opracowane zostały przez G. Schneider-Skalską, która podaje także wyniki Komisji Europejskiej zaprezentowane w 10 grupach problemowych. Uczestnicy badań podejmowali badania w wybranych zakresach. Tylko 8% uczestników dało odpowiedzi odnoszące się do wszystkich 10 wskaźników, 36% odpowiedziało na pięć pierwszych a 76% na połowę. Wśród najczęściej uwzględnianych znalazły się: jakość otaczającego powietrza – 92%, dostępność do otwartych

- The Royal Institute of British Architects (RIBA) z Wielkiej Brytanii, która to organizacja zaleca stosowanie inwestycji po realizacji tzw. Post Occupancy Evaluation

Celem POE jest: poprawa jakości istniejącego środowiska mieszkaniowego oraz projektowania tego środowiska, pomoc w realizacji oczekiwań przyszłych i obecnych lokatorów, a także ocena pilotażowych projektów za pomocą wywiadów, pisemnych opracowań, kwestionariuszy i raportów zbiorczych.

Tematyka badań została w dużej mierze wsparta doświadczeniem i pracą G. Schneider-Skalskiej „Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego”. Praca ta okazała się szczególnie ważna ze względu na zespolenie omawianych wcześniej zagadnień. Według Autorki środowisko mieszkaniowe powinno być zdrowe, a więc komfortowe, spełniające potrzeby psycho-fizyczne człowieka i jego preferencje. Ponadto w pracy przedstawione zostały analizowane także w rozprawie doktorskiej czynniki przestrzenno – społeczne, które podporządkowane zostały: środowiskowi przyrodniczemu, podziałowi strukturalnemu, wnętrzom społecznym w wymiarze urbanistycznym i społecznym. Wybrane przez G. Schneider-Skalską czynniki uwzględnione zostały również w badaniach. Pozwoliło to na wyznaczenie wśród nich tych najważniejszych mających niepodważalny wpływ na środowisko mieszkaniowe o wysokim standardzie. Poddane analizie czynniki odpowiedzialne są za wspieranie stanu zdrowia: fizycznego, samopoczucia mentalnego, oraz spójności społecznej.

Ogólne informacje na temat kształtowania przestrzeni mieszkaniowych zwłaszcza na obszarach centralnych niewielkich miast oraz tematyka związana z przekształcaniami miast oraz ich odbudową, modernizacją i rewitalizacją została przedstawiona na podstawie literatury, której autorami są:

R. Barełkowski, T. Bartkiewicz, M. Bogucka, J. Bogusz, K. Chwalibóg, W. Czecherda, J.M. Chmielewski, A. Dobrucki, J. Gałkowski, K. Gruszecka, J. Gyurkovich, S. Gzell, B. Jałowicki, S. Koziński, K. Kuśnierz, E. Małachowicz, M. Mirecka, M. Miazga, H. Myszkowska, W. Ostrowski, K. Skalski, K. Sowa, T. Tołwiński, H. Zaniewska i Z. Zuziak.

Przy omawianiu zagadnień związanych ze współczesnymi tendencjami w kształtowaniu przestrzennych struktur małych miast o historycznym charakterze wykorzystano prace:

H. Adamczewskiej-Wejchert i K. Wejcherta A. Bańka, A. Baranowskiego, B. Bartkiewicz, J. Bogdanowskiego, E. Goldzamta, A. Górki, K. Górki, i S. Gzella, M. Kozaczko, Z. Nowakowskiej, W. Ostrowskiego, W. Pęski, E., D. Ryńskiej, G. Schneider-Skalskiej, B. Waliszowej, J. Zachwatowicza.

Tematyka dotycząca konkretnych cech struktury przestrzennej miasta, w tym jej estetyki, funkcji kulturowej i rekreacyjnej, opartej na idei harmonijnego i zdrowego środowiska mieszkaniowego przedstawiona na podstawie prac: R. Barełkowskiego, A. Böhma, J., M., Chmielewskiego, S. Gzella, J. Jaśkiewicza, W. Kosińskiego, B. Malisza, A. Palej,

przestrzeni publicznych i usług oraz lokalny wpływ na zmiany klimatu – 72% zrównoważone wykorzystanie terenu – 60%. W programie jako jedyne polskie miasto uczestniczył Gdańsk. *Interim Report, April 2002*, European Commission, www.sustainable-cities.org/indicators, 2003.

K. Piątkowskiej, E., D. Ryńskiej, M. Rzepińskiej, B. Schaeffera, G. Schneider-Skalskiej, W. Szolginia, Z. Tołłoczko, E. Węclawowicz-Bilskiej, I. Wojnar, T. Wróbla oraz wypowiedzi: R. Ingardena i J. Nowickiego.

Tematyka związana z charakterem, funkcją i formą środowiska mieszkaniowego uwzględniającego potrzeby i preferencje mieszkańców, a także problematyka dotycząca oceny jakości środowiska mieszkaniowego została przedstawiona przy wykorzystaniu prac autorstwa: Z. Bacia, J. Bagińskiego, A. Bańki, B. Bartkowicz, J.M. Chmielewskiego, M. Mareckiej, Gałkowskiego, S. Gzella, J. Gyurkovicha, W. Kosińskiego, B. Malisza, A. Palej, K. Pawłowskiej, P. Peters, K. Piątkowskiej, W. Rybczyńskiego, W. Serugi, G. Schneider-Skalskiej, K. Sowy, W. Serugi, J. A. Włodarczyka.

Informacje na temat charakterystyki miasta: Jarosławia oraz Łańcuta, Przeworska i Levočy zaczerpnięte zostały z Internetu, przewodników oraz wywiadów i własnych obserwacji. Materiałem informacyjnym dotyczącym wyglądu i struktury badanych obszarów miast są własnego autorstwa: schematy, plany, a także dokumentacja fotograficzna.

Współczesne poglądy na temat strefy centralnej niewielkich miast przedstawiane są jedynie w nielicznych projektach i realizacjach. Materiały dotyczące badanych miast i ich środowisk mieszkaniowych ograniczają się do pojedynczych dawnych opracowań. Z tego względu podjęcie niniejszej pracy wydaje się uzasadnione.

3.4. Podstawowe pojęcia

a). **Małe miasto** – „Małe miasto to czytelne w planie i zwarte przestrzennie zgrupowanie niewielkiej liczby budowli na niewielkim terytorium oraz niewielkie zgrupowanie ludzi, którym budowle te służą, a także interakcje zachodzące pomiędzy tymi elementami i wewnątrz nich”¹⁰. Powtarzające się określenie „niewielkie” odnosi się do liczby ludności nie większej niż pięćdziesiąt tysięcy¹¹. ... „Tak zdefiniowane małe miasto ma następujące cechy:

- a) niewielkie wymiary fizyczne: skala kameralna (w odróżnieniu od monumentalnej) i ludzka (w odróżnieniu od nadludzkiej i nieludzkiej),
- b) określoność przestrzeni: na ogół wyraźnie zaznaczona i widoczna granica miasta, za którą rozciągają się tereny użytkowane rolniczo, i czytelny schemat planu, co łączy się z występowaniem elementu krystalizującego,
- c) powiązania z krajobrazem: związanie lokalizacji z dominantą krajobrazową lub wytworzenie dominanty krajobrazowej (przy lokalizacji na terenie płaskim). Przy malowniczości sylwetki

¹⁰ S. Gzell, *Fenomen małomiejowości 1996*, Akapit-DTP, Warszawa 1996r., str.6.

¹¹ European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Sustainable Urban Development in the European Union: Framework for action*, str.2.

ogładanej z zewnątrz, teren wewnątrz traktowany jest jako płaski. Barwy miasteczka związane z charakterystycznym dla okolicy materiałem budowlanym, a światłocień z szerokością geograficzną, d) wpływ czynnika miastotwórczego na plastykę małego miasta. Powiązania z rolnictwem (najczęściej występujące) widoczne w rozdrabnianiu działek, obrzeżonej obudowie bloku, ale nie ze wszystkich jego stron, występowaniu charakterystycznych budynków i ich zespołów, architekturze na wpół wiejskiej,

e) przestrzenią rządzi raczej chaos kompozycyjny niż pedantyczne uporządkowanie elementów.

Odczytywana kompozycja jest wypadkową występowania sił o zbliżonych zamiarach, nie skutkiem jednostkowego działania (jeśli nie liczyć wpływu, jaki na kompozycję przestrzenną ma plan miasta). Chaos ten nie jest przeciwstawną ładu, dopuszczalne są odkształcenia założeń, osiowość bez symetrii, zgoda na rozwiązania cząstkowe i różnorodność przestrzenna,

f) dawność i zabytkowość układu przestrzennego,

g) wnętrzość układu: ulica ukształtowana jako wnętrze z aneksami wynikającymi z nieregularności planu, zwartość obudowy wnętrza,

h) widzenie z krótkich dystansów, stąd rola detalu, ozdoby, wykończenia, dominant,

i) ewolucyjny charakter zmian, zapewniający ciągłość życia miasta i w mieście, opartą na istnieniu więzi społecznej,

j) personalizacja problemów przestrzennych i wyraźne odbicie działań jednostki w skali całego miasta,

k) wyraźne określenie granic prywatności przestrzennej,

l) historyczne ukształtowanie roli stolicy pewnego obszaru,

m) mała ruchliwość: ruch pieszy jest podstawowym rodzajem ruchu, brak masowych przemieszczeń samochodów osobowych”¹².

b). Strefa centralna miasta - strefa centralna jest to przestrzeń wielofunkcyjna wydzielona z większego obszaru ze względu na charakterystyczne cechy. Strefa centralna występuje w każdym mieście, niezależnie od jego cech indywidualnych i skali. Wielkość obszaru centralnego nie jest ściśle określona, natomiast jest dostosowana do wielkości rozpatrywanego miasta. Trudno mówić o śródmieściu małego miasta jako dzielnicy, jest natomiast możliwe rozpatrywanie strefy centralnej niewielkiego ośrodka miejskiego z siedzibą władz miasta. Dominantą obszaru centralnego jest przeważnie centrum miasta.

Strefa centralna nie jest jak w przypadku śródmieścia historycznie wyodrębnioną dzielnicą, natomiast jest przestrzenią urbanistyczną leżącą w środku ciężkości miejskiego układu komunikacyjnego o zazwyczaj wysokiej intensywności zabudowy. Najczęściej w obrębie

¹² S. Gzell, op.cit., str.6.

strefy śródmiejskiej – jeśli taka istnieje sytuuje się centralny ośrodek miasta, charakterystyczny ze względu na: centralne położenie, intensywną, zwartą i wielofunkcyjną zabudowę z wyraźną przewagą usług.

Cechy strefy centralnej: wysoka intensywność zabudowy, lokalizacja w środku ciężkości miejskiego układu komunikacyjnego, wielofunkcyjność, natężenie usług, obecność przeważnie dominanty w formie historycznego centrum miasta.

c). Środowisko mieszkaniowe - „Jest to szczegółowa forma środowiska, w którym żyje i rozwija się człowiek. To inaczej środowisko zamieszkane bądź zamieszkania...To ogół wszystkich czynników ożywionych i nieożywionych, mniej więcej jednolitych na danym terenie, służących realizacji potrzeb wynikających z podstawowej funkcji mieszkania, oddziałujących na mieszkańców i ulegających zmianom pod ich wpływem. Środowisko mieszkaniowe ma istotne znaczenie w zaspokajaniu potrzeb psychofizycznych człowieka miejskiego. Powinno ono spełniać wymagania jednostki w zakresie bezpiecznego schronienia, identyfikacji, komfortu fizycznego i psychicznego. Oczekuje się od niego poczucia wygody, intymności i izolacji, komfortu bioklimatycznego, bezpieczeństwa i higieny, warunków do wypoczynku psychicznego i fizycznego”¹³.

d). Jakość środowiska mieszkaniowego - „Jakość środowiska mieszkaniowego jest drugim najbardziej ważnym wyznacznikiem jakości życia, zaraz po szczęściu rodzinnym, a obecność elementów przyrodniczych oraz zgodna z oczekiwaniami struktura przestrzenna może w wyraźny sposób pomóc w podniesieniu tej jakości, służąc poprawie stanu zdrowia i samopoczucia mieszkańców”¹⁴.

„Wysoka jakość środowiska mieszkaniowego przejawia się łatwą dostępnością do podstawowych usług, ale także dogodnym dostępem do terenów i urządzeń sprzyjających realizacji zdrowego stylu życia; środowisko mieszkaniowe powinno zapewniać pozytywne wrażenia realizowane między innymi przez kontakt z elementami przyrody, takimi jak drzewa, rośliny, woda; powinno sprzyjać kontaktom społecznym, więc zapewniać wspólne przestrzenie sprzyjające spotkaniom, co wyzwalaloby reakcje współdziałania i odpowiedzialności za wspólną przestrzeń”¹⁵.

e) Komfort - Słowo „komfort” w znaczeniu ogólnym jest znane i powszechnie używane. Jest ono zdefiniowane w „Słowniku języka polskiego” (PWN. Warszawa, 1980) jako „ogół warunków zewnętrznych zapewniających wygodę życiową, nacechowanych dostatkiem, dobrobytem, elegancją. Podobnie słowo to jest zdefiniowane w „Słowniku wyrazów obcych” (PWN Warszawa 1964).

¹³ G. Schneider-Skałska, *Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego. Wybrane zagadnienia*, Politechnika Krakowska, Kraków 2004 r., str. 19 - 20.

¹⁴ Ibidem, str. 10.

¹⁵ Ibidem, str. 64.

Oznacza ono „ogół warunków zewnętrznych zapewniających wygodę życiową, łączącą dobrobyt i celowość z estetyką i elegancją”.

W obydwu podanych źródłach zdefiniowano wyrażenie „komfortowy” jako „odznaczający się komfortem”, przy czym w „Słowniku wyrazów obcych” dodano jeszcze „urządzony z komfortem”. W „Słownik języka polskiego” zdefiniowano jeszcze słowo „komfortowo” jako „sposób łączący wygodę, dostatek i piękno”. O ile samo rozumienie słowa „komfort” w ujęciu ogólnym nie nasuwa wątpliwości, o tyle ocena, jaki stan można uznać za spełniający warunki komfortu już taka jednoznaczna nie jest. Poza tym sama definicja „komfortu” i wyrazów pokrewnych nie przesądza, jakie są kryteria oceny i jakie parametry należy brać pod uwagę przy ocenie warunków zewnętrznych.

Dobór kryteriów oceny i parametrów bywa subiektywny. Na przykład, w nie tak odległych czasach, można było uznać, że podróżowanie czterech osób samochodem marki „Fiat 126p” jest komfortowe. W tej chwili podróży takim samochodem (z wyposażeniem z lat siedemdziesiątych XX wieku) do komfortowych zaliczyć nie można. W tym samym czasie na długie wyprawy turystyczne „komfortowo” jeżdżono autobusami bez żadnego dodatkowego wyposażenia, a w tej chwili standardem jest klimatyzacja, uchylne siedzenia itp.

Podobnie zmieniają się kryteria oceny w zakresie mieszkań oraz warunków zamieszkania, a także środowiska mieszkaniowego. Dlatego kryteria te muszą być określone już na początku pracy. Ważne jest przy tym, jakie czynniki powinny być brane pod uwagę, gdyż one oprócz kryteriów współdecydują o ostatecznej ocenie. Trzeba jednak pamiętać, że ocen w zakresie „komfortu” nie da się jednoznacznie skwantyfikować. Dlatego w pracy odwołano się w tym zakresie do wywiadów.

O subiektywnej ocenie stanu rzeczy świadczą odpowiedzi udzielane w ramach przeprowadzonych wywiadów, pomimo, że konstruuąc ankietę starano się sprecyzować i zobiektywizować pytania. Wynika to między innymi ze statusu udzielających odpowiedzi oraz oczekiwań i indywidualnego zapotrzebowania na usługi i dobra kultury, a także sposobu spędzania wolnego czasu. Dlatego wśród pytań zawartych w wywiadzie znalazły się także dotyczące zagadnień ogólnych i informacji podstawowych. Odczuwanie komfortu zamieszkania jest nierozzerwalnie związane z jakością środowiska mieszkaniowego.

g) Metody badań środowiskowych - (*methods of environment – behavior research*). “Badania zależności między zachowaniem się ludzi i fizycznym otoczeniem, które jest środowiskiem ich życia, tworzą wśród metod psychologii specyficzną grupę sposobów, niekiedy specjalnie do tego zadania wyspecjalizowanych. Ogólnie można wyróżnić pięć grup metod: **1) obserwacja śladów fizycznych** (np. ścieżek wydeptanych w poprzek trawnika, ustawienia mebli, uszkodzeń sprzętów), tzn. systematyczne przyglądanie się fizycznemu otoczeniu w celu odnalezienia odbicia wcześniejszych działań. Stosowane techniki zapisu obejmują: diagramy z komentarzami pisemnymi, fotografie, liczenie; **2) obserwacja zachowania się w kontekście środowiska**, tzn. systematyczne przyglądanie się w jaki sposób ludzie używają swoje otoczenie: pojedynczo, parami, w małych i większych

grupach. Techniki zapisu danych obejmują: notowanie (zapis), wstępne przygotowanie listy, mapy, fotografie, film video, film; **3) zogniskowane wywiady**, dla sprawdzenia jak poszczególne osoby określają specyficzne sytuacje, których doświadczyły, tzn. stawianie w sposób systematyczny pytań dla poznania tego, co ludzie myślą, czują, robią, wiedzą, w co wierzą i czego oczekują; **4) ujednolicone kwestionariusze** (standardowe) (dla zebrania danych o spostrzeżeniach, nastawieniach i aspiracjach, które można następnie sumować w opis grupy społecznej). Celem takich kwestionariuszy jest odkrycie prawidłowości powtarzających się w grupach ludzi przez porównanie odpowiedzi na ten sam zestaw pytań zadawany dużej liczbie osób. Badania obejmują niekiedy intensywność zgody lub niezgody na postawione pytanie. Do technik wówczas stosowanych należą: skala postaw Likerta: dyferencjał semantyczny; ustawianie preferencji (kolejność ważności) poszczególnych przedmiotów (np. od 1 do 12). **5) metody archiwalne** (np. analiza dokumentów, takich jak kroniki średniowieczne, gazety, listy, dokumentacja projektowa lub inna dokumentacja gromadzona przez instytucje). Ich zadaniem jest przekształcenie danych zebranych w innych celach na informacje użyteczne w rozwiązaniu problemów środowiskowych i zachowania się. Stosowane są w przypadku niemożliwości przeprowadzenia wywiadu z uczestnikami lub obserwacji zachowania się [Zeisel 1981]”¹⁶.

¹⁶ J. K. Lenartowicz, *Słownik psychologii architektury dla studiujących architekturę*, Politechnika Krakowska, Kraków 1997r., str. 86.

II. CZĘŚĆ ANALITYCZNA

Rys. II A. 10. Część analityczna pracy

II A. Analiza materiału teoretycznego

4. Strefa centralna małego miasta jako środowisko mieszkaniowe

4.1. Jakość środowiska mieszkaniowego - współczesne wymogi komfortu zamieszkania

„Niezależnie od postaw i różnicy poglądów przedstawicieli różnych dziedzin wiedzy, wyznacznikiem i nadrzędnym kryterium w wyborze celów i ocenie działań powinny być potrzeby człowieka – nie doraźne, obecne, ale potrzeby niezbywalne dla zachowania człowieczeństwa – fizyczne i psychiczne, których zaspokojenie jest konieczne dla utrzymania zdrowia i rozwoju, zarówno jednostek, jak i społeczeństw...Rozważania psychologów i socjologów wskazują na potrzebę zachowania równowagi w wyborze celów, gdyż prymat celów np. ekonomicznych czy funkcjonalnych może zagrażać możliwości zaspokojenia wielu innych potrzeb związanych ze środowiskiem życia człowieka (np. potrzebie spokoju, harmonii, kontaktu z przyrodą czy poczucia bezpieczeństwa). Na takich przesłankach równowagi opiera się generalne zadanie urbanistyki i planowania przestrzennego...”¹⁷.

O jakości środowiska mieszkaniowego decyduje szereg elementów i czynników funkcjonalnych, przestrzennych oraz estetycznych, ale też poziom i stan techniczny budynków, szeroko rozumianej infrastruktury, budowli inżynierskich, ciągów komunikacyjnych, stopień urządzenia terenów zielonych i typ zurbanizowania. J.A. Włodarczyk pisze na ten temat: „Na charakter i jakość mieszkania składa się wiele czynników, z których za najważniejsze można uznać: - otoczenie dalsze: środowisko społeczne i przestrzenne, w którym przyjdzie nam żyć – miejscowość, osiedle czy centrum miasta; jego ludzi, krajobraz, klimat, konfigurację terenu, sposób komunikowania, a więc wszystkie cechy naturalne i sztuczne, funkcjonalne i estetyczne, - otoczenie bliższe: zabudowę i zadrzewienie, bezpośrednie sąsiedztwo,...”¹⁸.

Ocena jakości środowiska, w tym również środowiska mieszkaniowego, jest przedmiotem badań naukowców i praktyków kształtujących zespoły mieszkaniowe. Osoby pytane o ocenę jakości miejsca zamieszkania często używają słowa komfort mówiąc o wysokim komforcie lub jego braku. Komfort zamieszkania jest bowiem odwiecznym dążeniem człowieka. Definicja tego słowa pokazuje, że określenie „komfortowe warunki mieszkaniowe” jest bardzo bliskie znaczeniowo określeniu „środowisko mieszkaniowe wysokiej jakości”. Powinno ono zapewniać wygodę życiową

¹⁷ B. Bartkowicz, *Cele i zasady w planowaniu przestrzennym i urbanistyce a projekty unijne w Małopolsce*, Czasopismo techniczne, *Rola Planowania Przestrzennego w Świetle Polityki Spójności Unii Europejskiej. Wnioski dla teorii i praktyki*, Politechnika Krakowska Rok 102 z. 15, Kraków 2005r., str. 10.

¹⁸ J.A. Włodarczyk, *Życie znaczy mieszkać*, PWN, Warszawa-Kraków 1997r., str.14.

nacechowana dobrobytem, celowością i pięknem. Jest więc celem, do którego należy dążyć w kształtowaniu nowych i przekształcaniu istniejących struktur mieszkaniowych. Jak już zostało napisane w podrozdziale 3.4. „Podstawowe pojęcia”, wyobrażenie komfortu zmienia się wraz z przekształceniami cywilizacyjnymi. Pewne cechy pozostają niezmiennie, pewne nabierają ważności lub ją tracą, pojawiają się nowe wymagania, którym musi sprostać miejsce zamieszkania aby mogło być nazwane komfortowym. Dla celów badawczych należało wybrać komponenty, które według autorki najlepiej odpowiadają wyzwaniom współczesności i takie, które niezmiennie uważane są za wyznacznik wysokiej jakości środowiska mieszkaniowego. Należało wziąć pod uwagę zarówno tendencje zachodzące w kształtowaniu zespołów mieszkaniowych jak i zmiany w poglądach na styl życia mieszkańców miast. Historia budowy komfortowych obiektów mieszkalnych¹⁹ i miast²⁰ zwraca uwagę na konieczność ciągłych zmian związanych z preferencjami i potrzebami człowieka. W dużej mierze są one podporządkowane zmianom stylu życia. Współcześnie ugruntował się pogląd, że środowisko mieszkaniowe powinno sprzyjać zdrowiu człowieka, a o jakości środowiska decydują między innymi warunki podtrzymujące stan zdrowia oraz dobre samopoczucie mieszkańców. Najważniejsze czynniki wspierające stan psychofizyczny danej społeczności regulują sferę programową, która służy realizacji zdrowego stylu życia oraz obejmują takie elementy, jak: przyjazna skala i odpowiednie proporcje, forma przestrzeni i czytelność, intymność i widoki, kontakt z elementami przyrodniczymi i ich właściwe zastosowanie, wpływające na zapewnienie zdrowia.

W celu ulepszenia warunków mieszkaniowych środowisko jest stale przekształcane. Pierwsze miasta – ogrody²¹ zastępowane były pionowymi miastami ogrodami, a te maszynami do życia. Podobnie przekształcały się śródmieścia²². Największe zmiany przyniosły lata powojenne. „Uważano za istotny problem wymianę zabudowy na nową i idące za tym niebezpieczeństwa zmiany skali miasta i jego charakteru. Niebezpieczeństwa – gdyż czynnikiem sprawczym był często spekulacyjny sposób działania i pogoń za zyskiem, wbrew interesom społeczności miejskiej”²³. Rozwój i przekształcenia służyć mają zaspokojeniu ciągle nowych potrzeb i rosnących aspiracji społeczeństwa. Kiedyś uważano, że aby osiągnąć wygodę i odpowiedni standard życia w środowisku zamieszkania należy zburzyć wszystko co stare i ciasne.

„Jakby urażony szpetotą starych budynków oraz ciasnotą i pogmatwaniem ulic spalił stolicę. Opierając się na tych słowach Swetoniusza, można by zgodnie z dzisiejszą terminologią powiedzieć, że Neron przeprowadził w dość osobliwy sposób akcję „odnowy miasta”²⁴.

¹⁹ T. Wróbel, *Zarys historii budowy miast*, Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1971 r., str.83 – 84.

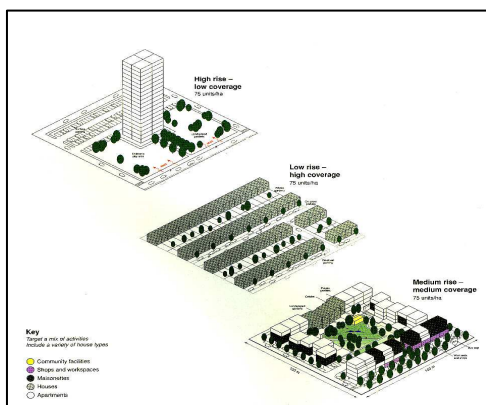
²⁰ M. Bogucka, H. Samsonowicz, *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej*, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź 1986r., str.89.

²¹ B. Jałowiecki, *Miasto i współczesne procesy urbanizacji*, Śląski Instytut Naukowy w Katowicach, Warszawa 1972r., Kraków, str. 113.

²² B. Waliszowa, *Śródmieście*, Arkady, Warszawa, 1974 r., str.7.

²³ S. Gzell, op.cit., str. 76.

²⁴ W. Ostrowski, *Zespoły zabytkowe a urbanistyka*, Arkady, Warszawa 1980r., str.7.

Zmiany zachodzące w kształtowaniu środowiska mieszkaniowego w XX w. zaprezentował R. Rogers, który w książce „Cities for the small country” przedstawił trzy możliwe typy współczesnych struktur mieszkaniowych (rys.4.11), pokazując jednocześnie drogę jaką przebyło myślenie o środowisku mieszkaniowym. Wszystkie trzy przedstawione koncepcje zajmują taką samą powierzchnię terenu i proponują taką samą ilość mieszkań.

Rys. 4. 11. Trzy koncepcje współczesnego środowiska mieszkaniowego według R. Rogersa

Pierwsza z nich to obszar, w którym wyróżnia się wysoki wolnostojący budynek o nadludzkiej skali, gromadzący wiele mieszkań. Komunikacja i zieleń zorganizowana jest w przestrzeni zewnętrznej. Ta koncepcja dominowała w pierwszej połowie XX wieku. Drugi typ ogranicza się do ciągów komunikacyjnych rozdzielonych zwartą intensywną zabudową mieszkaniową, starając się realizować marzenie większości ludzi o mieszkaniu w domku jednorodzinny. Trzeci przykład to kwartał miejski z zabudową do pięciu kondygnacji, z usługami w parterach dostępnymi z ulicy i z dużą przestrzenią zieloną pośrodku. Preferowana przez R. Rogera trzecia koncepcja stwarza warunki dla kształtowania *compact city*. Jest to najkorzystniejszy układ zabudowy mieszkaniowej. Takie warunki często spełnia strefa centralna małych miast.

Współczesne wymogi komfortu zamieszkania dotyczą nie tylko całkiem nowych założeń, zwracają również uwagę na konieczność poprawy środowiska zastanego. W tym celu należy określić warunki, które zapewniają dobry i prawidłowy standard środowiska mieszkaniowego. Autorka pracy wyróżniła kilka elementów, które uważa za ważne i które stały się przedmiotem dalszych badań. Pojawiają się one w literaturze przedmiotu jako te, które najczęściej wymieniają mieszkańcy. Są one także uznawane za istotne przez naukowców i projektantów. Każdemu z elementów poświęcono odrębny podrozdział w skrótovej formie traktujący o jego znaczeniu i funkcjach jakie odgrywa w środowisku mieszkaniowym, ze szczególnym uwzględnieniem lokalizacji w strefie centralnej małego miasta.

Należą do nich **intymność i spokój**. Zapewniają one prawidłową kondycję psychiczną i powinno się je skonfrontować z preferencjami mieszkańców strefy centralnej, która wydaje się być jednym z najbardziej narażonych na brak prywatności i spokoju obszarów. Na zachowanie intymności i spokoju w miejskim środowisku mieszkaniowym wpływa prawidłowa lokalizacja obiektów zamieszkania, wyraźny podział przestrzeni na prywatną, społeczną i publiczną z zachowaniem czytelnych granic. Niezwykle ważny z punktu widzenia intymności jest stopień zwartości zabudowy.

Poza intymnością i spokojem należy wyróżnić **kontakt z naturą**. Przyroda oddziałuje pozytywnie na psychikę i kondycję fizyczną człowieka. Powinna więc być nierozzerwalnym

elementem środowiska jego życia. Bardzo ważna jest funkcja i forma zieleni obecnej w strefach centralnych miast. Z uwagi na wysoką intensywność zabudowy w tych obszarach rola zieleni wyraźnie rośnie. A. Rapaport prezentując badania dotyczące cech, które cenią mieszkańcy podał, iż ludzie wymieniali między innymi harmonię z naturą oraz charakter przestrzeni i atmosferę małego miasteczka²⁵.

Zieleń służy ludziom w różnym wieku. Najmłodszy chętnie odwiedzają place zabaw stwarzające odpowiednie warunki rozwoju fizycznego i emocjonalnego, młodzież wykorzystuje rekreacyjne tereny zielone w celach sportowych, młode małżeństwa z dziećmi uczęszczają w celach spacerowych do parków i publicznych ogrodów, a osoby w średnim wieku traktują przestrzeń zieloną jako miejsce, gdzie mogą zregenerować siły po ciężkim dniu pracy. Również osoby starsze cenią sobie kontakt z zielenią wykorzystując ją jako miejsce spotkań towarzyskich.

Współczesnym wyznacznikiem komfortu jest wizualny i techniczny stan środowiska miejskiego, a także wspomniany wcześniej typ zurbanizowania, który odnosi się między innymi do określonej wysokości budynków, która nie tylko oddziałuje na psychikę człowieka, wizerunek otoczenia, ale także ma wpływ na przestępczość. Wiąże się to z **poczuciem bezpieczeństwa**, które jest jednym z ważniejszych elementów środowiska zamieszkania. Sprzyja mu: czytelność układu przestrzennego, ludzka skala i obecność elementów natury, w tym przestrzeni integrujących, odpowiednio wyposażonych placów zabaw, parków i ogrodów.

Bardzo ważne w bezpiecznym środowisku mieszkaniowym są przestrzenie integrujące. „Przestrzeń integralna powinna być zawsze czytelnie wydzielona z otoczenia, a jej charakter powinien polegać na łączeniu w jedną syntetyczną całość podstawowych wartości grupy społecznej, w szczególności wartości ideologicznych, światopoglądowych, religijnych, prestiżowych, estetycznych, zawodowych, klasowych, narodowych, estetycznych i wielu innych. Dzięki integracji przestrzeń odznacza się stałością swych podstawowych funkcji, kształtów i struktur na zasadzie podporządkowania ich strukturze, funkcjom i kulturze grupy społecznej ją tworzącej”²⁶. Przejawia się ona dbałością w użytkowaniu wspólnej przestrzeni i wspólnych urządzeń. Komfort życia sąsiedzkiego polega na ugruntowaniu form kontroli pomocy i kontaktów międzyludzkich. Przestrzenie sąsiedzkie cieszą się szczególnym powodzeniem w skandynawskich krajach, Holandii i Wielkiej Brytanii. W Polsce obecne są najczęściej wewnętrzne przestrzenie – dziedzińce oraz place zabaw dla dzieci.

Na zdrowe środowisko ma wpływ także **harmonia**, a więc czytelność układu przestrzennego, który zapewnia łatwą orientację w przestrzeni, tym samym szybszy dostęp do usług i możliwość identyfikacji z miejscem zamieszkania, które powinno kojarzyć się z przestrzenią przyjazną i nieskomplikowaną, tym samym chętnie zamieszkiwaną bądź odwiedzaną. „Piękno miasta, to piękno jego placów – piękno małego miasteczka to jego rynek, otoczony jego spokojnymi domami

²⁵Badania na ten temat przedstawia A. Rapaport, 1977, *Human Aspects of Urban Form. Towards a Man-Environment Approach to Urban Form and Design*, Pergamon Press, 1977r., str. 65-79.

²⁶ J.M. Chmielewski, *Teoria Urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Politechnika Warszawska, Warszawa 2001r., str. 61.

mieszczan, dostojne gmachy monumentalne i nierozzerwalny związek z krajobrazem”²⁷. Dla czytelności układu istotna jest skala budynków i przestrzeni. Zachowanie odpowiednich proporcji, nastroju miejsca i odpowiedniego charakteru ²⁸gwarantuje również większe bezpieczeństwo mieszkańców. Na harmonię przestrzeni wpływ mają „formy przemyślane pod względem programu, układu funkcjonalnego i kompozycji przestrzennej”²⁹, a także pojedyncze budowle i większe zespoły³⁰. Nowa forma przeznaczona na funkcję mieszkaniową wprowadzona w śródmiejską strukturę istniejącą „powinna zapewniać komfort formalny. Jej rozwiązanie powinno dostarczać nie tylko aktualne rozwiązania funkcjonalne, konstrukcyjne, materiałowe, technologiczne...,ale adekwatne z formalnego punktu widzenia. Zgodne z czasem, w którym jest wznoszona”³¹.

Kolejnym elementem decydującym o komforcie zamieszkania jest łatwa **dostępność do usług podstawowych i ponadpodstawowych**. We współczesnych osiedlach coraz częściej rezygnuje się z drobnych usług typu krawiec, szewc, pralnie osiedlowe, łaźnie, jadłodajnie, itd., na rzecz dodatkowej powierzchni mieszkalnej lub bardziej dochodowej. W komfortowym środowisku mieszkaniowym nie powinno zabraknąć przestrzeni i lokali przeznaczonych dla dzieci i młodzieży oraz dostępnych dla osób starszych. Coraz częściej w założeniach dotyczących zespołów mieszkaniowych rozpatruje się potrzeby mieszkańców, którym szczególnie brak w komfortowym środowisku pomieszczeń przystosowanych do uprawiania prywatnych zajęć hobbystycznych, spotkań w gronie sąsiedzkim i przyjacielskim oraz ośrodków przeznaczonych do opieki nad osobami niepełnosprawnymi.

W październiku 1993 r. Rada Ministrów zaakceptowała „Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych i ich integracji ze społeczeństwem”. W 200 r. Komisja Europejska przedstawiła zaś komunikat „Ku Europie bez barier dla osób z niepełnosprawnością”. Działania w krajach Unii Europejskiej, w tym w Polsce coraz częściej zmiernają do poprawy komfortu zamieszkania również osób niepełnosprawnych, dla których bardzo ważny jest program usług oraz ich rozmieszczenie zapewniające łatwą dostępność. „Przyjazne ludziom niepełnosprawnym środowisko zbudowane (ang. built environment), obejmujące również otoczenie budynków, wspomaga proces integracji społecznej. Podstawowym elementem zagospodarowania terenu są drogi pieszkie i chodniki, a zwłaszcza przejścia przez jezdnię”³².

Wraz z segregacją przestrzeni rodzi się konieczność segregacji komunikacji. Najistotniejsze w tym przypadku są ciągi pieszkie i wszelkie przejścia. Przestrzenie sąsiedzkie wymagają z jednej strony izolacji od ruchu tranzytowego a z drugiej strony mają zapewnić łatwe dojścia dzieci z domu do placu

²⁷ A. Lauterbach, *Estetyka placu, Pierścień sztuki*, Warszawa, 1929 r.

²⁸ H. Adamczewska – Wejchert, K. Wejchert, *Małe miasta*, Arkady, Warszawa, 1986 r., str.45.

²⁹ S. Kosiński, *Koncepcja zabudowy miasta*, Arkady, Warszawa, 1974 r., str.71.

³⁰ R. Barełkowski, *Przestrzeń architektury a przestrzeń kulturowa*, Wydawnictwo naukowe, Poznań 2003r., str. 26.

³¹ Z. Nowakowska, *Wprowadzenie nowej tkanki mieszkaniowej w istniejące struktury zabudowy miejskiej*, Kraków 2000, str. 46.

³² J. Gałkowski, *Architektura i urbanistyka*, zeszyty naukowe Politechniki Poznańskiej, zeszyt 5., *Architektoniczne aspekty środowiska mieszkaniowego osób niepełnosprawnych*, Politechnika Poznańska, Poznań 2005r. str.55.

zabaw, czy ośrodków edukacyjnych. Ponadto ważne jest zapewnienie dogodnego powiązania z parkingiem i zespołami gospodarczymi.

Kolejnym zagadnieniem związanym z komfortem zamieszkania jest sfera kulturalno–społeczna i **dobra kultury**, które decydują o przywiązaniu i utożsamianiu się użytkowników środowiska mieszkaniowego z otoczeniem. Zgodnie z tymi założeniami ważna jest wrażliwość na estetykę i walory środowiska danej społeczności. „Krajobraz zabytkowy miasta, podobnie jak budowle w rodzaju Wawelu oraz naturalne twory jak Pieniny czy Tatry, mają swój integralny związek z podstawami naszej kultury³³”.

Obszar centralny jest bogaty w historyczne obiekty zlokalizowane głównie w starym mieście. „Układy śródmiejskie, spełniające szczególną rolę w życiu miasta i odznaczające się szczególną formą przestrzenną są niemal tak stare jak miasto. Te same czynniki, które powołały do życia miasto jako formę osiedleńczą, wpłynęły na pojawienie się w jego strukturze dominujących zespołów urbanistyczno – architektonicznych³⁴”.

Osobnym problemem w strefie centralnej jest ochrona historycznych obiektów i przestrzeni publicznych³⁵. Działania służące modernizacji i rewitalizacji³⁶ muszą uwzględniać różnorodne potrzeby mieszkańców i ich aspiracje. „Dlatego też różnorodność powinna być nieodłącznym składnikiem ludzkich osiedli³⁷”. O różnorodności wypowiada się także W. Seruga: „Dążenie do indywidualizacji i identyfikacji miejsca na ziemi umożliwia uzyskanie rozwiązań różnorodnych i stworzenie odrębności kulturowej poszczególnych miejsc, regionów, krajów. Pozwala na uniknięcie niekorzystnych skutków przestrzennych, estetycznych i kulturowych, zbyt daleko posuniętej unifikacji architektury i przestrzeni publicznych. Daje możliwość przeciwdziałania zanikaniu odrębności³⁸”. Ważne jest także „aby nowa organizacja środowiska miejskiego uwzględniała wymogi niezbędne dla istnienia i rozwoju zaawansowanych ekosystemów miejskich. Ekosystemy te mogą istnieć tylko pod warunkiem pełnej zgodności procesów, które w nich zachodzą, z procesami charakterystycznymi dla świata przyrody³⁹”.

³³ J. Bogdanowski, *Miasto historyczne w dialogu ze współczesnością*, Wydział Architektury Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 2002r., str. 13.

³⁴ E. Goldzamt, *Architektura zespołów śródmiejskich i problemy dziedzictwa*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1956 r., str.9.

³⁵ Tematyka odnowy i modernizacji historycznych przestrzeni oraz obiektów mieszkaniowo-usługowych podjęta została między innymi przez: W. Czczerdę [w:] *Społeczne problemy starej zabudowy mieszkaniowej wyniki badań terenowych*, Instytut Gospodarki przestrzennej i komunalnej, Warszawa 1986r., K. Gruszecką [w:] *Rewitalizacja starych miast województwa zielonogórskiego*, Politechnika Warszawska, Warszawa 1998r., E. Małachowicza [w:] *Konserwacja i rewaloryzacja architektury w zespołach i krajobrazie*, Politechnika Wroclawska, Wrocław 1994r., K. M. Skalskiego [w:] *O budowie systemu rewitalizacji dawnych dzielnic miejskich*, Krakowski Instytut Nieruchomości, Kraków 1996r.

³⁶ Rozważania na ten temat podjął Z. Zuziak w książce *Strategie rewitalizacji przestrzeni*, Politechnika Krakowska, Kraków 1998r.

³⁷ A. Górka, *Zrównoważone formy funkcjonowania miasta i jego otoczenia. Przegląd współczesnych koncepcji*.

³⁸ W. Seruga, *Forma a kontekst*, Czasopismo Techniczne, *Architektura*, Politechnika Krakowska, Kraków 1943r.

³⁹ W. Pęski, *Zarządzanie zrównoważonym rozwojem miast*, Arkady, Warszawa 1999r., str.213.

Istotny wpływ na komfort środowiska zamieszkania ma **estetyka** rozwiązań, czystość i stan zadbania otoczenia. Degradacja przestrzeni nie tylko prowadzi do zachwiania sprawności psychicznej jednostek, ale także zagraża środowisku i jego bezpieczeństwu. Obszary i obiekty estetyczne będące w dobrym stanie technicznym wyzwalają poczucie piękna u odbiorcy, ale przede wszystkim podnoszą rangę miejsca.

„Każdy człowiek realizuje swoje czynności życiowe zawsze w jakimś środowisku, które w zależności od ukształtowania może: a) sprzyjać lub przeszkadzać w ich realizacji, b) wpływać dodatnio lub ujemnie na funkcje życiowe i zachowania”⁴⁰. Bezwzględnie współczesne środowisko mieszkaniowe powinno sprzyjać mieszkańcom w realizowaniu ich czynności życiowych oraz pozytywnie oddziaływać na ich zachowania. Istnieje ścisła zależność między środowiskiem, a człowiekiem. Niezależnie od tego, czy mówimy o środowisku materialnym, przestrzennym, społecznym, czy też psychologicznym zawsze elementami środowiska jest pewna społeczność i rzeczy, które je otaczają. Elementy wokół człowieka powinny mu służyć i oddziaływać na niego w sposób bezpośredni i pozytywny. Współczesne środowisko zamieszkania to także takie, które cechuje prozdrowotny charakter i wysoki komfort.

W definicji jakości środowiska Mieszkaniowego, rozwiniętej w podrozdziale 3.4. jest mowa o tym, że wysoka jakość środowiska sprzyja zdrowiu i samopoczuciu człowieka. Zdrowie mieszkańców rozpatrywane w kontekście środowiska zbudowanego obejmuje, jak określił to D. Stokols⁴¹, zdrowie fizyczne, samopoczucie psychiczne i mentalne oraz poczucie spójności społecznej. Wymienione wcześniej elementy takie jak intymność i spokój, harmonia, bezpieczeństwo itd. w niewątpliwy sposób, ale w różnym stopniu wpływają na wszystkie trzy aspekty zdrowia. Ostatnie lata przyniosły wyraźną tendencję, polegającą na poszukiwaniu warunków dla zdrowego trybu życia, w tym również zdrowych warunków mieszkaniowych. Dlatego też istotne wydaje się zwrócenie uwagi na ten aspekt jakości środowiska Mieszkaniowego i wyodrębnienie z wielu elementów, czynników i wskaźników takich, których ocena jest możliwa w ramach pracy badawczej.

⁴⁰ A. Bańka, *op.cit.*, str.6.

⁴¹ D. Stokols, *Establishing and maintaining healthy environment. Towards a social ecology of health promotion* – *American Psychologist* 47(1), 1992r.

4.1.1. Intymność i spokój

Rys.4.12. Naturalne środowisko - przestrzeń intymna

„Każda społeczność dąży do identyfikowania się jako grupa, do wyróżnienia zajmowanego przez nią miejsca; łatwiej jest wtedy o znalezienie w nim własnego, prywatnego, nawet intymnego także o oddzielenie strefy społecznej od publicznej. Również od skali jednostki mieszkalnej, a tym samym od liczby jej użytkowników, zależy jakość otaczającego ją terenu”⁴².

Intymność i spokój są jednymi z najważniejszych potrzeb współczesnego człowieka. Z tego powodu do niedawna znaczna część społeczeństwa marzyła o tym, by mieszkać w domu wolnostojącym za miastem. Wybór tej lokalizacji niósł ze sobą wiele niedogodności, jednak zapewniał prywatność, która również była od zawsze pożądaną potrzebą mieszkańców stref centralnych.

Kolejne lata udowodniły, że społeczeństwo na nowo zapragnęło zamieszkiwać tereny bardziej związane z centrum. Zmianę poglądów co do wyboru lokalizacji środowiska mieszkaniowego można było w łatwy sposób uzasadnić. O zamieszkaniu w obszarze centralnym miasta zdecydowała jego wielofunkcyjność, łatwy dostęp do usług i miejskich atrakcji.

S. Gzell tak pisze na ten temat: „Patrząc na małe miasto stwierdzić można, iż może stać się wzorcem Uporządkowanej Przestrzeni. Małe miasto jest bowiem skondensowanym zestawem tak poszukiwanych symboli życia miejskiego. Podział przestrzeni na publiczną i prywatną, ekspozycja przestrzenna dominant znaczeniowych, zgodność form i funkcji-każde z tych haseł wyrażających tęsknoty współczesnych architektów za „lepszym” produktem ich pracy można odszukać jako istniejący fakt w przestrzeni małego miasta”⁴³. Decyzja o mieszkaniu w strefie centralnej małego miasta może być wywołana chęcią przebywania w przestrzeni bezpiecznej. Poczucie spokoju kojarzy się bowiem z formą schronienia, a ta z przestrzenią półotwartą. Rozpatrując w ten sposób zagadnienie spokoju można nawet dojść do wniosku, że strefa centralna małego miasta zapewnia go w większym stopniu niż obszar na jego obrzeżu. Niewielkie miasto posiada w większej skali niż w przypadku

⁴² J.A. Włodarczyk, *op.cit.*, str.63.

⁴³ S. Gzell, *op.cit.*, str.17.

dużego ośrodka miejskiego cechy swojskości oraz ograniczonej tajemniczości i barwności. Są to elementy, które sprzyjają wrażeniu pożądanego spokoju. „Tylko środowisko zbudowane tworzy strukturę funkcjonalno – przestrzenną, dostarcza wartości estetycznych, identyfikacyjnych i stymulujących, stwarza warunki do realizacji potrzeby kontaktów z innymi i potrzeby intymności, niezależności i współpracy”⁴⁴.

Pojęcie spokoju i intymności łączy się także ze strukturalizacją i humanizacją przestrzeni otwartych, a więc również tych zawartych w obszarze centralnym. J. Goryński bardzo dokładnie pisze o konieczności przestrzegania zasad egalitaryzmu przestrzennego na terenach mieszkaniowych. Kryteria te bezwzględnie łączy z prawem terytorialności, prawem do życia publicznego i prawem do kontroli społecznej. Potrzeby te motywuje koniecznością posiadania przez człowieka własnego terytorium, które zapewniałoby prywatność, bezpieczeństwo i tym samym umożliwiałoby identyfikację z własnym mikrośrodowiskiem mieszkalnym.

Prawo do życia publicznego motywuje tym, że „żadna osoba lub grupa społeczna nie może być wyłączona ze swobodnego współużytkowania przestrzeni publicznej, żaden teren publiczny nie może pozostawać bez gospodarza świadomego swych zadań wobec społeczności, użytkującej zarządzany przez niego teren”⁴⁵. Natomiast potrzeba kontroli społecznej wynika z konieczności przestrzegania i kontrolowania wymogu postrzegania interesów publicznych jako interesów nadrzędnych. Ponadto J. Goryński uważa, że w środowisku mieszkaniowym należy przewidzieć restrukturyzację przestrzeni otwartych określających kryterium dostępności. Należy przewidzieć humanizację przestrzeni, jako środowiska zdrowego społecznie i poprawić walory środowiska przyrodniczego, co zagwarantowałoby zdrowsze życie. Potrzeba intymności i spokoju wiąże się z udostępnieniem przestrzeni, w której mieszkańcy mogą uczestniczyć w życiu publicznym, przebywać w bliskości z innymi.

„Uczynić miasto miejscem spotkań, a nie rozdrożem samotności...przywrócić ulicom i placom ich dawną rolę w narodzinach i kształtowaniu życia społecznego”⁴⁶ nie zapominając przy tym, że każdy ma prawo do intymności i spokoju oraz łatwego dostępu do przestrzeni prywatnych.

⁴⁴ G. Schneider – Skalska, *op.cit.*, str.55.

⁴⁵ J., M. Chmielewski, M. Mirecka, *Modernizacja osiedli mieszkaniowych*, Politechnika Warszawska, Warszawa 2001 r., str. 85.

⁴⁶ *Ibidem*, str. 88.

4.1.2. Kontakt z naturą

Rys. 4. 13. Potrzeba obcowania człowieka z naturą – przykłady podwórek i przestrzeni publicznych- Przeworsk

„Mieszkanie w mieście w środowisku wzbogaconym zielenią oraz pod miastem w otoczeniu zielonym – oto dwa ideały, jakie starano się realizować aż po nasze czasy na różne sposoby”⁴⁷.

Natura jest nieodzowną częścią środowiska zamieszkania. Ludzie w każdym zakątku świata poszukują bliskości przyrody. Głównym powodem jest korzystny wpływ elementów natury na psychikę i ogólną kondycję człowieka. Natura ogranicza stres, a także zapewnia dobre samopoczucie. Ma również ogromny wpływ na prawidłowy rozwój dziecka. „Aby rozwój dziecka mógł postępować prawidłowo, nie wystarczy zaopatrzyć go w odpowiednie zabawki i otoczyć nawet najtroskliwszą opieką. Trzeba stworzyć mu warunki pozwalające na obcowanie z przyrodą z bliska, na poznawanie jej wszystkimi zmysłami”⁴⁸. Przyroda jest tak ważna, szczególnie w życiu najmłodszych, ponieważ za jej sprawą dziecko staje się silniejsze i odporniejsze.

Według A. Palej przyroda wzmacnia apetyt, reguluje sen, wzmacnia tak ważny w okresie rozwoju układ nerwowy i pobudza aktywność organizmu. Również za sprawą natury rozwija się u dziecka poczucie piękna. Przyroda nie tylko więc pozytywnie wpływa na zdrowie, ale także stymuluje wrażliwość, dostarcza emocji i subtelnych wrażeń. Jest elementem tworzącym przestrzeń, jest wychowawcą i nauczycielem kształtującym u dziecka poznawczą pasję. Ponadto natura uczy skupienia i spostrzegawczości, wyzwala instynkt opiekuńczy i wszystkie możliwe zmysły. Kontakt z naturą oprócz zdrowia kształtuje wartość życia uczuciowego. „Rozwija więc nie tylko ciało i umysł, ale także serce”⁴⁹. Należy dodać, że przyroda wyzwala poczucie piękna stając się natchnieniem dla artystów wszystkich dziedzin.

⁴⁷ W. Ostrowski, *Wprowadzenie do historii budowy miast ludzie i środowisko*, Politechnika Warszawska, Warszawa 2001r., str. 205.

⁴⁸ A. Palej, *Kształtowanie przestrzeni dla dzieci w miejskim środowisku mieszkaniowym*, Politechnika Krakowska, Kraków 1991r., str.49.

⁴⁹ Ibidem, str.49.

Już Witruwiusz głosił swoje przekonania o tym, że naturalne środowisko jest najważniejszym źródłem zaspokojenia ludzkich potrzeb. Natomiast J. Ruskin, jako pierwszy zauważył niebezpieczeństwo spowodowane rozwojem przemysłu i określił usystematyzowany ekologiczny ruch filozoficzny, którego celem było udowodnienie, że naturalne środowisko jest źródłem zaspokajania fizycznych i psychicznych potrzeb ludzi⁵⁰.

Niestety problem zieleni w przestrzeniach centralnych miast często nie został rozwiązany do dziś. Wady w kształtowaniu terenów zielonych najczęściej wynikały z „braku jednoznacznej klasyfikacji przestrzeni na strefy użytkowania publicznego, grupowego i prywatnego, niejasnej sytuacji własnościowej terenów w zespołach mieszkaniowych, złego wyposażenia terenów rekreacji przydomowej, przeznaczania zbyt małych środków finansowych, zarówno na zakładanie zieleni, jak i na jej późniejszą pielęgnację, braku konkretnego gospodarza, odpowiedzialnego za utrzymanie zieleni śródmiejskiej, terenochłonności systemu inżynieryjnego i parkingowo – komunikacyjnego”⁵¹ w dzielnicach mieszkaniowych. Istniejąca zieleń w środowisku mieszkaniowym jest monotonna, przypomina bardziej zaniedbane trawniki i sadzone w zupełnie przypadkowy sposób drzewa. Ponadto w strefie centralnej obserwuje się zbyt duże ujednoczenie w zakresie konfiguracji terenu, który przez większe zróżnicowanie decydowałby o atrakcyjności przestrzeni i aktywności mieszkańców. Na ogół również kontakt z naturą jest za bardzo ograniczony przez intensywność zabudowy mieszkaniowej i nadmiar obiektów usługowych. W związku z urbanizacją, strefa centralna jest narażona na hałas i zanieczyszczenia atmosfery. Ważne jest więc umiejętne kreowanie zieleni obecnej w środowiskach mieszkaniowych, które służyłoby ich uzdrowieniu. „Przy doborze roślin właściwych dla przestrzeni osiedlowych projektanci kierują się nie tylko względami estetycznymi – ważny jest również wpływ różnych gatunków na samopoczucie i zdrowie człowieka”⁵². Drzewa sadi się w taki sposób by nie kolidowały z ruchem samochodowym i sieciami uzbrojenia podziemnego. Parki zakłada się tak by pielęgnacja ich była maksymalnie zmechanizowana. Natura na obszarach zurbanizowanych ma za zadanie spełniać trzy podstawowe funkcje: ekologiczną, estetyczną i użytkową. Pod względem ekologicznym zieleń zapewnia warunki higieniczne, czyli izoluje od hałasu i pochłania zanieczyszczenia powietrza. Nawietrza i przewietrza strukturę miasta oraz zapewnia absorpcję szkodliwych dla człowieka zanieczyszczeń. Podnosi jakość estetyczną otoczenia, ubarwia i urozmaica. Pod względem użytkowym służy rekreacji i sprzyja uprawianiu sportów. Jej rola jest niezastąpiona, dlatego obcowanie współczesnego człowieka z naturą jest tak ważne. Zdrowy styl życia w strefie centralnej „rozumiany w kontekście wykorzystania terenów otwartych, rekreacyjnych i sportowych, parków i ogrodów uwzględnia również kontakt wizualny i psychiczny z elementami natury i jego restauracyjny wpływ na psychikę i dobre samopoczucie”⁵³.

⁵⁰ Na ten temat szeroko pisze A. Böhm w: [Architektura krajobrazu jej początki i rozwój, Politechnika Krakowska, Kraków 1994 r., str. 64.

⁵¹ J. M. Chmielewski, M. Mirecka, *op.cit.*, str.51.

⁵² *Ibidem*, str.116.

⁵³ G. Schneider – Skalska, *op.cit.*, str.55.

Obszar centralny zapewnia wykorzystanie natury do wszystkich tych celów. Stwarza w różnej skali możliwość obcowania człowieka z przyrodą. Niestety często wolne tereny w strefie centralnej wykorzystywane są do celów komunikacyjnych, lub służą jako miejsca postojowe i parkingi, a nie jako obszary zielone. Bliskość mieszkańców z przyrodą jest więc ograniczona, ale co ważniejsze, można uznać, że w średnim stopniu jest spełniona. By poprawić relacje człowieka i przyrody oraz wizualny charakter zieleni publicznej należy przewidzieć wszelkie formy ochrony terenów aktywnych biologicznie i wzmocnić jakość szczególnie tej „uzdrawiającej” zieleni.

4.1.3. Bezpieczeństwo

Rys. 4.14. Komfort podróżowania, a bezpieczeństwo dzieci

„Po doświadczeniach kilkuset lat, w szczególności ostatnich dziesięcioleci zamykamy domy na zasuwy, ogradzamy budynki, odcinamy się od sąsiadów żywopłotami lub wysokimi murami, stosujemy różnorodne systemy alarmowe, przemysłowe kamery monitorujące przestrzeń otwartą i obiekty, obawiając się wrogów wewnętrznych, wewnątrz organizmów miast. Czy przestrzenie publiczne, miejsca spotkań w centrach miast, na placach, bulwarach będą wymagały coraz bardziej wyszukanej ochrony, zabezpieczenia? Czy kształtowanie przestrzeni i architektury będą wyznaczały względy bezpieczeństwa i możliwości zapewnienia im ochrony?”⁵⁴.

W celu zdefiniowania przestrzeni jako przyjaznej i bezpiecznej człowiekowi należy posłużyć się trzema koncepcjami człowieka: psychodynamicznej, behawiorystycznej i poznawczej. Teoria behawiorystyczna zakłada, że zachowanie człowieka jest całkowicie podporządkowane środowisku. Informacje i emocje jakie człowiek posiada pochodzą ze środowiska zewnętrznego. Jego wiedza zapewnia poczucie bezpieczeństwa. Swobodna orientacja szczególnie dotyczy miejsca postrzeganego jako przestrzeń o określonej nazwie, funkcji i właściwościach percepcyjnych. Ważne są zachodzące w

⁵⁴ E. Węclawowicz-Gyurkovich, *Przestrzeń publiczna – atrakcyjne miejsca rekreacji*, Czasopismo Techniczne, *Przestrzeń publiczna współczesnego miasta* (2), Politechnika Krakowska, Kraków 2005r., str.320.

niej relacje, a więc odległości, kierunki, emocje związane z zapamiętywaniem i rozpoznawanie przestrzeni.

Aby można było nazwać przestrzeń obszarem bezpiecznym, należałoby określić stopień jej otwartości, równowagi zachodzącej między widokami jakie stwarza a możliwościami schronienia. Człowiek czuje się bezpiecznie, kiedy może przebywać na obrzeżach danej przestrzeni, kiedy czuje schronienie nad głową, z boku i z tyłu, kiedy w jego środowisku mieszkaniowym zlokalizowane są naturalne elementy przyrodnicze. Jak się okazuje nawet ilość drzew może wywołać niepokój lub zupełnie odwrotnie - zapewnić poczucie bezpieczeństwa. „Zbyt dużo drzew powoduje utratę czytelności, tajemniczość zaczyna być niebezpieczna”⁵⁵.

Ludzie często utożsamiają się z zamieszkiwaną lub odwiedzaną przestrzenią. Wzbudza to u nich poczucie współwłasności i odruch walki o zagrożony wandalizmem teren. Projektowana przestrzeń powinna wyzwalać poczucie przywiązania oraz stwarzać możliwości w zakresie jej ochrony. Powinna również w pewnym stopniu zapewniać intymność i pewien stopień zagęszczenia. Proporcje tych odmiennych względem siebie cech są uzależnione od potrzeb użytkowników. Najtrudniej jest mówić o preferencjach dzieci, które nie mają wpływu na wybór odwiedzanej i użytkowanej przestrzeni.

Współczesne środowisko mieszkaniowe w Polsce, a także na świecie, często nie zapewnia bezpieczeństwa swoim mieszkańcom. Nadal powstaje szereg zespołów zabudowy wielorodzinnej, utrudniających prawidłowy rozwój psychofizyczny dzieci i osób starszych. Zamieszczone informacje w Methodology sheet: indicato N° 6 *Children's journeys to and from school* pomagają zaobserwować zależności występujące między odległością i komfortem drogi jaką dzieci pokonują zmierzając do szkoły a ich bezpieczeństwem. Okazuje się, że istotne znaczenie dla bezpieczeństwa dzieci ma wybór sposobu podróżowania, styl życia, poziom szkoły i jej autorytet. Przeprowadzone w tym zakresie badania udowodniły również, że wybór rodzaju transportu uzależniony jest od wieku dziecka i jego podatności na modę. W Bristolu zaobserwowano, że 20% dzieci odwożonych jest samochodami do szkoły. Pozostałe korzystają z mniej zaufanych i bezpiecznych środków transportu. Większość z nich, godzinną trasę do szkoły pokonuje pieszo lub za pomocą rowerów. Badania te przeprowadzono w 50% szkół podstawowych w Bristolu. Dane te wskazują, że bezpieczeństwo przestrzeni to także poważny problem dojść i dojazdów do publicznych ośrodków, w tym szkół⁵⁶. Na podstawie tych informacji można stwierdzić, że konieczne jest poprawienie warunków bezpieczeństwa otaczającej przestrzeni. Jest to tym poważniejsze zagadnienie, że dotyczy ono dzieci. Jak dowodzą badania w analizowanych miastach większość z nich pokonuje pieszo zupełnie samotnie, bez opiekunów, często

⁵⁵ G. Schneider – Skalska, *op. cit.*, str.52.

⁵⁶ Interim Report - Podobne badania zostały przeprowadzone w Barcelonie, gdzie tylko 8% dzieci odwożonych jest do szkoły. 27 % z nich uczęszcza na zajęcia wykorzystując do tego celu publiczny transport. Podobne dane sporządzone zostały dla Sztokholmu, gdzie 62 % dzieci pokonuje odległość od domu do szkoły za pomocą rowerów lub pieszo, a 22% za pomocą na przykład autobusów. Odwrotnie przedstawia się sytuacja w Modenie i w Mediolanie, gdzie większość dzieci (w Mediolanie nawet 78%) odwożonych jest prywatnymi samochodami.

duże odległości. Rodzi to obawy a tym samym mobilizuje do racjonalnego kreowania przestrzeni, tak by stwarzała ona jak najmniejsze zagrożenie.

Kolejnym istotnym czynnikiem wpływającym na postrzeganie przestrzeni jest hałas uliczny, który działa stresująco. Ogranicza kontakty międzyludzkie i wprowadza dyskomfort. Duże znaczenie ma także skala zamieszkiwanych i otaczających obiektów. Często są to budynki tak duże, że ograniczają kontakt z przestrzenią zewnętrzną. Wprowadzają poczucie alienacji i dezorientacji. Zjawisko to przyczynia się do wrażenia zamkniętej przestrzeni i psychicznej izolacji wywołującej strach.

Raport Komitetu Badań Nad Przemocą, Zbrodnią i Występkiem z 1977 r. wyraźnie stwierdza, że „istnieją zasadnicze korelacje między nasileniem zjawisk i przemocy a typami zurbanizowania określonych obszarów. Jedną z takich zmiennych jest wysokość budynków. Na terenach, gdzie przeważa zabudowa ponad sześciopiętrowa obserwuje się wyraźnie wyższą przestępczość. Raport zalecał zmniejszyć rozmiary wielokondygnacyjnych budynków mieszkalnych (wysokość konstrukcji i długość części fasadowej),...unikac wszelkich przejawów gigantomanii w budownictwie komunalnym,...sprzyjać budownictwu domków jednorodzinnych, odrodzić treści jakie wiązane są z pojęciem dzielnicy”⁵⁷.

Następnym problemem jest unifikacja rozwiązań, która wprowadza niepokój wywołany utrudnieniem orientacji i identyfikacji jednostki z zamieszkiwanym przez nią miejscem.

Brak poczucia przynależności do środowiska mieszkaniowego, w jakim żyje dana jednostka wywołuje lęk przed zamieszkiwaną i tą dalszą przestrzenią, a także przed nieznaną grupą społeczną. Jak się okazuje duże znaczenie ma także detal architektoniczny i pojęcie estetyki wizualnej. Niski poziom wykonawstwa obiektów kubaturowych i terenowych wywołuje u człowieka zubożenie dla otaczającej go przestrzeni. Strach przed czymś nowym, obojętność dla tego co jest w chwili obecnej, prowadzi do zachwiania poczucia identyfikacji z miejscem. Nieprawidłowe funkcjonowanie miejskiej przestrzeni publicznej, bądź typowo mieszkaniowej wywołuje niekorzystne reakcje wśród mieszkańców. Niekontrolowana agresja często wywołana jest niskim standardem funkcjonalnym zespołów usługowych, bądź mieszkaniowych. Wydłużanie promieni dostępności i nadmierne przegęszczenie obiektów oświatowych, brak placówek opiekuńczo-wychowawczych, pomocy społecznej itd. to jeden z powodów zaprzeczenia bezpieczeństwa na terenie przestrzeni publicznej i mieszkaniowej.

Bardzo dużą rolę w kreacji bezpiecznej przestrzeni pełni zieleń. Jej brak oraz brak w „zagospodarowaniu terenu oraz urządzeń zabawowych i sportowo – rekreacyjnych, ograniczających możliwości ruchu na świeżym powietrzu, wywołuje u dzieci nerwowość, agresywność, niechęć do nauki, skłonności do zachowań patologicznych”⁵⁸. Kolejnym zjawiskiem niekorzystnie wpływającym na bezpieczeństwo zamieszkiwanej bądź w inny sposób użytkowanej przestrzeni publicznej jest

⁵⁷ J. M. Chmielewski, M. Mirecka, *op.cit.*, str.6.

⁵⁸ A. Palej, *op.cit.*, str.145.

dewastacja środowiska przyrodniczego i kulturowego. Brak środków finansowych i inwestorów chętnych do odtwarzania zniszczonych struktur i sprzyjaniu ich rozwojowi wywołuje wśród społeczeństwa świadomość straty, ogólnego zniechęcenia i nieprzychylnego postrzegania omawianej przestrzeni. Obniżanie wartości rozwiązań, niekorzystne rozwiązania komunikacyjne wewnątrz osiedli mieszkaniowych to również zwiększające się ryzyko bezpieczeństwa. Częstym zjawiskiem jest „niekorzystna penetracja samochodów we wnętrza osiedlowe, wywołana brakiem wystarczającej liczby miejsc postojowych, znacznie ograniczająca tereny zabawowe i wprowadzająca zagrożenie ruchem kołowym”⁵⁹.

4.1.4. Harmonia

Rys. 4.15. Przestrzeń harmonijna małego miasta

„W starożytności pojęcie ładu (taksis) używane było w podobnych znaczeniach jak pojęcie: współmierności (symetria) w odniesieniu do wymiaru przestrzennego, bądź zestroju (harmonii) w odniesieniu do piękna słyszalnego dzieł muzycznych”⁶⁰.

Miasto i jego mniejsze struktury przestrzenne posiadają swoje indywidualne wartości i rozwiązania estetyczne, które mają służyć człowiekowi, zapewniając mu dogodne warunki. Elementy te zdefiniowane zostały w procesie planowania przestrzennego jako układ kompozycyjny oparty na zasadach harmonii. Przestrzeń uporządkowana (o której mowa) w kategorii estetyki nie jest problemem nowym. Problem „porządkowania” przestrzeni przedstawiali architekci już w czasach starożytności. Zwracali oni uwagę na ład, proporcje i miary – jak mówi W. Tatarkiewicz to „rzeczy ładne i przydatne”. Św. Augustyn napisał, że: „podoaba się tylko piękno, w pięknie zaś kształty, w

⁵⁹ Ibidem., str.146.

⁶⁰ M. Miazga, Społeczne *problemy kształtowania przestrzeni przykłady studiów i badań na rzecz planowania i zarządzania przestrzenią w różnych skalach*, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa 200 r., str.37.

kształtach – proporcje, a w proporcjach – liczby”⁶¹. Dość starannie również przedstawiał swoje wizje na temat harmonii okres modernizmu, który przejawiał się w ładu, rygorze kompozycyjnym i przede wszystkim w prostocie. Zasady te miały mieć dobroczynny wpływ na psychikę i moralność jednostek.

Profesor Tołwiński wymieniał w swoich pracach poszczególne czynniki tworzące tkanę miejską, przy czym najistotniejszą rolę przypisał kompozycji przestrzennej. W chwili rozrastania się osiedli mieszkaniowych i miasteczek w środowisku społeczności miejskiej zaczynały się kształtować obyczaje i indywidualne tradycje. Procesy te wywarły niemały wpływ na „czynnik twórczej świadomości”. „Czynnik kompozycji urbanistycznej ma znaczenie koordynujące, harmonizujące sprzeczne działanie pozostałych czynników, nadaje organizmowi miejskiemu racjonalną formę, nieprzemijające wartości, plan raz ustalony trwa całe wieki”⁶².

Harmonię w strefie centralnej można osiągnąć stosując pewne wytyczne. W konkretnych miastach przybierają one bardziej indywidualny charakter, a ich zakres wyznacza skalę „piękna i ładu”. Jednym z czynników wpływających na harmonię układu przestrzennego jest kompozycja, która w czasach odległych jak i obecnych wywarła wpływ na kształtowanie się środowiska mieszkaniowego w strefie centralnej. Wyznacznikiem może być także układ przestrzenny we wnętrzu urbanistycznym, zespół przestrzenny, który tworzy czytelne założenia urbanistyczne lub urbanistyczne rozwiązania połączone z harmonijnie ukształtowaną zielenią. Duże znaczenie może mieć także sylweta miasteczka i stan techniczny obiektów przynależących do strefy centralnej. Z. Pióro ładu przestrzenny rozumie jako „funkcjonalność rozmieszczenia, logikę, czytelność przestrzenna, jasność układu, a także powab otoczenia, bądź - jak to formułuje – właściwość wywoływania obrazów w umysłach ludzi”⁶³.

Potrzeba harmonii odnosi się również do warunków biofizycznych otoczenia. Mieszkańcy oczekują od przestrzeni ochrony przed uciążliwościami⁶⁴, wymagają kontaktu z przyrodą chcąc zapewnić sobie korzystne warunki do rozwoju biologicznego zgodnie z parametrami rozwoju zrównoważonego⁶⁵. Potrzebują wyboru i różnorodności oraz identyfikacji z otoczeniem. Kontakt z przyrodą realizowany jest przez wysoką jakość zieleni, szczególnie w wewnętrznej przestrzeni zespołu mieszkaniowego. Istotny jest więc udział powierzchniowy i stopień zwartości. Możliwy jest także kontakt z zielenią położoną w sąsiedztwie.

Zachowanie harmonii w przestrzeni centralnej małego miasta jest bardzo trudnym procesem. Składają się na niego liczne powiązania, czyli system równoległości i ciągłej styczności strefy zabudowy mieszkaniowej i zieleni wraz z otwartym krajobrazem, oraz równoległość i ciągła styczność strefy zabudowy mieszkaniowej i strefy usług wraz z zachowaniem kontaktu strefy mieszkaniowej z systemem komunikacji w niezbędnych, dogodnych punktach.

⁶¹ S. Gzell, *op.cit.*, str. 13-15.

⁶² T. Tołwiński, *Typowe układy miast*, Urbanistyka., Ministerstwo Odbudowy, Warszawa 1947r., str.28.

⁶³ M. Miazga, *op.cit.*, str.37.

⁶⁴ J. Bogusz, A. Dobrucki, H. Myszkowska, H. Zaniewska, *Modernizacja miejskiej zabudowy mieszkaniowej potrzeby, doświadczenia i propozycje*, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa 1993 r., str.112.

⁶⁵ M. Miazga, *op.cit.*, str.37.

Harmonia, walory estetyczne to niewątpliwie ważne elementy przestrzenne, to także istotne potrzeby współczesnego człowieka. Poglądy na kształtowanie lub przywrócenie ładu nie zmieniały się zasadniczo od czasów starożytności, w dużej mierze natomiast zostawały uzupełniane i poszerzane między innymi o liczne doświadczenia i współczesne poglądy, takie jak: „Naukowcy twierdzą, że preferencje środowiskowe są wyuczonymi odpowiedziami, ukształtowanymi przez indywidualne doświadczenia życiowe i wartości kulturowe, takie jak harmonia z naturą (...). Estetyczne preferencje człowieka niewątpliwie mają korzenie we wszystkich trzech obszarach: biologicznej ewolucji, historii kultury i rozwoju osobniczym”⁶⁶. Pojęcie harmonii jest także czymś bardzo indywidualnym i bardzo blisko związanym z subiektywnymi odczuciami odbiorcy. Niewątpliwie stan harmonii i ładu przestrzennego kształtuje sposób postrzegania środowiska, ale także decyduje o kondycji jego użytkownika, co wydaje się być problemem najistotniejszym.

4.1.5. Dostępność programu podstawowego

Rys.4.16. Rozmieszczenie usług w strefie centralnej analizowanych miast

„...Funkcje usługowe powinny być tak rozmieszczone, aby dostęp do nich był ułatwiony... W rozmieszczeniu tym można się w szczególności kierować przesłankami zmierzającymi do minimalizacji ruchu”⁶⁷.

W strefie centralnej miast usytuowane są usługi o co najmniej ogólnomiejskim zasięgu oddziaływania. Zróżnicowanie ich zależy od podstawowych funkcji i charakterystycznych cech centrum. B. Maliszowa podaje, że w sercu miasta zlokalizowane są instytucje służące kontaktom międzyludzkim i obiekty związane z organizacją życia politycznego, gospodarczego, społecznego i kulturowego. Ponadto centrum scala społeczność miejską i jednocześnie stwarza możliwość korzystania z placówek kulturalnych, rozrywkowych służących do

⁶⁶G. Schneider – Skalska, op.cit., str.43.

⁶⁷ B. Maliszowa, op.cit., str.178.

obsługi w zakresie indywidualnych potrzeb. Zapewnia także dostęp między innymi do usług w zakresie turystyki, informacji i handlu. Strefa centralna, a zwłaszcza samo centrum musi obsłużyć wszystkich przebywających na jego terenie oraz spełnić usługi związane z potrzebami bytowymi (bary, kawiarnie, hotele, sklepy) i komunikacyjnymi. W obszarze centralnym powinny znajdować się obiekty usługowe, które są w stanie poprawić żywotność obszaru obsługiwanego, w tym także obszaru otaczającego. Usługi powinny być dostosowane do charakteru i wielkości miasta.

„Urządzenia powtarzalne w wielkich miastach stają się unikalnymi w miastach średnich, a powtarzalne w średnich – unikalnymi w miastach małych”⁶⁸. Skupienie urzędzeń usługowych gwarantuje strefie centralnej prawidłowy rozwój. Trzeba podkreślić, że z wymienionych usług zlokalizowanych w strefie centralnej małego miasta będą korzystać dwie grupy osób. Jedną stanowią mieszkańcy całego miasta i osoby odwiedzające np. turyści lub mieszkańcy okolic, a do drugiej należą stali mieszkańcy tej strefy. Pierwsza grupa poszukuje usług i atrakcji ogólnomiejskich, podczas gdy druga, doceniając bliskość obiektów o randze ogólnomiejskiej, oczekuje również, a może przede wszystkim, łatwej dostępności usług podstawowych typu sklep spożywczy, przedszkole itp. Najistotniejszym zagadnieniem jest kwestia lokalizacji usług podstawowych i czas dojścia do nich.

Europejska Agencja do spraw Środowiska (The European Environment Agency), DG Regional Policy i ISTAT (Italia Istituton Nazionale di Statistica) przedstawiła definicję łatwej dostępności do usług mierzonej w minutach pieszego spaceru. Za optymalną odległość uznała dystans 500 metrów dla osób starszych, a przy uwzględnieniu koniecznego nagłego powrotu dystans 300 metrów. Na temat zdefiniowanej przez EEA dostępności otwartych przestrzeni publicznych G. Schneider-Skalska pisze: W ramach oceny dostępności otwartych przestrzeni publicznych użyto jeden z mierników – „procent mieszkańców mieszkających w promieniu 300m. od otwartej przestrzeni zielonej o powierzchni min. 5000 m². Dostęp do otwartych przestrzeni zielonych i usług uznano za podstawowy dla jakości życia i lokalnego zrównoważenia. Publiczne przestrzenie otwarte zostały zdefiniowane jako parki publiczne, ogrody i otwarte przestrzenie wyłącznie z ruchem pieszym i rowerowym, otwarte urządzenia sportowe oraz prywatne obszary dostępne nieodpłatnie”⁶⁹.

Jak pokazuje przytoczony przykład w zakresie dystansu pierwszego dojścia uznanego za wygodny nie zachodzą duże zmiany. W pracy wykonanej w Instytucie Projektowania Urbanistycznego, w latach 70-tych powstały modelowe koncepcje struktur mieszkaniowych, w których uznano za wygodną odległość 200-250m. do szkoły podstawowej i innych usług⁷⁰. C. Perry w 1929 roku w koncepcji jednostki sąsiedzkiej proponował usługi podstawowe w maksymalnej odległości 400-500m.⁷¹ Parametr dojścia pieszego do usług podstawowych można więc uznać za jeden z ważniejszych wyznaczników jakości życia

⁶⁸ B. Maliszowa, *op.cit.*, str.24.

⁶⁹ G. Schneider – Skalska, *op.cit.*, str.122.

⁷⁰ W. Cęckiewicz (1973-1975) praca zespołowa, *Studia nad kształtowaniem jednostek zabudowy mieszkaniowej w oparciu o programy eksperymentalne*, Politechnika Krakowska, Kraków

⁷¹ C. Moughtin, *Urban Design-Green Dimensions*, The Bath Press, Bath, 1996r., str.115.

5. Strefa centralna małego miasta jako przestrzeń wielofunkcyjna, zapewniająca atrakcyjność miejsca zamieszkania

5.1. Różnorodność atrakcji i funkcji

Rys.5.17. Podziemna Trasa Turystyczna w rynku w Jarosławiu

Rys.5.18. Ogródki kawiarniane w rynku w Łańcucie

5.19. Kamienice wiatowe w rynku w Jarosławiu

„Dla obserwatora, który porusza się po ulicach, miasto jawi się w postaci niewyczerpanej ilości krajobrazowych widoków i perspektyw, a jednocześnie w postaci wielu warstw informacyjnych. Pejzaż współczesnego centrum bardziej niż kiedykolwiek jest kształtowany przez intensywną szatę informacyjną, która nakłada się niemal na każdy architektoniczny obiekt i wkracza do każdej przestrzeni”⁷².

Strefa centralna małych miast pełni wiele funkcji. Dominujące znaczenie ma jednak zabudowa mieszkaniowa, która przekształca się w zależności od panujących wymogów i określonych w danym czasie standardów. Funkcja mieszkaniowa obszarów centralnych uzupełniana jest obecnie o funkcje biurowe i komercyjno – usługowe, przez co strefa centralna z powodzeniem rywalizuje z dużymi centrami usługowo – handlowymi. Ponadto na omawianym obszarze zlokalizowane są różnego rodzaju formy rozrywki i atrakcji. Ciągły rozwój centralnych obszarów wywołuje konieczność przekształceń w zakresie infrastruktury.

W dyskusjach naukowców i praktyków, zrównoważony rozwój obszarów centralnych jest rozumiany różnie. Z jednej strony wymienia się konieczność zmniejszenia ruchliwości i zapotrzebowania na podróże, zaś z drugiej dąży się do rozwoju tych stref, ale innego niż przed laty. Ważne jest utrzymanie pokaźnej liczby stałych mieszkańców, a zarazem ukierunkowanie innych mieszkańców miasta i jego odwiedzających.

Strefa centralna jest bardzo ważnym obszarem ze względu na funkcje jakie pełni, to znaczy jest elementem struktury, który integruje większość cech miasta. Przestrzeń, w której zlokalizowane są

⁷² A. Wallis, *Krajobraz i szata informacyjna*, M. Malinkowski, S. Solecki, *Socjologia miasta, wybór tekstów*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Rzeszów 2001r., str. 94.

usługi publiczne musi być otwarta i osiągalna. Charakteryzuje się dużym ruchem i licznymi powiązaniem komunikacyjnymi. Zapewnia miastu reprezentatywność i zmienność, swym użytkownikom anonimowość. Przestrzeń przeznaczona na cele usługowe powinna być bezpieczna, co można uzyskać dzięki segregacji ruchu, skupieniu ważnych orientacyjnych punktów, które służą ogólnej czytelności przestrzeni i jej struktur. Istotna jest również ochrona przed uciążliwościami związanymi z klimatem i porządkiem publicznym.

Środowisko mieszkaniowe zapewnia dostępność do usług również za sprawą symboliki graficznej, architektonicznej i urbanistycznej. Ogólna estetyka i wyraz ideologiczny pełnią funkcję formy zapraszającej klientów do skorzystania z ofert. Warstwa instrumentalna i poznawcza odgrywa w tym przypadku najistotniejszą rolę. Znaki, napisy, reklamy i plakaty informują o charakterze i przeznaczeniu usługi oraz o jej lokalizacji i cenie. Obiekty i przestrzenie o funkcji usługowej powinny charakteryzować się przede wszystkim łatwą dostępnością, bezpieczeństwem i wysokim poziomem walorów poznawczych. Cechy te sprawiają, że otoczenie usług staje się nośnikiem kultury i przeistacza się w formę publiczną, o której wygląd i walory funkcjonalne powinno zadbać miasto i jego społeczeństwo.

Wielofunkcyjność zmusza do zwrócenia uwagi na segregację funkcjonalną. Jej funkcja w przestrzeni centralnej jest procesem zupełnie naturalnym, zachodzącym z konieczności dostosowywania się do poszczególnych sposobów użytkowania przestrzeni zgodnie z zasadami korzyści lokalizacyjnych. W pionie segregacja dotyczy usług przeznaczonych głównie dla osób poruszających się pieszo. Zaliczyć można do nich między innymi handel, gastronomię i inne podstawowe usługi, które w swoim założeniu uwzględniają łatwy dostęp. „Funkcje biurowe i administracyjne lepiej realizują swe zadania na kondygnacjach wyższych, gdyż dostęp klientów ma dla nich drugorzędne znaczenie. Podobnie na piętrach wyższych umieszcza się lokale mieszkalne i hotelowe, uwzględniając stosunkowo niższą uciążliwość tych poziomów. Funkcje techniczne i komunikacyjne najlepiej sprowadzać pod poziom pieszy lub na najwyższe kondygnacje”⁷³. Znaczenie komunikacji znalazło swe odbicie w rozwoju gospodarczym miasteczka, a także doprowadziło do powstawania dworców kolejowych zlokalizowanych zwykle w przestrzeni centralnej. Spowodowało to rozszerzenie się zabudowy w kierunku stacji kolejowych naruszając plany miasta. Często również w tym rejonie powstawały nowe centra o funkcji handlowej i konkurencyjnym charakterze względem już istniejących centralnych przestrzeni. Zjawisko to doprowadziło do tak zwanego narastania miasta. Tempo narastania odznacza się dużą dynamiką przeobrażeń struktury przestrzennej, stałym wzrostem obszarów zabudowanych i tym samym zainwestowanych. Zwiększa się liczba ludności i rośnie standard zapotrzebowania przestrzeni przez poszczególne funkcje miejskie. Między innymi mieszkalnictwo, przemysł, zielen i usługi, a także komunikację. W Europie jak i w USA wykazano, że

⁷³ J.M.Chmielewski, *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Politechnika Warszawska, Warszawa 2001r., str.230.

zwiększające się zapotrzebowanie przestrzenne jest proporcjonalne do tempa wzrostu dochodu narodowego i wraz z nim się potęguje.

Jedną ze współcześnie rodzących się teorii rozwoju niewielkich aglomeracji (do 50 000 mieszkańców) stworzyło Stowarzyszenie Slow Cities, które powstało w 1999r. w Orvieto - mieście we Włoszech. „Modelowe miasto nie tylko ma zapewniać wielofunkcyjność, ale ma za zadanie także chronić lokalne środowisko przy użyciu nowych możliwości, np. recyklingu... Orvieto skupiło się na działaniach związanych ze zwiększeniem ruchu dla pieszych w centrum miasta, a także rozwijania interdyscyplinarnego programu Zdrowia i Trwałości w celu poprawy publicznej służby zdrowia, usług i środowiska. Przez Komitet Koordynujący podejmowane są wspólne inicjatywy: Są to szkolenia, projekty ochrony lokalnych produktów i rzemiosł, tworzenie strefy ruchu dla pieszych, kontrola jakości powietrza, otwarcie wsparcia dla ochrony dziedzictwa kulturowego”⁷⁴.

Strefa centralna skupia w swoim zasięgu funkcje o różnym poziomie i charakterze dlatego obiekty zabudowy są zwykle wielofunkcyjne. Rodzaj ich użytkowania w połączeniu z dochodowością i atrakcyjnością jest pożądanym efektem zasady „synergicznego efektu rynkowego”. Można więc przyjąć, że strefa centralna jest obszarem o charakterze reprezentacyjnym i wielofunkcyjnym, gdzie dominuje ruch pieszy wyznaczający zarazem przestrzenie publiczne, półpubliczne oraz grupowe.

5.2. Możliwość wypoczynku i rekreacji

Rys. 5.20. Przestrzenie rekreacyjne w strefach centralnych wybranych do analizy miast

„Dbłość o elementy małej architektury, staranność w utrzymaniu zespołów zieleni, różnokolorowe kompozycje kwiatowe, ciekawie rozwiązane miejsca wypoczynkowe związane z układami zieleni i wody uzupełniają wrażenie odświeżności i wyjątkowości...”⁷⁵.

⁷⁴ <http://www.wm.24.pl/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=748>

⁷⁵ E. Węclawowicz-Bilska, *Wartości przestrzenne i estetyczne historycznych założeń urbanistycznych w zdrojowiskach polskich*, Materiały pokonferencyjne z III Ogólnopolskiego Konwersatorium Polskiej Architektury Współczesnej, *Środowisko człowieka w małym mieście*, Opole 1983r., str.93

Możliwość wypoczynku i rekreacji powiązana jest z terenami zieleni w środowisku mieszkaniowym i decyduje o wartości przestrzeni. Bliskość terenów przeznaczonych na odpoczynek jest tak samo ważna jak łatwa dostępność do miejsca pracy. Społeczeństwo coraz chętniej spędza wolny czas na łonie natury w przydomowych ogródkach, parkach i obszarach zielonych zlokalizowanych za miastem. Zdrowy tryb życia jest szczególnie ważny dla prawidłowego rozwoju dzieci. W tym celu powstaje coraz więcej placów zabaw zlokalizowanych w sąsiedztwie ośrodków oświatowych i miejsc zamieszkania. Tereny rekreacyjne służą do podejmowania różnych form aktywności, odpoczynku, rozrywki, a także samodoskonalenia. Rekreacja w środowisku mieszkaniowym może polegać na aktywności fizycznej, działalności twórczej i rekreacji kulturalno – rozrywkowej⁷⁶. Według opinii lekarzy ruch i przebywanie na powietrzu powinno trwać dziennie od 1 – 2 godzin. Szereg badań socjologicznych dowodzi również, że rekreacja fizyczna musi być ściśle związana z miejscem zamieszkania. Szczególnie ze względu na łatwą dostępność i organizację życia społecznego w zespołach mieszkaniowych różnej wielkości.

Przestrzeń służąca rekreacji powinna być w odpowiedni sposób zagospodarowana i wyizolowana. „Hałaśliwość zabaw dzieci starszych, tworzą konieczność zabezpieczenia terenów oddzielonych dla dzieci należących do różnych grup wiekowych. Jednakże w pewnych warunkach, np. w osiedlowych ogrodach dziecięcych, tradycyjnie nazywanych ogrodami jordanowskimi, wspólna zabawa dzieci w różnym wieku jest korzystna z wychowawczego punktu widzenia, a „rekreacja fizyczna młodzieży wraz z dorosłymi stanowi ważny czynnik integrujący pokolenia”⁷⁷.

Rekreacja twórcza ma zupełnie odmienny charakter, ponieważ najważniejszym jej założeniem jest rozwój emocjonalny, poczucie piękna i estetyki. Twórcza forma wypoczynku ma na celu przede wszystkim rozwijać indywidualne możliwości i umiejętności człowieka.

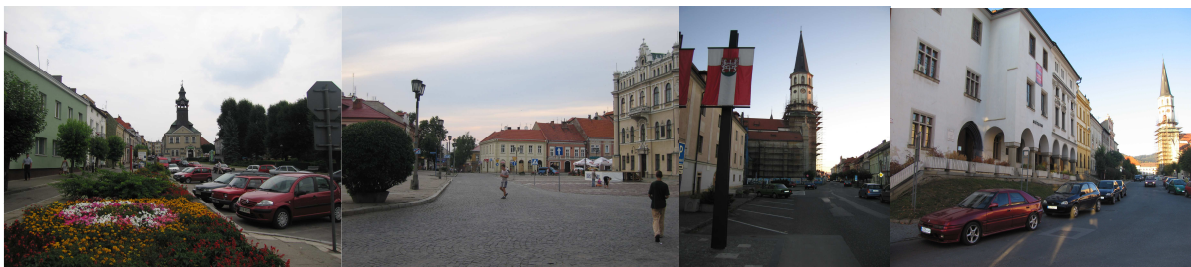
Wszelkie formy odpoczynku powinny być dostosowane do indywidualnych potrzeb społecznych danego środowiska. Stwarza to możliwość rozwoju zainteresowań i zamiłowań całej społeczności, a szczególnie dzieci i młodzieży. Forma rekreacji powinna być tak ukształtowana, aby mogła dopuszczać zmiany w zakresie kulturowym i dydaktycznym. Elastyczność rozwiązania stwarza możliwość racjonalnego wykorzystania przestrzeni przeznaczonych na różne formy odpoczynku i rekreacji. Takim celom służą otwarte przestrzenie zielone, mniejsze założenia zielone, szkoły, koła zainteresowań, kluby, tereny sportowe itd.

W obszarach centralnych małych miast, które chcemy nazywać środowiskiem mieszkaniowym poszukujemy pełnej gamy programowej – od przydomowych placów zabaw i podwórek poprzez ogródki jordanowskie, skwery, parki, wreszcie tereny i obiekty sportowe.

⁷⁶ K. Piątkowska, *Rekreacja w osiedlu*, ZW CRS, Warszawa 1976r., str.32.

⁷⁷ A. Palej, *Kształtowanie przestrzeni dla dzieci w miejskim środowisku mieszkaniowym*, Politechnika Krakowska, Kraków 1991r., str.80.

5.3. Czytelność struktury

Rys.5.21. Rynek w: Przeworsku, Jarosławiu i Levočy

„Dzięki nadaniu światu struktury w postaci stref , określonych „naturalnymi” kierunkami, człowiek starożytny zyskał egzystencjalne oparcie. Przestał czuć się zagubiony i bezradny, ponieważ nawet „białe plamy” na swojej osobistej mapie mógł już „umieścić” w ogólnym schemacie”⁷⁸.

Czytelność struktury może być rozumiana na wiele sposobów. Duże znaczenie w kształtowaniu przejrzystego środowiska mieszkaniowego ma przyroda. Jej wartość dostrzeżona została już przez Starożytnych, a przede wszystkim przez Hipokratesa, który swoje poglądy na jej temat opierał na wnikliwych badaniach i obserwacjach. Uważał, że parametr naturalnego środowiska to „parametr kształtujący rasy, zdrowie i obyczaje ludzkie”⁷⁹.

Dziś dodatkowo wiemy, że natura wpływa pozytywnie lub negatywnie na psychikę człowieka, kreuje czytelność lub swoisty chaos przestrzeni, a także odpowiada za poprawę bezpieczeństwa w określonym środowisku mieszkaniowym.

Można przyjąć, że czytelność struktury urbanistycznej wynika między innymi z zachowania równowagi i odpowiednich proporcji. Pierwsze analizy proporcji między ilościowymi i jakościowymi cechami struktury urbanistycznej przypadają na lata burzliwych przemian społeczno – gospodarczych XX wieku. Wywołane zostały one przede wszystkim industrializacją i zmianami demograficznymi. Procesy te zmusiły do poszukiwań racjonalnych rozwiązań układów urbanistycznych. Najważniejszym ich założeniem z punktu widzenia budowy struktur zrównoważonych jest określenie ich czynników jakościowych i ilościowych.

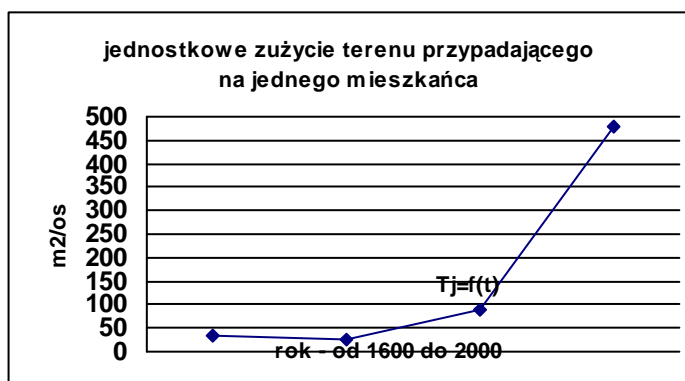
W tym celu bardzo przydatne jest *prawo Parkinsona* wyznaczające efekt *sprawł*. Prawo to obejmuje „struktury czasoprzestrzenne o niezdefiniowanych relacjach wewnętrznych, które wykazują tendencję do całkowitego wykorzystania przeznaczonej na nie *a priori* wielkości czasowej i

⁷⁸ Ch. Norberg – Schulz, *Bycie, przestrzeń i architektura*, Murator , Warszawa 2000r., str.23.

⁷⁹ E. D. Ryńska, *Architekt w procesie tworzenia harmonijnego środowiska*, Politechnika Warszawska, Warszawa 2004r., str.19.

przestrzennej⁸⁰. Miasta te niekoniecznie uwzględniają rzeczywiste potrzeby mieszkańców. Natomiast ich głównym założeniem jest maksymalne wykorzystanie przestrzeni oraz wielkości czasowych. Rozrost przestrzenny takiego miasta jest więc proporcjonalny do wzrostu liczby mieszkańców. Przedstawiony poniżej wykres (rys.5.22) określa przykładową skalę wartości jednostkowego zużycia terenu na podstawie już zrealizowanych przez M. Kozaczko badań na terenie Poznania.

Oś x określa czas, który obejmuje okres od 1600 – 2000 roku, oś y przedstawia skalę wartości jednostkowego zużycia terenu według przyjętego wskaźnika efektywności wzorca zabudowy: $T_j = T/L$, gdzie T- całkowita powierzchnia struktury, L – liczba mieszkańców przyjętej struktury.

Parametr przedstawiony w funkcji czasu ukazuje rozproszenie miasta określone za pomocą efektu *sprawl*. Według rysunku gęstość zaludnienia wyznaczona jest przez stałą wartość T_j , wynoszącą około 50m²/os. Można przyjąć, że odchylenia w tym zakresie powodują zwiększenie zachodzącej równowagi.

Rys.5.22. Przykładowa skala wartości jednostkowego zużycia terenu na podstawie już zrealizowanych przez M. Kozaczko badań na terenie Poznania

W celu podążania za zrównoważoną strukturą mieszkaniową należy przyjąć pewien wzorzec zabudowy skonstruowany jako czynnik adekwatny do specyfiki lokalnych warunków zamieszkania – *zoning ordinance*. Istnieją modele pewnych środowisk mieszkaniowych, które mniej lub bardziej zapewniają zrównoważoną strukturę mieszkaniową, wyznaczoną w pewnym zakresie przez jej czytelność przestrzenną, jasność funkcjonalną i prawidłowość proporcjonalną między liczbą mieszkańców a użytą przez nich powierzchnią.

Duże znaczenie dla czytelności struktury ma także ochrona publicznego interesu jego właściwe użytkowanie i upowszechnianie wzorców podtrzymujących kontakty społeczne. Wszelkie działania powinny opierać się na tradycji, teorii systemów ogólnych i adaptacji zastosowanej na gruncie struktury urbanistycznej. Pomocne w tym zakresie są założenia nowej urbanistyki (*New urbanism*). Zasady te odrzucają normy zabudowy podmiejskiej, zależność od samochodu oraz monofunkcyjność dzielnic mieszkaniowych. „Zastosowanie jej aparatu pozwala właściwie skonstruować podstawy zrównoważonego rozwoju (*smart growth*). Droga do tak zakreślonego celu wiedzie przez rekonstrukcję wzorca tradycyjnego i modyfikację jego „zamrożonych” przez redukcjonizm

⁸⁰ M. Kozaczko, *Zrównoważona struktura zabudowy mieszkaniowej*, *Architektura i urbanistyka*, *Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej*, Politechnika Poznańska, Poznań 2005r.,str.22.

czynników, bowiem „nie da się wyjaśnić systemu wyższego rzędu za pomocą modeli i teorii odpowiadających systemom niższym”⁸¹.

Przestrzenne cechy strefy centralnej zależą od jej efektywności funkcjonalnej, jakości tkanki mieszkaniowej i możliwości efektywniejszego wariantu projektowanej lub przebudowywanej tkanki. Strefa centralna w celu zapewnienia sobie czytelności i funkcjonalności musi posiadać skoncentrowane mniejsze lecz spójne grupy. Powoduje to wyznaczenie ważnych obszarów o cechach kierunkowości i hierarchizacji. Zróznicowanie struktury pod względem intensywności i transportu prowadzi do hierarchizacji budynków i komunikacji. W ten sposób następuje segregacja i uspokojenie ruchu. Proces ten określanany jest mianem *cluster zoning*. Strefa centralna jako czytelna struktura posiada swój mechanizm selekcji o określonym kształcie i konturze funkcjonalnym.

Czytelność przestrzeni jest nierozzerwalnie związana z harmonijnym, zrównoważonym rozwojem, który określa jasność układu ułatwiając przy tym orientację przestrzenną i łatwość jej użytkowania. Poza tym ma wpływ na elementy środowiska naturalnego i warunki ekologiczne.

W czerwcu, w 1998 r. w Cardiff przedstawiciele krajów należących do Unii Europejskiej na spotkaniu Rady Europejskiej podjęli tematykę związaną z trudnością integracji rozwoju zrównoważonego wszystkich krajów członkowskich. Pod wpływem omawianej problematyki w maju 1999 r. opublikowano dokument „Progress in integrating sustainable development into EC development and economic co – operation with particular reference to the environment. Przedstawiał on dotychczasowe ustalenia Rady, w tym określał warunki zrównoważonego rozwoju i jego oddziaływanie na naturalne środowisko w przestrzeni mieszkaniowej. Zdecydowano, że „...zrównoważony długoterminowy ekonomiczny rozwój jest kompatybilny ze zrównoważonym stanem środowiska naturalnego...”⁸². Istotne w tym zakresie jest powiązanie domu z otoczeniem⁸³, a także komunikacją, w której dominującą rolę należy przypisać ciągom pieszym⁸⁴.

Przejrzystość proporcji i skali stwarza przyjazne człowiekowi środowisko. Sama idea zgodnych proporcji jest zupełnie niezależna od wartości historycznych środowisk mieszkaniowych, natomiast ich styl, skala i zakres muszą być rozpatrywane w kontekście miejsca. Formy architektoniczne nie powinny zaskakiwać wysokością, przeskalowaniem i zachwianiem proporcji. Tendencje te powodują niekorzystne zamknięcia organizowanej przestrzeni i wprowadzają niepożądany zamęt. W połączeniu ze słabymi rozwiązaniami funkcjonalnymi i niskim poziomem estetycznym przestrzeń drastycznie traci pozytywne wrażenia wizualne i swą klarowność.

Czytelność struktury to także ścisła bliskość człowieka z naturą, polegająca na harmonijnym kształtowaniu przestrzeni publicznych i dzielnic mieszkaniowych z zastosowaniem terenów zielonych.

⁸¹Ibidem., str. 26.

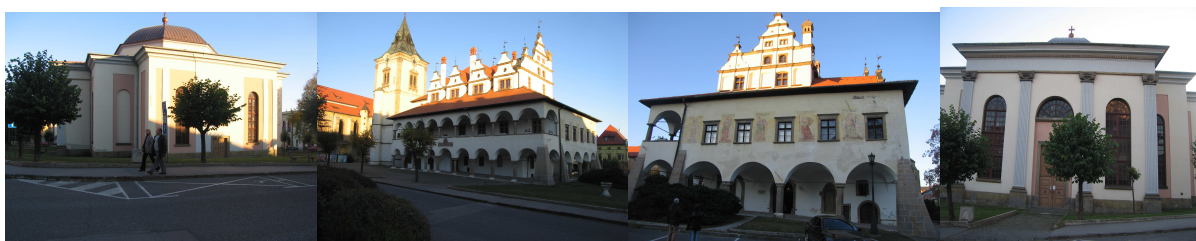
⁸²E. D. Ryńska, *Architekt w procesie tworzenia harmonijnego środowiska*, Politechnika Warszawska, Warszawa 2004r., str.18.

⁸³W. Pęski, *Zarządzanie zrównoważonym rozwojem miast*, Arkady, Warszawa 1999r., str.234.

⁸⁴Ibidem., str.247.

Szczegółowe rozważania na ten temat przedstawia podrozdział 4.1.2. i 4.1.4. W punkcie 4.1.2. przedstawiono tematykę związane z terenami zielonymi. Omówiono znaczenie, dostępność i charakter obszarów zieleni w środowisku mieszkaniowym. W punkcie 4.1.4 omówiono zagadnienia związane z harmonią i ładem przestrzennym, który postrzegany jest jako jeden z czynników decydujących o stanie i kondycji oraz wizerunku środowiska mieszkaniowego.

5.4. Dobra kultury i ich wpływ na strefę centralną

Rys. 5. 23. Dobra kultury obecne w rynku w Levočy

„Miejskie społeczności w miastach europejskich przez szereg wieków rozwijały się na gruzach miast antycznych. Budowle zabytkowe i ruiny były naturalną scenerią dla odradzających się organizmów miejskich w średniowieczu i wiekach późniejszych. Wokół powstających katedr i kościołów oraz nowych siedzib władzy świeckiej rozwijały się nowe centra miast. Te znaczące w sylwetkach miast budowle – formy mocne – informowały o istnieniu ważnych obiektów i przestrzeni w hierarchicznej strukturze przestrzennej miasta”⁸⁵.

Ośrodki kultury wraz z zabytkami są istotnymi elementami kształtującymi charakter, nastrój i ogólny wizerunek miasta. Często decydują o wartości i tożsamości miejsca. W przestrzeni środowiska mieszkaniowego dobra kultury spełniają funkcję wolnostojących dominant lub akcentów. Spełniają rolę ważnych usług dostępnych dla społeczności miejskiej. Obiekty historyczne, będące relikami osadniczej działalności człowieka, decydują o wartościach historycznych, artystycznych oraz wizualnych miasta. Istotnym problemem dotyczącym zabytków jest często ich zły stan techniczny i tym samym wątpliwy wygląd estetyczny, kontrastujący z wartością historyczną i materialną jaką przedstawiają. Z tych ostatnich powodów ochrona i utrzymanie tych obiektów jest nie tylko koniecznością, lecz także nakazem chwili obecnej i spłaceniem długu wobec tych pokoleń, które po sobie je nam zostawiły.

Ważna jest również reprezentatywność zespołu jako elementu świadczącego o procesie ewolucji miasta i jego mniejszych struktur. Dobra kultury - zabytki dodatkowo decydują o historycznej tradycji miejsca, co jest indywidualną cechą każdego organizmu miejskiego.

⁸⁵ J. Gyurkovich, *Przestrzeń publiczna – między tradycją i przyszłością*, Czasopismo Techniczne, *Przestrzeń publiczna współczesnego miasta (1)*, Politechnika Krakowska, Kraków 2005r., str.182.

Elementy historyczne są ważne również ze względu na stopień ich oddziaływania na środowisko mieszkaniowe i charakter otoczenia człowieka. Nowe założenia wprowadzają nowe kompozycje architektoniczno - urbanistyczne zespalające współczesny i dawny charakter obiektów. „Wprowadzając nowe obiekty architektoniczne w obręb zabytkowego układu należy dążyć do umocnienia wartościowych cech rozplanowania, zabudowy, kompozycji urbanistycznej, skali założenia, układu zieleni, kolorytu i innych oryginalnych cech związanych z życiem miasta. W sumie dążenie te umożliwią zachowanie tożsamości krajobrazu kulturowego miasta jako jego dziedzictwa⁸⁶”.

Należy zaznaczyć, że zabytkowe elementy kształtujące środowisko mieszkaniowe to także założenia zielone, rezerwy i pomniki przyrody. W połączeniu z formacjami i strefami geologicznymi świadczą o dziedzictwie naturalnym konkretnego miasta lub jego zespołu mieszkaniowego. Dobro kultury w środowisku mieszkaniowym może być także rozumiane jako pojedyncze mieszkanie spełniające funkcję kulturową⁸⁷.

Podstawową cechą jednostek lokalnych jest tworzenie własnych form zaspokajania pragnień kulturowych. Narzucanie więc uniwersalnych wzorców i wprowadzanie obcych elementów kulturowych nie jest uzasadnione.

5.5. Walory estetyczne

Rys. 5.24. Dwór w Boratynie
koło Jarosławia

Rys.5.25. Otoczenie rynku w Levoči

„Nie ma reguł, które określałyby, co jest piękne. Jeśli nie ulegamy modom, snobizm, jeśli chcemy sami decydować o pięknie danego zjawiska, wówczas sami orzekamy, czy jest ono piękne, czy nie [Kuczyńska 1977]”⁸⁸.

⁸⁶ J.M. Chmielewski, op.cit., 142.

⁸⁷ K. Sowa, *Miasto – Środowisko – Mieszkanie*, Politechnika Krakowska, Kraków 1988r., str. 91.

⁸⁸ S. Gzell, op.cit., str.15.

Pojęcie estetyki jest trudne do zdefiniowania. Niektórzy kojarzą je z pięknem i porównują do dobra. Platon utożsamiał estetykę z wartościami matematycznymi. Uważał, że piękno zawsze tkwi w symetrii i proporcji. Jest wieczne i niezmienne, a jego dostępność zapewnia poznanie rozumowe. Współcześni teoretycy i artyści nie zgadzają się z filozofem w kwestii poznania piękna. Uważają, że dobra estetyczne mogą być poznane tylko i wyłącznie przez intuicję. Estetyka jest też częstym tematem rozważań architektów⁸⁹.

Z. Tołłoczko próbuje porównać estetykę obiektów nowoczesnych z historycznymi. „Choć dom nowoczesny jest na pewno doskonalszy technicznie i wygodniejszy od dawnych budynków, może być także piękny, trudno powiedzieć czy jest on ładniejszy od dzieł starej architektury. W dziedzinie wartości estetycznej bowiem nie istnieje postęp, taki jak w dziedzinie techniki czy nauki. Dzieła dzisiejsze i dzieła sprzed dwu czy trzech tysięcy lat w wymiarach estetycznych mogą niekiedy być sobie równe”⁹⁰.

Problematyka związana z estetyką jest bardzo obszerna, dlatego też w pracy podjęto jedynie próbę oceny niektórych z czynników i elementów składających się na jej pełen obraz. Więcej informacji na ten temat zostało przedstawionych w rozdziale 8 i w podrozdziale od 8.1 – 8.1.3. oraz w III części pracy – „Synteza”, w podrozdziale 11.2.

⁸⁹ Na temat estetyki z punktu widzenia sztuki wypowiedzieli się między innymi: R. Ingarden [w:] *Studia z estetyki*, t. III, Warszawa 1970r., str. 290-292., M Rzepińska [w:] *Eseje o pięknie problemy estetyki i teorii sztuki*, pod red. K. Wilkoszewskiej, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa-Kraków, 1988r., B. Schaeffer [w:] *Czym jest sztuka*, *Materiały ogólnopolskiego seminarium estetycznego*, pod red. K. Wilkoszewskiej, Kraków 1985r., I. Wojnar, *Eseje o pięknie problemy estetyki i teorii sztuki*, pod red. K. Wilkoszewskiej, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa-Kraków, 1988r., str. 194.

Tematyka estetyki w kontekście doboru koloru, materiału i techniki budowy obiektów mieszkaniowych oraz usługowych przedstawiona została przez: Z. Paszkowskiego [w:] *Tradycja i innowacja w twórczości architektonicznej*, Politechnika Szczecińska, Szczecin 1997r., str.48., P. Petersa [w:] R. Rosner, *Małe zespoły mieszkaniowe domki jednorodzinne, małe osiedla*, Arkady, Warszawa 1983r., W. Szolginia [w:] *Estetyka miasta*, Arkady, Warszawa 1981r., str.169.

⁹⁰Z. Tołłoczko, *Wybrane problemy współczesnej estetyki architektonicznej*, Politechnika Krakowska, Kraków 1995r., str.38.

6. Podsumowanie materiału teoretycznego

W części analitycznej dotyczącej analizy materiału teoretycznego przedstawiona została za pomocą tła historycznego i współczesnych potrzeb problematyka odnosząca się do wysokiej jakości środowiska mieszkaniowego. Zebrany materiał teoretyczny jest wstępem do dalszych badań i wniosków dotyczących konkretnych obszarów zlokalizowanych w strefie centralnej: Jarosławia, Łańcuta, Przeworska, a także po części miasta słowackiego – Levočy.

Analiza problemowa pozwoliła na określenie wytycznych (rys.6.26) przydatnych do dalszych badań.

TEMAT	ELEMENTY SKŁADOWE	BADANE CZYNNIKI I WSKAŹNIKI
Jakość środowiska mieszkaniowego - komfort zamieszkania	INTYMNOŚĆ I SPOKÓJ	<ul style="list-style-type: none"> - Podział przestrzeni na prywatną, społeczną i publiczną - Czytelność granic - Możliwość kontaktu z naturą - Hierarchizacja terenu - Możliwość identyfikacji z otoczeniem
	KONTAKT Z NATURĄ	<ul style="list-style-type: none"> - Ilość terenów zielonych - Różnorodność terenów zielonych - Zagospodarowanie terenów zielonych - Stopień zadbania terenów zielonych - Wielkość podwórek - Widok z okna na zieleni
	BEZPIECZEŃSTWO	<ul style="list-style-type: none"> - Czytelność granic - Czytelność i estetyka otoczenia - Zagospodarowanie przestrzeni wspólnych (podwórka, place, ulice) - Skala obiektów mieszkaniowych i usługowych - Hierarchizacja przestrzeni na: prywatną, społeczną i publiczną - Stan techniczny i bliskość przestrzeni integrujących - Zagrożenie kradzieżami, wandalizmem, złymi rozwiązaniami komunikacyjnymi - Obecność placówek oświatowych
	HARMONIA	<ul style="list-style-type: none"> - Kompozycja przestrzenna - Czytelność założeń urbanistycznych
	DOSTĘPNOŚĆ PROGRAMU PODSTAWOWEGO	<ul style="list-style-type: none"> - Czas dojścia do: sklepu spożywczego, sklepu warzywnego, szkoły podstawowej, ośrodka zdrowia. - Odległość do: sklepu spożywczego, sklepu owocowo – warzywnego, szkoły podstawowej, ośrodka zdrowia - Rozmieszczenie funkcji usługowych np. w parterach obiektów mieszkalnych
	WIELOFUNKCYJNOŚĆ	<ul style="list-style-type: none"> - Czas dojścia do: parku, kina, biblioteki, domu kultury, dworca autobusowego i kolejowego - Odległość do: domu kultury, kina, biblioteki, dworca PKS i PKP, parku, stadionu i hali sportowej

Rys.6.26. Wytyczne do badań

II B. Analiza wybranych przykładów

7. Kryteria wyboru miast i obszarów, metody badawcze

7.1. Przykłady polskie – Jarosław, Łańcut i Przeworsk

Przemiany zagospodarowania przestrzennego oraz użytkowania centralnej strefy małych miast następowały w różnym okresie z różną intensywnością. Wraz z rozwojem społeczno – gospodarczym zmieniała się również funkcja obszaru centralnego. Analiza zachodzących zmian pozwoli na określenie zadań jakie należy rozwiązać, aby spełnić współczesne kryteria środowiska mieszkaniowego przy zachowaniu pierwotnych wartości, co przyczyni się do podniesienia atrakcyjności rozpatrywanych obszarów miasta tak dla mieszkańców, jak również potencjalnych turystów.

7.1.1. Kryteria wyboru miast i obszarów

Jako główne kryteria wyboru miast przyjęto:

- wielość miasta (małe, do 50 tys. mieszkańców)
- podobne usytuowanie geograficzne i współczesne znaczenie administracyjne
- historyczny rodowód, decydujący o ukształtowaniu się układu urbanistycznego strefy centralnej,
- wyrazistość terytorialna obszaru centralnego,
- zróżnicowanie znaczenia na przestrzeni wieków.

Wybrane miasta są położone blisko siebie (rys.7.27).

Rys.7.27. Usytuowanie i rozmieszczenie względem siebie poddanych analizie miast.

Wybrane miasta znajdują się w ciągu tego samego dawnego szlaku handlowego, a obecnie przy podstawowych arteriach komunikacyjnych: drogowej (droga krajowa nr 4, prowadząca również ruch tranzytowy z Niemiec na Ukrainę i odwrotnie) i kolejowej, spełniającej tę samą rolę krajową i międzynarodową jak droga nr.4. Jednak między tymi miastami występują jednak istotne różnice.

Wymienione miasta powstały w różnym okresie, zatem zróżnicowany był początkowy okres ich rozwoju. Różną odgrywały rolę na polskiej scenie administracyjnej i gospodarczej na przestrzeni wieków, co częściowo skutkuje także w czasach współczesnych.

Spośród wybranych miast tylko Jarosław ma strefę centralną jednoznacznie zdefiniowaną konfiguracją terenu oraz dawnymi murami obronnymi. W Łańcucie i Przeworsku obszar centralny wynika tylko z formalnego podziału administracyjnego, a nie z uwarunkowań historycznych czy kartograficznych. Wszystkie trzy miasta są siedzibą powiatu, ale ich wielkość jest zróżnicowana.

Największy i najstarszy jest Jarosław, natomiast najmniejszy i najmłodszy Przeworsk. Jarosław był w przeszłości miastem handlowym i przemysłowym, w pozostałych miastach handel i przemysł były rozwinięte w mniejszym stopniu. W Łańcucie znajduje się perła kultury materialnej Polski – Pałac Potockich. Tak znaczących zabytków nie mają pozostałe miasta. Ich walory zabytkowe mają inny charakter. W Jarosławiu są kamienice wiatowe, unikalne w skali europejskiej, ale nie przyciągające tak jak Pałac w Łańcucie wraz ze swoją wozownią. Przeworsk po drugiej wojnie światowej był kilkakrotnie laureatem konkursu „Miasto gospodarności”, czym pozostałe miasta nie mogą się szczycić.

Wzięcie pod uwagę miast mających wiele cech wspólnych, a część zróżnicowanych jest korzystne z punktu widzenia wniosku. Umożliwia bowiem sprawdzenie jakości środowiska mieszkaniowego w strefie centralnej oraz ustalenie zasad jego przystosowania do współczesnych wymogów, przy zachowaniu zabytkowego charakteru zabudowy niezależnie od przeszłości miasta, a tym samym przebytej drogi rozwoju w minionych latach. Uczyni zatem pracę i jej wyniki bardziej uniwersalnymi.

Kryteria wyboru stref centralnych Jarosławia, Łańcuta i Przeworska opierają się na idei wskazania cennych przykładów pod względem historycznym i współczesnym. Przedstawione miasta stanowią według autorki nie tylko interesującą bazę zabytkowych środowisk mieszkaniowych, ale także decydują o szerokim spojrzeniu na obecne i przyszłościowe problemy mieszkaniowe stref centralnych. Przykłady stanowią wzorce rozwiązań w strukturze małych i średniej wielkości miast, które ze względu na trudną sytuację w jakiej od lat się znajdują muszą zadbać o poszukiwanie własnych podstaw aktywizacji wykorzystując swoje wszystkie walory, w tym lokalną specyfikę gospodarczą i atuty zmierzające do ożywienia turystyki.

7.1.2. Charakterystyka wybranych miast i obszarów

JAROSŁAW

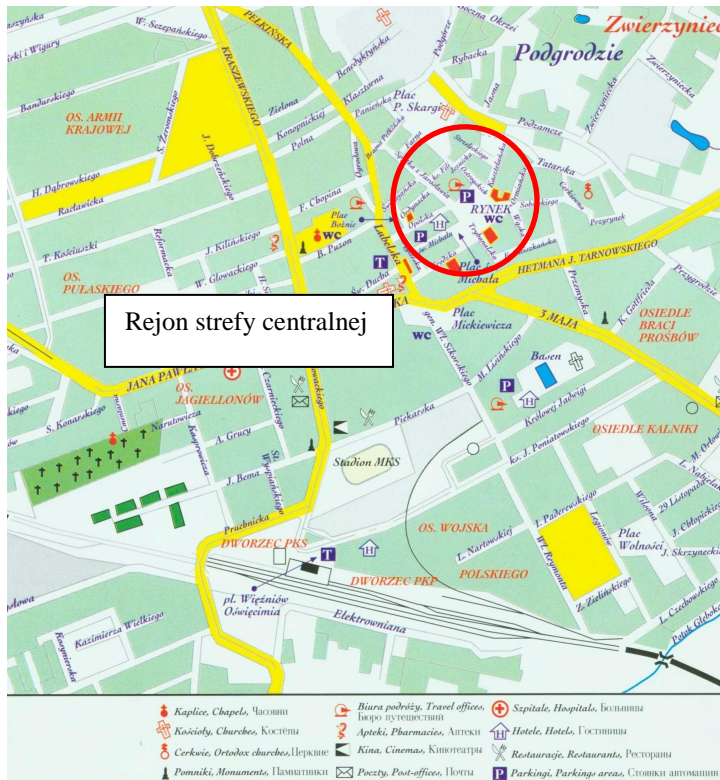
Jarosław jest miastem powiatowym położonym we wschodniej części województwa podkarpackiego. Leży na pograniczu Pogórza Rzeszowskiego (Pogórza Jarosławskiego) i Doliny Dolnego Sanu, gdzie krzyżują się główne arterie komunikacyjne (rys.7.28). Droga międzynarodowa E40 prowadzi ruch od Wrocławia do Kijowa. Droga krajowa łączy trasę Warszawa – Lublin – Przemyśl, a kolejowa Przemyśl – Wrocław.

Miasto zlokalizowane jest w odległości 36 km od przejścia granicznego w Korczowej, zajmuje 34.46 km², a zamieszkuje je około 41 tys. osób.

„Miasto podzielone jest na obszary o 4 profilach:

- **Profil 1** nie zmieniony od stuleci średniowieczny układ staromiejski z historycznym układem ulic i prostokątnym rynkiem z ratuszem pośrodku, podlegający ścisłej ochronie konserwatorskiej, ulokowany na wzgórzu lessowym opadającym stromą krawędzią ku płaskiej dolinie z odległym o około 2 km korytem Sanu oraz układ urbanistyczny zwartej zabudowy XIX-wiecznej i z pierwszej połowy XX wieku podlegający ochronie konserwatorskiej, zlokalizowany w bezpośrednim sąsiedztwie Starego Miasta,

- **Profil 2** zabudowa współczesna - osiedla z budownictwem wielorodzinnym wysokim (bloki mieszkalne) i jednorodzinny, zlokalizowane poza zabudową historyczną,
- **Profil 3** dzielnica przemysłowa w której zlokalizowanych jest większość dużych zakładów przemysłowych, na obrzeżach miasta od strony wschodniej,
- **Profil 4** dzielnice podmiejskie (rolnicze) z typową zabudową zagrodową, zlokalizowane na obrzeżach miasta, często w dużym oddaleniu od centrum”⁹¹.

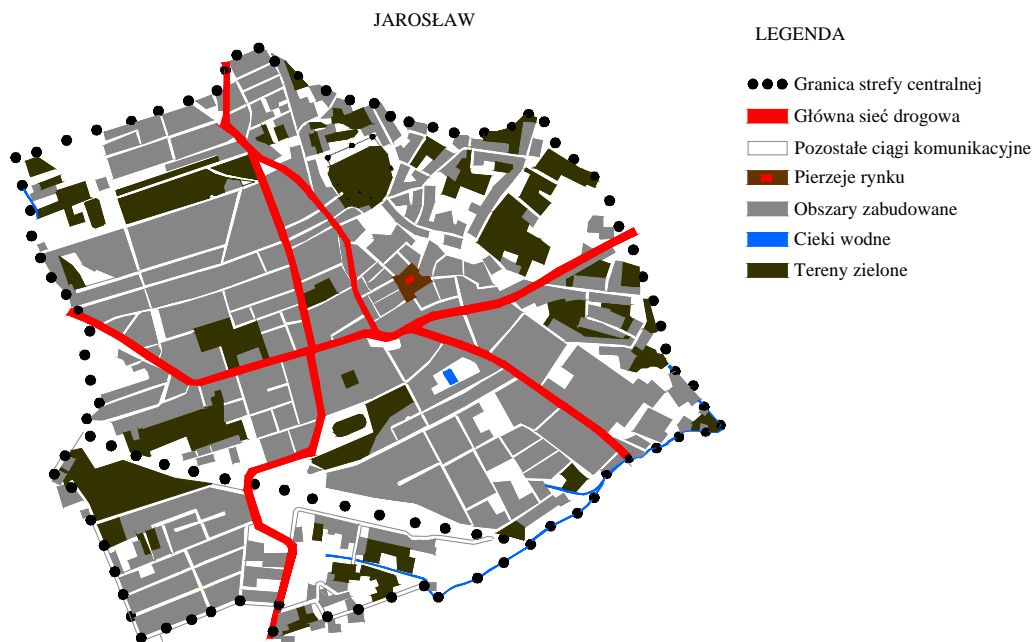
Wyznaczenie strefy centralnej

Na obszarze Jarosława została wydzielona strefa centralna (rys.7.29), którą można zdefiniować jako obszar wyznaczony przez uwarunkowania historyczne (pozostałe mury obronne) oraz geograficzne (sąsiedztwo rzeki San) i topograficzne (ukształtowanie terenu). Środkową część strefy stanowi rynek z siedzibą Władz Miasta – ratuszem, zabytkowymi dominantami znajdującymi się w jego obrębie lub w bliskim sąsiedztwie oraz z historyczną zabudową mieszkaniową. Od północy strefę centralną zamyka Podzamcze, od wschodu zalewowe tereny zielone (ogrody i sady) zlokalizowane przy rzece San, od południowego – wschodu osiedle 1000 – lecia, od południa os. Wojska Polskiego z pobliskim stadionem MKS oraz dworcem PKP i PKS, od południowego – zachodu - os. Jagiellonów, od zachodu osiedla Piłsudskiego ze stadionem JKS i Ogrodem Jordana.

Rys. 7.28. Jarosław

Strefa centralna Jarosława wyznaczona jest w dużej mierze w oparciu o założenia historyczne – całe stare miasto z wydzielonym rynkiem, ale także bardziej nam współczesne – osiedla mieszkaniowe, znajdujące się na obrzeżach tej strefy. Poza typową funkcją usługową i mieszkaniową w strefie centralnej Jarosława zlokalizowane są także założenia zielone, w tym Park Bohaterów Monte Cassino usytuowany w północno – wschodniej części strefy centralnej.

⁹¹ http://www.jaroslaw.pl/cms_city/city9_1.php

Rys.7.29 Obszar centralny Jarosławia

Do analizy badań w strefie centralnej Jarosławia wybrane zostały cztery obszary. Obszar I (rys.7.30) obejmował rynek z historyczną zabudową mieszkaniową, obszar II (rys.7.31) - teren sąsiadujący z rynkiem, obszar III ze współczesną zabudową wielorodzinną – bloki na granicy strefy centralnej (rys.7.32) i obszar IV z przeważającą współczesną zabudową mieszkaniową – domy wolnostojące na granicy strefy centralnej (rys.7.33).

Rys.7.30. Obszar I

Rys.7.31. Obszar II

Rys.7.32. Obszar III

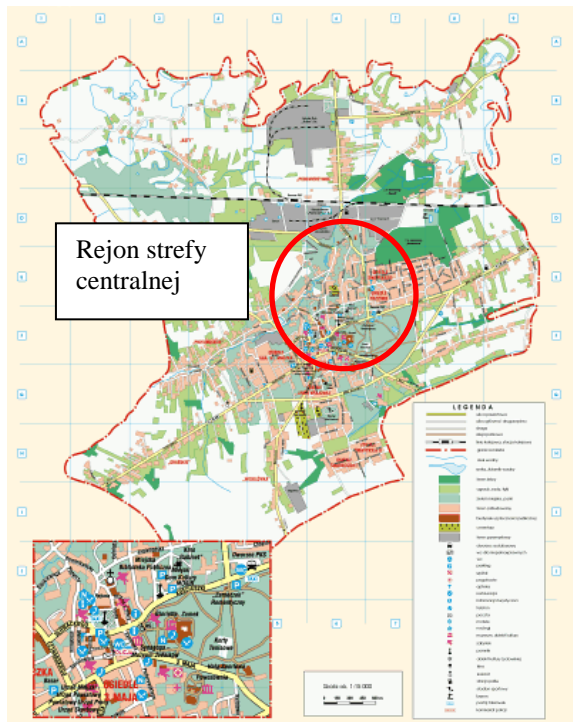

Rys.7.33. Obszar IV

ŁAŃCUT

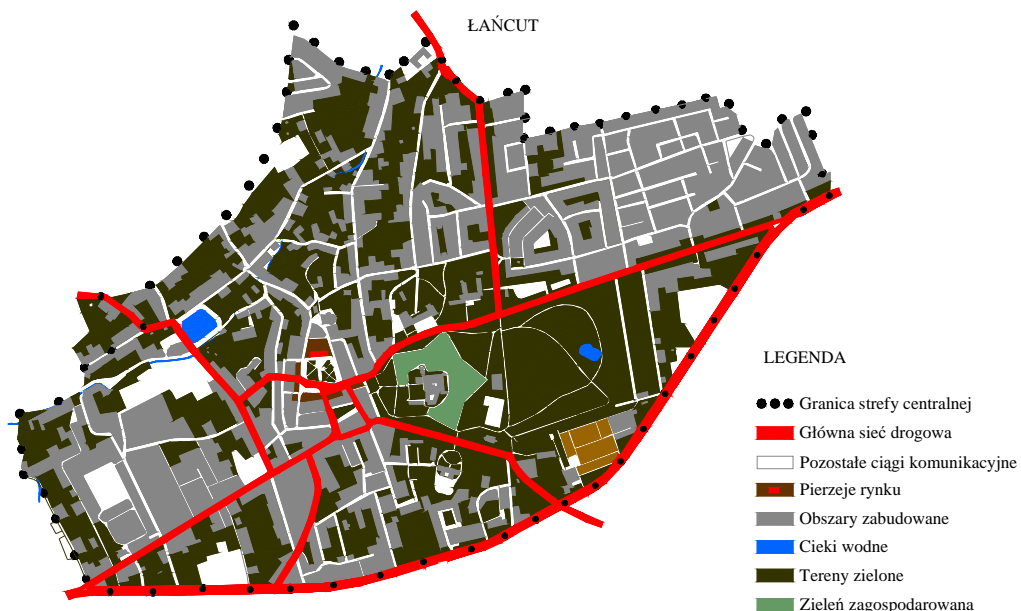
Łańcut jest miastem i gminą przynależącą do województwa podkarpackiego (rys.7.34). Jest siedzibą powiatu oraz ważnym ośrodkiem regionu, szczególnie pod względem oświaty, zdrowia, gospodarki komunalnej i komunikacji oraz turystyki. Miasto zlokalizowane jest przy trasie tranzytowej z Zachodu na Wschód, w okolicy Rzeszowa pełniącego funkcję stolicy województwa podkarpackiego. Bliskość przejścia granicznego z Ukrainą wpływa pozytywnie na kontakty Łańcuta z tym państwem. Według danych z roku 2002 roku, Łańcut zajmuje 19,43 km² powierzchni, zamieszkiwanej przez ponad **18 tyś.** mieszkańców.

Wyznaczenie strefy centralnej

Na obszarze Łańcuta strefa centralna została wyodrębniona przez podział administracyjny (rys.7.35). Można przyjąć, że jej granice wyznaczają dworce: od północy dworzec PKS, a od południa dworzec Podmiejski. Dworzec PKP zlokalizowany jest daleko na północ od obszaru centralnego Łańcuta. Sam środek centralnej strefy stanowi obszerny rynek z historyczną zabudową miasta i zabytkowymi obiektami w postaci kościoła parafialnego, a przede wszystkim zespołu zamkowego wraz z towarzyszącą mu zielenią. W samym centrum zlokalizowana jest także siedziba Rady Miasta i Burmistrza. Strefa centralna jest poza niewielkimi lukami cała zagospodarowana. Jej teren przeznaczony jest głównie na intensywną zabudowę i usługi. Duże założenia zielone – (od północy las komunalny „Bażantarnia”, z polem namiotowym i basenem i od południa stadion Stali Łańcut zlokalizowane są za granicami obszaru centralnego.

Rys.7.34. Łańcut

Rys.7.35. Strefa centralna Łańcuta

W celu przeprowadzenia drugiego i trzeciego wywiadu oraz analizy urbanistycznej wybrano cztery charakterystyczne obszary strefy centralnej Łańcuta. Obszar I dotyczył zabudowy przy rynku (rys.7.36), obszar II objął zabudowę mieszkaniową sąsiadującą z centrum (rys.7.37), obszar III to zabudowa współczesna – bloki mieszkaniowe (rys.7.38), obszar IV w większości obejmuje tereny współczesnych domów wolnostojących (rys.7.39).

Rys.7.36. Obszar I

Rys.7.37. Obszar II

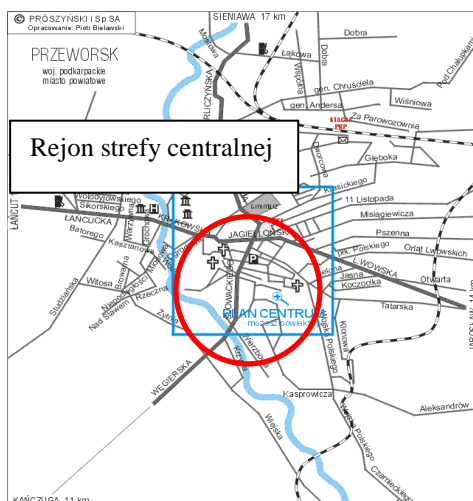
Rys.7.38. Obszar III

Rys.7.39. Obszar IV

PRZEWORSK

Przeworsk (herb Leliwa) jest miastem powiatowym zajmującym 3,15% powierzchni całego powiatu. Miasto zlokalizowane jest od południa na pograniczu Pogórza Dynowskiego a od północy przy Kotlinie Sandomierskiej (rys.7.40). Leży przy międzynarodowej trasie E40, nad rzeką Mleczką. Miasto znajduje się w odległości 35 km. na wschód od Rzeszowa, 60 km. od granicy wschodniej i 120 km. od południowej. Przeworsk stanowi ważny węzeł komunikacyjny znajdując się na skrzyżowaniu drogi międzynarodowej E-4, drogi krajowej 835, a także drogi krajowej 879. W przyszłości planowana jest budowa autostrady A-4, która najprawdopodobniej przebiegać będzie północną stroną miasta. „Od strony południowej powstanie wchodząca w skład projektowanego węzła drogowego obwodnica Przeworska. Węzeł kolejowy biegnie w kierunku Szczecina, Krakowa, Kijowa i Lublina⁹². Obecnie miasto liczy ponad **15 tys.** mieszkańców i zajmuje 21.98 km².

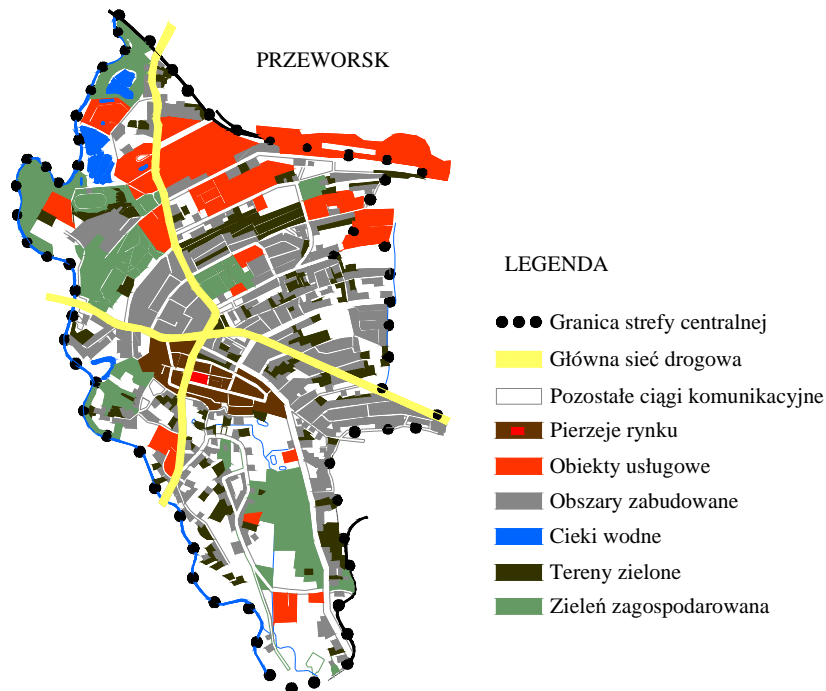

Rys.7.40. Przeworsk

Wyznaczenie strefy centralnej

Na terenie Przeworska można wyróżnić obszar centralny wydzielony przez podział administracyjny (rys.7.41). Jego granicę wyznacza od północy Kolej Dojazdowa wraz z ulicą Lubomirskich. Od południa granicę stanowi ulica Tkacka, która wyraźnie zamyka przestrzeń o intensywnej zabudowie mieszkaniowej charakterystycznej dla centralnych obszarów miejskich. Sam środek stanowi rynek z wydzielonymi miejscami postojowymi i ciągiem zieleni, z historyczną zabudową i zabytkowym kościołem. Rynekowi towarzyszą głównie jedno piętrowe zespoły mieszkaniowe z usługami w parterze, co decyduje o dużym natężeniu funkcji usługowej. Od wschodu strefę centralną zamyka os. Bębenka, a od zachodu rzeka Mleczka. Strefa centralna Przeworska ze względu na wielkość całego miasta jest zdecydowanie mniejsza od centralnego obszaru Jarosławia i Łańcuta.

⁹² http://www.przeworsk.um.gov.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=51&Itemid=82

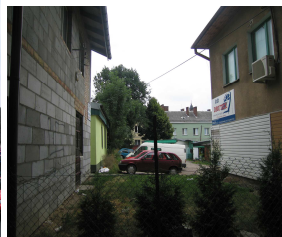

Rys.7.41. Obszar centralny Przeworska

Wywiad drugi i trzeci, a także analiza urbanistyczna została zrealizowana w czterech charakterystycznych obszarach strefy centralnej Przeworska. Wybór obszarów został dokonany na tej samej zasadzie jak w Jarosławiu i Łąncucie. Lokalizacja badań została zaprezentowana na rysunkach od 7.42 - 7.45.

Rys. 7.42. Obszar I

Rys. 7.43. Obszar II

Rys. 7.44. Obszar III

Rys. 7.45. Obszar IV

7.2. Przykład miasta zagranicznego

7.2.1. Kryteria wyboru miasta i obszarów

Przy wyborze miasta zagranicznego wzięto pod uwagę wielkość, uwarunkowania historyczne, bliskie sąsiedztwo oraz podobieństwo obszarów. Biorąc pod uwagę, że z województwem podkarpackim sąsiaduje Słowacja i Ukraina. Za wyborem miasta słowackiego przemawiała równoległość czasowa przemian społecznych i gospodarczych. W pobliżu granicy z częścią południowo – wschodniej Polski znajdują się na terenie Słowacji miasta: Prešov i Levoča.

Prešov to stosunkowo młode miasto o charakterze przemysłowym będące stolicą okręgu odpowiadającego naszym miastom wojewódzkim. Zatem jego charakter nie odpowiada charakterowi wybranych miast polskich.

Kryteria podobieństwa z wybranymi polskimi miastami spełnia Levoča. W hierarchii miast słowackich zajmuje podobne miejsce jak rozpatrywane miasta polskie. Poza tym szczyci się wspaniałą przeszłością i wieloma zabytkami.

7.2.2. Charakterystyka wybranego miasta i obszarów

LEVOČA

„**Levoča** (pol. *Lewocza*, węg. *Lőcse*, niem. *Leutschau*, łac. *Leutsovia*) - miasto powiatowe położone we wschodniej części Słowacji, w kraju preszowskim, w historycznym regionie Spisz (rys. 7.46). Miasto leży na wysokości 570 m n.p.m. w Kotlinie Hornadzkiej, u południowych podnóży Gór Lewockich, nad rzeczką *Levočský potok*. Levoča zlokalizowana jest przy głównej słowackiej drodze krajowej nr 18 (D1, międzynarodowej E50), między Popradem a Preszowem. W Lewoczy kończy się odnoga linii kolejowej z Koszyc i Preszowa do Popradu, odbijająca od tej linii w Spiskiej Nowej Wsi”⁹³. Levočę – miasto o powierzchni 64,04 km². zamieszkuje **14,5 tys.** osób. Gęstość zaludnienia wynosi 226,59 os./km². Całe miasto podzielone zostało na cztery główne dzielnice: Levoča (centrum), Levočská Dolina, Levočské Lúky, Závada.

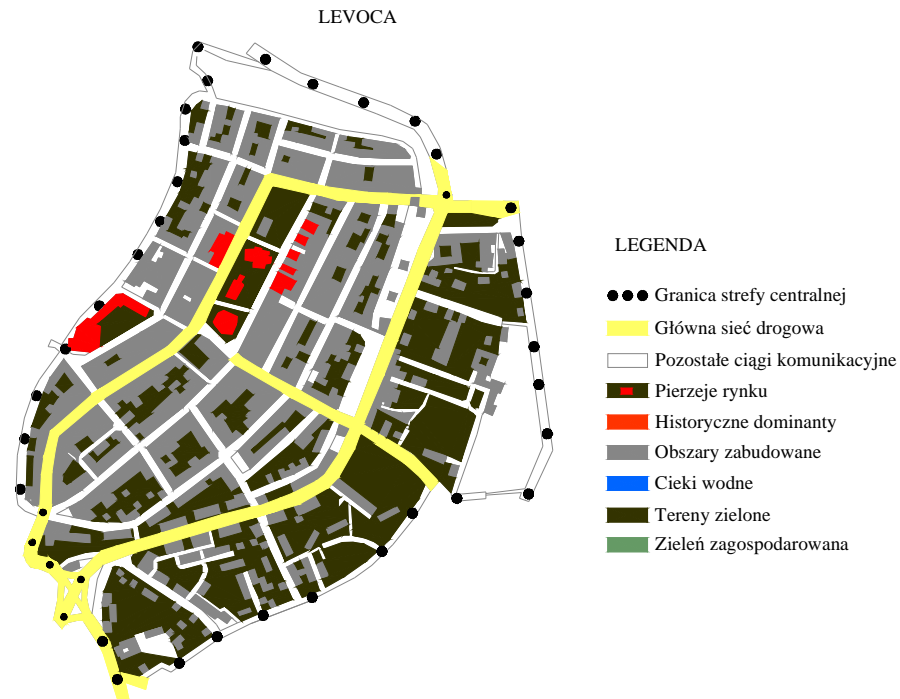
Rys. 7.46. Levoča

Wyznaczenie strefy centralnej

Na obszarze Levočy wyodrębniona została strefa centralna (rys.7.47) za sprawą uwarunkowań historycznych i geograficznych, a także uwarunkowań związanych z infrastrukturą miejską. Od północy granicę obszaru centralnego wyznaczają pozostałości murów obronnych miasta z towarzyszącą zielenią. Po stronie północno-wschodniej ulica Sturova wraz z parkiem (lesopark) wyraźnie oddziela centralną przestrzeń miasta od dalszych bloków zabudowy. Taki podział wprowadza także w części południowo – wschodniej droga dojazdowa (M. R. Stefanika), która oddziela obszar mieszkaniowy od ciągu garaży i dalszej zabudowy. Charakterystycznym miejscem tej części strefy jest autobusowa stacja – przystań autobusowa przylegająca do granicy południowo – wschodniej obszaru centralnego miasta.

⁹³ W <http://pl.wikipedia.org/wiki/Lewocza>

Między częścią południowo–zachodnią i południowo–wschodnią strefy, zlokalizowane jest duże skrzyżowanie najważniejszych ciągów komunikacyjnych – ul. Novoveska cesta, Popradska cesta, Probstnerova cesta, i Nova ulica. Po stronie południowo zachodniej granicę strefy centralnej wyznacza ul. Bastova i pozostałe mury obronne miasta, które ciągną się wzdłuż zachodniej i północnej granicy centralnego obszaru Levočy. Centrum stanowi średniowieczny rynek o okazałych rozmiarach z zabytkową zabudową (w całości odnowioną) i historycznymi dominantami.

Rys. 7.47. Obszar centralny Levočy

Badania na temat jakości środowiska mieszkaniowego zostały zrealizowane w czterech obszarach strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy. Przy wyborze omawianych lokalizacji w mieście słowackim sugerowano się tymi samymi zasadami co w przypadku miast polskich. Wybrane fragmenty obszarów w strefie centralnej Levočy zostały przedstawione na rysunkach od 7.48 – 7.51.

Rys. 7.48. Obszar I

Rys. 7.49. Obszar II

Rys. 7.50. Obszar III

Rys. 7.51. Obszar IV

7.3. Metody badawcze - charakterystyka

Jako podstawową metodę badań jakości środowiska mieszkaniowego w wybranych obszarach wykorzystano wywiad i analizę urbanistyczną.

Wyniki wywiadu I opracowano za pomocą wykresów słupkowych prezentujących udział procentowy odpowiedzi respondentów

W trakcie przeprowadzania wywiadów drugiego i trzeciego otrzymano dużo odpowiedzi w formie wartości punktowych jako odpowiedzi na zadane pytania. Uzyskane wyniki różnią się dla poszczególnych pytań jak również w zakresie tego samego pytania, gdyż odpowiedzi udzielały różne osoby, w różnym wieku i różnych preferencjach. W związku z tym powstał problem, jak w sposób naukowy opracować te wyniki, aby ocenić je najbardziej obiektywnie. Tym samym możliwie obiektywnie ocenić jakość środowiska mieszkaniowego, wyrażoną przez mieszkańców wybranych miast w formie odpowiedzi na pytania zadane podczas wywiadów. W zaistniałej sytuacji najbardziej odpowiednim narzędziem jest statystyka matematyczna, zwana w skrócie statystyką. Jest ona gałęzią matematyki wykorzystującą elementy rachunku prawdopodobieństwa, który zajmuje się opracowywaniem liczb losowych. W przypadku przeprowadzonych wywiadów są nimi wartości punktowe odpowiedzi na zadawane pytania. Statystyka matematyczna bada prawidłowości w masowych zjawiskach i opisuje te prawidłowości za pomocą liczb. Za zjawisko masowe w przeprowadzanych wywiadach uznaje się zbiór odpowiedzi, który jest jednocześnie materiałem statystycznym, natomiast poszczególne odpowiedzi na pytania są obserwacjami statystycznymi.

Podobnie jak w klasycznych zagadnieniach technicznych, tak również przeprowadzone wywiady można traktować jako badania częściowe. Wynika to stąd, że nie wszyscy mieszkańcy w tych wywiadach mieli możliwość wypowiedziania się. Z drugiej strony objęcie wywiadami wszystkich mieszkańców jest praktycznie niemożliwe. Dlatego badania przeprowadzono na próbie reprezentatywnej.

Wyniki drugiego wywiadu wskazały, że uzyskiwane oceny są zmiennymi uzależnionymi od wielu czynników, a ich wartości różnią się w stosunkowo szerokim przedziale w ramach ustalonego zakresu punktów. Wynikały stąd między innymi następujące wnioski:

- wyniki pojedynczych wywiadów w danym obszarze nie mogą być uznane za miarodajne,
- przy większej liczbie wywiadów uzyskiwane oceny różnią się w stosunkowo dużym zakresie (w stosunku do maksymalnej liczby punktów).

Zastosowanie statystyki matematycznej do opracowania wyników drugiego i trzeciego wywiadu. oznacza, że elementem miarodajnym jest nie tylko wartość średnia oceny, ale także inne parametry takie jak odchylenie standardowe, wskaźnik zmienności oraz współczynnik jednorodności (lub korelacji), a także oczekiwane wartości minimalne i maksymalne. Nie jest przy tym obojętna liczba przeprowadzonych wywiadów w jednym obszarze.

Charakter pytań zadawanych w wywiadzie oraz zakres możliwych ocen upoważniły do przyjęcia jako właściwego rozkładu normalnego, charakteryzującego się symetrią względem wartości średniej. Jest to układ bardzo często stosowany przy opracowywaniu wyników badań i pomiarów w szeroko rozumianej inżynierii. Przykładowy rozkład gęstości uzyskiwanych wyników badań według tego rozkładu przedstawiono na rysunku 7.52. Na rysunku tym m oznacza wartość średnią, m_i wartości poszczególnych ocen, natomiast n liczebność oceny m_i .

W rozkładzie normalnym wartość średnią oblicza się ze wzoru:

$$m = \frac{\sum_{i=1}^n m_i}{n} \quad (7.52)$$

Jest to zatem średnia arytmetyczna z otrzymanych wyników badań.

Drugim ważnym parametrem jest odchylenie standardowe. Ponieważ rozkład gęstości został przyjęty jako normalny oraz do opracowywania brano zawsze całą proporcję wyników, odchylenie standardowe s , można było obliczyć ze wzoru:

$$s = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum (m_i - m)^2} \quad (7.53)$$

Przy znanych wartościach m oraz s można obliczyć wskaźnik (współczynnik) v zmienności w jako równy:

$$v = \frac{s}{m} \quad (7.54.)$$

Jest to pierwszy z oznaczonych parametrów, który pozwala na dokonanie oprócz ilościowej analizy jakościowej. W przypadku opracowywania wyników wywiadu jego znaczenie jest mniejsze jak na przykład przy opracowywaniu wyników badań cech fizycznych lub mechanicznych materiałów czy pomiarów określonej wielkości, ale daje on możliwość analizy porównawczej między odpowiedziami na poszczególne pytania.

W architekturze nie są znane oceny jakościowe odpowiadające poszczególnym wartościom współczynnika v . Można zatem przyjmując je – ograniczając zastosowanie do analizy porównawczej – podobnie jak w inżynierii lądowej. Przypisanie to podano w tablicy 7.I.

Tablica 7.I.

Jednorodność wyników	Wskaźnik zmienności [%]
Znakomita	<10
Bardzo dobra	10 ÷ 12
Dobra	12 ÷ 15
Średnia	15 ÷ 18
Mierna	18 ÷ 20
Zła	>20

Podczas przeprowadzania wywiadów wskazuje się różne wartości ocen. Wśród nich jest ocena minimalna i maksymalna. Nie jest to jednoznaczne z tym, że jest to ocena minimalna i maksymalna w sensie bezwzględnym. Mogłoby się bowiem okazać, że przeprowadzając wywiad z większą liczbą osób pojawiłyby się oceny niższe od uzyskanej minimalnej i wyższe od uzyskanej maksymalnej.

Praktyka matematyczna pozwala ustalić wartości minimalne i maksymalne w sensie bezwzględnym na podstawie ograniczonej liczby wyników, ale z określonym prawdopodobieństwem. Poziom ufności (prawdopodobieństwa) przyjmuje się arbitralnie biorąc pod uwagę istotę i wartość analizowanego zagadnienia. Najczęściej przyjmuje się poziom ufności 90% lub 95%. Tylko w przypadku bardzo ważnych zagadnień związanych na przykład z bezpieczeństwem lub dużymi kosztami negatywnych skutków przyjęcia zbyt niskiej ufności, przyjmuje się ją na poziomie 99%.

Wartość minimalna m_{\min} i maksymalna m_{\max} wyznaczają przedział ufności ($m_{\min} \div m_{\max}$). Ich wartości oblicza się przyjmując określoną funkcję (rozkład) gęstości. Dla przyjmowanych liczebności wywiadów najbardziej odpowiedni jest tak zwany Rozkład t – studenta. Przyjmując ten rozkład wartości minimalnej i maksymalnej oblicza się ze wzorów:

$$m_{\min} = m - t s \quad (7.55)$$

$$m_{\max} = m + t s \quad (7.56)$$

gdzie t jest współczynnikiem równym:

- 1,64 dla poziomu ufności $p = 90\%$
- 1,96 dla poziomu ufności $p = 95\%$

Istnieją dwie możliwe drogi postępowania jeżeli wartość minimalna uzyskana z wywiadów jest mniejsza od wartości m_{\min} otrzymanej na podstawie analizy statystycznej. Podobny jest sposób postępowania jeżeli wartość maksymalna uzyskana jest w wywiadzie.

W przypadku dużych liczebnie prób dopuszcza się, że pewna liczba wyników nie mieści się w przedziale (m_{\min}, m_{\max}). W przypadku małej liczebności można odrzucić te wyniki, które nie mieszczą się w przedziale ufności (m_{\min}, m_{\max}) i przeprowadza się analizę statystyczną dla pozostałej liczby wywiadów.

Ponieważ w niniejszej pracy nie chciano zaniżyć wiarygodnej liczby wywiadów, przyjęto zmodyfikowany drugi sposób postępowania. Jako podstawowy przyjęto 90% poziom ufności,

dopuszczono aby jeden wynik ($10 * 0,10 = 1$) nie mieścił się w przedziale (m_{\min}, m_{\max}). Dodatkowym warunkiem było, aby różnica między uzyskanym wynikiem a skrajną wartością statystyczną (m_{\min} lub m_{\max}) nie przekraczała 10% wartości statystycznej. Jeżeli w obliczonym przedziale statystycznym nie mieściły się dwa wyniki dotyczące tego samego pytania wywiady te w całości odrzucono i przeprowadzono wywiady uzupełniające. Modyfikacja ta polegała na tym, że po wyeliminowaniu w całości wywiadu, w którym przynajmniej jedna ocena wykraczała poza przedział (m_{\min}, m_{\max}) przeprowadzono wywiad uzupełniający. W ten sposób uzyskano równą liczbę miarodajnych wywiadów dla wszystkich pytań.

Wartość minimalna i wartość średnia służą do określenia wartości współczynnika korelacji, który w omawianym przypadku sprowadza się do współczynnika (wskaźnika) jednorodności k . Jest on równy:

$$k = \frac{m_{\min}}{m} \quad (7.57)$$

lub po wykorzystaniu wzorów (7.54) i (7.55) oraz przekształceniach:

$$k = 1 - t v$$

Współczynnik jednorodności służy również do oceny jakościowej. Podobnie jak w przypadku współczynnika zmienności przypisanie ilościowe z jakościowym przyjęto jak w inżynierii lądowej dla korelacji i podano w tablicy 7.II

Tablica 7.II.

K	Jednorodność
$k \leq 0,3$	brak
$0,3 < k \leq 0,4$	bardzo słaba
$0,4 < k \leq 0,5$	słaba
$0,5 < k \leq 0,7$	mierna
$0,7 < k \leq 0,8$	średnia
$0,8 < k \leq 0,9$	silna
$0,9 < k \leq 1,0$	bardzo silna

Podobnie jak w przypadku współczynnika zmienności, także współczynnik jednorodności został wykorzystany przede wszystkim do analizy porównawczej. Czym mniejsza wartość tego współczynnika, tym analizowane zagadnienie jest mniej jednoznaczne.

W statystyce matematycznej nie jest obojętna liczba analizowanych wyników. Jest rzeczą oczywistą, że im liczba ta jest większa tym badania bardziej obiektywne. Jednak każde kolejne badanie wiąże się z kosztami wymiernymi i czasowymi. Potrzebną liczbę wyników z wykorzystaniem statystyki matematycznej można obliczyć, jeżeli dotyczy ona jednego parametru. W przypadku przeprowadzonych wywiadów parametrów było 15 (wywiad drugi) oraz 10 (wywiad trzeci). Dlatego przyjęto, że wywiady będą przeprowadzane tak długo, aż trzy kolejne średnie nie będą się różnić więcej niż 0,5 punktu (dla średniej poniżej 10) lub nie więcej niż o 5% oceny (dla średniej powyżej 10). Poza tym liczba wywiadów musiała być jednakowa dla wszystkich miast i obszarów. Przy spełnieniu tych warunków jako wystarczająca okazała się liczba 10 wywiadów. Jeżeli nie będzie spełnione kryterium analizy statystycznej w zakresie minimalnej i maksymalnej oceny, to przeprowadzone zostaną wywiady uzupełniające.

7.3.1. Wywiady

WYWIAD PIERWSZY

Wywiad potraktowano jako metodę badań, których wynik stanowi potwierdzenie poczynionych obserwacji i zebranych wiadomości na temat roli i charakteru strefy centralnej małych miast. Wyniki wywiadu uzupełniają ponadto dotychczasowe wypowiedzi naukowców, projektantów i autorki na temat preferencji mieszkaniowych mieszkańców strefy centralnej małych miast

Wywiad pierwszy został zrealizowany w 2005r. na obszarze centralnym: Jarosławia, Łańcuta i Przeworska. Nie było możliwości realizacji wywiadu pierwszego na terenie Levočy.

Użyto 350 formularzy, dla każdego wybranego miasta. Wywiad został przeprowadzony przy współpracy i akceptacji Władz Miast, które wykazały duże zainteresowanie badaniami.

W wywiadzie uczestniczyło ostatecznie: z Jarosławia 294 osób, z Łańcuta 229, a z Przeworska 330. Przygotowano 5 podstawowych grup zagadnień, które dotyczyły informacji podstawowych, komfortu zamieszkania, dostępności, bezpieczeństwa i estetyki.

Celem przeprowadzenia wywiadu było:

1. Zbadanie podstawowych potrzeb mieszkańców strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta i Przeworska
2. Pozyskanie oceny jakości środowiska mieszkaniowego rozpatrywanych stref.

Konkretne odpowiedzi mieszkańców na zadawane pytania stanowią cenny materiał oraz podbudowę dalszej pracy i wniosków końcowych.

Zakres wywiadu wynika z rozpoznania problemów współczesnego środowiska mieszkaniowego w ogóle oraz problemów lokalnych dotyczących stref centralnych rozpatrywanych miast. Pierwsze z nich określono na podstawie literatury. Problemy lokalne zostały wybrane na podstawie obserwacji i rozmów bezpośrednich. W celu pozyskania ważnych z punktu widzenia celu i zakresu pracy informacji dotyczących środowiska mieszkaniowego wyodrębniono siedem grup zagadnień, w tym dwie o charakterze ogólnym, a pozostałych sześć merytorycznych.

- Pytania dwóch pierwszych grup (A i B) można uznać za standardowe. Dotyczą osoby, która udziela odpowiedzi oraz osób z nią zamieszkujących. Informacje wynikające z odpowiedzi są jednak ważne, gdyż pozwoliły na ujęcie pewnych zależności między wiekiem i wykształceniem, a oceną jakości środowiska mieszkaniowego.

Trzecia grupa zagadnień (C - pierwsza merytoryczna) dotyczy informacji ogólnych dotyczących miejsca zamieszkania. Pytania są związane z możliwością wyboru miejsca zamieszkania oraz chęci zmiany lub pozostania w dotychczasowym miejscu. Pytania te są ważne z punktu widzenia celu pracy oraz samego wywiadu. Osoby mieszkające z własnego wyboru, a zwłaszcza zamierzające pozostać w danym miejscu czują się w pewnym sensie współgospodarzami obszaru zamieszkania, są wnikliwymi obserwatorami oraz troskliwiej i rzetelniej oceniają najbliższe otoczenie. Pierwsza część formularza (grupy pytań: A, B, C) obejmuje 18 pytań ogólnych, w tym 7 z nich wymaga skreślenia prawidłowej – wybranej odpowiedzi, pozostała liczba pytań polega na zakreśleniu lub wpisaniu danych osoby wypełniającej ankietę i jej rodziny, (w celu określenia struktury rodzin zamieszkujących strefę centralną wybranych miast).

- Czwarta grupa zagadnień (D) dotyczy bezpośrednio komfortu miejsca zamieszkania, a konkretnie obszarów centralnych wybranych miast. Pytania dotyczą intymności i spokoju oraz placów zabaw i terenów zielonych, a także podwórek.

W ramach tej samej grupy zagadnień znalazły się również pytania dotyczące bezpośrednio mieszkania, jego stanu technicznego i statusu własnościowego. Poza tym pytania obejmują metraż i wyposażenie, w tym instalacje. W ramach tej grupy zagadnień pytano także o ocenę wpływu wybranych czynników na atrakcyjność miejsca zamieszkania. Wśród tych czynników wymieniono kino, bibliotekę, dom kultury, kawiarnię, restauracje oraz zabytki, a także obsługę komunikacyjną.

Odpowiedzi na pytania omawianej grupy zagadnień pozwalają zapoznać się dokładnie z jakością samego mieszkania i jego wyposażenia. Pozwalają zatem ocenić komfort zamieszkania. Zawiera ona 11 pytań, w tym 5 z nich wymaga odpowiedzi: tak – nie, 2 odpowiedzi tak – nie lub nie mam zdania, 1 wymaga określenia wielkości zajmowanego mieszkania (poniżej lub powyżej 50m²). Rozpatrywanych pięć bloków tematycznych obejmuje wiele pytań wymagających wielokrotnego zaznaczenia odpowiedzi tak – nie.

- Kolejna grupa zagadnień (E) dotyczy dostępności podstawowych i ponadpodstawowych usług. Zawiera ona 2 pytania, które wymagają odpowiedzi tak – nie, 2 pytania z odpowiedziami tak – nie, nie mam zdania. 2 zagadnienia składają się z pięciu pytań wymagających wpisania odległości dojazdu w minutach do poszczególnych usług, bądź publicznych obiektów usługowych. W zakresie dostępności do usług wzięto pod uwagę tylko te, które dotyczą życia codziennego. Pytano przy tym o ogólną ocenę dostępności oraz szczegółowo o dostępność do sklepu spożywczego i owocowo – warzywnego do szkoły i parku, ośrodka zdrowia, kina, biblioteki i domu kultury, a także dworca autobusowego i kolejowego.

- Szósta grupa (F) dotyczy bezpieczeństwa pojmowanego jako niewymierna cecha związana z komfortem. Poczucie bezpieczeństwa odniesiono do odczucia ogólnego oraz do konkretnych zagadnień, takich jak tereny zielone, place zabaw. Aby dokładniej zrozumieć obawy mieszkańców i wiedzieć jak ten stan bezpieczeństwa poprawić konieczne były pytania dotyczące przyczyn braku poczucia bezpieczeństwa (wandalizm, kradzieże, zaniedbane miejsca publiczne, złe rozwiązania komunikacyjne). Pierwsze pytanie wymaga oceny bezpieczeństwa strefy centralnej przez zakresienie odpowiedzi: tak lub nie. Kolejne pytanie ogranicza się do określenia przedmiotu zagrożenia strefy centralnej. W tym przypadku podane zostały trzy typy zagrożeń: kradzieże, wandalizm i złe rozwiązania komunikacyjne. Należało zakresić pod każdym z nich wybraną odpowiedź tak – nie. Trzecie i czwarte pytanie dotyczy bezpieczeństwa i estetyki terenów zielonych. Wymaga zakresienia odpowiedzi: tak, nie, nie mam zdania.

- Siódma grupa (G) dotyczy estetyki, która również bezpośrednio związana jest z definicją „komfortu”, w której jest mowa o „estetyce” i „elegancji” oraz „dostatku” i „dobrobycie”. W przypadku środowiska mieszkaniowego wypełnienie tej części definicji sprowadzono do ogólnej oceny walorów estetycznych strefy centralnej. Składają się na nią 4 bloki pytań, w tym 2 pierwsze pytania wymagają odpowiedzi tak lub nie, kolejne 2 bloki składają się z 4 pytań ograniczających się do skreślenia odpowiedzi tak - nie.

- Ostatnia ósma grupa zagadnień (H) dotyczyła decyzji wyboru miejsca zamieszkania oraz proponowanych zmian. Te pytania są ważne, gdyż odpowiedzi na nie są podpowiedzią dla władz miasta, co trzeba zrobić, aby podnieść jakość środowiska mieszkaniowego w strefie centralnej. Poza tym umożliwiają one wskazanie tych problemów, które wyznaczają przez przygotowany zestaw pytań.

Przygotowany zestaw pytań jest integralnie związany z celem i zakresem pracy, a przy tym ściśle wypełnia definicję „komfortu” i wyrazów pokrewnych. Odpowiedzi na postawione pytania, niezależnie od cechującego je subiektywizmu, pozwalają ocenić środowisko mieszkaniowe wybranych miast. Pozwolą także na podanie kierunków działań, których realizacja pozwoli na poprawę tej oceny.

W zakresie komfortu zamieszkania brano pod uwagę intymność i spokój, stan terenów zielonych, zagospodarowanie placów zabaw oraz dostępność do podwórek. Jest to ta sfera zagadnień, która działa na ogólny odbiór miejsca zamieszkania w znaczeniu przestrzennym.

Wszystkie grupy merytorycznych zagadnień są bezpośrednio związane z jakością środowiska mieszkaniowego. Obejmują kryteria, którymi tę jakość się mierzy. Rozpoznanie tych zagadnień w odniesieniu do stref centralnych wybranych miast nie tylko pozwoli na ocenę i porównanie, ale także na wskazanie dróg prowadzących do stworzenia przyjaznego środowiska mieszkaniowego. Ponieważ do analizy wybrano miasta zróżnicowane pod względem liczby mieszkańców, historii i walorów turystycznych na podstawie uzyskanych wyników badań w formie wywiadu będzie możliwe podanie uogólnień ważnych dla miast małych.

Wzór formularza dla wywiadu pierwszego:

Badania dotyczące jakości środowiska mieszkaniowego na obszarze strefy centralnej miasta

Data

A. Informacje podstawowe (nie potrzebne skreślić lub wpisać właściwe dane)

Adres:

1. Płeć

Kobieta	Mężczyzna
---------	-----------

2. Wiek

--

3. Wykształcenie

Podstawowe	Zawodowe	Średnie (matura)	wyższe
------------	----------	------------------	--------

4. Ulica, nr domu, nr mieszkania

--

Liczba osób w mieszkaniu

5. ogółem

--

6. w wieku przedprodukcyjnym (0 – 18 lat)

--

W tym:

7. w wieku przedszkolnym lub poniżej

--

8. uczących się w szkole podstawowej lub średniej (szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum, szkoła zawodowa, technikum)

--

9. w wieku produkcyjnym (kobiety poniżej 60 lat, mężczyźni poniżej 65 lat)

--

W tym:

10. Uczących się	11. Studiujących	12. Pracujących	13. Pracujących i jednocześnie studiujących bądź uczących się	14. Renciści

15. W wieku poprodukcyjnym (kobiety powyżej 60 lat, mężczyźni powyżej 65 lat)

--

W tym:

16. Emeryci ogółem	17. Emeryci pracujący	18. Pracujący bez pobierania świadczeń emerytalnych

B. Wykształcenie (nie potrzebne skreślić)

Liczba osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym (powyżej 18 lat) z wykształceniem

1. podstawowym	2. zawodowym	120. średnim (matura)	21. wyższym
----------------	--------------	-----------------------	-------------

C. Informacje ogólne (niepotrzebne skreślić)

1. Czy miała Pani/Pan możliwość wyboru miejsca zamieszkania?

Tak	Nie
------------	------------

2. Czy obecne miejsce zamieszkania traktuje Pani/Pan jako stałe, czy tymczasowe?

Tak	Nie	Nie mam zdania
------------	------------	-----------------------

D. Informacje dotyczące komfortu zamieszkania (niepotrzebne skreślić)

3. Czy strefa centralna zapewnia intymność i spokój?

Tak	Nie	Nie mam zdania
------------	------------	-----------------------

4. Czy w strefie centralnej znajduje się dostateczna ilość terenów zielonych?

Tak	Nie
------------	------------

5. Czy place zabaw i inne tereny zielone są właściwie zagospodarowane?

Tak	Nie
------------	------------

6. Czy przestrzeń podwórek są wystarczające?

Tak	Nie
------------	------------

7. Jaki jest według Pani/Pana stan techniczny zajmowanego mieszkania?

Bardzo dobry		Dobry		Dostateczny		Zły		Bardzo zły	
Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie

8. Czy mieszkanie zajmowane przez Panią/Pana jest:

Własnościowe		Wynajmowane		Kwaterunkowe		Spółdzielcze		Komunalne	
Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie

9. Czy mieszkanie posiada instalacje:

Gazową		Elektryczną		Telefoniczną		Wodną		Kanalizacyjną		Centralnego Ogrzewania		Z ciepłą wodą miejską	
Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie

10. Czy mieszkanie ma łazienkę?

Tak	Nie
------------	------------

11. Jaki metraż mieszkania Pani/Pan zajmuje?

Poniżej 50 m²	Powyżej 50 m²
---------------------------------	---------------------------------

12. Czy według Pani/Pana na atrakcyjność zamieszkania w strefie centralnej ma wpływ:

Kino		Biblioteka		Domy kultury		Kawiarnie		Restauracje		Zabytki	
Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie

13. Czy liczba usług komunikacyjnych jest wystarczająca?

Przystanków autobusowych		Miejs parkingowych		Garaży	
Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie

E. Informacje dotyczące dostępności (niepotrzebne skreślić)

22. Czy strefa centralna w swoim zasięgu posiada podstawowe usługi?

Tak	Nie
------------	------------

23. Jaka jest odległość dojazdu (w minutach) do:

Sklepu spożywczego	Sklepu warzywnego	Szkoły podstawowej	Parku	Ośrodka zdrowia
--------------------	-------------------	--------------------	-------	-----------------

24. Jaka jest odległość dojazdu (w minutach) do:

Kina	Biblioteki	Domu kultury	Dworca autobusowego	Dworca kolejowego
------	------------	--------------	---------------------	-------------------

F. Informacje dotyczące bezpieczeństwa zamieszkania (niepotrzebne skreślić)

14. Czy według Pani/Pana strefa centralna jest przestrzenią bezpieczną?

Tak	Nie
------------	------------

15. Czy bezpieczeństwo strefy centralnej jest zagrożone przez:

Kradzieże		Wandalizm		Złe rozwiązania komunikacyjne	
Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie

16. Czy tereny zielone są na tyle bezpiecznymi obszarami, że mogą z nich korzystać matki z dziećmi?

Tak	Nie	Nie mam zdania
-----	-----	----------------

17. Czy obszar centralny wraz z terenami zielonymi jest zadbane i spełnia wymogi estetyki?

Tak	Nie	Nie mam zdania
-----	-----	----------------

G. Informacje dotyczące estetyki zamieszkania (niepotrzebne skreślić)

18. Czy strefa centralna posiada duże walory estetyczne?

Tak	Nie
-----	-----

H. Część opisowa

25. Co wpłynęło na to, że wybrała Pani/Pan strefę centralną na miejsce zamieszkania?

26. Co chciałaby Pani/Pan zmienić, aby mieszkanie na obszarze centralnym stało się bardziej atrakcyjne i bezpieczne?

WYWIAD DRUGI

W wywiadzie drugim autorka zdecydowała się zwrócić uwagę respondentów na związek elementów otoczenia przestrzennego ze zdrowiem mieszkańców. Dlatego też formularz dla tego wywiadu zatytułowany został: „Badania dotyczące prozdrowotnego charakteru zespołu mieszkaniowego w strefie centralnej miasta”. Do zestawu ważnych wskaźników, elementów i czynników dołączono kilka dodatkowych, wybranych z tablicy zamieszczonej w pracy G. Schneider-Skalskiej „Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego. Wybrane zagadnienia”. Oceny warunków w rozpatrywanych przestrzeniach dokonali mieszkańcy.

Badania na temat jakości środowiska mieszkaniowego i jego prozdrowotnego charakteru zostały zrealizowane w 2006r. na wybranych czterech obszarach strefy centralnej: Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy.

Analizowana przestrzeń dotyczyła: rynku z historyczną zabudową o funkcji mieszkalno – usługowej, terenu sąsiadującego z rynkiem o walorach historycznych w powiązaniu z pojedynczymi przykładami współczesnych rozwiązań, obrzeża obszaru centralnego ze współczesną zabudową mieszkaniową w postaci bloków mieszkalnych, obrzeża strefy centralnej z wolnostojącymi domami mieszkalnymi zlokalizowanymi na terenie prywatnych ogrodów.

Wywiad polegał na pozyskiwaniu informacji wynikających z bezpośrednich odpowiedzi na zadawane pytania. Osoba biorąca udział w badaniu dokonywała oceny prozdrowotnego charakteru zamieszkiwanego środowiska mieszkaniowego w skali od 0 - 10 punktów.

W każdym z analizowanych obszarów strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy zrealizowano po 10 wywiadów, czyli 40 dla każdego miasta. W ten sposób przeprowadzono łącznie 160 wywiadów. Wynikiem badań są wnioski i zalecenia, których celem jest poprawa jakości środowiska mieszkaniowego.

Tablica 7.III. Wskaźniki oraz elementy i czynniki wspierające zdrowe środowisko mieszkaniowego podlegające ocenie mieszkańców

	Zdrowie fizyczne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Poczucie spójności społecznej
Wskaźniki Elementy i czynniki	Właściwy mezoklimat (wahania temperatury, wilgotność powietrza, czas nasłonecznienia) Higiena przewietrzania i brak przeciągów	Doświetlenie wnętrz urbanistycznych - Umiarkowana różnorodność ukształtowań przestrzennych i estetycznych - Widok z okna (czy przynajmniej z części mieszkania jest widok na elementy natury)	- Czytelność i dostępności wnętrz społecznych Programu wnętrza społecznego,

Wywiad uwzględniał także pytania dotyczące indywidualnych preferencji mieszkańców, którzy mieli za zadanie wskazać z pośród podanych elementów środowiska mieszkaniowego te szczególnie ważne przypisując im odpowiednią ilość punktów (max.10).

Wśród wymienionych elementów była: łatwa dostępność do usług, szeroki program użytkowy terenów zielonych i placów zabaw, dostateczna wielkość podwórka, widok z okna na elementy natury, obecność elementów natury, intymność i spokój, bezpieczeństwo, bliskość przestrzeni integrujących / społecznych, możliwość współudziału w projektowaniu wspólnej przestrzeni, możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem.

Celem wywiadu była ocena jakości środowiska mieszkaniowego z uwzględnieniem preferencji mieszkańców wybranych obszarów, a także oceny zastanego środowiska mieszkaniowego pod kątem prozdrowotnych wartości przy użyciu określonych wskaźników, elementów i czynników.

Zestaw pytań użytych w wywiadzie przedstawiony został za pomocą wzorcowego formularza.

Wzór formularza dla wywiadu drugiego:

Data

Badania dotyczące prozdrowotnego charakteru zespołu mieszkaniowego w strefie centralnej miasta

1. Jak ocenia Pani/Pan w skali od 1 – 10 punktów kontakt mieszkania z przyrodą? (różnorodność ukształtowań przestrzennych i estetycznych, ilość zieleni, widok z okna na zieleń). Co i jak poprawić?
.....

2. Jak ocenia Pani/Pan w skali od 1 – 10 punktów zagospodarowanie przestrzeni wspólnej (podwórka, placu, ulicy). Co i jak poprawić?
.....

3. Jak ocenia Pani/Pan w skali 1 -10 punktów mezoklimat (wahania temperatury, wilgotność powietrza, czas nasłonecznienia)?
.....

4. Jak ocenia Pani/Pan w skali 1 -10 punktów doświetlenie wnętrz urbanistycznych?
.....

5. Jak ocenia Pani/Pan w skali 1 -10 punktów higienę przewietrzania (brak przeciągów)?
.....

6. Co jest dla Pani/Pana szczególnie ważne?
Proszę o ocenę w skali 0 -10 punktów

6a) Łatwa dostępność do usług.....

6 b) Szeroki program użytkowy terenów zielonych i placów zabaw.....

6c) Dostateczna wielkość podwórka.....

6d) Widok z okna na elementy natury.....

6e) Obecność elementów natury.....

6f) Intymność i spokój.....

6g) Bezpieczeństwo.....

6h)Bliskość przestrzeni integralnych.....

6i) Możliwość współudziału w projektowaniu wspólnej przestrzeni.....

6j) Możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem.....

WYWIAD TRZECI

Wywiad trzeci został przeprowadzony w 2006r. na tych samych obszarach strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy co wywiad drugi.

Wywiad trzeci składał się wyłącznie z części dotyczącej preferencji mieszkańców. To znaczy respondenci mieli za zadanie ocenić najważniejsze dla nich elementy (spośród podanych) kształtujące jakość środowiska mieszkaniowego przypisując im liczbę punktów. Wywiad ten różnił się od drugiej części drugiego wywiadu tym, że osoby biorące udział w badaniu miały ograniczoną do 100 liczbę punktów (odpowiadającą 100%). Celem wywiadu było potwierdzenie wyników wywiadu drugiego, a także wskazanie najistotniejszego dla mieszkańców strefy centralnej miast małych i średniej wielkości elementu środowiska mieszkaniowego

Zestaw pytań został przedstawiony na wzorcowym formularzu. Ponieważ pytania były takie same jak w wywiadzie drugim, pozostawiono taką samą numerację, co ułatwia porównywanie wyników obydwu wywiadów.

Data

Wzór formularza dla wywiadu trzeciego:

Badania dotyczące prozdrowotnego charakteru zespołu mieszkaniowego w strefie centralnej miasta

Uwaga: Suma punktów z wszystkich odpowiedzi musi być dokładnie równa 100.

Co jest dla Pani/Pana szczególnie ważne?

- a) Łatwa dostępność do usług.....
- b) Szeroki program użytkowy terenów zielonych i placów zabaw.....
- c) Dostateczna wielkość podwórka.....
- d) Widok z okna na elementy natury.....
- e) Obecność elementów natury.....
- f) Intymność i spokój.....
- g) Bezpieczeństwo.....
- h) Bliskość przestrzeni integralnych.....
- i) Możliwość współdziałania w projektowaniu wspólnej przestrzeni.....
- j) Możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem.....

7.3.2. Analiza urbanistyczna

Analiza urbanistyczna została przeprowadzona w 2006 r. na tych samych obszarach strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy co wywiad drugi i trzeci. W ramach analizy urbanistycznej wykonano:

1. Analizy dokumentacji fotograficznej,
2. Analizy wybranych obszarów, oparte o pomiary dokonane w terenie i zaprezentowane na schematach przestrzenno – funkcjonalnych,
3. Porównania pomiarów dokonanych w terenie, dotyczących analizowanych odległości i dystansu dostępności.

Ad.1. W tej części badań sporządzono dokumentację fotograficzną (obejmującą następujące bloki tematyczne: charakterystyka zabudowy, kontakt z naturą, przestrzeń społeczna/półprywatna – przykłady pozytywne i negatywne oraz dostępność programu podstawowego – wybrane przykłady (zaprezentowaną w części syntetycznej pracy, w rozdziale 11, w punkcie 11.1.), schematy zastanego środowiska mieszkaniowego, - dokonano pomiarów wybranych do analizy wewnątrz urbanistycznych, zmierzono odległości do usług podstawowych i ponadpodstawowych, w tym do: sklepu spożywczego, sklepu owocowo – warzywnego, domu kultury, kina, biblioteki, szkoły podstawowej, Dworca PKS, Dworca PKP, parku, ośrodka zdrowia, stadionu i hali sportowej, - określono charakter środowiska mieszkaniowego i jego wartości architektoniczno – urbanistyczne z zaznaczeniem usług towarzyszących zespołom mieszkaniowym.

Ad.2 i 3. Celem analizy urbanistycznej było sporządzenie wniosków z zakresu oceny jakości środowiska mieszkaniowego postrzeganego jako zdrowy obszar mieszkaniowy spełniający współczesne wymagania. W tym celu zebrano bogaty, roboczy materiał w terenie, wykonano stosowne pomiary, sporządzono schematy urbanistyczne, na których zaprezentowano wybrane elementy. Oceniono dostępność usług, strukturę zabudowy – jej wielkość, charakter i funkcje. Badano wielkość powierzchni biologicznie czynnych, w tym placów zabaw, ogrodów społecznych i terenów przeznaczonych do celów rekreacyjnych oraz sportu. Określono promień dostępności do publicznych terenów zielonych, ośrodków sportu i rekreacji. Sporządzono wnioski z zakresu oceny jakości środowiska mieszkaniowego postrzeganego jako zdrowy obszar mieszkaniowy spełniający współczesne wymagania.

Badania te zyskały zarówno znaczenie naukowe jak i praktyczne. Opierają się bowiem na procesie poznania i przetestowania, którego efektem końcowym są wnioski ważne z punktu widzenia praktyki społecznej. Wyniki badań potraktowane jako diagnoza mogą posłużyć jako wskazówki i zalecenia dla społeczności biorącej czynny udział w procesie kształtowania zdrowego środowiska mieszkaniowego w strefach centralnych miast małych i średniej wielkości.

Przewodnią ideą analizy urbanistycznej było stwierdzenie czy wybrane obszary spełniają wymóg wysokiej jakości środowiska zamieszkania. W tym celu poddano ocenie prozdrowotne elementy i cechy wskazanego środowiska. Analizowane czynniki przestrzenno – społeczne dotyczą: kontaktu z naturą, podziału strukturalnego, wnętrza społecznego w wymiarze urbanistycznym i społecznym.

Analizowane czynniki odpowiedzialne są za:

a). zdrowie fizyczne. W tym celu badano: wielkość powierzchni biologicznie czynnej, dostępność do terenów rekreacji i sportu, obecność ogrodów społecznych, spełnienie programu użytkowego realizującego ideę zdrowego środowiska mieszkaniowego. Celem czynnika wspierającego stan zdrowia fizycznego jest:

- zapobieganie defektom,
- uwzględnianie ergonomii otoczenia,
- zachowanie dogodnej dostępności przestrzennej,
- propagowanie środowiska nietoksycznego i niepatogennego,
- programowanie przestrzeni rekreacyjnych, również służących do wypoczynku i uprawiania sportu,
- dbałość o przyjazny klimat i higienę.

b). samopoczucie psychiczne i mentalne. W tym celu określano: **typ zabudowy, odległości między budynkami, skalę zabudowy i wnętrza, a także obecność elementów natury.** Warunki dla dobrego samopoczucia psychicznego i mentalnego stwarza środowisko:

- uporządkowane przestrzenie,
- dopasowane skalą do człowieka,
- zrozumiałe i akceptowane,
- kontrolowane, więc przewidywalne i łatwe do identyfikacji,
- niezawile, umiarkowanie dostępne.

c). poczucie spójności społecznej. W tym celu badano: **czytelność struktury przestrzennej i użytkowej, wyodrębnienie przestrzeni prywatnej, społecznej i publicznej.** Spójność społeczna zależy od możliwości zaspokojenia kontaktów międzyludzkich, od stopnia akceptacji i zadowolenia z najbliższej społeczności. Działania sprzyjające rozpatrywanej spójności w dużym stopniu zależą od zapewnienia:

- łatwej dostępności do przestrzeni integrujących,
- dogodnej dostępności do urządzeń socjalnych,
- organizacji przestrzeni minimalizującej sytuacje konfliktowe,
- czytelnego podziału przestrzeni na: prywatną, półprywatną – społeczną i publiczną,
- współdziałania społeczności danego środowiska w procesie projektowania ich wspólnej przestrzeni,
- możliwości wspólnego zarządzania środowiskiem,
- sprawnego funkcjonowania prozdrowotnych lokalnych mediów.

Użyte do analizy urbanistycznej wskaźniki wraz z elementami i czynnikami decydującymi o zdrowym charakterze środowiska mieszkaniowego przedstawiono za pomocą tablicy 7.IV. Przy ocenie brano pod uwagę wskaźniki powierzchniowe, które dotyczą wielkości przestrzeni zielonych na obszarach mieszkaniowych i przestrzeni rekreacyjnych⁹⁴ (placów zabaw oraz terenów wypoczynkowych i sportowych), w tym:

- powierzchni biologicznie czynnych – 25,00% na obszarze mieszkaniowym;
- placów zabaw dla dzieci w różnym wieku (5m²/1 mieszkanie na plac zabaw dla dzieci najmłodszych w wieku 0 – 5 lat, plac zabaw powinien pozostawać w kontakcie wzrokowym i głosowym z mieszkaniami, prawidłowa wielkość placu: 60 - 100m², przy liczbie większej niż 50 mieszkań: 5m²/1 mieszkanie na plac dla dzieci starszych (5 – 10 lat), powierzchnia minimalna: 250m², przy liczbie większej niż 75 mieszkań: przestrzeń rekreacyjna otwarta, o pow. ok. 2 ha/1000M, w tym: 5m²/1mieszkanie dostępnego terenu sportowego dla dorosłych.
- promieni dostępności przestrzeni rekreacyjnej i sportu dla dorosłych – 300m,
- odległości między budynkami mieszkalnymi - min. 30 metrów.

⁹⁴ Wymienione wskaźniki, elementy i czynniki opisane zostały przez G. Schneider-Skalską w pracy, *Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego. Wybrane zagadnienia.*

Tablica 7.IV. Wskaźniki oraz elementy i czynniki wspierające zdrowy charakterze środowiska mieszkaniowego

	Zdrowie fizyczne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Poczucie spójności społecznej
Wskaźniki	<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - Dostępność do terenów rekreacji i sportu - Właściwy mezoklimat (wahania temperatury, wilgotność powietrza, czas nasłonecznienia) - 30m² /1 mieszkanie na ogród społeczny 	<ul style="list-style-type: none"> - Typ zabudowy - Odległości między budynkami - Doświetlenie wnętrz urbanistycznych 	
Elementy i czynniki	<ul style="list-style-type: none"> - Program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia - Higiena przewietrzania i brak przeciągów 	<ul style="list-style-type: none"> - Obecność elementów natury (zieleni wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) - Umiarkowana różnorodność ukształtowań przestrzennych i estetycznych - Widok z okna (czy przynajmniej z części mieszkania jest widok na elementy natury) 	<ul style="list-style-type: none"> - Czytelnej struktury przestrzennej i użytkowej - Wyodrębnienie przestrzeni prywatnej, społecznej i publicznej - Czytelność i dostępności wnętrz społecznych - Programu wnętrza społecznego,

[Tablica 7.V] prezentuje wybrane wskaźniki wraz z elementami i czynnikami decydującymi o zdrowym charakterze środowiska mieszkaniowego. Ocena warunków przestrzeni mieszkalnych polegała głównie na określeniu wielkości i dostępności przestrzeni zielonych, w tym: placów zabaw, terenów rekreacyjnych i sportowych. Ponadto dokonano analizy w zakresie ich zagospodarowania uwzględniając wyposażenie w naturalne elementy i obiekty małej architektury. Wzięto pod uwagę skalę zabudowy i wnętrz urbanistycznych, obecność elementów natury i hierarchizację przestrzeni.

Tablica 7.V. Wybrane do analizy wskaźniki oraz elementy i czynniki wspierające zdrowy charakter środowiska mieszkaniowego

	Zdrowie fizyczne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Poczucie spójności społecznej
Wskaźniki	<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej - Dostępność do terenów zielonych - Właściwy mezoklimat (wahania temperatury, wilgotność powietrza, czas nasłonecznienia) - Dostępność obiektów sportowych 	<ul style="list-style-type: none"> - Typ zabudowy - Odległości między budynkami - Skala zabudowy i skala wnętrz 	
Elementy i czynniki	<ul style="list-style-type: none"> - Program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia: - plac zabaw - ogród społeczny 	<ul style="list-style-type: none"> - Obecność elementów natury - zieleni wysoka i niska, - założenia wodne - ukształtowanie terenu 	<ul style="list-style-type: none"> - Czytelnej struktury przestrzennej i użytkowej - Hierarchizacja przestrzeni: prywatnej, społecznej i publicznej

8. Wywiady - analiza badań

8.1. Wywiad pierwszy – Jakość środowiska mieszkaniowego na obszarze strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta i Przeworska

Wyniki wywiadu pierwszego dla strefy centralnej Jarosławia zostały przedstawione w pełnym zakresie. Analiza badań dotycząca wybranych obszarów strefy centralnej Łańcuta i Przeworska została zaprezentowana w postaci podsumowań i wniosków.

8.1.1. Analiza wyników i wnioski z badań dla Jarosławia

A, B. Informacje podstawowe

W badaniu wzięli udział mieszkańcy w wieku od 19 do 65lat różnej płci, ale z przewagą kobiet. Większość osób to mężatki i żonaci reprezentujący rodziny od dwu do jedenastoosobowych, z pominięciem rodzin dziesięcioosobowych. Wystąpiło duże zróżnicowanie wiekowe członków rodzin. Świadczy o tym wiek dzieci – od przedszkolnego do pracujących zawodowo. Zróżnicowane było także wykształcenie osób, z którymi był przeprowadzany wywiad - od podstawowego do wyższego.

Wyniki badań w zakresie informacji podstawowych

Wynik badań wskazuje, że wśród respondentów przeważały zdecydowanie kobiety – 221, co stanowi 76,50%. Swojej płci nie podało 5 osób, co stanowi 1,40%. Udział mężczyzn wyniósł 23,50% (68 osób).

Podane wyniki nie odzwierciedlają struktury zamieszkania. W badaniach założono, że odpowiedzi udziela jedna osoba w mieszkaniu. Stąd też wyniki badań i uzyskane odpowiedzi w zakresie zagadnień merytorycznych należy traktować przede wszystkim jako wspólne dla rodziny zamieszkującej wytypowane mieszkanie, a w mniejszym stopniu jako indywidualne ocenę przez kobietę lub mężczyznę. Tym też można tłumaczyć brak odpowiedzi w dziewięciu przypadkach. Poza tym w dalszym ciągu mniej kobiet jest czynnych zawodowo. Pozostając w domu miały więcej czasu na udzielenie odpowiedzi.

Wykształcenie osób biorących udział w badaniach

Na podstawie uzyskanych wyników badań można stwierdzić, że wśród udzielających odpowiedzi największy udział stanowią osoby z wykształceniem wyższym (121 osób - 41,90%). Na drugim miejscu znajduje się grupa ze średnim wykształceniem (116 osób – 40,10%). Oznacza to, że osoby z wyższym wykształceniem udzielające odpowiedzi stanowiły procentowo większą populację niż wynosi średnia ogólnopolska. Najmniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem podstawowym (4 osoby – 1,40%). W przeważającej części są to również osoby w wieku powyżej 50 lat.

Na podstawie wyników badań w zakresie wykształcenia można również zauważyć, że niższe wykształcenie mają na ogół osoby starsze. Świadczy to o właściwej tendencji wskazującej, że młodsze pokolenia wykorzystują szansę uzyskania wyższego wykształcenia zgodnie z notowanym w Polsce wzrostem tak zwanego współczynnika scholaryzacji w ostatnich kilkunastu latach. Poza tym jest to zgodne z tendencją „inwestowania w siebie”.

Wiek osób biorących udział w badaniach

Najczęściej udzielały odpowiedzi osoby w wieku 38 lat – 20 osób. Oznacza to, że dominującą grupę zamieszkującą strefę centralną Jarosławia stanowią osoby, które prowadzą ustabilizowane życie rodzinne, mają dzieci w wieku szkolnym (szkoła podstawowa) i wiążą swoją przyszłość z dotychczasowym miejscem zamieszkania.

Wyniki z informacji podstawowych

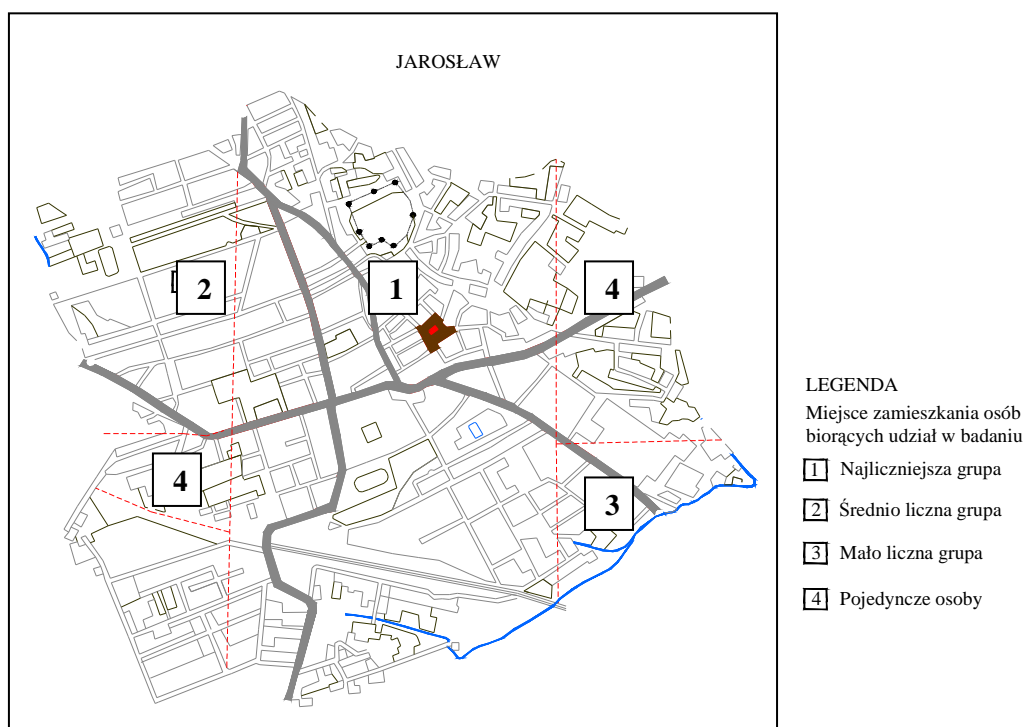
W wywiadzie brało udział 294 osób. Odpowiedzi udzieliło: 221 kobiet i 68 mężczyzn, 5 osób nie podało swojej płci. Najwięcej osób udzielających odpowiedzi posiada wykształcenie wyższe (121 osób), duża jest również liczba osób (116 osób) posiadających wykształcenie średnie; znacznie mniej (48 osób) zawodowe. Najmniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem podstawowym (tylko 4 osoby), 5 osób nie podało swojego wykształcenia.

C. Informacje ogólne

Wpływ na wybór miejsca zamieszkania

Czy miała Pani/Pan możliwość wyboru zamieszkania?

Na podstawie uzyskanych wyników badań można stwierdzić, że większość z badanych osób mieszka w centralnej części Jarosławia z własnego wyboru (153 osoby – 52,40%). Wśród osób (139 – 47,60%), które takiego wyboru nie miały zdecydowaną większość stanowią mieszkańcy, którzy odziedziczyli mieszkania po swoich rodzicach. Miejsca zamieszkania osób biorących udział w badaniu zostały przedstawione na rysunku 8.58.

Rys. 8.58. Miejsca zamieszkania osób biorących udział w wywiadzie pierwszym – strefa centralna Jarosławia

Stażność miejsca zamieszkania

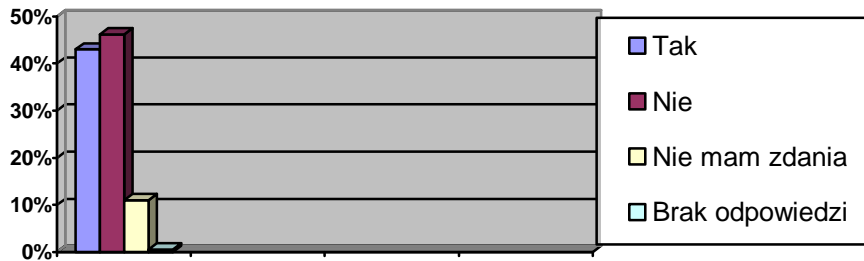
Czy obecne miejsce zamieszkania traktuje Pani/Pan jako stałe, czy tymczasowe?

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że zdecydowana większość osób – 75,10% traktuje obecne miejsce zamieszkania jako docelowe. Tylko 9,00% osób traktuje to miejsce jako tymczasowe. Grupa ta może być powiększona przez osoby nie mające zdania – 15,50% osób

D. Komfort zamieszkania

Ocena intymności i spokoju w miejscu zamieszkania

Czy strefa centralna zapewnia intymność i spokój?

Rys. J.1. Wyniki badań dotyczące oceny intymności i spokoju miejsca zamieszkania

Na podstawie uzyskanych wyników badań można stwierdzić, że według większości - 46,20% respondentów strefa centralna Jarosławia nie zapewnia intymności i spokoju.

Jednak niewiele mniej osób 43,00% jest przeciwnego zdania. Stosunkowo niewielka liczba badanych – 11,00% nie wyraziła opinii na ten temat; 0,6% osób nie udzieliło odpowiedzi.

Tereny zielone

Czy w strefie centralnej znajduje się dostateczna ilość terenów zielonych?

Rys. J.2. Wynik badań dotyczące oceny powierzchni terenów zielonych

Na podstawie uzyskanych wyników badań można stwierdzić, że zdania są podzielone. Nieco więcej niż połowa biorących udział w wywiadzie - 50,50% uważa, że liczba terenów zielonych jest niewystarczająca, a 49,40% osób, że obszar terenów zielonych jest wystarczający. Tylko 0,30% respondentów nie udzieliło w tym zakresie żadnej odpowiedzi. Wyniki wywiadu w ramach kolejnych pytań wskazują na bardzo zróżnicowane nasycenie zielenią strefy centralnej. Stąd też mieszkańcy części południowo – zachodniej i południowej mogli uznać, że dostępność terenów zielonych jest niewystarczająca.

Zagospodarowanie placów zabaw i terenów zielonych

Czy place zabaw i inne tereny zielone są właściwie zagospodarowane?

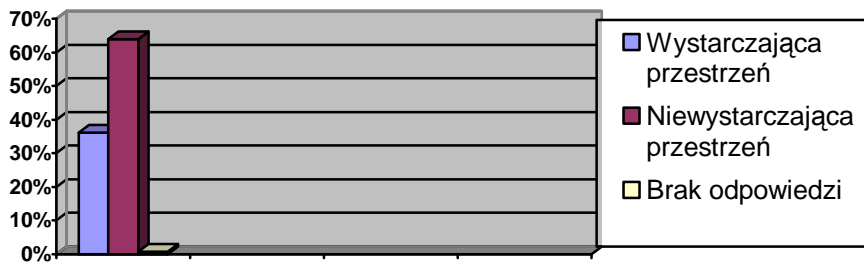

Rys. J.3. Wyniki badań dotyczące jakości zagospodarowania placów zabaw i terenów zielonych

Wyniki badań dotyczące oceny zagospodarowania przestrzeni publicznej w zakresie placów zabaw i terenów zielonych wskazują na duże zaniedbania w tym względzie. Aż 71,30% osób biorących udział w badaniu uznało, że wspomniane miejsca są źle utrzymane, a tylko 28,70% respondentów uważa istniejący stan za wystarczający.

Podwórka

Czy przestrzeń podwórek są wystarczające?

Rys. J.4. Wyniki badań dotyczących przestrzeni podwórkowych

Wyniki badań wskazują, że zdecydowana większość mieszkańców strefy centralnej Jarosławia uważa, iż przestrzeń podwórka jest zbyt mała (63,10%). Przeciwnego zdania jest 36,10% osób. Tylko 0,80% respondentów nie wypowiedziało się na ten temat. Potwierdza to silne zurbanizowanie strefy centralnej miast.

Wnioski z informacji na temat komfortu zamieszkania

Na podstawie uzyskanych wyników badań można stwierdzić, że:

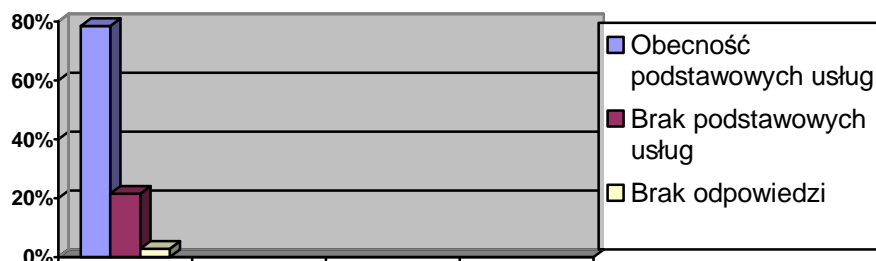
- zdecydowana większość respondentów mieszka w centrum Jarosławia z własnego wyboru i zamierza w tej strefie miasta pozostać,
- opinie na temat zapewnienia intymności i spokoju są podzielone
- większość mieszkańców negatywnie ocenia wielkość powierzchni przeznaczonej na podwórka, a także zagospodarowanie placów zabaw i zieleni,
- negatywny odbiór mieszkańców dotyczący przestrzeni publicznej można w sposób łatwy, przy niewielkich nakładach finansowych poprawić. Należy zaproponować lepsze zagospodarowanie placów zabaw i terenów zielonych.

Problem przestrzeni publicznej w strefie centralnej małego miasta jest zjawiskiem bardzo często spotykanym. Zwiększenie tej powierzchni (podobnie jak podwórek) jest praktycznie niemożliwe. Stąd jedynym racjonalnym rozwiązaniem jest optymalne wykorzystanie przestrzeni istniejącej. Możliwości pozyskania dodatkowego terenu na cele publiczne w zwartej zabudowie daje tylko likwidacja starych zakładów produkcyjnych oraz koszarów wojskowych. W przypadku centrum Jarosławia takich możliwości nie ma.

E. Dostępności do usług

Ogólna ocena dostępności

Czy strefa centralna w swoim zasięgu posiada podstawowe usługi?

Rys. J.5. Wyniki badań w zakresie oceny dostępności podstawowych usług

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że zdaniem większości badanych (78,50%) strefa centralna Jarosławia zawiera na swoim terenie jednostki zapewniające obsługę mieszkańców w zakresie podstawowym. Innego zdania jest tylko 21,50% osób biorących udział w badaniu.

Odległość do sklepu spożywczego

Jaka jest odległość dojścia (w minutach) do sklepu spożywczego?

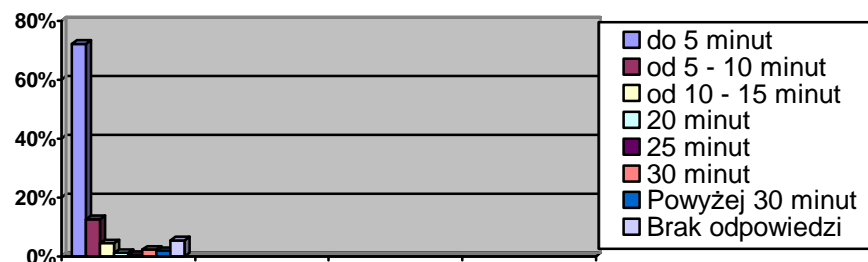

Rys. J.6. Wyniki badań dotyczących czasu dojścia do sklepu spożywczego

Wyniki badań wskazują, że zdecydowana większość mieszkańców strefy centralnej Jarosławia na pokonanie odległości między mieszkaniem a sklepem spożywczym potrzebuje czasu do 5 minut (75,40% osób). Tylko 5,50% badanych potrzebuje czasu 20 minut, a 0,70% osób powyżej.

Odległość do sklepu owocowo-warzywnego

Jaka jest odległość dojścia (w minutach) do sklepu owocowo – warzywnego?

Rys. J.7. Wyniki badań dotyczących czasu dojścia do sklepu warzywnego

Wyniki badań wskazują na łatwą dostępność mieszkańców do sklepów warzywnych. Rozkład czasu dojazdu jest podobny jak w przypadku sklepów spożywczych. Tylko 15,30% osób potrzebuje na dojazd ponad 10 minut, a aż 72,20% osób nie więcej niż 5 minut.

Odległość do szkoły podstawowej

Jaka jest odległość dojazdu (w minutach) do szkoły podstawowej?

Rys. J.8. Wyniki badań dotyczących czasu dojazdu dzieci do szkoły podstawowej

Wyniki badań wskazują, że zdecydowana większość dzieci zamieszkujących centrum Jarosławia na pokonanie odległości między mieszkaniem a szkołą podstawową potrzebuje czasu 10 minut (31,00% osób). Tylko 3,10% osób potrzebuje na dojazd do szkoły powyżej 30 minut.

Odległość do parku

Jaka jest odległość dojazdu (w minutach) do parku?

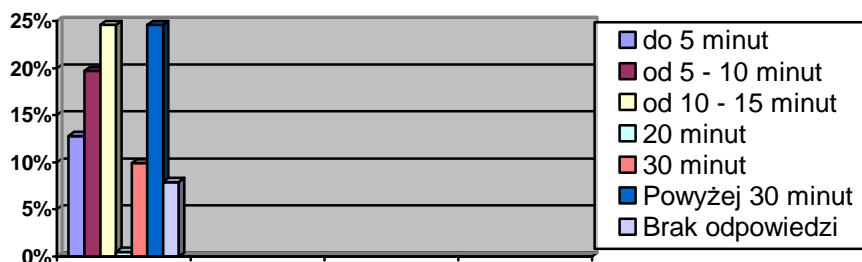

Rys. J.9. Wynik badań dotyczących czasu dojazdu do parku

Wyniki badań wskazują na łatwą dostępność mieszkańców strefy centralnej Jarosławia do parku. Najwięcej osób podało czas dojazdu do parku 10 minut – (19,30%) i 15 minut – (16,00%), 7,00% osób wskazało czas powyżej pół godziny.

Odległość do ośrodka zdrowia

Jaka jest odległość dojazdu (w minutach) do ośrodka zdrowia?

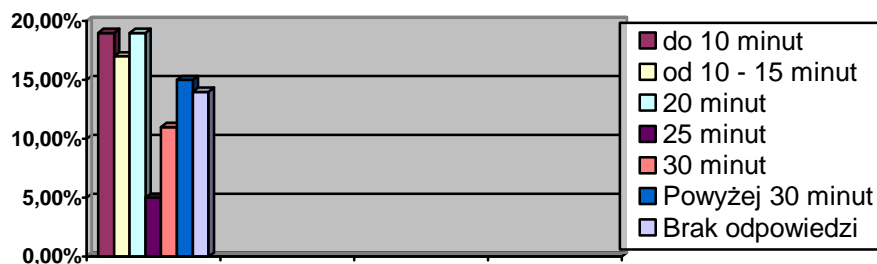

Rys. J.10. Wynik badań dotyczących czasu dojazdu do ośrodka zdrowia

Wyniki badań wskazują na łatwą dostępność mieszkańców strefy centralnej do ośrodka zdrowia. Najwięcej osób podało czas dojścia do ośrodka zdrowia powyżej pół godziny (24,60%), 15 minut – (24,00%), 10 minut - (17,20%).

Odległość do kina

Jaka jest odległość dojścia (w minutach) do kina?

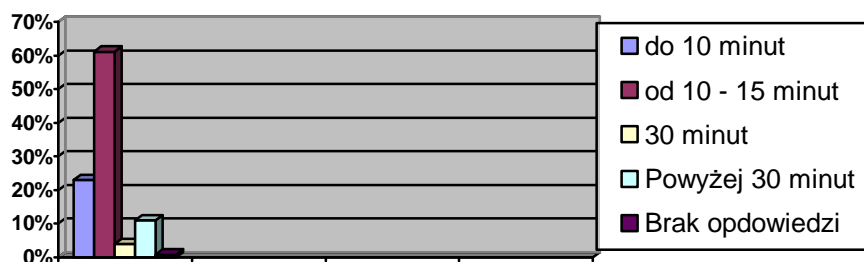

Rys. J.11. Wynik badań dotyczących czasu dojścia do kina

Wyniki badań wskazują na umiarkowaną łatwą dostępność mieszkańców strefy centralnej do kina. Najwięcej osób podało czas dojścia do kina powyżej 20 minut – (31,00%) i 20 minut – (19,00%). Czas powyżej 30 minut wskazało 15,00% biorących udział w badaniu.

Odległość do biblioteki

Jaka jest odległość dojścia (w minutach) do biblioteki?

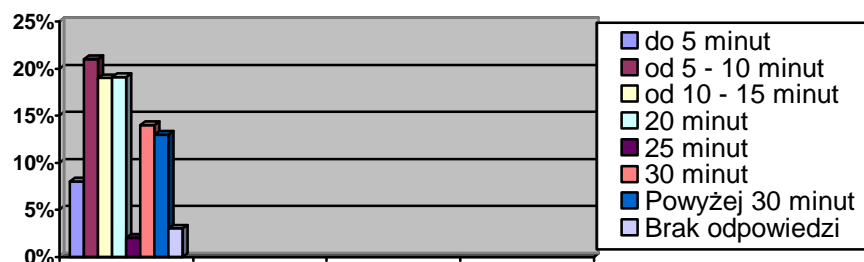

Rys. J.12. Wynik badań dotyczących czasu dojścia do biblioteki w minutach

Wyniki badań wskazują na łatwą dostępność mieszkańców strefy centralnej do biblioteki. Najwięcej osób podało przedział czasowy dojścia do biblioteki od 10 - 15 minut – 61,20% osób i czas do 10 minut – 23,00% osób. Stosunkowo niewielka liczba osób podająca czas powyżej 30 minut – 11,00% świadczy dodatkowo o łatwym dostępie mieszkańców do biblioteki.

Odległość do domu kultury

Jaka jest odległość dojścia (w minutach) do domu kultury?

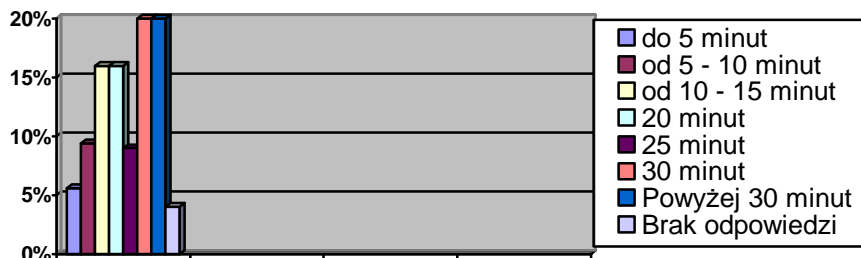

Rys. J.13. Wynik badań dotyczących czasu dojścia do domu kultury

Wyniki badań wskazują na łatwą dostępność mieszkańców strefy centralnej do domu kultury. Najwięcej osób podało czas dojścia do domu kultury 20 minut - 19,10% osób, od 5 - 10 minut 20% respondentów. Tylko 13,30% badanych podało czas powyżej 30 minut

Odległość do dworca autobusowego

Jaka jest odległość dojścia (w minutach) do dworca autobusowego?

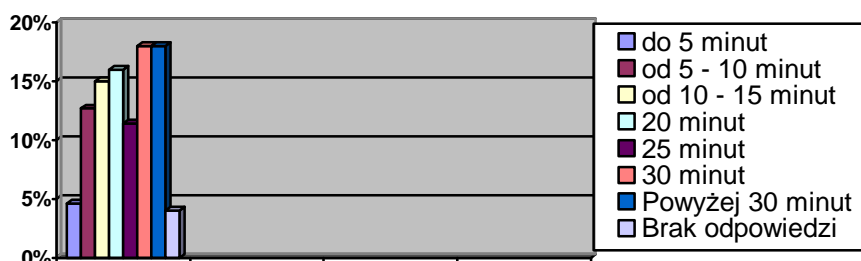

Rys. J. 14. Wynik badań dotyczących czasu dojścia do dworca autobusowego

Wyniki badań wskazują na dość trudną dostępność do dworca autobusowego. Najwięcej osób podało czas dojścia do dworca autobusowego powyżej 30 minut – 20,00% osób i czas 30 minut – również 20,00% osób.

Odległość do dworca kolejowego

Jaka jest odległość dojścia (w minutach) do dworca kolejowego?

Rys. J.15. Wynik badań dotyczących czasu dojścia do dworca kolejowego

Wyniki badań są podobne jak w przypadku czasu dojścia do dworca autobusowego. Powodem jest podobna lokalizacja obu dworców. Najwięcej osób podało czas dojścia do dworca kolejowego 30 minut – 18,00% oraz czas powyżej 30 minut – również 18,00% osób.

Wyniki dotyczące dostępności do usług

Osoby mieszkające w strefie centralnej (licząc czas do 5 minut) mają najbliżej do:

- sklepu spożywczego – do 5 minut – 75,40% osób.

Blisko również mają do:

- sklepu warzywnego – do 5 minut – 72,20% odpowiadających

- Szkoły podstawowej – do 5 minut – 30,00% udzielających odpowiedzi

- parku – do 5 minut – 26,00% odpowiedzi

- biblioteki - do 5 minut – 20,00% udzielających odpowiedzi

- ośrodka zdrowia - do 5 minut – 13,00% udzielających odpowiedzi

- domu kultury - do 5 minut – 8,00% udzielających odpowiedzi

Osoby mieszkające w strefie centralnej, (licząc czas do 5 minut) mają najdalej do:

- dworca autobusowego - do 5 minut – 5,60% udzielających odpowiedzi

- dworca kolejowego - do 5 minut – 4,60% udzielających odpowiedzi

- kina – do 5 minut – 2,00% udzielających odpowiedzi

Wyniki te można uznać za bardzo dobre biorąc pod uwagę, że najmniejsze są odległości do sklepów i punktów usługowych najczęściej odwiedzanych (sklepy z artykułami codziennego użytku). Dostępność do komunikacji

autobusowej można poprawić przez usytuowanie przystanków w pobliżu strefy centralnej dla linii obok niej przebiegających. Dostępność do dworca kolejowego można poprawić tylko przy wykorzystaniu busów. Przez strefę centralną nie są prowadzone (i nie mogą być) linie komunikacji pozamiejskiej.

F. Bezpieczeństwo

Informacje dotyczące bezpieczeństwa zamieszkania

Czy według Pani/Pana strefa centralna jest przestrzenią bezpieczną?

Obszar centralny jest strefą o zagrożonym bezpieczeństwie. Wyniki badań wskazują jednoznacznie na brak bezpieczeństwa na obszarze centralnym Jarosławia. Większość osób – 56,00% wypowiedziała się, że obszar centralny Jarosławia jest niebezpieczny. Odmiennego zdania jest 44,00%, 10 osób nie wypowiedziało się na ten temat.

Zagrożenia strefy centralnej wynikające z kradzieży

Czy bezpieczeństwo strefy centralnej jest zagrożone przez kradzieże?

Obszar centralny jest zagrożony przez kradzieże. Świadczą o tym jednoznaczne wyniki badań. Zdecydowana większość osób biorąca udział w badaniu uważa, że bezpieczeństwo jest zagrożone przez kradzieże - 76,00% osób –Tylko 12,50% osób jest innego zdania.

Zagrożenie strefy centralnej wandalizmem

Czy bezpieczeństwo strefy centralnej jest zagrożone przez wandalizm?

Obszar centralny jest zagrożony przez wandalizm. Zdecydowana większość osób biorąca udział w badaniu uważa, że bezpieczeństwo jest zagrożone przez wandalizm – 87,00%. Tylko 13,40% osób jest innego zdania. W części opisowej wywiadu najczęściej udzielaną odpowiedzią na pytanie: „Co chciałaby Pani/Pan zmienić, aby mieszkanie w centrum stało się bardziej atrakcyjne i bezpieczne?” było wskazanie konieczności poprawy bezpieczeństwa. Ograniczenie wandalizmu uzyskać można praktycznie tylko przez ciągły lub częsty monitoring. Mogą to być zainstalowane kamery oraz częste patrole straży miejskiej i policji.

Zagrożenie strefy centralnej złymi rozwiązaniami komunikacyjnymi

Czy bezpieczeństwo strefy centralnej jest zagrożone przez złe rozwiązania komunikacyjne?

Strefa centralna jest zagrożona złymi rozwiązaniami komunikacyjnymi. Większość osób – 63,50% uważa, że w obszarze centralnym istnieje takie zagrożenie. Znacznie mniej osób - 36,50% jest innego zdania. Z części opisowej wywiadu wynika, że dość dużym zagrożeniem nie jest organizacja ruchu i dostępność, ale złe oznakowanie dróg i brak oświetlenia oraz zbyt wąskie chodniki.

Bezpieczeństwo terenów zielonych

Czy tereny zielone są na tyle bezpiecznymi obszarami, że mogą z nich korzystać matki z dziećmi?

Tereny zielone zlokalizowane w strefie centralnej są zagrożone brakiem bezpieczeństwa. Większość osób – 34,20% uważa, że nie są obszarami bezpiecznymi. Innego zdania jest 33,60% respondentów. Dużo osób nie posiada zdania na ten temat – 31,50%. Wyniki badania nie są jednoznaczne. Zbyt mała różnica wypowiedzi przemawiających za brakiem bezpieczeństwa na obszarach zielonych w strefie centralnej Jarosławia i zbyt duża liczba wypowiedzi wskazujących na brak zdania na ten temat uniemożliwia jasne określenie warunków bezpieczeństwa w publicznych przestrzeniach zielonych.

G. Estetyka obszaru centralnego

Czy strefa centralna posiada duże walory estetyczne?

Obszar centralny posiada duże zaniedbania w zakresie estetyki. Wyniki te przekładają się częściowo na poczucie zagrożenia. Większość - 42,00% osób oceniła negatywnie walory estetyczne strefy centralnej, a 29,00% osób pozytywnie.

Podsumowanie wywiadu pierwszego dla Jarosławia

Wśród udzielających odpowiedzi największy udział stanowią osoby z wykształceniem wyższym. Są to osoby świadome problemów i pozytywnych aspektów zamieszkiwania strefy centralnej średniej wielkości miasta. Należy jednak zaznaczyć, że im większa świadomość, lepsze wykształcenie tym większe wymagania i zróżnicowanie w zakresie potrzeb mieszkańców. Strefa centralna jest przestrzenią, jaką mieszkańcy Jarosławia wybierają z własnego wyboru. Traktują ją ponadto jako stałe miejsce zamieszkania. Można, więc sądzić, że jest pożądaną częścią miasta i choć w wielu przypadkach nie spełnia oczekiwań swoich mieszkańców jest i tak najbardziej preferowanym obszarem zamieszkania. Im większe miasto tym trudniej jest zapewnić w strefie centralnej intymność i spokój oraz dostateczną ilość terenów zielonych.

Podstawowym problemem jest: słabe zagospodarowanie terenów zielonych, zbyt małe przestrzenie podwórek oraz zagrożenie obszaru centralnego kradzieżami, wandalizmem oraz złym rozwiązaniem komunikacyjnym.

Zróżnicowane nasycenie strefy centralnej obszarami zielonymi wpływa na brak jednoznacznych wyników w zakresie oceny pożądanej wielkości terenów zielonych. Mieszkańcy północnej części strefy centralnej są zadowoleni z dostępności do przestrzeni zielonych. Uważają, że liczba zielonych obszarów jest wystarczająca. Odmiennego zdania są mieszkańcy części południowej strefy centralnej. W obu przypadkach respondenci są niezadowoleni ze stanu i zagospodarowania tych terenów.

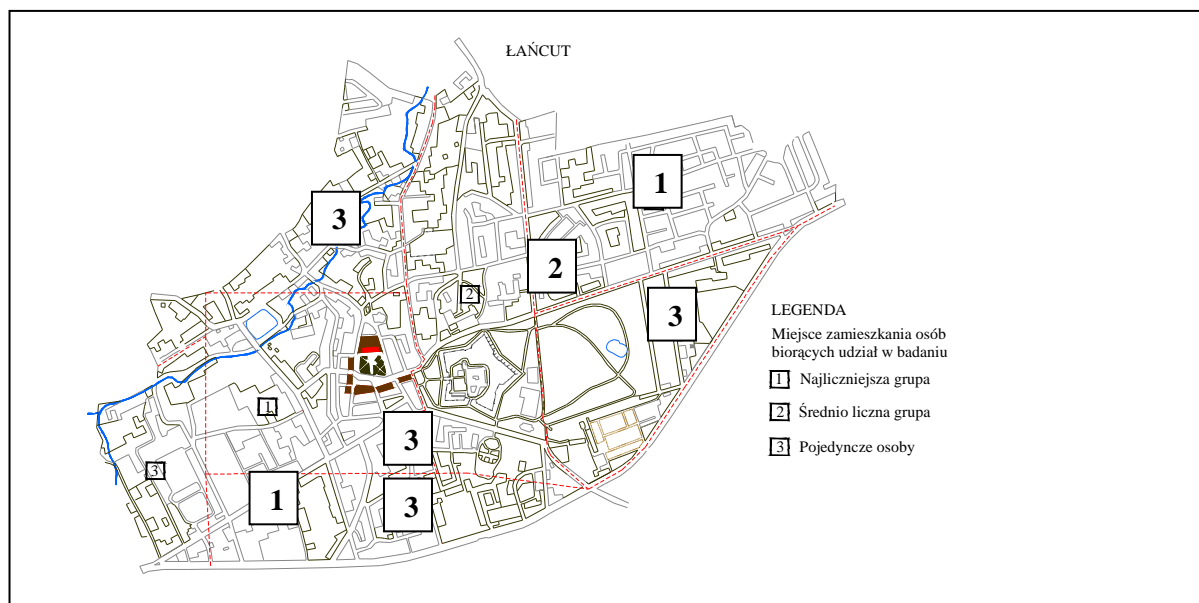
Informacje na temat poświadczonych przekształceń ograniczały się do chęci poprawy bezpieczeństwa – sugerowano zwiększenie liczby patroli służb bezpieczeństwa, poprawę wyposażenia ulic, w tym ich oświetlenia i oznakowania, zwiększenie liczby przestrzeni parkingowych bądź garażowych, poprawę stanu technicznego obiektów mieszkaniowych i użyteczności publicznej przez prowadzenie działań zmierzających do rewitalizacji lub często tylko niewielkich remontów. Osoby młode i w średnim wieku sugerowały także zwiększenie liczby imprez kulturalnych.

Strefa centralna Jarosławia zapewnia ogólnie łatwą dostępność do podstawowych usług oraz atrakcji.

Komfort zamieszkania strefy centralnej jest spełniony w wielu aspektach. Stan techniczny oraz stan wyposażenia w instalacje mieszkań w obrębie omawianego obszaru jest na ogół zadowalający. Pozytywnie również oceniono dostępność do bytowych i ponadpodstawowych usług.

Problemem jest zagrożone bezpieczeństwo strefy centralnej. Dotyczy ono zarówno obszarów zielonych, które ogólnie oceniono dość negatywnie (są za małe, zaniedbane i źle zagospodarowane) jak i przestrzeni mieszkaniowo – usługowych. W celu poprawy warunków przestrzeni zielonych według mieszkańców strefy centralnej należy poprawić estetykę oraz zagospodarowanie placów zabaw i innych terenów rekreacyjnych.

8.1.2. Analiza wyników i wnioski z badań dla Łańcuta

Rys. 8.59. Miejsce zamieszkania osób biorących udział w wywiadzie pierwszym – strefa centralna Łańcuta

Wyniki z informacji podstawowych

W wywiadzie wzięło udział 229 osób. Odpowiedzi udzieliło 185 kobiet i 35 mężczyzn; 9 osób nie podało swojej płci.

Większość osób udzielających odpowiedzi posiada wykształcenie średnie (100 osób), duża liczba osób (62 osoby) posiada wykształcenie wyższe, znacznie mniej (19 osób) zawodowe, najmniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem podstawowym (5 osób), 4 osoby nie podały swojego wykształcenia. 211 osób podało swój wiek. Nikt z respondentów nie podał przedziału wiekowego (20 – 25 lat). Nikt nie wskazał również wieku: 52 lat, 57 lat, 59 lat, 61 lat. Najwięcej osób w czasie udzielania odpowiedzi miało 27 lat – 30 osób; nieco mniej (20 osób). Liczebność pozostałych grup wiekowych nie była duża. Rozkład wieku osób udzielających odpowiedzi jest korzystny z punktu widzenia celu badań. Brak zdecydowanej przewagi jakiegokolwiek rocznika eliminuje spojrzenie i preferencje pokoleniowe na poruszane w wywiadzie zagadnienia. Przez to wyniki badań są bardziej obiektywne.

Wnioski z informacji na temat komfortu zamieszkania:

Na podstawie uzyskanych wyników badań można stwierdzić, że:

- a) zdecydowana większość mieszkańców mieszka w centrum Łańcuta z własnego wyboru i zamierza w tej strefie miasta pozostać (miejsca zamieszkania osób biorących udział w badaniu zostały przedstawione na rysunku 8.54.
- b) mieszkańcy na ogół pozytywnie oceniają zamieszkiwaną strefę pod względem intymności i spokoju,
- c) większość mieszkańców negatywnie ocenia wielkość powierzchni przeznaczanej na tereny zielone i podwórka, a także zagospodarowanie placów zabaw i zieleni,
- d) negatywny odbiór mieszkańców dotyczący przestrzeni publicznej można w sposób łatwy, przy niewielkich nakładach przynoszących szybki, pozytywny efekt uzyskać przez lepsze zagospodarowanie placów zabaw i terenów zielonych.

Należy przy tym zwrócić uwagę, że problem przestrzeni publicznej w centrach miast o średniej wielkości jest zjawiskiem bardzo często spotykanym. Zwiększenie tej powierzchni (podobnie jak podwórek) jest praktycznie niemożliwe. Stąd jedynym racjonalnym rozwiązaniem jest optymalne wykorzystanie przestrzeni istniejącej.

Wyniki z zakresu dostępności

Osoby mieszkające w strefie centralnej, (licząc czas do 5 minut) mają najbliżej do

- sklepu warzywnego – do 5 minut – 54,00% osób udzielających odpowiedzi.

Blisko również mają do:

- sklepu spożywczego – do 5 minut – 32,70% odpowiadających
- Szkoły podstawowej – do 5 minut – 17,60% udzielających odpowiedzi
- biblioteki – do 5 minut – 14,20% odpowiedzi
- ośrodka zdrowia - do 5 minut – 13,20% udzielających odpowiedzi
- parku - do 5 minut – 11,30% udzielających odpowiedzi
- dworca autobusowego - do 5 minut – 9,00% udzielających odpowiedzi

Osoby mieszkające w strefie centralnej, (licząc czas do 5 minut) mają najdalej do:

- domu kultury - do 5 minut – 5,30% udzielających odpowiedzi
- dworca kolejowego - do 5 minut – 2,00% udzielających odpowiedzi

Wnioski z informacji na temat bezpieczeństwa zamieszkania

Obszar centralny jest zagrożony brakiem bezpieczeństwa wywołanym kradzieżami i wandalizmem. Wyniki badań nie wykazały zagrożenia złymi rozwiązaniami komunikacyjnymi. Pozytywny jest także wynik dotyczący bezpieczeństwa terenów zielonych.

Wnioski dotyczące estetyki zamieszkania

Obszar centralny Łącuta posiada duże walory estetyczne.

Podsumowanie wywiadu pierwszego dla Łącuta

Podsumowując wyniki badań należy stwierdzić, iż przeważająca większość osób wykazuje pozytywny stosunek do zamieszkiwanej strefy centralnej Łącuta jako przykładowego małego miasta. Dowodem na to jest wysoki procent pozytywnych odpowiedzi na pytania dotyczące intymności i spokoju, dostępności usług, bezpieczeństwa i estetyki

Zdecydowana większość osób mieszka w centrum Łącuta z własnego wyboru i zamierza w tej strefie miasta pozostać

Podstawowym problemem jest: niewystarczająca powierzchnia terenów zielonych, ich słabe zagospodarowanie, zbyt małe przestrzenie podwórek oraz zagrożenie obszaru centralnego kradzieżami i wandalizmem.

Odpowiedzi na pytania: Co chciałaby Pani/Pan zmienić, aby mieszkanie w obszarze centralnym stało się bardziej atrakcyjne i bezpieczne? wnoszą propozycje dotyczące prawidłowego zagospodarowania terenów strefy centralnej, a także obrazują ich pożądaną charakter. Niezadowolająca dla mieszkańców strefy centralnej jest liczba usług komunikacyjnych, w tym liczba: przystanków autobusowych, miejsc parkingowych i garaży.

Problemem jest zagrożone bezpieczeństwo strefy centralnej. Nie dotyczy ono obszarów zielonych, które choć są za małe, zaniedbane i źle zagospodarowane nie stwarzają zagrożenia.

Najkorzystniej na mieszkańców strefy centralnej wpływają wartości estetyczne Łącuta, w tym obiektów zabytkowych. Wysoko oceniono także stan zadbania obrębu rynku, placów i placówek handlowych. Ma to duże znaczenie w pozytywnym postrzeganiu miasta. Wartości estetyczne obszaru centralnego wpływają bowiem na ogólny wygląd miasta i jego kulturę.

Proponowane rozwiązania z zakresu komfortu mieszkania w strefie centralnej ograniczają się do poprawy zagospodarowania placów zabaw i innych terenów zielonych oraz ich estetyki. Ważne jest także zwiększenie liczby imprez kulturalnych i rozrywkowych, poprawa oznakowania i oświetlenia ulic, a przede wszystkim istotna jest poprawa warunków bezpieczeństwa. Zagrożone bezpieczeństwo w obszarze centralnym przejawia się aktami przemocy, wandalizmem i częstymi kradzieżami. W celu poprawy bezpieczeństwa osoby biorące udział w badaniu proponują zwiększenie liczby patroli policji.

8.1.3. Analiza wyników i wnioski z badań dla Przeworska

Rys. 8.60. Miejsce zamieszkania osób biorących udział w wywiadzie pierwszym – strefa centralna Przeworska

Wnioski z informacji podstawowych

W wywiadzie brało udział 330 osób. Odpowiedzi udzieliło: 238 kobiet i 79 mężczyzn, a 13 osób nie podało swojej płci. Odpowiedzi udzieliły osoby w wieku od 19 do 55lat. Zróżnicowany był stan rodziny: od dwu – do dziesięcioosobowej. Bardzo zróżnicowane było wykształcenie oraz wiek i zajęcia dzieci.

Większość osób udzielających odpowiedzi posiada wykształcenie średnie (165 osób). Duża liczba osób (104 osoby) posiada wykształcenie zawodowe, znacznie mniej (49 osób) wyższe. Najmniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem podstawowym (9 osób). Nie podało swojego wykształcenia 9 osób. Zróżnicowany wiek osób udzielających odpowiedzi oraz liczebność rodziny skutkowałą też wiekiem dzieci. Ma to istotne znaczenie w zakresie zapotrzebowania na przestrzeń publiczną, dostępność do szkoły oraz do ośrodków kultury.

Wnioski z informacji na temat komfortu zamieszkania

Na podstawie uzyskanych wyników badań można stwierdzić, że:

- a) zdecydowana większość mieszkańców mieszka w centrum Przeworska z własnego wyboru i zamierza w tej strefie miasta pozostać (miejsca zamieszkania respondentów zostały zaprezentowane na rys. 8.55)
- b) mieszkańcy na ogół pozytywnie oceniają zamieszkiwaną strefę pod względem intymności i spokoju,
- c) większość mieszkańców pozytywnie ocenia wielkość powierzchni przeznaczonej na tereny zielone i podwórka, natomiast negatywnie zagospodarowanie placów zabaw i zieleni,
- d) negatywny odbiór mieszkańców dotyczący przestrzeni publicznej można w sposób łatwy, przy niewielkich nakładach przynoszących szybki, pozytywny efekt uzyskać przez lepsze zagospodarowanie placów zabaw i terenów zielonych.

Należy zwrócić uwagę, że w Przeworsku znany z poprzednich miast problem przestrzeni publicznej. Zwiększenie tej powierzchni jest praktycznie niemożliwe. Stąd jedynym racjonalnym rozwiązaniem jest optymalne wykorzystanie przestrzeni istniejącej.

Wyniki z zakresu dostępności

Osoby mieszkające w strefie centralnej, (licząc czas do 5 minut) mają najbliżej do:

- sklepu warzywnego – do 5 minut – 56,00% osób odpowiadających
- sklepu spożywczego – do 5 minut – 50,00% odpowiadających na pytanie
- Szkoły podstawowej – do 5 minut – 22,00% udzielających odpowiedzi
- domu kultury - do 5 minut – 15,00% udzielających odpowiedzi
- dworca autobusowego – do 5 minut – 14,00% udzielających odpowiedzi
- parku - do 5 minut – 13,00% odpowiadających
- kina - do 5 minut – 12,00% udzielających odpowiedzi
- biblioteki - do 5 minut – 11,00% udzielających odpowiedzi

Osoby mieszkające w strefie centralnej, (licząc czas do 5 minut) mają najdalej do:

- ośrodka zdrowia - do 5 minut – 8,00% udzielających odpowiedzi
- dworca kolejowego - do 5 minut – 1,00% udzielających odpowiedzi

Wnioski z informacji na temat bezpieczeństwa zamieszkania

Strefa centralna Przeworska jest obszarem bezpiecznym. Zagrożenie jakie występuje wynika z pojawiających się na tym terenie kradzieży, wandalizmu i złych rozwiązań komunikacyjnych i jest niewielkie

Wnioski dotyczące estetyki zamieszkania

Według większości osób biorących udział w badaniu Przeworsk posiada duże walory estetyczne

Podsumowanie wywiadu pierwszego dla Przeworska

Mieszkańcy strefy centralnej Przeworska są głównie osobami posiadającymi średnie wykształcenie. Bardzo pozytywnie oceniają komfort zamieszkania obszaru centralnego. Cenią go za intymność i spokój, dostateczną

liczbę terenów zielonych i wielkość podwórek oraz za łatwą dostępność do usług, bezpieczeństwo i duże walory estetyczne. Strefę centralną traktują jako docelowe środowisko mieszkaniowe.

W większości przypadków rozpatrywany obszar został wybrany na miejsce zamieszkania przez osoby biorące udział w badaniu z ich własnego wyboru.

Świadczy to o pozytywnej ocenie strefy centralnej jako przestrzeni mieszkaniowo – usługowej spełniającej warunki współczesnego środowiska mieszkaniowego.

Problemem jest słabe zagospodarowanie terenów zielonych, w tym placów zabaw, znaczna odległość ośrodka zdrowia od centrum miasta, zagrożenie kradzieżami, wandalizmem i złymi rozwiązaniami komunikacyjnymi.

Dostępność do usług podstawowych i atrakcji biorący udział w badaniu oceniają na ogół pozytywnie.

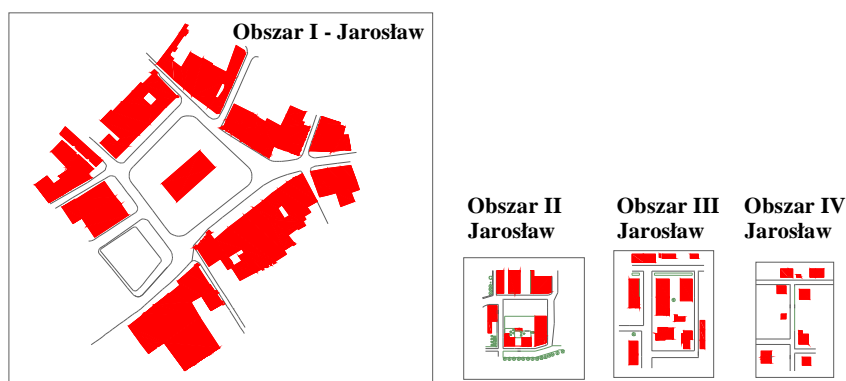
Niezadowolająca dla mieszkańców strefy centralnej jest liczba usług komunikacyjnych, w tym liczba: przystanków autobusowych, miejsc parkingowych i garaży.

Proponowane rozwiązania z zakresu komfortu mieszkania w strefie centralnej ograniczają się do poprawy zagospodarowania placów zabaw i innych terenów zielonych oraz ich estetyki. Ważne jest także zwiększenie liczby imprez kulturalnych i rozrywkowych, poprawa oznakowania i oświetlenia ulic. Ponieważ niemożliwa jest zmiana lokalizacji ośrodka zdrowia należy zapewnić jak najkorzystniejsze warunki dojścia do niego pomimo znacznej odległości od centrum miasta. Poprawa rozwiązań komunikacyjnych jest w strefie centralnej Przeworska utrudniona przez układ ulic oraz usytuowanie i funkcje przestrzeni publicznej.

8.2. Wywiad drugi – Prozdrowotny charakter zespołu mieszkaniowego na wybranych obszarach strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

8.2.1. Analiza wyników i wnioski z wywiadu drugiego dla Jarosławia

Badane obszary strefy centralnej Jarosławia przedstawione zostały na rysunku 8.61. Ich lokalizacja została zaprezentowana w dalszej części podrozdziału.

Rys.8.61.Obszar I, II, III i IV strefy centralnej Jarosławia

Wyniki wywiadu drugiego (tak jak w przypadku wywiadu pierwszego) dla analizowanych czterech obszarów strefy centralnej Jarosławia zostały przedstawione w pełnym zakresie. Analiza badań dotycząca wybranych obszarów strefy centralnej Łańcuta i Przeworska oraz Levočy została zaprezentowana w postaci podsumowań i wniosków

W tablicach [A] podano wyniki wywiadu drugiego. Stanowią one dokumentację przeprowadzonych badań. Mogą być one także wykorzystane przy innych analizach niż przeprowadzone w niniejszej pracy. Wyniki analizy statystycznej dla wywiadu drugiego podano w tablicach [A, C] i za pomocą rysunków [B i D].

W tablicach [A] w kolumnie „Nr pytania” podano numery pytań odpowiadających bezpośrednio wymienionym poniżej.

Duże litery od „A” do „J” pod zbiorem kolumn „Wywiad” oznaczają kolejne osoby biorące udział w wywiadzie. W wymienionych tablicach podano liczby punktów przyznanych w odpowiednich pytaniach przez zapytywane osoby (biorące udział w wywiadzie).

PYTANIA DO WYWIADU DRUGIEGO

1. Jak ocenia Pani/Pan w skali od 1 – 10 punktów kontakt mieszkania z przyrodą? (różnorodność ukształtowań przestrzennych i estetycznych, ilość zieleni, widok z okna na zieleni). Co i jak poprawić?
2. Jak ocenia Pani/Pan w skali od 1 – 10 punktów zagospodarowanie przestrzeni wspólnej (podwórka, placu, ulicy). Co i jak poprawić?
3. Jak ocenia Pani/Pan w skali 1 -10 punktów mezoklimat (wahania temperatury, wilgotność powietrza, czas nasłonecznienia)?
4. Jak ocenia Pani/Pan w skali 1 -10 punktów doświetlenie wnętrz urbanistycznych?
5. Jak ocenia Pani/Pan w skali 1 -10 punktów higienę przewietrzania (brak przeciągów)?
6. Co jest dla Pani/Pana szczególnie ważne?

Proszę o ocenę w skali 0 -10 punktów

- 6a) Łatwa dostępność do usług
- 6 b) Szeroki program użytkowy terenów zielonych i placów zabaw
- 6c) Dostateczna wielkość podwórka
- 6d) Widok z okna na elementy natury
- 6e) Obecność elementów natury
- 6f) Intymność i spokój
- 6g) Bezpieczeństwo
- 6h) Bliskość przestrzeni integralnych
- 6i) Możliwość współdziałania w projektowaniu wspólnej przestrzeni
- 6j) Możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem

Tablica Ja I.A.

Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców Rynku w Jarosławiu

Nr pytania	Wywiad A – J kolejna osoba									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	7	5	4	8	7	6	7	8	5	9
2	8	8	8	7	9	6	7	9	8	8
3	5	6	7	8	8	8	9	6	8	9
4	6	7	8	9	8	10	8	9	10	7
5	9	8	7	9	10	10	9	6	7	9
6a	5	6	7	7	8	5	9	7	8	7
6b	5	10	9	8	7	8	6	5	7	6
6c	7	9	10	8	9	10	8	9	9	7
6d	5	9	9	6	7	6	9	5	7	8
6e	6	10	9	8	6	7	6	9	8	7

6f	10	9	9	8	10	8	9	7	9	8
6g	10	10	9	8	10	9	10	9	8	10
6h	6	3	4	5	6	4	5	5	6	5
6i	7	4	3	5	4	5	5	4	7	4
6j	3	4	3	2	5	4	4	3	5	3

Tablica Ja II. A.

Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców strefy przyległej do Rynku w Jarosławiu

Nr pytania	Wywiad A – J kolejna osoba									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	9	6	7	8	6	9	7	10	6	9
2	6	7	7	8	7	8	8	5	7	8
3	8	6	8	10	8	8	9	7	9	8
4	9	7	7	10	8	8	10	7	8	9
5	8	10	9	10	8	9	7	10	8	9
6a	7	6	5	7	7	8	10	7	8	8
6b	6	7	9	6	7	8	7	6	7	7
6c	9	8	10	9	9	8	10	7	7	8
6d	8	9	9	7	7	7	9	8	8	7
6e	8	8	9	8	8	8	7	7	9	8
6f	8	9	10	8	8	10	10	8	9	9
6g	8	10	10	8	9	10	10	9	9	9
6h	4	3	4	5	5	5	4	6	6	5
6i	5	3	3	4	3	4	4	5	5	4
6j	3	3	4	5	4	4	4	3	4	3

Tablica Ja III. A.

Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów wielorodzinnych na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu

Nr pytania	Wywiad A – J kolejna osoba									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	7	8	7	6	9	10	7	7	6	8
2	5	5	6	6	7	8	7	7	6	7
3	7	8	9	8	8	9	9	7	7	7
4	8	9	8	10	8	8	10	7	8	7
5	9	9	10	8	8	10	8	8	8	8
6a	7	7	7	8	8	8	9	7	7	7
6b	5	6	7	6	7	8	7	6	7	8
6c	7	8	8	8	8	7	9	8	7	9
6d	9	10	9	6	8	7	9	8	7	9

6e	10	7	7	9	6	6	8	8	6	7
6f	7	10	8	9	10	8	8	8	9	9
6g	10	10	10	9	9	10	10	8	8	8
6h	2	4	3	5	5	6	5	6	5	5
6i	4	4	5	4	4	4	5	5	4	4
6j	3	3	4	4	4	4	3	4	3	4

Tablica Ja IV. A.

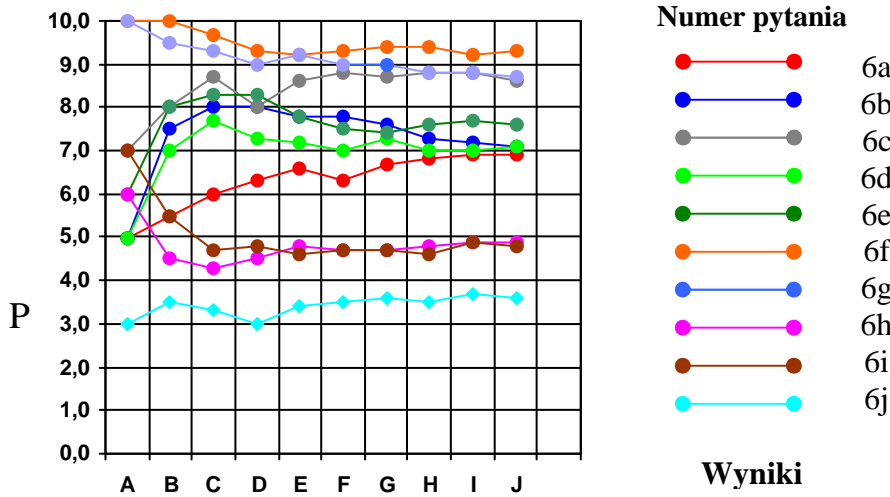
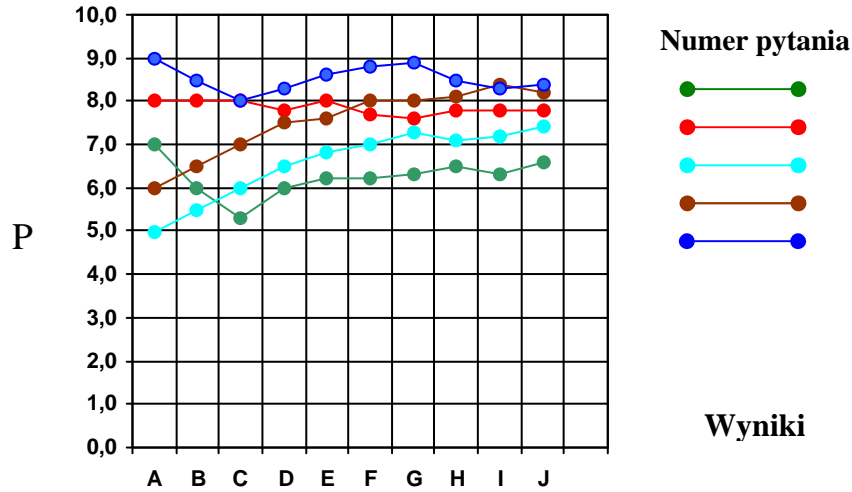
Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów jednorodzinnych na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu

Nr pytania	Wywiad A – J kolejna osoba									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	4	8	9	10	6	9	9	8	10	10
2	4	5	4	10	8	8	8	7	8	8
3	8	9	7	8	8	9	9	8	10	8
4	8	8	10	9	8	9	9	8	8	9
5	6	8	8	8	8	7	10	8	7	8
6a	6	6	8	7	7	7	8	8	7	8
6b	4	8	7	8	6	7	8	8	6	6
6c	8	7	9	9	8	8	10	7	7	9
6d	6	7	7	8	10	8	8	8	7	9
6e	10	8	8	8	7	9	8	8	8	7
6f	9	9	9	10	8	8	9	8	8	8
6g	10	10	10	9	9	10	9	8	8	9
6h	6	3	3	5	7	6	5	6	5	5
6i	5	4	4	5	4	5	5	4	5	3
6j	3	3	4	4	4	5	4	4	3	4

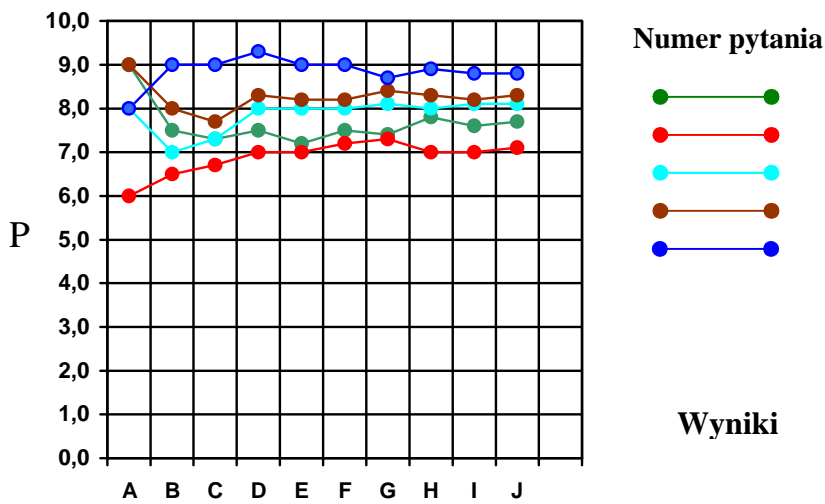
Analiza w zakresie liczebności próby

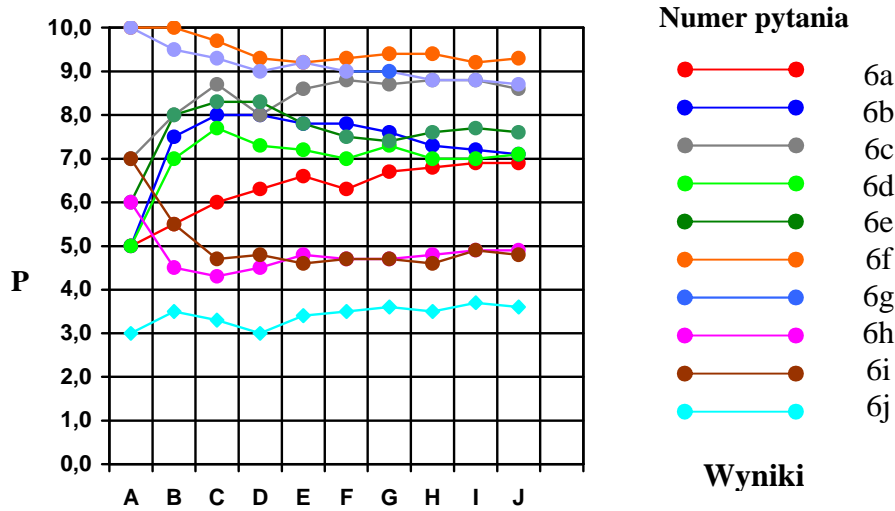
Analiza w zakresie liczebności próby dokonana została za pomocą rysunków [B] przedstawiających wartości, które są wynikiem obliczeń średniej arytmetycznej punktów po określonym wywiadzie.

Na osi odciętych (poziomej) literami „A÷J” podano kolejne osoby biorące udział w wywiadzie, natomiast na osi rzędnych liczbę punktów „P”.

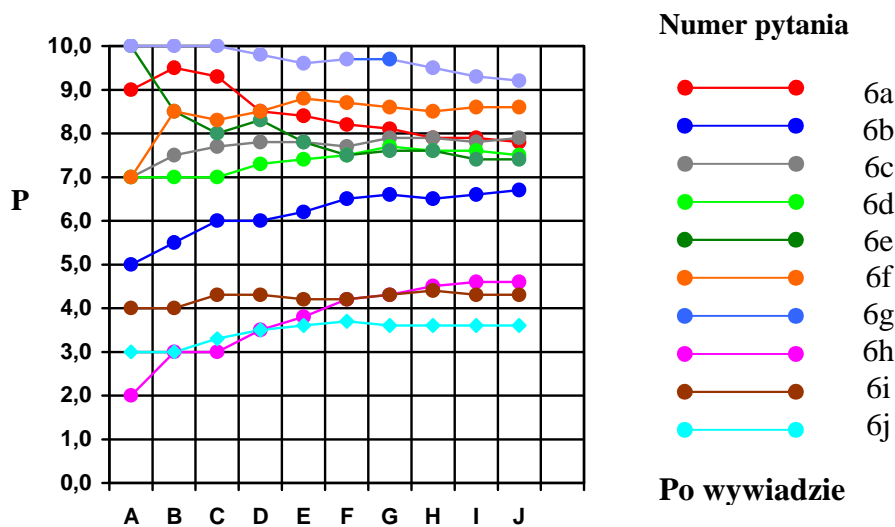
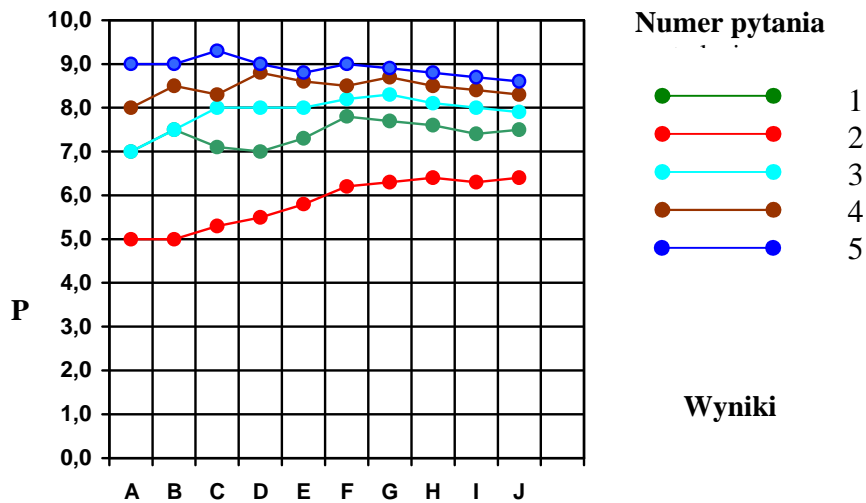

Rys. Ja I. B.

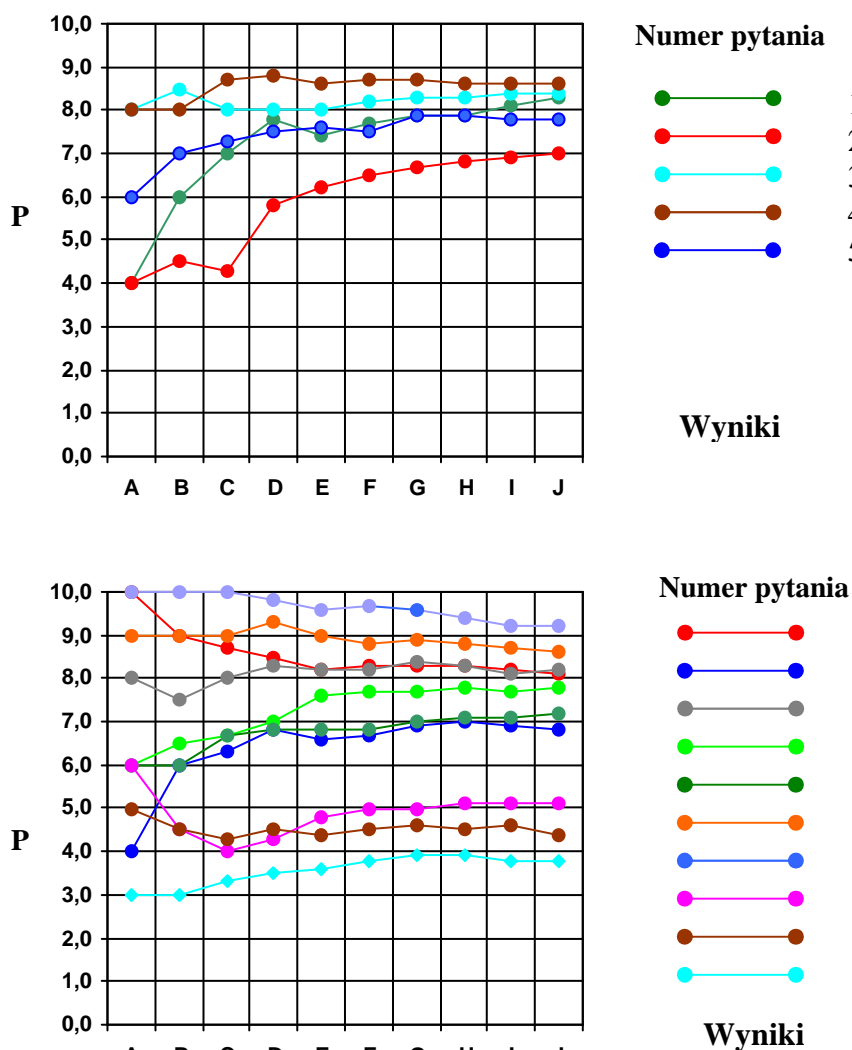

Rys. Ja II. B.

Rys. Ja III. B.

Rys. Ja IV.B

Analiza statystyczna

W tablicach [C] przedstawiono wyniki analizy statystycznej dla wywiadu drugiego. Podobnie jak w tablicach poprzednich w kolumnie „Nr pytania” podano numery pytań odpowiadających bezpośrednio wymienionym na początku rozdziału. Duże litery A÷J oznaczają kolejne osoby biorące udział w wywiadzie.

W dalszych kolumnach podano wielkości statystyczne zdefiniowane pod tablicami. Oprócz wartości średnich „ P_m ” podano odchylenie standardowe „ s_p ” i wskaźnik zmienności „ v_p ”. Dalej podano współczynniki korelacji (jednorodności) „ k ” dla dwóch poziomów ufności (90 i 95%). Dla tych samych poziomów ufności określono także minimalne i maksymalne wartości punktowe.

Tablica Ja I.C

Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców Rynku w Jarosławiu

Nr pytania	Wywiad										Wartości statystyczne								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	P_m	s_p	v_p	k_{95}	k_{90}	P_{min}^{95}	P_{max}^{95}	P_{min}^{90}	P_{max}^{90}
1	7	5	4	8	7	6	7	8	5	9	6,60	1,577	0,239	0,608	0,532	4,08	9,19	3,51	9,69
2	8	8	8	7	9	6	7	9	8	8	7,80	0,919	0,118	0,806	0,769	6,29	9,31	6,00	9,60
3	5	6	7	8	8	8	9	6	8	9	7,40	1,350	0,182	0,701	0,645	5,19	9,61	4,76	10,04

4	6	7	8	9	8	10	8	9	10	7	8,20	1,317	0,161	0,736	0,684	6,03	10,37	5,61	10,73
5	9	8	7	9	10	10	9	6	7	9	8,40	1,350	0,161	0,736	0,684	6,18	10,62	5,75	11,05
6a	5	6	7	7	8	5	9	7	8	7	6,90	1,287	0,186	0,694	0,635	4,79	9,00	4,38	9,42
6b	5	10	9	8	7	8	6	5	7	6	7,10	1,663	0,234	0,616	0,541	4,37	9,83	3,84	10,36
6c	7	9	10	8	9	10	8	9	9	7	8,60	1,075	0,125	0,795	0,755	6,84	10,36	6,49	10,71
6d	5	9	9	6	7	6	9	5	7	8	7,10	1,595	0,225	0,631	0,559	4,48	9,72	3,97	10,23
6e	6	10	9	8	6	7	6	9	8	7	7,60	1,430	0,188	0,692	0,631	5,26	9,94	4,80	10,40
6f	10	9	9	8	10	8	9	7	9	8	8,70	0,949	0,109	0,821	0,786	7,14	10,26	6,84	10,56
6g	10	10	9	8	10	9	10	9	8	10	9,30	0,823	0,089	0,854	0,826	7,94	10,66	7,68	10,92
6h	6	3	4	5	6	4	5	5	6	5	4,90	0,994	0,203	0,665	0,602	3,26	6,54	2,95	6,85
6i	7	4	3	5	4	5	5	4	7	4	4,80	1,317	0,274	0,551	0,462	2,64	6,96	2,22	7,38
6j	3	4	3	2	5	4	4	3	5	3	3,60	0,966	0,268	0,560	0,474	2,02	5,18	1,71	5,49

P_m – wartość średnia, s_p – odchylenie standardowe, v_p – współczynnik zmienności, k – współczynnik jednorodności, P_{min} – wartość minimalna, P_{max} – wartość maksymalna

Tablica Ja II. C

Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców strefy przyległej do Rynku w Jarosławiu

Nr pytania	Wywiad										Wartości statystyczne								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	P_m	s_p	v_p	k_{95}	k_{90}	P_{min}^{95}	P_{max}^{95}	P_{min}^{90}	P_{max}^{90}
1	9	6	7	8	6	9	7	10	6	9	7,70	1,494	0,194	0,680	0,620	5,23	10,17	4,77	10,63
2	6	7	7	8	7	8	8	5	7	8	7,10	0,994	0,140	0,770	0,726	5,47	8,73	5,15	9,05
3	8	6	8	10	8	8	9	7	9	8	8,10	1,10	0,136	0,777	0,734	6,29	9,91	5,94	10,26
4	9	7	7	10	8	8	10	7	8	9	8,30	1,160	0,140	0,771	0,726	6,40	10,20	6,02	10,58
5	8	10	9	10	8	9	7	10	8	9	8,80	1,033	0,117	0,808	0,770	7,11	10,49	6,78	10,82
6a	7	6	5	7	7	8	10	7	8	8	7,30	1,337	0,183	0,700	0,641	5,11	9,49	4,68	9,92
6b	6	7	9	6	7	8	7	6	7	7	7,00	0,943	0,135	0,779	0,735	5,45	8,55	5,15	8,85
6c	9	8	10	9	9	8	10	7	7	8	8,50	1,080	0,127	0,792	0,751	6,73	10,27	6,38	10,62
6d	8	9	9	7	7	7	9	8	8	7	7,90	0,876	0,111	0,818	0,782	6,46	9,34	6,18	9,62
6e	8	8	9	8	8	8	7	7	9	8	8,00	0,667	0,083	0,864	0,837	6,91	9,09	6,69	9,31
6f	8	9	10	8	8	10	10	8	9	9	8,90	0,876	0,098	0,839	0,807	7,47	10,33	7,18	1,062
6g	8	10	10	8	9	10	10	9	9	9	9,20	0,789	0,086	0,859	0,831	7,91	10,49	7,65	10,75
6h	4	3	4	5	5	5	4	6	6	5	4,70	0,949	0,202	0,669	0,604	3,14	6,26	2,84	6,56
6i	5	3	3	4	3	4	4	5	5	4	4,00	0,816	0,204	0,665	0,600	2,66	5,34	2,40	5,60
6j	3	3	4	5	4	4	4	3	4	3	3,70	0,675	0,182	0,702	0,642	2,60	4,80	2,38	5,02

P_m – wartość średnia, s_p – odchylenie standardowe, v_p – współczynnik zmienności, k – współczynnik jednorodności, P_{min} – wartość minimalna, P_{max} – wartość maksymalna

Tablica Ja III. C

Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów wielorodzinnych na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu

Nr pytania	Wywiad										Wartości statystyczne								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	P_m	s_p	v_p	k_{95}	k_{90}	P_{min}^{95}	P_{max}^{95}	P_{min}^{90}	P_{max}^{90}
1	7	8	7	6	9	10	7	7	6	8	7,50	1,269	0,169	0,723	0,668	5,42	9,58	5,01	9,99
2	5	5	6	6	7	8	7	7	6	7	6,40	0,966	0,151	0,752	0,704	7,82	7,98	4,51	8,29
3	7	8	9	8	8	9	9	7	7	7	7,90	0,876	0,111	0,818	0,782	6,46	9,34	6,18	9,62
4	8	9	8	10	8	8	10	7	8	7	8,30	1,059	0,128	0,791	0,749	6,56	10,04	6,22	10,38
5	9	9	10	8	8	10	8	8	8	8	8,60	0,843	0,098	0,839	0,808	7,22	9,98	6,95	10,25

6a	7	7	7	8	8	8	9	7	7	7	7,50	0,707	0,094	0,846	0,815	6,34	8,66	6,11	8,89
6b	5	6	7	6	7	8	7	6	7	8	6,70	0,949	0,142	0,768	0,722	5,14	8,26	4,84	8,56
6c	7	8	8	8	8	7	9	8	7	9	7,90	0,738	0,093	0,847	0,817	6,70	9,10	6,45	9,35

Nr pytania	Wywiad										Wartości statystyczne								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	P_m	s_p	v_p	k_{95}	k_{90}	P_{min}^{95}	P_{max}^{95}	P_{min}^{90}	P_{max}^{90}
1	4	8	9	10	6	9	9	8	10	10	8,30	1,947	0,235	0,615	0,539	5,10	11,50	4,48	12,12
2	4	5	4	10	8	8	8	7	8	8	7,00	2,08	0,286	0,531	0,439	3,72	10,28	3,08	10,92
3	8	9	7	8	8	9	9	8	10	8	8,40	0,843	0,100	0,836	0,803	7,02	9,78	6,75	10,05
4	8	8	10	9	8	9	9	8	8	9	8,60	0,699	0,081	0,867	0,841	7,46	9,74	7,23	9,97
5	6	8	8	8	8	7	10	8	7	8	7,80	1,033	0,132	0,784	0,740	6,11	9,49	5,78	9,82
6a	6	6	8	7	7	7	8	8	7	8	7,20	0,789	0,110	0,820	0,784	5,91	8,49	5,65	8,75
6d	9	10	9	6	8	7	9	8	7	9	7,80	1,317	0,169	0,723	0,669	5,64	9,96	5,22	10,38
6e	10	7	7	9	6	6	8	8	6	7	7,40	1,350	0,182	0,702	0,642	5,19	9,61	4,75	10,05
6f	7	10	8	9	10	8	8	8	9	9	8,60	0,966	0,112	0,816	0,780	7,02	10,18	6,71	10,49
6g	10	10	10	9	9	10	10	8	8	8	9,20	0,919	0,100	0,836	0,804	7,69	10,71	7,40	11,00
6h	2	4	3	5	5	6	5	6	5	5	4,60	1,265	0,275	0,549	0,461	2,53	6,67	2,12	7,08
6i	4	4	5	4	4	4	5	5	4	4	4,30	0,483	0,112	0,816	0,780	3,51	5,09	3,35	5,25
6j	3	3	4	4	4	4	3	4	3	4	3,60	0,516	0,143	0,765	0,719	2,76	4,44	2,59	4,61

P_m – wartość średnia, s_p – odchylenie standardowe, v_p – współczynnik zmienności, k – współczynnik jednorodności, P_{min} – wartość minimalna, P_{max} – wartość maksymalna

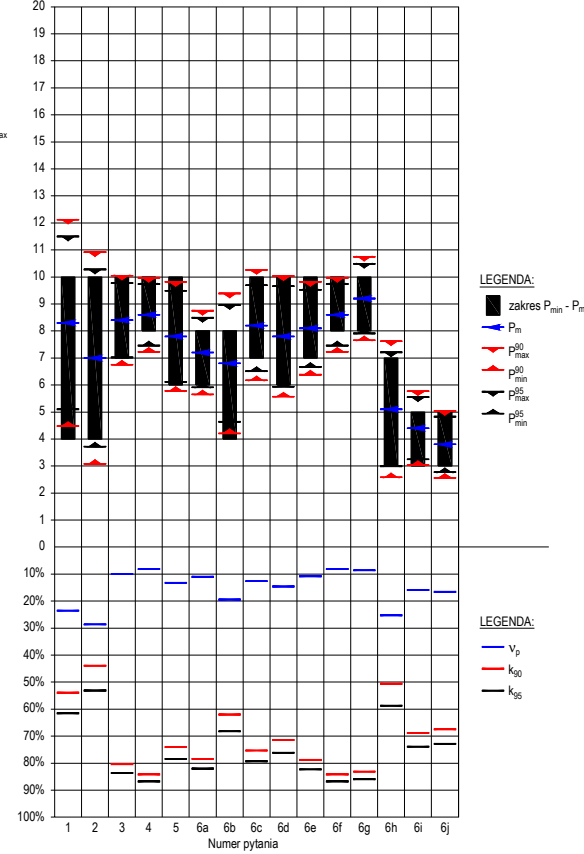
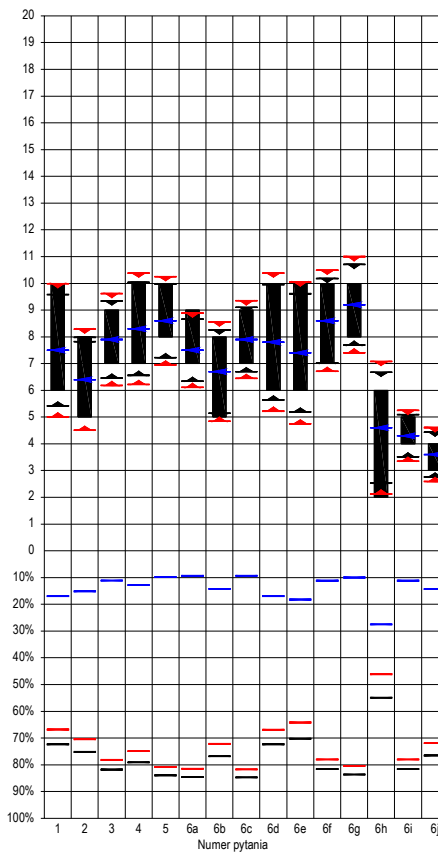
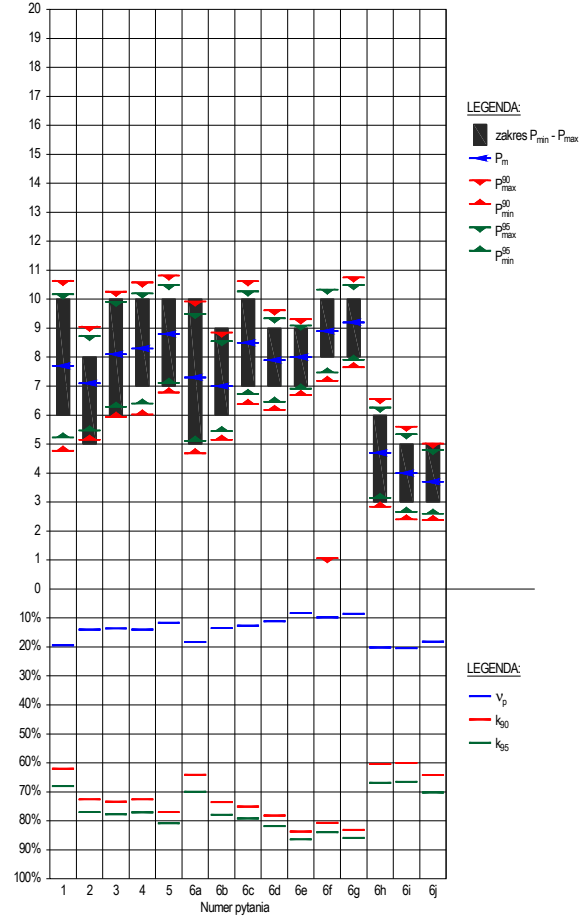
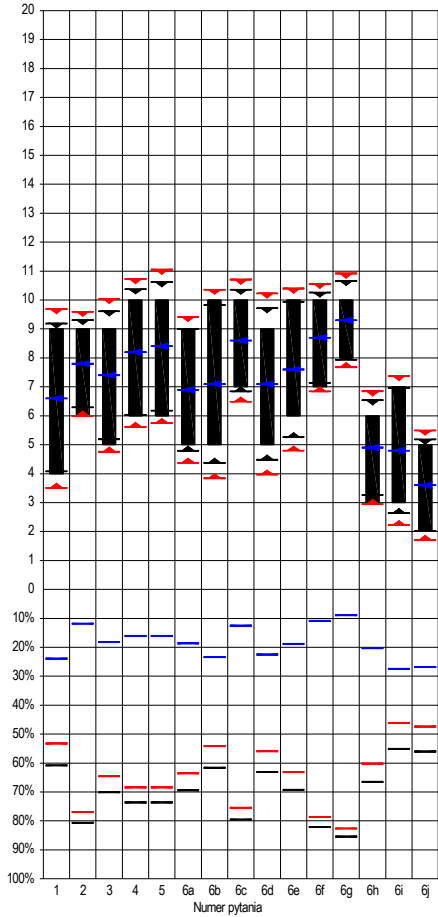
Tablica Ja IV. C Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów jednorodzinnych na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu

Wyniki obliczeń statystycznych podane w tablicach [C] przedstawiono graficznie na rysunkach [D]. Przyjęto przy tym takie same oznaczenia jak w tablicach. Legendy obu wymienionych rysunków definiują oznaczenia wielkości statystycznych.

6b	4	8	7	8	6	7	8	8	6	6	6,80	1,317	0,194	0,682	0,620	4,64	8,96	4,21	9,39
6c	8	7	9	9	8	8	10	7	7	9	8,20	1,033	0,126	0,793	0,753	6,51	9,69	6,17	10,26
6d	6	7	7	8	10	8	8	8	7	9	7,80	1,135	0,146	0,761	0,714	5,94	9,66	5,57	10,03
6e	10	8	8	8	7	9	8	8	8	7	8,10	0,876	0,108	0,823	0,788	6,67	9,53	6,38	9,82
6f	9	9	9	10	8	8	9	8	8	8	8,60	0,699	0,081	0,867	0,841	7,46	9,74	7,23	9,97
6g	10	10	10	9	9	10	9	8	8	9	9,20	0,789	0,086	0,859	0,831	7,91	10,49	7,65	10,75
6h	6	3	3	5	7	6	5	6	5	5	5,10	1,287	0,252	0,587	0,506	2,99	7,21	2,58	7,62
6i	5	4	4	5	4	5	5	4	5	3	4,40	0,699	0,159	0,739	0,688	3,25	5,55	3,03	5,77
6j	3	3	4	4	4	5	4	4	3	4	3,80	0,632	0,166	0,728	0,674	2,77	4,83	2,56	5,04

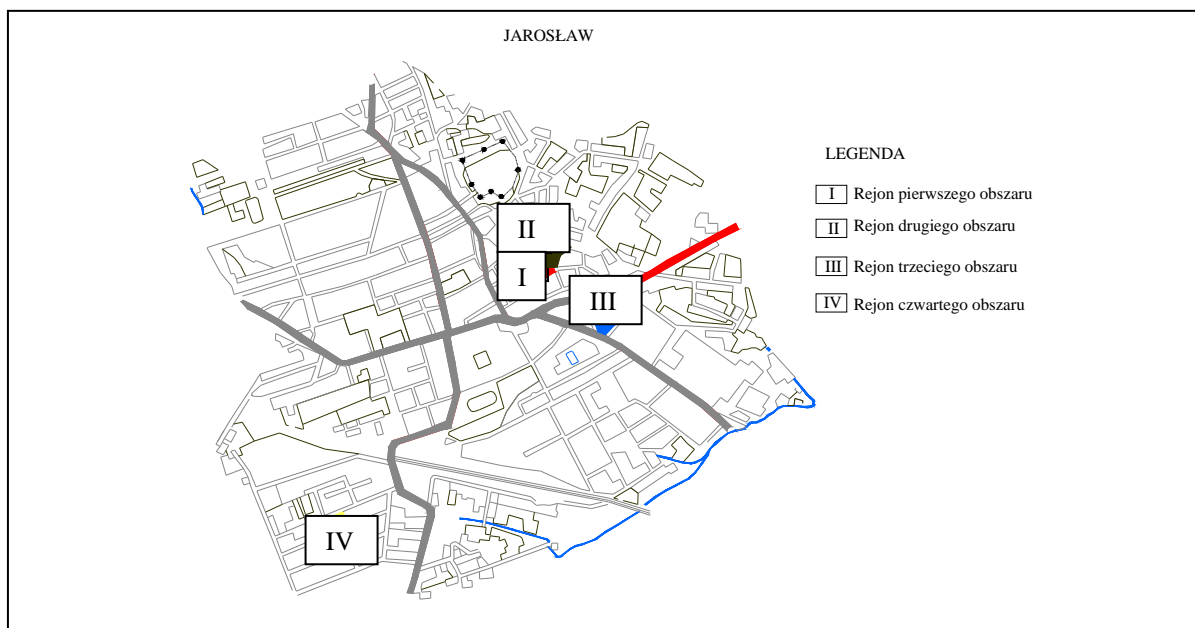
P_m – wartość średnia, s_p – odchylenie standardowe, v_p – współczynnik zmienności, k – współczynnik jednorodności, P_{min} – wartość minimalna, P_{max} – wartość maksymalna

Poniziej: Rys. Ja I. D, Rys. Ja II. D, Rys. Ja III. D, Rys. Ja IV. D

Podsumowanie wywiadu drugiego dla Jarosławia

Wnioski z wywiadu drugiego dotyczą czterech obszarów strefy centralnej Jarosławia, które zaprezentowane zostały na rysunku 8. 61, ich lokalizację przedstawia rysunek 8.62.

Rys. 8.62. Obszary badane (wywiad drugi, wywiad trzeci i analiza urbanistyczna) - strefa centralna Jarosławia

Wyniki analizy badań dla strefy centralnej Jarosławia wskazują, że najwyższej oceniana została higiena przewietrzania. Tylko na obszarze IV została ona niżej oceniona, ale też wysoko, gdyż średnio na 7,8 punktów.

Bardzo wysoko mieszkańcy strefy centralnej Jarosławia ocenili doświetlenie wnętrzb urbanistycznych. W trzech przypadkach (obszary I ÷ III) czynnik ten uplasował się na drugim miejscu, a w przypadku obszaru IV na miejscu pierwszym. Warto przy tym zaznaczyć, że w trzech pierwszych obszarach ocena doświetlenia wnętrzb urbanistycznych była niewiele mniejsza od oceny higieny przewietrzania.

Najniżej mieszkańcy Jarosławia w przekroju całej strefy centralnej ocenili zagospodarowanie przestrzeni wspólnej. Tylko w obszarze I uzyskało ono średnią ocenę, ale w pozostałych obszarach ocenę najniższą, przy czym w obszarze III wyraźnie niższą od pozostałych.

Przeciętnie mieszkańcy Jarosławia ocenili mezoklimat, natomiast poniżej przeciętnej kontakt mieszkania z przyrodą. W jednym przypadku (obszar I) relacje pomiędzy mieszkaniem a przyrodą uzyskały nawet najniższą ocenę. Jest to zatem drugi czynnik, który wymaga działań zmierzających do poprawy jakości środowiska mieszkaniowego strefy centralnej Jarosławia.

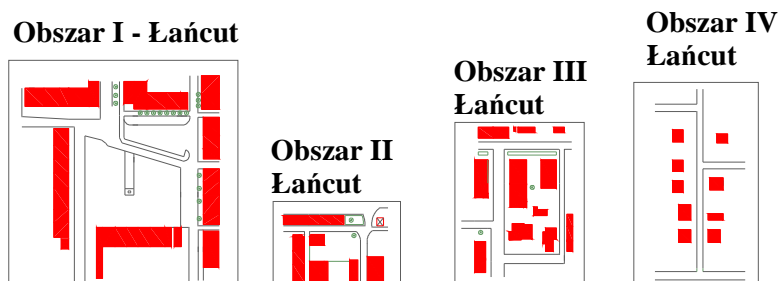
Dla mieszkańców analizowanych obszarów strefy centralnej Jarosławia najcenniejsze w ich środowisku mieszkaniowym jest poczucie bezpieczeństwa oraz spokój i intymność, a także dostęp do podwórek w bezpośrednim sąsiedztwie zamieszkania. W nieco mniejszym stopniu przywiązują wagę do zieleni otaczającej ich miejsce zamieszkania oraz widocznej z okna, a także dostępności do usług. Pełne potwierdzenie i uzasadnienie podanych wyżej wniosków mogłyby dać wyniki badań socjologicznych, które w całości wykraczają poza ramy pracy.

Duże znaczenie jakie przywiązują mieszkańcy analizowanych miast do bezpieczeństwa oraz intymności i spokoju wynika zapewne z chęci ucieczki od zgiełku codzienności, całodziennego zabiegania i codziennych trosk. Dodatkowym potwierdzeniem takiego wniosku jest wysoka pozycja podwórek, które stwarzają możliwość odpoczynku. Tłumaczy to również niższą ocenę przestrzeni wspólnych, które w mniejszym stopniu spełniają tę rolę. Nieco mniejsze (również od spodziewanego) znaczenie respondenci przypisują dostępności podstawowych usług. Wynika to z dobrze rozwiniętej obsługi w analizowanej strefie miasta. Potwierdziły to wyniki wywiadów oraz pomierzone odległości do tych usług we wszystkich czterech lokalizacjach.

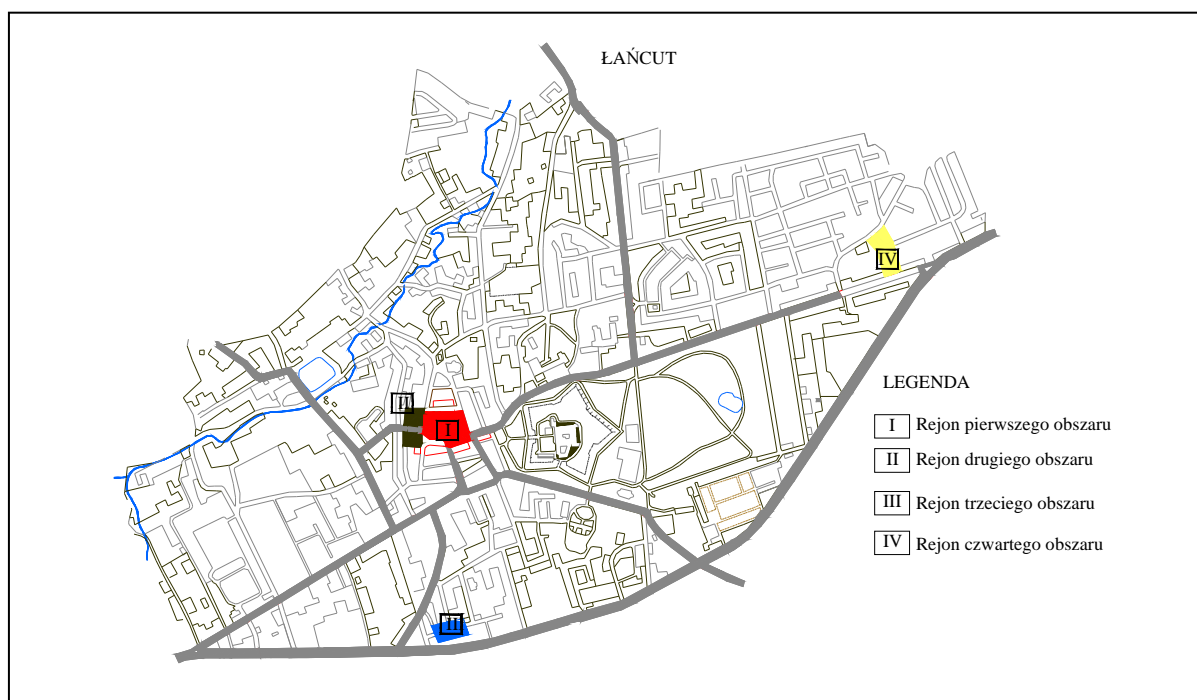
Stosunkowo nisko mieszkańcy Jarosławia ocenili te czynniki, na które nie mają bezpośredniego wpływu. Odnosi się to do widoku z okna i zastanego zasobu elementów natury, a także do wielkości podwórek, gdyż to ich nie dotyczy indywidualnie. Takie wytłumaczenie niskich ocen wynika z wielu rozmów, z którymi wywiady zostały przeprowadzone.

8.2.2. Podsumowanie wywiadu drugiego dla Łańcuta

Badane obszary strefy centralnej Łańcuta przedstawione zostały na rysunku 8.63, a ich lokalizacja na rysunku 8.64.

Rys. 8.63. Obszar I, II, III i IV strefy centralnej Łańcuta

Rys. 8.64. Obszary badane (wywiad drugi, wywiad trzeci i analiza urbanistyczna) - strefa centralna Łańcuta

Wynik analizy przeprowadzonej dla rozpatrywanych obszarów Łańcuta jest dość jednomyślny. Mieszkańcy strefy centralnej miasta najwyżej oceniają doświetlenie wnętrz urbanistycznych. Jedynie mieszkańcy III obszaru wyżej ocenili mezoklimat środowiska, które zamieszkują. Szczególnie ważna jest dla mieszkańców centrum Łańcuta intymność, która ze względu na rozwój infrastruktury, a przede wszystkim turystyki jest ograniczona. Mieszkańcy pozostałych lokalizacji wyznaczyli bezpieczeństwo na czynnik szczególnie ważny dla wysokiej jakości środowiska zamieszkania. Bardzo wysoko mieszkańcy strefy centralnej Łańcuta ocenili także mezoklimat, a więc wahania temperatury, wilgotność powietrza i czas nasłonecznienia. Wyjątkiem jest dokonana ocena przez mieszkańców IV obszaru, którzy poza przyznaniem wysokiej punkcji doświetleniu wnętrz urbanistycznych, wysoko ocenili także kontakt z przyrodą i higienę przewietrzania.

Najniżej mieszkańcy całej strefy centralnej Łańcuta ocenili zagospodarowanie przestrzeni wspólnej. Tylko w obszarze III uzyskało ono nieco wyższą ocenę, ale w pozostałych obszarach organizacja przestrzeni wspólnych została uzyskana niską punkcją, przy czym w obszarze IV najniższą

Wynika stąd ten sam wniosek co w przypadku strefy centralnej Jarosławia - w zakresie organizacji przestrzeni publicznych jest wiele do zrobienia. Należy zastanowić się nad poprawą warunków przestrzeni: podwórek, placów i ulic. Średniej oceny w zakresie higieny przewietrzania dokonali mieszkańcy całej strefy centralnej Łańcuta. Natomiast mieszkańcy tylko I i II obszaru wskazali ocenę poniżej przeciętną warunkom zapewniającym kontakt mieszkania z przyrodą. W pozostałych lokalizacjach kontakt z naturą uzyskał wysoką ocenę. Dla całej strefy centralnej Łańcuta średni wskaźnik zmienności wahał się w przedziale od 0,070 do 0,235. Wskaźnik jednorodności przy poziomie ufności 95% wyniósł odpowiednio od 0,597 do 0,882, a przy poziomie ufności 90% od 0,502 do 0,859.

Dla mieszkańców analizowanych obszarów strefy centralnej Łańcuta najcenniejsze w ich środowisku mieszkaniowym jest poczucie bezpieczeństwa oraz w przypadku osób zamieszkujących I obszar spokój i intymność. Za niemal równie ważny element środowiska mieszkaniowego osoby biorące udział w badaniu wskazały dostateczną wielkość podwórek.

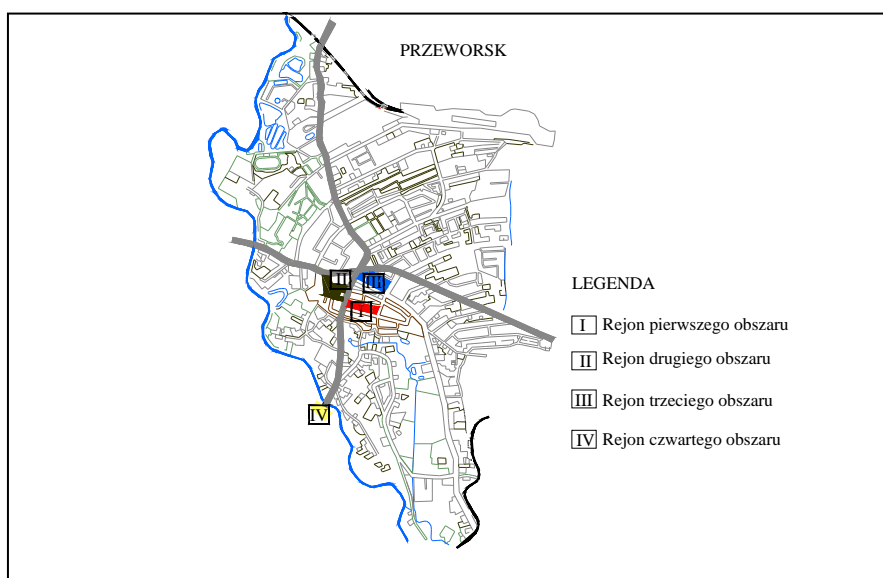
Za czynnik średnioważny mieszkańcy wszystkich analizowanych obszarów strefy centralnej miasta uznali szeroki program użytkowy terenów zielonych i placów zabaw, a za najmniej ważny możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem. Mieszkańcy wszystkich analizowanych obszarów strefy centralnej Jarosławia i Łańcuta posiadają podobne preferencje w stosunku do środowiska zamieszkania. Dodatkowym uzasadnieniem wyników są wartości prezentowane przez analizę statystyczną, w tym odchylenia standardowe świadczące o jednorodności odpowiedzi.

8.2.3. Podsumowanie wywiadu drugiego dla Przeworska

Badane obszary strefy centralnej Przeworska przedstawione zostały na rysunku 8.65, a ich lokalizacja na rysunku 8.66.

Rys. 8.65. Obszar I, II, III i IV strefy centralnej Przeworska

Rys. 8. 66. Obszary badane (wywiad drugi, wywiad trzeci i analiza urbanistyczna) - strefa centralna Przeworska

Mieszkańcy ścisłego centrum Przeworska jak i centrum Jarosławia wysoko ocenili higienę przewietrzania, a za czynnik szczególnie ważny uznali najprawdopodobniej zagrożoną na tym obszarze miasta intymność. Średniej oceny dokonali względem doświetlenia wnętrz urbanistycznych, natomiast najniższej względem zagospodarowania przestrzeni wspólnych. Najlepiej spełnionym warunkiem według mieszkańców obszaru sąsiadującego z centrum Przeworska jest mezoklimat. Najniższą punktację zanotowano w przypadku higieny przewietrzania. Średnio oceniona została organizacja przestrzeni wspólnych. Mieszkańcy III i IV obszaru cenią kontakt mieszkania z przyrodą. Co potwierdziła pozytywna ocena: różnorodności ukształtowań przestrzennych i estetycznych, ilości zieleni oraz widoku z okna na zielen. Wysoko respondenci oceniają także doświetlenie wnętrz urbanistycznych. Natomiast najniżej zagospodarowanie przestrzeni wspólnych i mezoklimat.

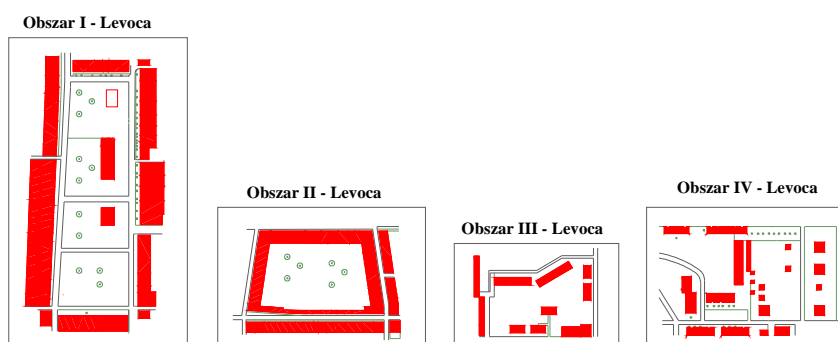
Podsumowując wyniki w zakresie oceny czynników kształtujących pożądane środowisko mieszkaniowe można stwierdzić, że najwyższą ocenę na obszarze centrum i w jego pobliżu przyznano mezoklimatowi. W przypadku dwóch pozostałych obszarów przynależących już do obrzeża strefy centralnej można uznać, że najwyżej ocenianym czynnikiem jest kontakt mieszkania z przyrodą. Z wyjątkiem badań na obszarze sąsiadującym z rynkiem najniżej oceniono organizację podwórek, placów i ulic. Obszar II dokonał średniej oceny w tym zakresie. Analizując wyniki badań dla całej strefy centralnej Przeworska średni wskaźnik zmienności wahał się w przedziale od 0,073 do 0,268. Wskaźnik jednorodności przy poziomie ufności 95% wyniósł odpowiednio od 0,560 do 0,881, a przy poziomie ufności 90% od 0,472 do 0,857.

Mieszkańcy ścisłego centrum Przeworska za najcenniejszy element środowiska zamieszkania uznali intymność i spokój oraz bezpieczeństwo. Na pozycji najmniej ważnej znalazła się możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem.

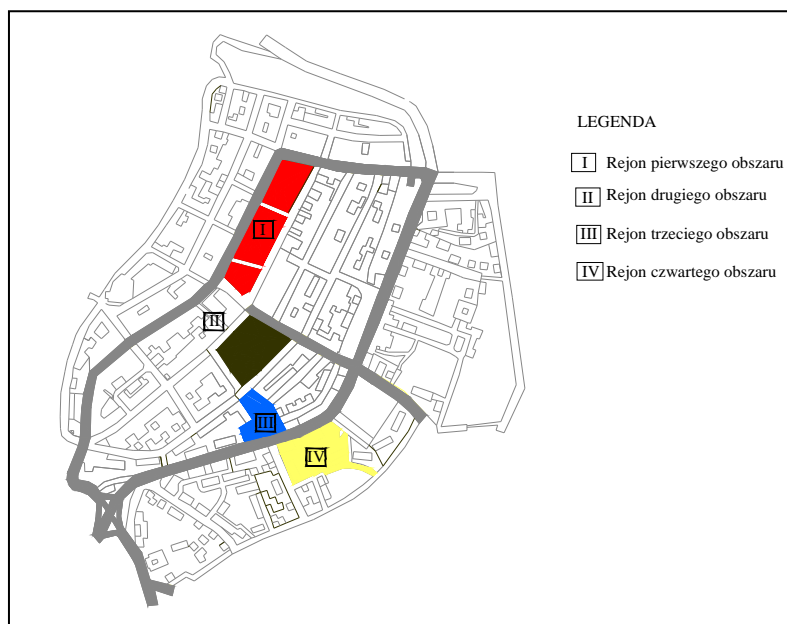
Mieszkańcy obszaru sąsiadującego z rynkiem za szczególnie ważne wskazali bezpieczeństwo i wystarczającą wielkość podwórka. W pozostałych lokalizacjach wyniki badań są podobne. Można stwierdzić, że najistotniejszym elementem środowiska mieszkaniowego w strefie centralnej Przeworska jest: bezpieczeństwo, intymność i spokój, a także odpowiednia wielkość przestrzeni zielonej sąsiadującej bezpośrednio z mieszkaniem. We wszystkich badanych obszarach mieszkańcy za czynnik najmniej ważny podają możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem. Można przypuszczać, że możliwość ta nie jest znana osobom udzielającym odpowiedzi, albo osoby te uznały, że ich wiedza na ten temat jest zbyt mała.

8.2.4. Podsumowanie wywiadu drugiego dla Levočy

Badane obszary strefy centralnej Levočy przedstawione zostały na rysunku 8.67, a ich lokalizacja na rysunku 8.68.

Rys.8.67. Obszar I, II, III i IV strefy centralnej Levočy

Rys.8.68. Obszary badane (wywiad drugi, wywiad trzeci i analiza urbanistyczna) - strefa centralna Levočy.

Wyniki analizy dla strefy centralnej Levočy wskazują na niewielkie zróżnicowanie preferencji w zależności od obszaru. W obszarze pierwszym (obszar I) za najważniejsze ankietowani uznali urządzenie wspólnej przestrzeni i doświetlenie wnętrza urbanistycznych. Za najmniej ważne uznali kontakt z przyrodą i mezoklimat. Wyniki kontaktu z przyrodą można tłumaczyć tym, że w rynku i otoczeniu rynku w Levočy jest bardzo dużo zieleni i kontakt z przyrodą jest zupełnie oczywisty i naturalny.

Podobne są wyniki badań dla drugiego obszaru (obszar II) w zakresie najmniejszych preferencji. Za to dużo wyżej zostało ocenione przewietrzanie. Wynika to z wytwarzania konfiguracji terenu oraz założenia urbanistycznego wybranego obszaru w pobliżu rynku. Higiena przewietrzania jest także wysoko oceniana w obszarze III (obszar III). Oprócz niej mieszkańcy wysokiej zabudowy wysoko ocenili ważność doświetlenia wnętrza urbanistycznego. Najniższe oceny dotyczyły – podobnie jak dla obszarów I i II – kontakt z przyrodą oraz mezoklimat. Obszar IV w stosunku do poprzednich charakteryzuje się stosunkowo niską oceną urządzenia wspólnej przestrzeni. Wynika to zapewne stąd, że w obszarze tym dominuje zabudowa własnościowa; każdy ma własne podwórko i nie ma potrzeby urządzenia przestrzeni wspólnej.

W zakresie drugiej części ankiety, dotyczącej wagi poszczególnych czynników, występuje mniejsze zróżnicowanie ocen niż w przypadku badanych miast polskich, ale preferencje są podobne. Wysoko oceniane jest bezpieczeństwo i intymność i spokój, a także obecność elementów natury i ich widok z okien.

Średnią ocenę otrzymała między innymi dostępność do usług.. Najniższe oceny otrzymały czynniki takie jak: bliskość przestrzeni integralnych oraz możliwość współudziału w projektowaniu wspólnej przestrzeni i wspólnego zarządzania środowiskiem. Oprócz dostępności do usług w grupie średnio preferowanych czynników znalazła się dostateczna wielkość podwórek. Wynika to stąd, że z wyjątkiem obszaru III – Levoča ma niską zabudowę i dużą przestrzeń (obszar III również). Zatem podwórka nie są tak małe jak w przypadku rozpatrywanych miast polskich.

8.3. Wywiad trzeci – Prozdrowotny charakter zespołu mieszkaniowego na wybranych obszarach strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levochy

Wyniki wywiadu trzeciego (tak jak w przypadku wywiadu pierwszego i drugiego) dla analizowanych czterech obszarów strefy centralnej Jarosławia zostały przedstawione w pełnym zakresie. Analiza badań dotycząca wybranych obszarów strefy centralnej Łańcuta i Przeworska oraz Levochy zaprezentowana została w postaci podsumowań i wniosków

8.3.1. Analiza wyników i wnioski z wywiadu trzeciego dla Jarosławia

Wyniki wywiadu trzeciego zostały opracowane w ten sam sposób jak w przypadku wywiadu drugiego. W tym celu posłużono się tablicami [A' i C'] oraz rysunkami [B' i D']. W tablicach [A'] podano wyniki wywiadu trzeciego. Rysunki [B'] sporządzono w celu oceny, czy liczba przeprowadzonych wywiadów jest wystarczająca. Uwzględniona została także egzemplifikacja hierarchii badanych czynników.

Jakość wyników została oceniona za pomocą analizy statystycznej określającej wartości średnie oraz wartości innych wielkości decydujących o jakości uzyskanych wyników. W tablicach [A'] w kolumnie „Nr pytania” podano numery pytań odpowiadających bezpośrednio wymienionym poniżej. Duże litery od „A” do „J” pod zbiorem kolumn „Wywiad” oznaczają kolejne osoby biorące udział w wywiadzie. W wymienionych tablicach podano liczby punktów przyznanych w odpowiednich pytaniach przez zapytywane osoby (biorące udział w wywiadzie).

PYTANIA DO WYWIADU TRZECIEGO

Proszę o ocenę w skali 0 -10 punktów

- a) Łatwa dostępność do usług
- b) Szeroki program użytkowy terenów zielonych i placów zabaw
- c) Dostateczna wielkość podwórka
- d) Widok z okna na elementy natury
- e) Obecność elementów natury
- f) Intymność i spokój
- g) Bezpieczeństwo
- h) Bliskość przestrzeni integralnych
- i) Możliwość współdziałania w projektowaniu wspólnej przestrzeni
- j) Możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem

Tablica Ja I. A'

Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców Rynku w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego

Nr pytania	Wywiad A – J kolejna osoba									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
a	8	13	11	15	9	10	7	12	8	8
b	11	15	8	8	7	5	12	14	9	9
c	15	10	12	16	16	18	13	15	12	17
d	10	10	8	14	6	15	7	8	11	10
e	10	10	11	6	8	15	10	10	12	13
f	18	13	18	17	20	15	15	12	18	15
g	15	15	20	17	20	15	25	15	18	18
h	6	6	5	3	7	3	5	6	5	4
i	4	5	4	2	4	2	4	4	4	3
j	3	3	3	2	3	2	2	4	3	3

Tablica Ja II. A'

Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców strefy przyległej do Rynku w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego

Nr pytania	Wywiad A – J kolejna osoba									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
a	8	10	14	12	9	7	10	14	8	10
b	8	7	14	10	12	12	10	7	10	8
c	12	10	12	14	12	10	17	15	16	15
d	9	12	8	10	10	14	8	12	14	12
e	9	12	12	14	10	12	12	10	8	13
f	15	18	15	14	15	12	14	16	18	15
g	24	20	15	14	15	14	14	12	15	15
h	6	5	3	6	6	6	5	6	4	4
i	5	3	4	5	6	6	5	5	4	5
j	4	3	3	3	5	5	2	3	3	3

Tablica Ja III. A'

Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów wysokich (wielorodzinnych) na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego

Nr pytania	Wywiad A – J kolejna osoba									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
a	12	14	8	12	11	8	8	10	10	10
b	10	8	12	10	11	12	7	8	13	7
c	12	15	12	15	18	14	16	10	13	15
d	13	10	8	7	9	10	12	13	10	14
e	11	8	15	12	9	14	15	8	13	12
f	18	12	15	14	12	15	10	18	13	17
g	15	18	15	16	14	12	16	17	12	13
h	4	6	5	5	6	6	6	4	5	5
i	5	5	5	5	5	5	5	7	6	4
j	2	4	5	4	5	4	5	5	5	3

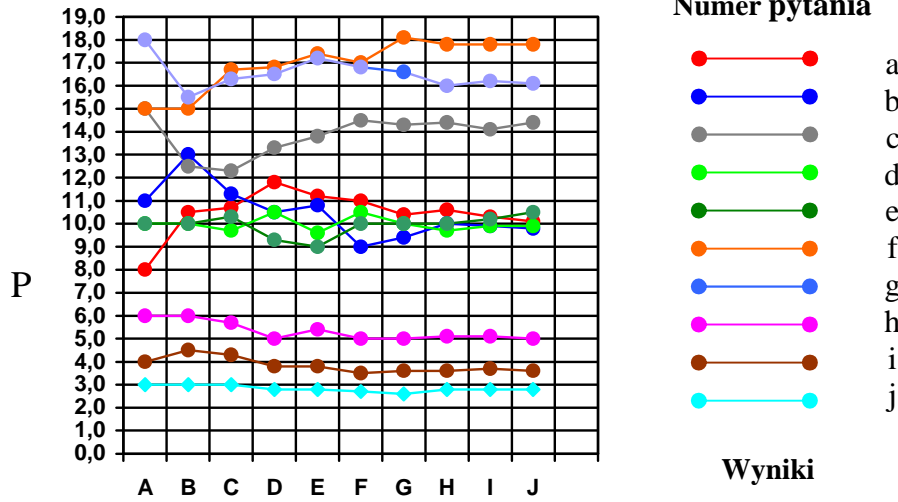
Tablica Ja IV. A'

Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów jednorodzinnych na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego

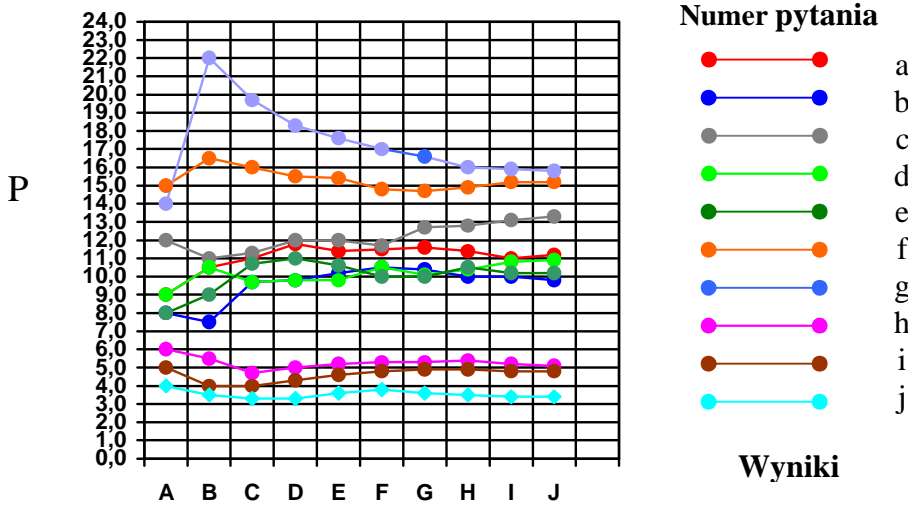
Nr pytania	Wywiad A – J kolejna osoba									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
a	13	9	13	10	12	10	7	11	8	12
b	8	11	10	10	7	10	10	13	14	8
c	12	14	14	10	12	16	12	13	14	18
d	10	10	8	12	10	10	9	7	11	13
e	12	14	12	12	12	10	15	12	11	9
f	15	14	15	13	14	12	15	18	11	12
g	15	14	14	14	15	15	15	15	13	18
h	6	4	5	7	6	6	6	4	7	4
i	5	6	5	6	7	6	6	4	6	3
j	4	4	4	6	5	5	7	3	5	3

Analiza w zakresie liczebności próby

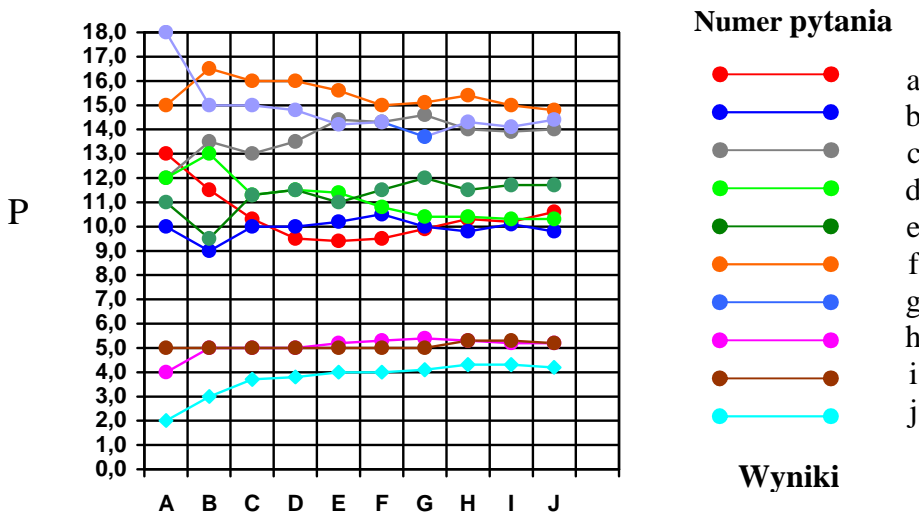
Analiza w zakresie liczebności próby została przedstawiona za pomocą rysunków [B'] w ten sam sposób jak w przypadku wywiadu drugiego. Na osi odciętych (poziomej) literami „A÷F” podano kolejne osoby biorące udział w wywiadzie, natomiast na osi rzędnych liczbę punktów „P”. Pytania użyte w wywiadzie trzecim przedstawione zostały na początku rozdziału.

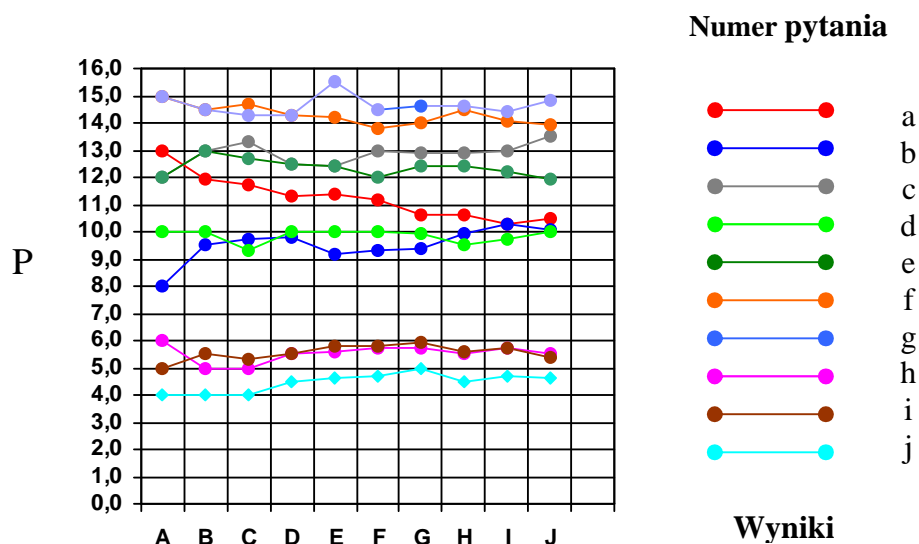
Rys. Ja I. B'

Rys. Ja II. B'

Rys. Ja III. B'

Rys. Ja IV. B'

Analiza statystyczna

Wyniki analizy statystycznej wywiadu trzeciego zostały przedstawione w ten sam sposób jak w przypadku wywiadu drugiego. W tym celu posłużono się tablicami [C'] obrazującymi wyniki analizy statystycznej dla wywiadu trzeciego. Podobnie jak w tablicach poprzednich w kolumnie „Nr pytania” podano numery pytań odpowiadających bezpośrednio wymienionym na początku rozdziału. Duże litery A-J oznaczają kolejne osoby biorące udział w wywiadzie.

W dalszych kolumnach podano wielkości statystyczne zdefiniowane pod tablicami. Oprócz wartości średnich „ P_m ” podano odchylenie standardowe „ s_p ” i wskaźnik zmienności „ v_p ”.

Dalej podano współczynniki korelacji (jednorodności) „ k ” dla dwóch poziomów ufności (90 i 95%). Dla tych samych poziomów ufności określono także minimalne i maksymalne wartości punktowe.

Tablica Ja I. C'

Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców Rynku w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego

Nr pytania	Wywiad										Wartości statystyczne								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	P_m	s_p	v_p	k_{95}	k_{90}	P_{min}^{95}	P_{max}^{95}	P_{min}^{90}	P_{max}^{90}
a	8	13	11	15	9	10	7	12	8	8	10,10	2,601	0,258	0,578	0,494	5,83	14,37	4,99	15,21
b	11	15	8	8	7	5	12	14	9	9	9,80	3,155	0,322	0,472	0,369	4,63	14,97	3,62	15,98
c	15	10	12	16	16	18	13	15	12	17	14,40	2,547	0,177	0,710	0,653	10,22	18,58	9,40	19,40
d	10	10	8	14	6	15	7	8	11	10	9,90	2,885	0,291	0,522	0,429	5,18	14,62	4,25	15,55
e	10	10	11	6	8	15	10	10	12	13	10,50	2,506	0,239	0,609	0,532	6,39	14,61	5,58	15,42
f	18	13	18	17	20	15	15	12	18	15	16,10	2,514	0,156	0,744	0,694	11,98	20,22	11,17	21,03
g	15	15	20	17	20	15	25	15	18	18	17,80	3,225	0,181	0,703	0,645	12,52	23,08	11,48	24,12
h	6	6	5	3	7	3	5	6	5	4	5,00	1,333	0,267	0,563	0,477	2,81	7,19	2,38	7,62
i	4	5	4	2	4	2	4	4	4	3	3,60	0,966	0,268	0,560	0,474	2,02	5,18	1,71	5,49
j	3	3	3	2	3	2	2	4	3	3	2,80	0,332	0,226	0,630	0,557	4,76	3,84	1,56	4,04

P_m – wartość średnia, s_p – odchylenie standardowe, v_p – współczynnik zmienności, k – współczynnik jednorodności, P_{min} – wartość minimalna, P_{max} – wartość maksymalna

Tablica Ja II. C'

Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców strefy przyległej do Rynku w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego

Nr pytania	Wywiad										Wartości statystyczne								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	P _m	s _p	v _p	k ₉₅	k ₉₀	P _{min} ⁹⁵	P _{max} ⁹⁵	P _{min} ⁹⁰	P _{max} ⁹⁰
a	8	10	14	12	9	7	10	14	8	10	10,20	2,440	0,239	0,608	0,531	6,20	14,20	5,42	14,98
b	8	7	14	10	12	12	10	7	10	8	9,80	2,348	0,240	0,607	0,530	5,95	13,65	5,19	14,41
c	12	10	12	14	12	10	17	15	16	15	13,30	2,452	0,184	0,698	0,639	9,29	17,31	8,49	18,11
d	9	12	8	10	10	14	8	12	14	12	10,90	2,234	0,205	0,664	0,598	7,24	14,56	6,52	15,28
e	9	12	12	14	10	12	12	10	8	13	11,20	1,874	0,167	0,726	0,672	8,13	14,27	7,53	14,87
f	15	18	15	14	15	12	14	16	18	15	15,20	1,814	0,119	0,805	0,766	12,23	18,17	11,65	18,75
g	24	20	15	14	15	14	14	12	15	15	15,80	3,521	0,223	0,634	0,563	10,02	21,58	8,89	22,71
h	6	5	3	6	6	6	5	6	4	4	5,10	1,101	0,216	0,646	0,577	3,30	6,90	2,94	7,26
i	5	3	4	5	6	6	5	5	4	5	4,80	0,919	0,191	0,687	0,625	3,30	6,30	3,00	6,60
j	4	3	3	3	5	5	2	3	3	3	3,40	0,966	0,284	0,534	0,443	1,82	4,98	1,51	5,29

P_m – wartość średnia, s_p – odchylenie standardowe, v_p – współczynnik zmienności, k – współczynnik jednorodności, P_{min} – wartość minimalna, P_{max} – wartość maksymalna

Tablica Ja III. C'

Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów wysokich (wielorodzinnych) na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego

Nr pytania	Wywiad										Wartości statystyczne								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	P _m	s _p	v _p	k ₉₅	k ₉₀	P _{min} ⁹⁵	P _{max} ⁹⁵	P _{min} ⁹⁰	P _{max} ⁹⁰
a	12	14	8	12	11	8	8	10	10	10	10,30	2,003	0,194	0,682	0,619	7,02	13,58	6,37	14,23
b	10	8	12	10	11	12	7	8	13	7	9,80	2,201	0,225	0,632	0,559	6,19	13,41	5,48	14,12
c	12	15	12	15	18	14	16	10	13	15	14,00	2,309	0,165	0,729	0,677	10,21	17,79	9,47	18,53
d	13	10	8	7	9	10	12	13	10	14	10,60	2,319	0,219	0,641	0,571	6,80	14,40	6,05	15,15
e	11	8	15	12	9	14	15	8	13	12	11,70	2,669	0,228	0,626	0,553	7,33	16,07	6,47	16,93
f	18	12	15	14	12	15	10	18	13	17	14,40	2,716	0,187	0,691	0,633	9,95	18,85	9,12	19,68
g	15	18	15	16	14	12	16	17	12	13	14,80	2,044	0,138	0,774	0,729	11,45	18,15	10,79	18,81
h	4	6	5	5	6	6	6	4	5	5	5,20	0,789	0,152	0,751	0,702	3,91	6,49	3,65	6,75
i	5	5	5	5	5	5	5	7	6	4	5,20	0,789	0,152	0,751	0,702	3,91	6,49	3,65	6,75
j	2	4	5	4	5	4	5	5	5	3	4,20	1,033	0,246	0,597	0,518	2,51	5,89	2,17	6,23

P_m – wartość średnia, s_p – odchylenie standardowe, v_p – współczynnik zmienności, k – współczynnik jednorodności, P_{min} – wartość minimalna, P_{max} – wartość maksymalna

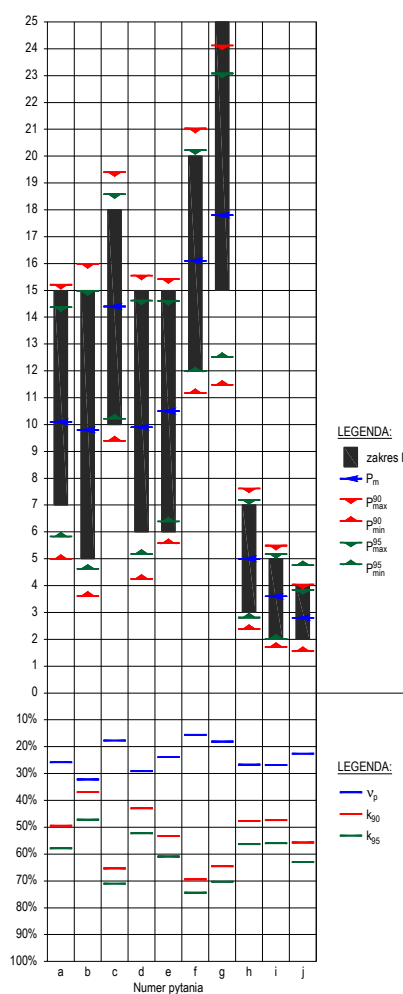
Tablica Ja IV. C'

Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów jednorodzinnych na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego

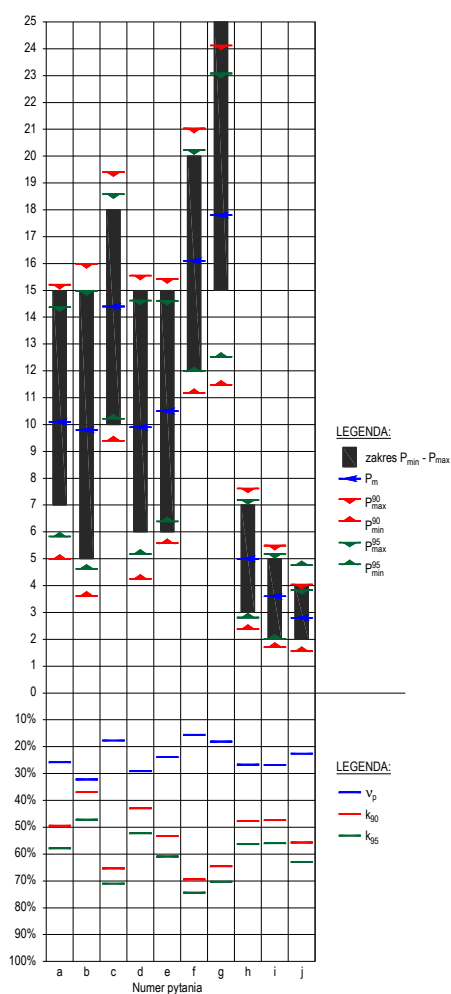
Nr pytania	Wywiad										Wartości statystyczne								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	P _m	s _p	v _p	k ₉₅	k ₉₀	P _{min} ⁹⁵	P _{max} ⁹⁵	P _{min} ⁹⁰	P _{max} ⁹⁰
a	13	9	13	10	12	10	7	11	8	12	10,50	2,068	0,197	0,677	0,614	7,11	13,89	6,45	14,55
b	8	11	10	10	7	10	10	13	14	8	10,10	2,183	0,216	0,646	0,576	6,52	13,68	5,82	14,38
c	12	14	14	10	12	16	12	13	14	18	13,50	2,273	0,168	0,724	0,670	9,78	17,22	9,04	17,96
d	10	10	8	12	10	10	9	7	11	13	10,00	1,764	0,176	0,711	0,654	7,11	12,89	6,54	13,46
e	12	14	12	12	12	10	15	12	11	9	11,90	1,729	0,145	0,762	0,715	9,06	14,73	8,51	15,29
f	15	14	15	13	14	12	15	18	11	12	13,90	2,025	0,146	0,761	0,714	10,58	17,22	9,92	17,88
g	15	14	14	14	15	15	15	15	13	18	14,80	1,317	0,089	0,854	0,826	12,64	16,96	12,22	17,38
h	6	4	5	7	6	6	6	4	7	4	5,50	1,179	0,214	0,649	0,580	3,57	7,43	3,19	7,81
i	5	6	5	6	7	6	6	4	6	3	5,40	1,174	0,217	0,644	0,574	3,48	7,32	3,10	7,70
j	4	4	4	6	5	5	7	3	5	3	4,60	1,265	0,275	0,549	0,461	2,53	6,67	2,12	7,08

P_m – wartość średnia, s_p – odchylenie standardowe, v_p – współczynnik zmienności, k – współczynnik jednorodności, P_{min} – wartość minimalna, P_{max} – wartość maksymalna

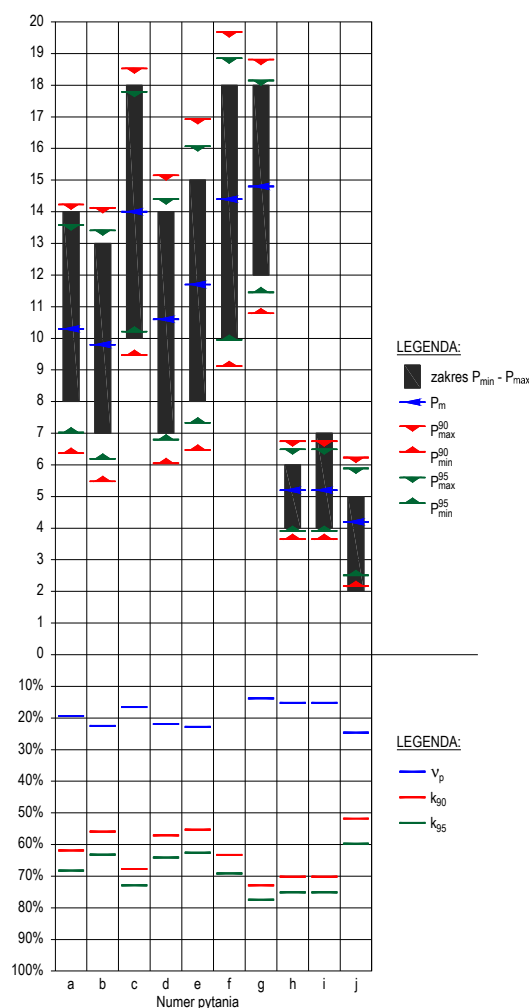
Wyniki obliczeń statystycznych podane w tablicach [C'] przedstawiono graficznie na rysunkach [D']. Przyjęto przy tym takie same oznaczenia jak w tablicach. Legendy obu wymienionych rysunków definiują oznaczenia wielkości statystycznych.

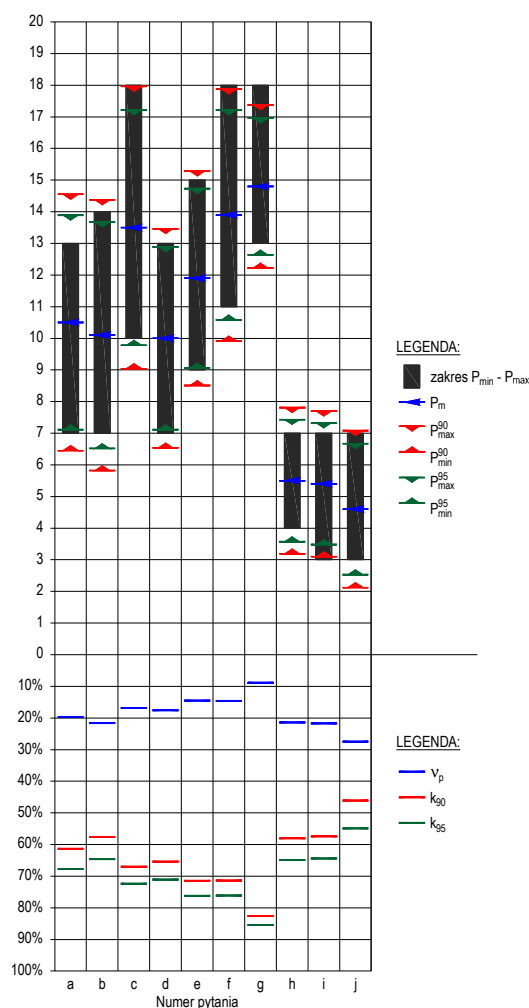
Rys. Ja I. D'

Rys. Ja II. D'

Rys. Ja III. D'

Rys. Ja IV. D'

Podsumowanie wywiadu trzeciego dla Jarosławia

Wyniki badań wykazały, że mieszkańcy strefy centralnej Jarosławia za najważniejsze elementy kształtujące wysokiej jakości środowisko mieszkaniowe uważają intymność i spokój oraz bezpieczeństwo. Wśród wymienionych w wywiadzie czynników była także: łatwa dostępność do usług, szeroki program użytkowy terenów zielonych i placów zabaw, który został oceniony jako średnioważony element środowiska mieszkaniowego, dostateczna wielkość podwórek, widok z okna na elementy natury oraz obecność elementów natury, bliskość przestrzeni integralnych, możliwość współdziałania w projektowaniu wspólnej przestrzeni oraz możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem. Możliwość ta we wszystkich rozpatrywanych obszarach okazała się najmniej ważna. Mieszkańcy centrum Jarosławia i obrzeża strefy centralnej z wielorodzinną zabudową mieszkaniową (bloki) za element szczególnie ważny uznali intymność i spokój. Pozostałe osoby biorące udział w badaniu zamieszkujące II i IV lokalizację wskazały bezpieczeństwo. Można więc przyjąć, że oba te czynniki są najważniejsze w rozpatrywanych obszarach zamieszkania. Średnioważonym elementem jest natomiast widok z okna na elementy natury i szeroki program użytkowy terenów zielonych. Respondenci ocenili, że czynnikiem najmniej ważnym w wysokiej jakości środowisku mieszkaniowym jest możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem. Dla całej strefy centralnej Jarosławia średni wskaźnik zmienności wahał się w przedziale od 0,119 do 0,284. Wskaźnik jednorodności przy poziomie ufności 95% wyniósł odpowiednio od 0,472 do 0,854, a przy poziomie ufności 90% od 0,369 do 0,826.

8.3.2. Podsumowanie wywiadu trzeciego dla Łańcuta

Mieszkańcy centrum Łańcuta i obszaru z nim sąsiadującego za czynnik szczególnie ważny w zakresie komfortu zamieszkania wskazali poczucie bezpieczeństwa. Osoby związane z III obszarem dostrzegają wagę intymności i spokoju. Natomiast mieszkańcy IV lokalizacji za najważniejszy wyznacznik komfortu zamieszkania wybrali dostateczną wielkość podwórek. W przypadku Jarosławia jak i Łańcuta można uznać, że najistotniejszym elementem wysokiej jakości środowiska mieszkaniowego jest intymność i spokój oraz bezpieczeństwo. Ponadto w Łańcutie część osób zamieszkujących strefę centralną a właściwie jej obrzeże za szczególnie ważne uznała dostateczną wielkość podwórka. Za element średnioważony mieszkańcy wszystkich analizowanych obszarów z wyjątkiem ścisłego centrum uznali widok z okna na elementy natury. Osoby zamieszkujące centrum uważają, że średnio ważny jest szeroki program użytkowy terenów zielonych i placów zabaw. Mieszkańcy wszystkich czterech obszarów uznali, że najmniej ważna jest możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem.

Dla całej strefy centralnej Łańcuta średni wskaźnik zmienności wahał się w przedziale od 0,08 do 0,223. Wskaźnik jednorodności przy poziomie ufności 95% wyniósł odpowiednio od 0,616 do 0,856, a przy poziomie ufności 90% od 0,537 do 0,798

8.3.3. Podsumowanie wywiadu trzeciego dla Przeworska

Wyniki badań wykazały, że najistotniejszym elementem kształtującym komfort zamieszkania dla mieszkańców centrum Przeworska i obszaru zlokalizowanego w jego sąsiedztwie jest intymność i spokój. Osoby związane z III lokalizacją wskazały bezpieczeństwo, a mieszkańcy ostatniej lokalizacji dostateczną wielkość podwórek. Tak jak w przypadku Jarosławia mieszkańcy centrum cenią najbardziej intymność, której z powodu charakteru i przeznaczenia obszaru rynku praktycznie nie ma. Podobnie sytuacja kształtuje się w przypadku preferowanego przez mieszkańców I lokalizacji spokoju. Jedynie mieszkańcy centrum Łańcuta podają za najważniejsze bezpieczeństwo, które w tym przypadku może być w jakiś sposób dodatkowo zachwiane przez licznych turystów. W przypadku IV lokalizacji Jarosławia najważniejsze okazało się poczucie bezpieczeństwa, natomiast w pozostałych miastach dostateczna wielkość podwórek, która jest nierozłącznym elementem tego obszaru.

Można przyjąć, że najważniejszymi elementami wysokiej jakości środowiska mieszkaniowego jest intymność i spokój oraz bezpieczeństwo. Tylko mieszkańcy IV obszaru za czynnik najważniejszy uznali dostateczną wielkość podwórka. Czynnikiem średnio ważnym dla większości osób biorących udział w badaniu jest widok z okna na elementy natury, szeroki program użytkowy terenów zielonych i placów zabaw oraz łatwa dostępność do usług. Najmniej ważnym elementem kształtującym wysokiej jakości środowisko mieszkaniowe w przypadku wszystkich analizowanych obszarów jest możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem. Dla całej strefy centralnej Przeworska średni wskaźnik zmienności wahał się w przedziale od 0,048 do 0,318. Wskaźnik jednorodności przy poziomie ufności 95% wyniósł odpowiednio od 0,479 do 0,921, a przy poziomie ufności 90% od 0,377 do 0,867.

8.3.4. Podsumowanie wywiadu trzeciego dla Levočy

Wyniki badań wskazują, że mieszkańcy Levočy najbardziej cenią sobie bezpieczeństwo. Tylko w obszarze czynnik ten znalazł się na trzecim miejscu. Wysoko oceniana jest także intymność i spokój. Te same preferencje odnotowano w badanych polskich miastach.

W stosunku do polskich miast w Levočy występuje większe zróżnicowanie preferencji ocenianych średnio. Praktycznie w każdym obszarze uzyskano inne wyniki, ale różnice nie są duże (nie przekraczają w zasadzie dwóch punktów). Tym samym trudno jest to zróżnicowanie zinterpretować. W tym przypadku wskazane byłyby dodatkowo badania psychologiczne, które jednak w całości wykraczają poza ramy pracy. Podobnie jak w przypadku wyników wywiadu II oraz badanych miast polskich najniżej ocenione zostały: bliskość przestrzeni integralnych oraz możliwość współdziałania w projektowaniu wspólnej przestrzeni i wspólnego zarządzania środowiskiem.

9. Wnioski ogólne z wywiadu drugiego i trzeciego

Na podstawie uzyskanych wyników analizy można stwierdzić, że nie ma istotnej różnicy w zakresie preferencji czynników mających wpływ na jakość środowiska mieszkaniowego. Zarówno wyniki drugiego jak i trzeciego wywiadu wykazały, że tymi czynnikami są: intymność i spokój, bezpieczeństwo, a także dostateczna wielkość podwórka. Porównując jednak drugi wywiad z kolejnym można zaobserwować pewne różnice świadczące o konieczności przeprowadzenia trzeciego wywiadu. Mieszkańcy biorący udział w badaniu mając do dyspozycji 100 punktów nie na poszczególne pytanie (tak jak było to w przypadku drugiego wywiadu) a na wszystkie wykazali dużo większy profesjonalizm przejawiający się skrupulatnym analizowaniem problemu. Dla porównania w drugim wywiadzie mieszkańcy II lokalizacji w Jarosławiu za czynnik najważniejszy uznali bezpieczeństwo, natomiast trzeci wywiad wykazał, że najważniejsza dla mieszkańców tego samego obszaru jest intymność i spokój. Tego typu różnice występowały niemal w każdej z rozpatrywanych lokalizacji. Zanotowane odchylenia pomiędzy badaniami nie mają jednak wpływu na wyznaczenie czynników szczególnie ważnych dla wysokiej jakości środowiska mieszkaniowego. Są one niezmiennie, to znaczy zawsze występują te same:

- intymność i spokój,
- bezpieczeństwo
- dostateczna wielkość podwórek.

Wyniki badań wykazały także, że: łatwą dostępność do usług, szeroki program użytkowy terenów zielonych i placów zabaw, widok z okna oraz obecność elementów natury nie można traktować jako czynnik najważniejszy w zakresie kształtowania wysokiej jakości środowiska mieszkaniowego.

Podane wnioski są jednoznaczne z udowodnieniem drugiej tezy pracy. Wskazują, że badane czynniki mają charakter uniwersalny w odniesieniu do pewnej wielkości miast. Rodzi się przy tym pytanie: od jakiej wielkości miasta mogą występować różnice w ocenie jakości środowiska mieszkaniowego. Odpowiedź na to ważne, z punktu widzenia zadań projektowych i planistycznych, pytanie wymaga dalszych badań. Wykraczają one jednak poza ramy niniejszej pracy

10. Analiza urbanistyczna

10.1. Analiza wybranych obszarów strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levoćy pod kątem warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe

10.1.1. Analiza i wnioski dla wybranych obszarów strefy centralnej Jarosławia

Strefa centralna Jarosławia - obszar I

Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze I strefy centralnej Jarosławia zaprezentowana została w tablicy 10.VI. i na schematach od 10.69 – 10.71. Tablica prezentuje zbiór wszystkich wskaźników, elementów i czynników wykorzystanych do badań oraz ich ocenę dlatego też poprzedza szczegółową analizę warunków zastanych w wybranych obszarach.

LEGENDA:

- + ocena bardzo dobra --+ ocena dostateczna
+- ocena dobra --+ ocena mierna

Tablica 10.VI. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru I strefy centralnej Jarosławia

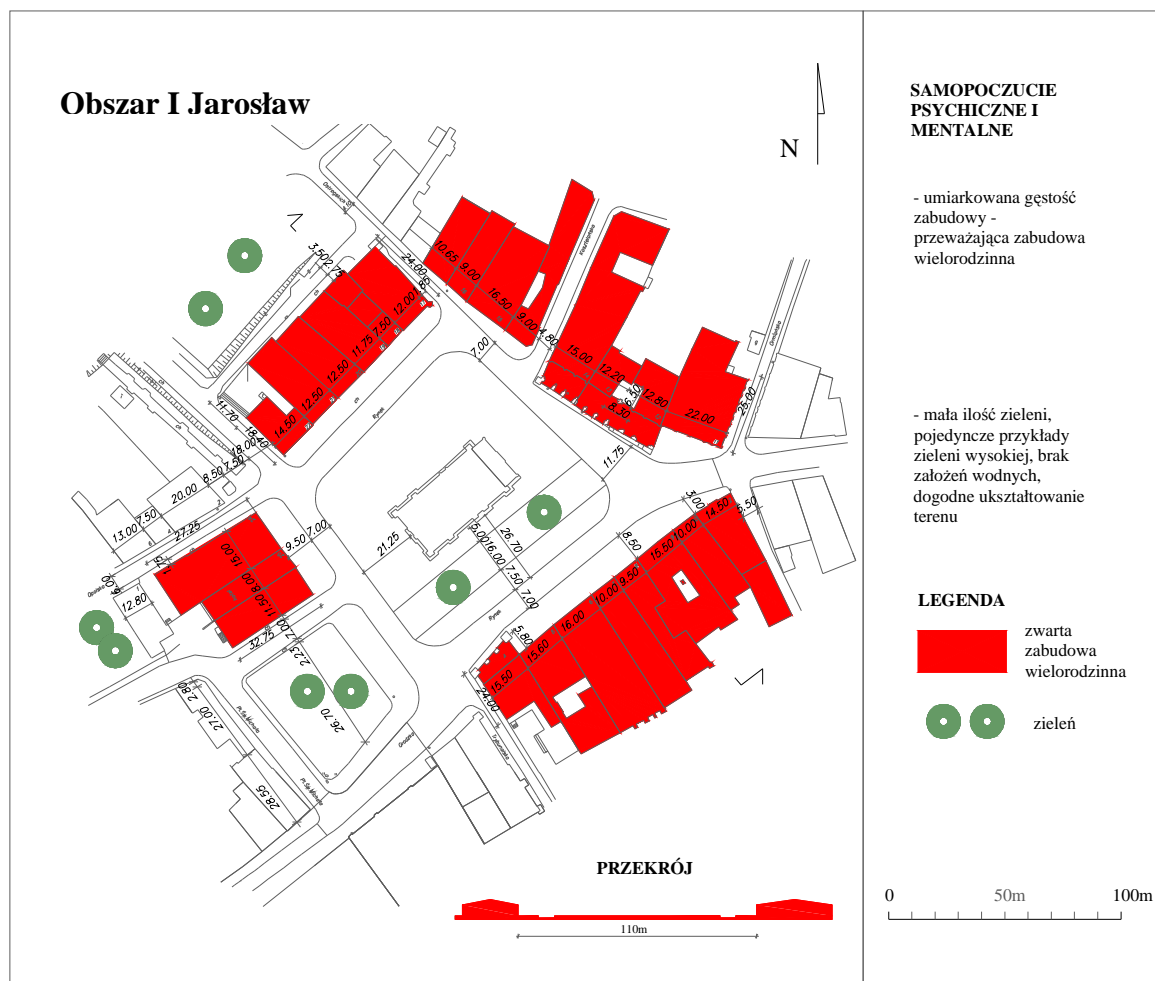
Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> +obecność powierzchni biologicznie czynnych - dużo terenów zielonych +łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu – odległość do parku - 230 m. +- umiarkowanie łatwy dostęp do hali sportowej (800 m.) +- umiarkowanie łatwy dostęp do placu zabaw
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy -odległości między budynkami - obecność elementów natury (zielen wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zielen wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> -zabudowa wielorodzinna +duże odległości między budynkami. --+ mała ilość zieleni, dogodne ukształtowanie terenu
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - czytelność struktury przestrzennej i użytkowej - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> + czytelny podział na przestrzeń prywatną, społeczną i publiczną

Rys.10.69. Analiza obszaru I w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – dostępność rekreacji i terenów zielonych

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

Na podstawie uzyskanych wyników badań można stwierdzić, że wymagania w zakresie wielkości powierzchni biologicznie czynnej są spełnione. Ponadto w zasięgu analizowanego środowiska zlokalizowany jest plac zabaw dla najmłodszych dzieci (0 – 5 lat) o preferowanej powierzchni 60 – 100m². Dogodna jest dostępność do publicznych terenów zielonych. Natomiast odległość do ośrodka sportu – hali sportowej jest umiarkowanie zadowalająca. Pomimo tej niedogodności niemal jednoznacznie można stwierdzić, iż analizowany obszar spełnia wymagania prozdrowotne w zakresie zdrowia fizycznego

Rys. 10.70. Analiza obszaru I w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – struktura zabudowy, skala wnętrza i kontakt z naturą

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki

Wyniki badań dotyczące wskaźników, elementów i czynników decydujących o samopoczuciu psychicznym oraz mentalnym mieszkańców analizowanego obszaru wskazują na pewne niedomagania w tym zakresie. Świadczy o tym przede wszystkim mała ilość zieleni, a także dość intensywna zabudowa wielorodzinna. Jest to jednak cecha charakterystyczna wszystkich historycznych środowisk mieszkaniowych zlokalizowanych w obrębie rynków. Mimo to zachowane są duże odległości między ścianami rynku, a więc budynkami stanowiącymi jego pierzeje. Pozytywnym elementem jest także dogodne ukształtowanie terenu. Pomimo wskazanych niedogodności można przyjąć, że centrum w Jarosławiu spełnia wymagania prozdrowotne w zakresie samopoczucia psychicznego i mentalnego.

Rys.10.71. Analiza obszaru I w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – hierarchizacja przestrzeni

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że analizowane środowisko mieszkaniowe spełnia warunki stawiane zdrowej przestrzeni w zakresie spójności społecznej. Za poczuciem integracji mieszkańców przemawia: czytelny podział przestrzeni własność prywatną, społeczną i publiczną, który wynika z tradycyjnej struktury miejskich kwartałów historycznej zabudowy z podwórkami.

Strefa centralna Jarosławia - obszar II

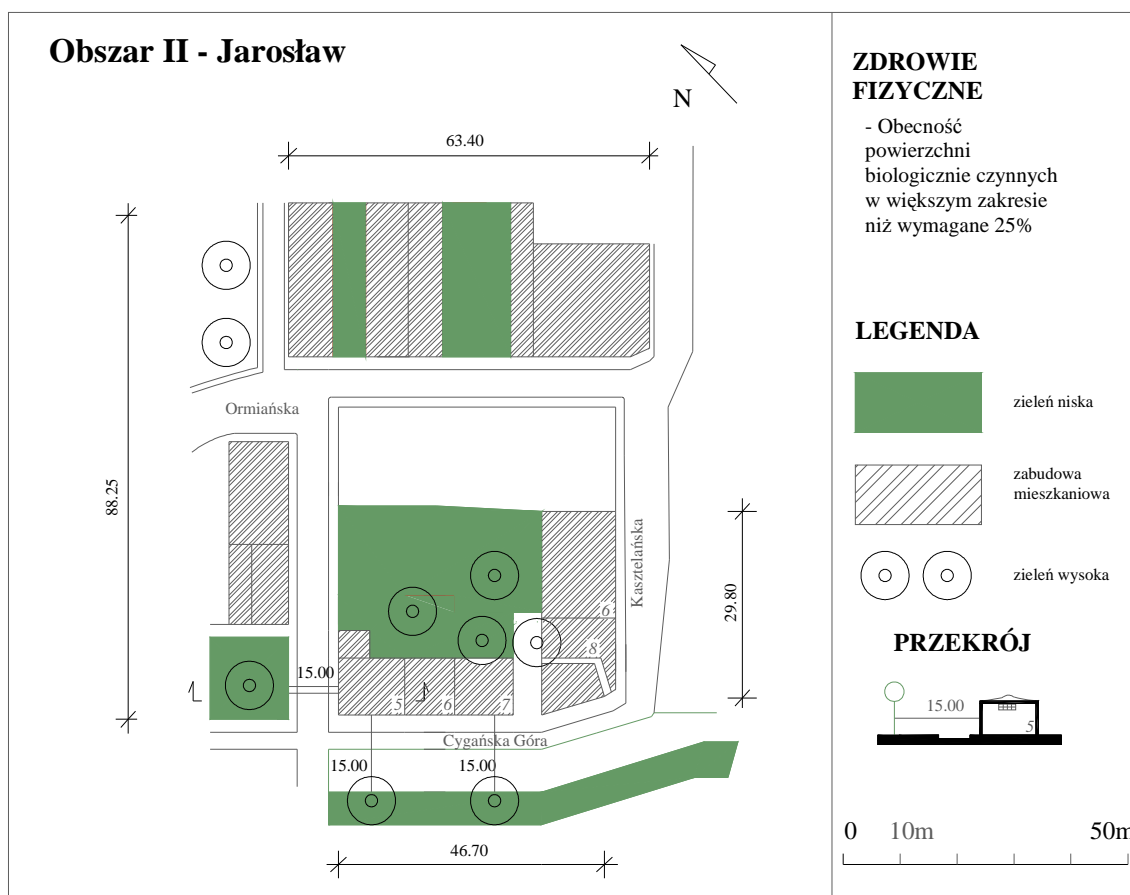
Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze II strefy centralnej Jarosławia zaprezentowana została w tablicy 10.VII. i na schematach od 10.72 – 10.74. Tablica prezentuje zbiór wszystkich wskaźników, elementów i czynników wykorzystanych do badań oraz ich ocenę dlatego też poprzedza szczegółową analizę warunków zastanych w wybranych obszarach.

LEGENDA:

+ ocena bardzo dobra +- ocena dobra

Tablica 10.VII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru II strefy centralnej Jarosławia

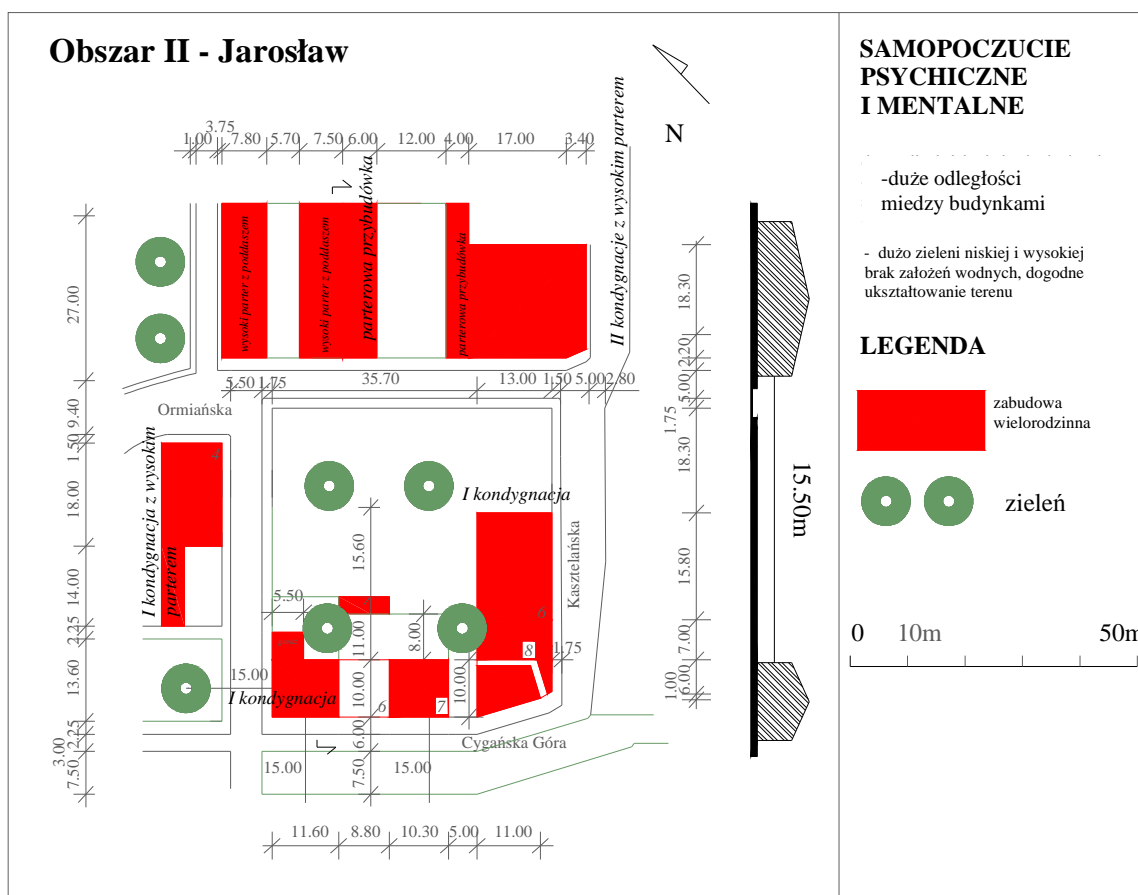
Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> +obecność powierzchni biologicznie czynnych - dużo terenów zielonych +łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych - obszarów rekreacji i sportu - odległość do parku 7.80 m. +- umiarkowanie łatwy dostęp do hali sportowej-(930 m.) +- umiarkowanie łatwy dostęp placu zabaw
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy -odległości między budynkami - obecność elementów natury (zielen wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zielen wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> -zabudowa wielorodzinna +duże odległości między budynkami. +duża ilość zieleni, dogodne ukształtowanie terenu
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - czytelność struktury przestrzennej i użytkowej - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> +czytelne wyodrębnienie przestrzeni prywatnej, społecznej i publicznej

Rys.10.72. Analiza obszaru II w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – dostępność rekreacji i terenów zielonych

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

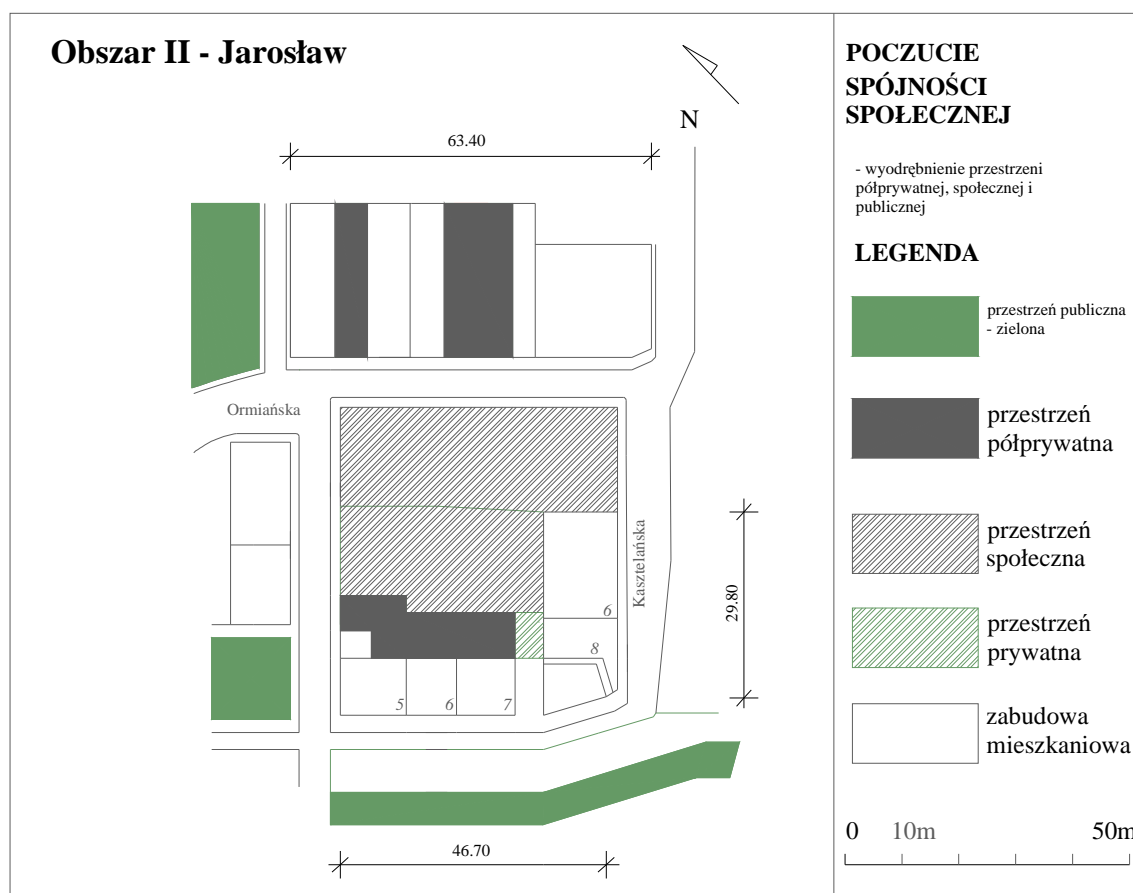
Wynik analizy urbanistycznej w zakresie oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne jest pozytywny. Analizowany obszar zapewnia bliskość terenów zielonych, rekreacji i sportu. Mieszkańcy rozpatrywanego terenu żeby dostać się do parku muszą pokonać jedynie 7.80 m. Dużym walorem miejsca jest sąsiedztwo rynku i dóbr z nim związanych a także bliskość zieleni, która występuje tu w dużej skali. Jest to rzadko spotykane w tej lokalizacji – centrum miasta. Często obecność terenów zielonych wpływa na wybór miejsca zamieszkania i jego pozytywny odbiór. Tym samym jest jednym z najważniejszych czynników pozytywnie oddziałujących na środowisko mieszkaniowe

Rys.10.73. Analiza obszaru II w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – struktura zabudowy, skala wewnątrz i kontakt z naturą

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki

Rozpatrywany obszar spełnia wszystkie wymagania składające się na pozytywną ocenę wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne. Zachowane są odpowiednie odległości między blokami zabudowy - pozwala to mieszkańcom na poczucie intymności i spokoju, które uważane jest za jeden z najistotniejszych elementów komfortowego środowiska zamieszkania. Odpowiednia zwartość zabudowy pozytywnie oddziałuje na przestrzenny charakter urbanistycznego wnętrza, jego harmonię, rytm i otwarcia, a także na kondycję psycho - fizyczną mieszkańców zapewniając im bezpieczeństwo. Ponadto występuje tu dużo terenów zielonych i dogodne ukształtowanie terenu, co nie tylko ma znaczenie dla kompozycji i estetyki miejsca ale także na prozdrowotny charakter środowiska bogatego w elementy natury.

Rys.10.74. Analiza obszaru II w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – hierarchizacja przestrzeni

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające spójność społeczną – zastane warunki

Wyniki badań świadczą o spełnionych warunkach w zakresie pozytywnej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających poczucie spójności społecznej. Obszar czytelnie został podzielony na przestrzeń prywatną, społeczną i publiczną co decyduje o jego funkcjonalnym charakterze a także odpowiada za racjonalne wykorzystanie uporządkowanej przestrzeni. Ukształtowane struktury zabudowy sprzyjają kontaktom społecznym.

Strefa centralna Jarosławia - obszar III

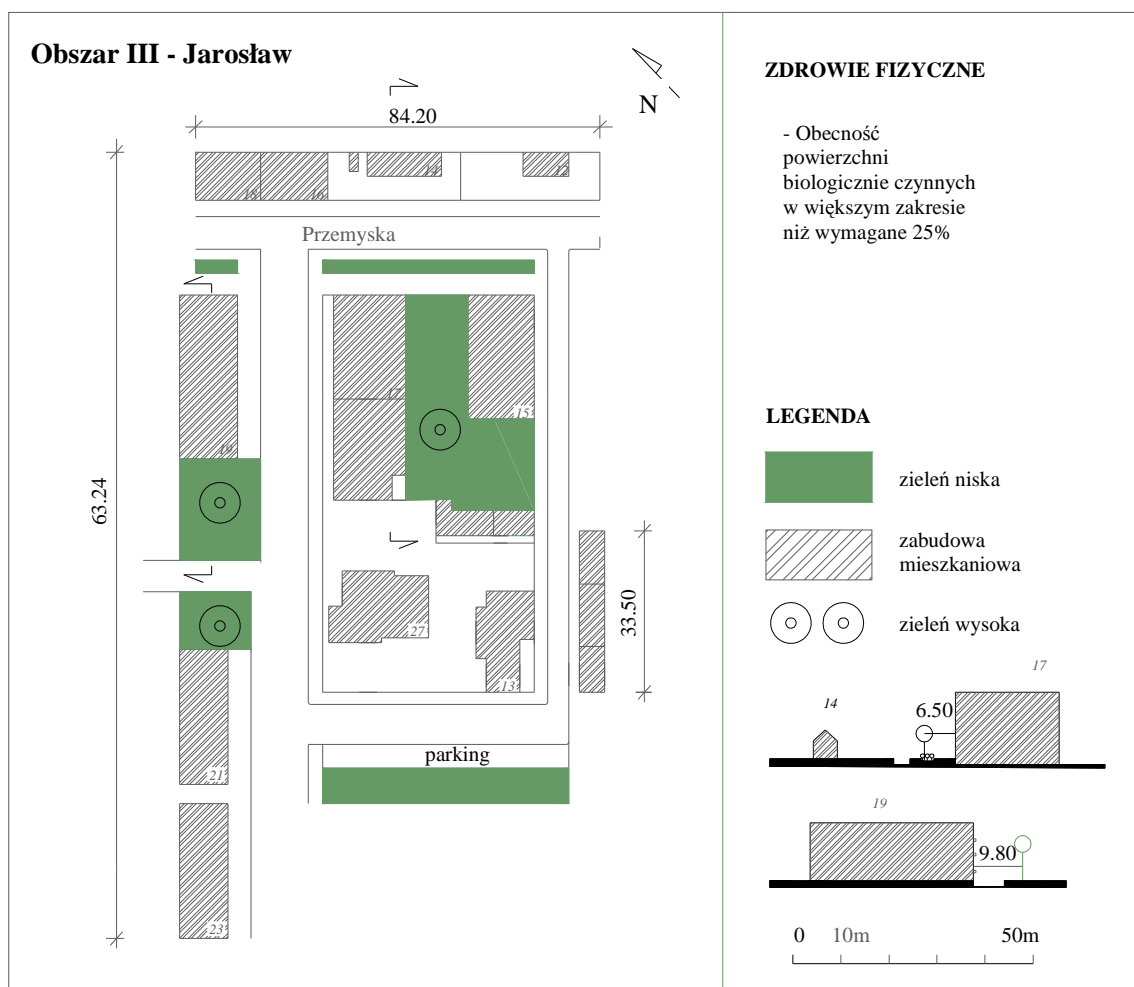
Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze III strefy centralnej Jarosławia zaprezentowana została w tablicy 10.VIII. i na schematach od 10.75 – 10.77. Tablica prezentuje zbiór wszystkich wskaźników, elementów i czynników wykorzystanych do badań oraz ich ocenę dlatego też poprzedza szczegółową analizę warunków zastanych w wybranych obszarach.

LEGENDA:

+ ocena bardzo dobra +- ocena dobra - ocena niedostateczna

Tablica 10.VIII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru III strefy centralnej Jarosławia

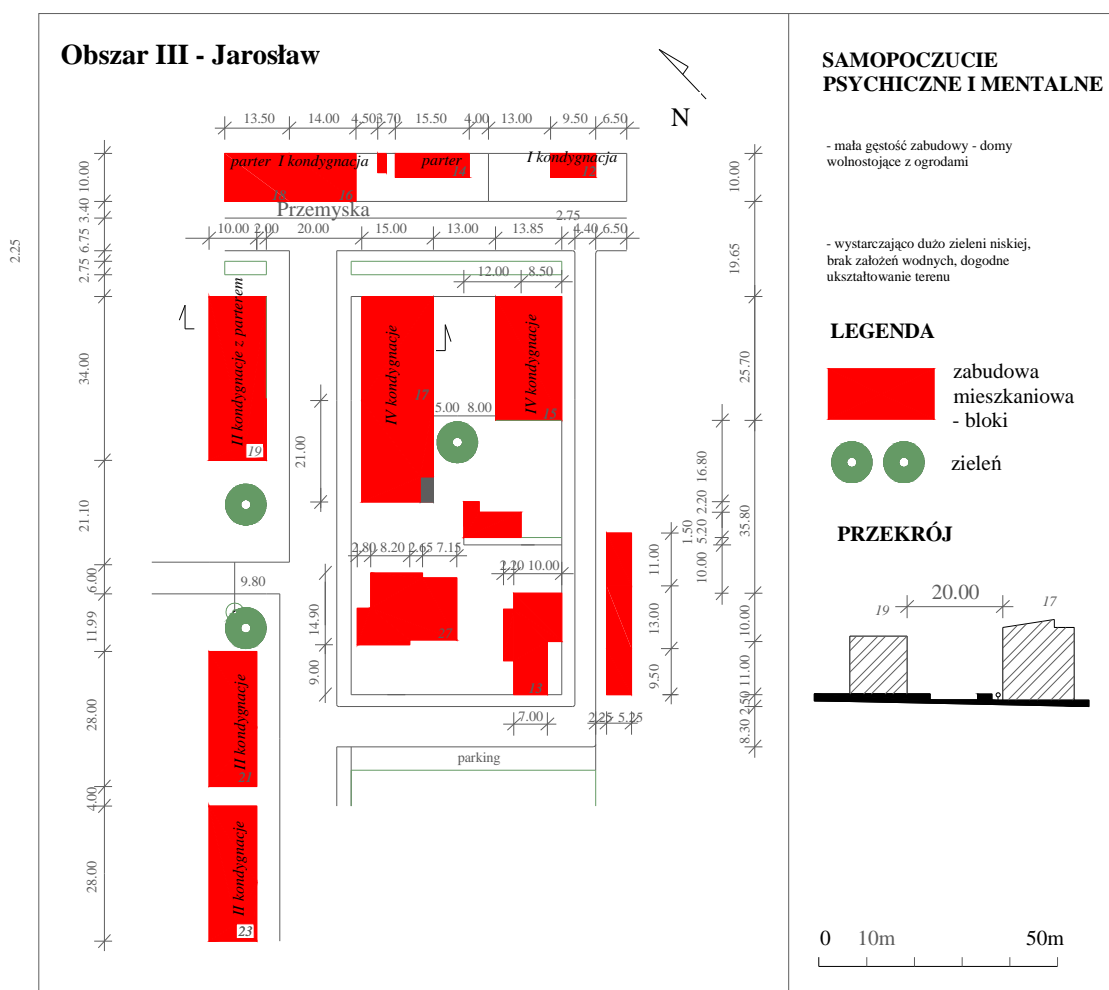
Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> + obecność powierzchni biologicznie czynnych - wystarczająco duże tereny zielone + łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu - - 50 m. do parku +- umiarkowanie łatwy dostęp do hali sportowej (725 m.) +- umiarkowanie łatwy dostęp do placu zabaw
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległości między budynkami - obecność elementów natury (zieleni wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zieleni wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - zabudowa wielorodzinna – bloki mieszkalne - zbyt małe odległości między + wystarczająca ilość zieleni, dogodnie ukształtowanie terenu
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> + czytelny podział na przestrzeń prywatną, społeczną i publiczną

Rys.10.75. Analiza obszaru III w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – dostępność rekreacji i terenów zielonych

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że III obszar w strefie centralnej Jarosławia spełnia wymogi wysokiej jakości środowiska mieszkaniowego w zakresie pozytywnej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne. Decyduje o tym przede wszystkim: obecność powierzchni biologicznie czynnych, łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu. Mieszkańcy mają bardzo blisko do parku (50m). Znacznie dalej mają do hali sportowej (725m). Nie jest to jednak duża uciążliwość zważywszy na to iż hala jest obiektem sportowym odwiedzanym głównie przez osoby młode, których nie zniechęca duża odległość.

Rys.10.76. Analiza obszaru III w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – struktura zabudowy, skala wnętrz i kontakt z naturą

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki - struktura zabudowy, skala wnętrz i kontakt z naturą

Wyniki badań świadczą o niejednoznacznym spełnieniu warunków w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne. Wprawdzie obszar zawiera wystarczającą ilość elementów natury i posiada dogodne ukształtowanie terenu, ale niestety zachowane są zbyt małe odległości między budynkami, także przeznaczenie analizowanej zabudowy automatycznie wymusza pewne ograniczenia. To znaczy wielorodzinne, współczesne obiekty mieszkaniowe cechują się przede wszystkim zwartością i dużą skalą wywołującą niepokój i zagrożenie, a także choć nie w tym przypadku, ograniczoną ilością terenów zielonych, które w pełni przekształcane są na przestrzeń mieszkaniową – nie rekreacyjną.

Rys.10.77. Analiza obszaru III w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – hierarchizacja przestrzeni

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające spójność społeczną – zastane warunki

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że rozpatrywane środowisko mieszkaniowe spełnia wymogi wysokiej jakości środowiska mieszkaniowego w zakresie pozytywnej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających spójność społeczną. Zastane środowisko mieszkaniowe cechuje czytelne wyodrębnienie przestrzeni prywatnej, społecznej i publicznej.

Strefa centralna Jarosławia - obszar IV

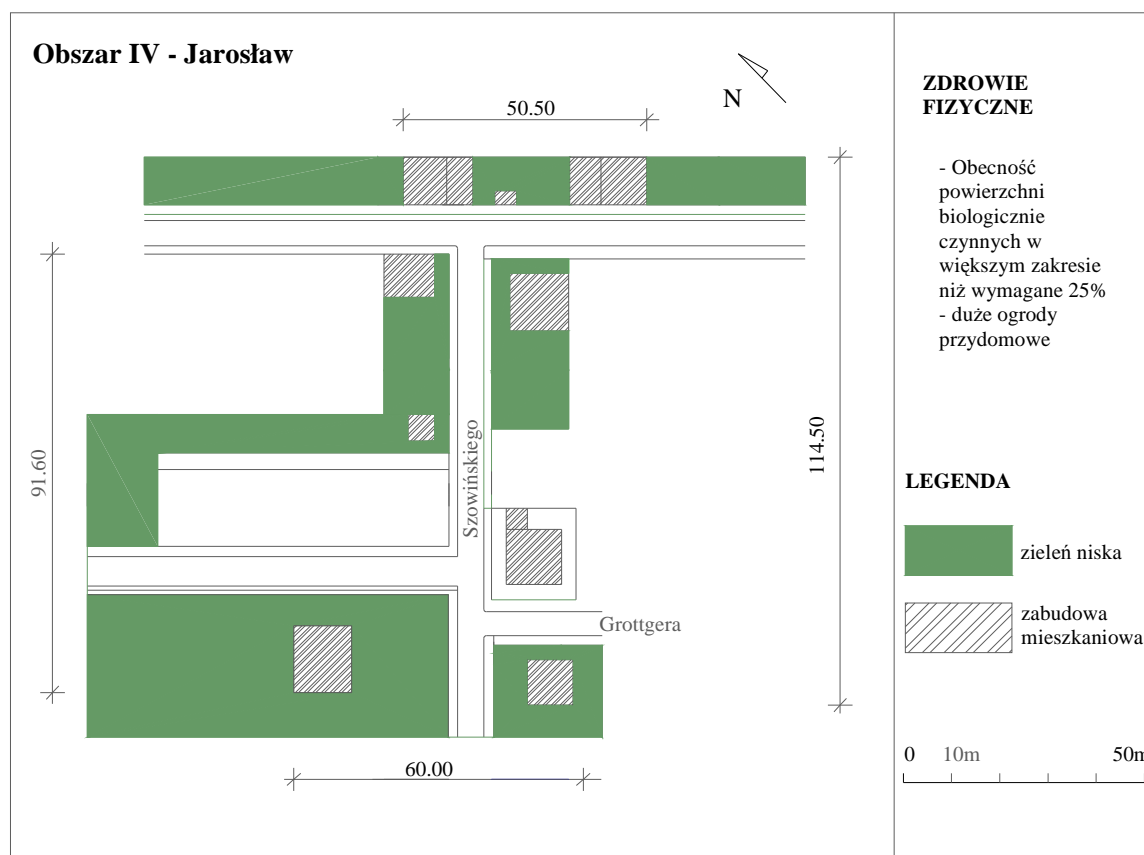
Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze IV strefy centralnej Jarosławia zaprezentowana została w tablicy 10.IX. i na schematach od 10.78 – 10.80. Tablica prezentuje zbiór wszystkich wskaźników, elementów i czynników wykorzystanych do badań oraz ich ocenę dlatego też poprzedza szczegółową analizę warunków zastanych w wybranych obszarach.

LEGENDA:

+ ocena bardzo dobra +- ocena dobra

Tablica 10.IX. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru IV strefy centralnej Jarosławia

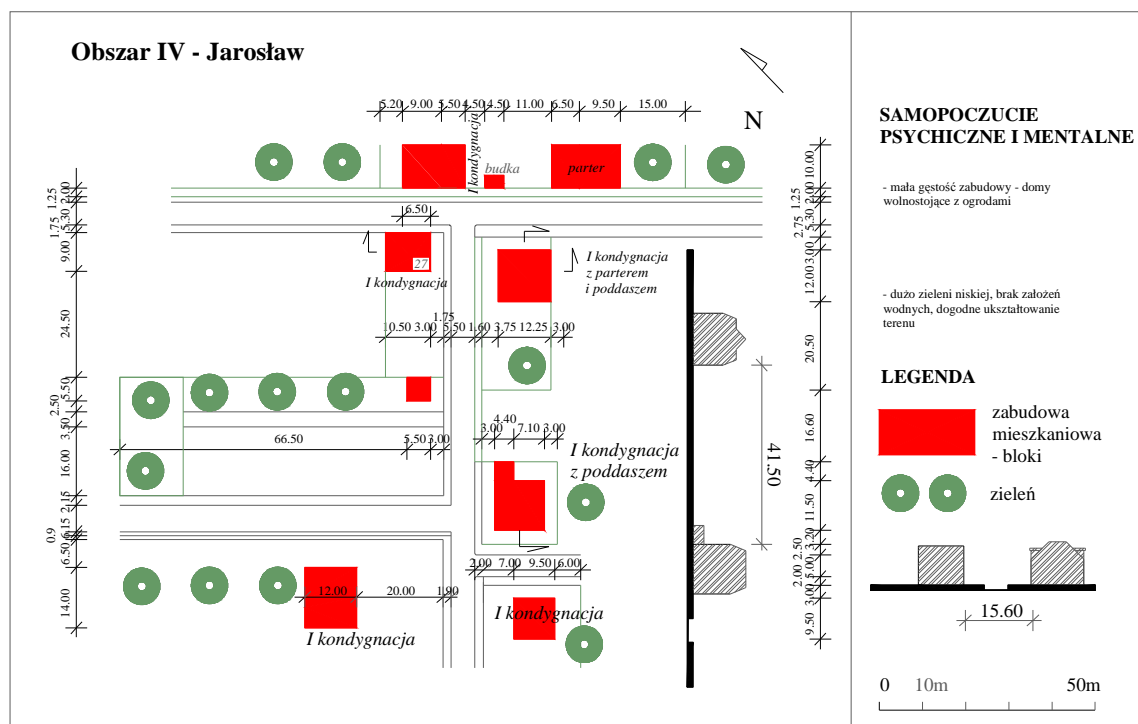
Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> +obecność powierzchni biologicznie czynnych - duże ogrody przydomowe + łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu - 30 m. do parku +- umiarkowanie łatwy dostęp do hali sportowej (770 m.) +- umiarkowanie łatwy dostęp do placu zabaw
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy -odległości między budynkami - obecność elementów natury (zielen wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zielen wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> domy wolnostojące z ogrodami + dogodne odległości między budynkami + duża ilość zieleni, dogodne ukształtowanie terenu
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> + czytelny podział na przestrzeń prywatną, i publiczną. Brak przestrzeni społecznej

Rys.10.78. Analiza obszaru IV w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – dostępność rekreacji i terenów zielonych

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

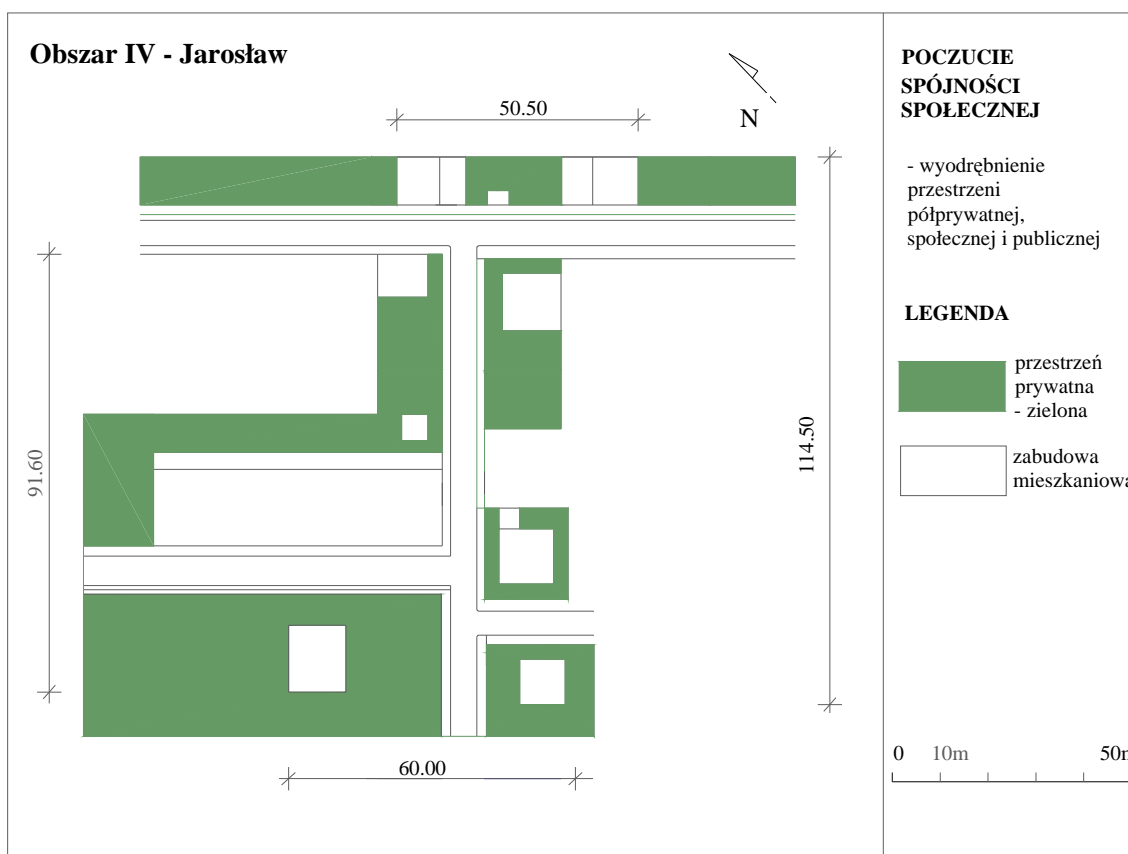
Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że IV obszar strefy centralnej Jarosławia spełnia wymogi wysokiej jakości środowiska zamieszkania w zakresie pozytywnej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne. To znaczy obszar zapewnia dostateczną ilość i jakość elementów natury, łatwą dostępność do publicznych terenów zielonych a także przestrzeni sportu i rekreacji. Jedyne dostępność hali sportowej jest umiarkowanie łatwa. Promień dostępności do niej wynosi 770m.

Rys.10.79. Analiza obszaru IV w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – struktura zabudowy, skala wnętrz i kontakt z naturą

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki

Wyniki badań świadczą, że analizowany obszar spełnia wymagania w zakresie pozytywnej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne mieszkańców. Usytuowanie jednorodzinnych domów wolnostojących na dużych, prywatnych działkach zapewnia dogodne odległości między budynkami, preferowaną intymność i spokój. W takim układzie urbanistycznym obecna jest także zielen - głównie w postaci ogrodów przydomowych. Wymienione cechy sprzyjają psychice człowieka (nie czuje się zagrożony brakiem bezpieczeństwa) i walorom estetycznym.

Rys.10.80. Analiza obszaru IV w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – hierarchizacja przestrzeni

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające spójność społeczną – zastane warunki

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że analizowany obszar niezupełnie spełnia wymagania w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników warunkujących poczucie spójności społecznej. Nie można w tym wypadku mówić o pełnej hierarchizacji przestrzeni. Brak jest przestrzeni społecznej, która sprzyjałaby integracji mieszkańców. Przestrzeń publiczna to po prostu ulice. Dominuje przestrzeń prywatnych ogrodów.

Wyniki badań w zakresie dostępności wybranych usług podstawowych i ponadpodstawowych przedstawiono w tablicy 10. XX.

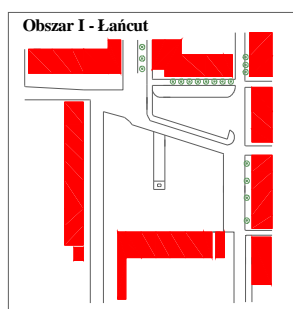
Tablica 10.XX. Odległości do poszczególnych usług w rozpatrywanych obszarach strefy centralnej Jarosławia [m]

Usługi	Odległości - Obszar I	Odległości - Obszar II	Odległości - Obszar III	Odległości - Obszar IV
Sklep spożywczy	10 m.	140 m.	170 m.	340 m.
Sklep owocowo – warzywny	200 m.	3.30 m.	170 m.	340 m.
Dom kultury	480 m.	6.10 m.	505 m.	930 m.
Kino	452 m.	5.82 m.	475 m.	960 m.
Biblioteka	358 m.	4.78 m.	410 m.	1050 m.
Szkoła Podstawowa	240 m.	368 m.	270 m.	420 m.
Dworzec PKS	1535 m.	1665 m.	1460 m.	450 m.
Dworzec PKP	1495 m.	1625 m.	1420 m.	470 m.
Park	230 m.	7.80 m.	980 m.	30 m.
Ośrodek zdrowia	300 m.	6.30 m.	375 m.	820 m.
Stadion	920 m.	1050 m.	1050 m.	560 m.
Hala sportowa	800 m.	930 m.	725 m.	770 m.

Wyniki badań w zakresie dostępności do podstawowych i ponadpodstawowych usług wskazują, że najdogodniejszym obszarem pod tym względem jest obszar II sąsiadujący z rynkiem. Zapewnia on najkrótszy promień dojazdu do: sklepu owocowo – warzywnego, domu kultury, kina, biblioteki, ośrodka zdrowia i parku. Najbliżej do sklepu spożywczego i Szkoły Podstawowej mają mieszkańcy obszaru I. Natomiast mieszkańcy obszaru IV najbliżej mają do dworca PKS i PKP oraz stadionu. Najłatwiejszy dostęp do hali sportowej zapewnia obszar III.

Na podstawie tych wyników można stwierdzić, że centrum zapewnia bliski kontakt z ośrodkami kultury i nauki oraz z usługami podstawowymi i publicznym parkiem. Natomiast obrzeże strefy centralnej oferuje łatwy dostęp do obiektów i przestrzeni sportowych oraz dworców, które w Jarosławiu zlokalizowane są w odległości 1535 m. od rynku, co w przypadku niewielkiego miasta jest dużą odległością. Nieco oddalony park od obszaru III i IV nie świadczy o tym, że brakuje na tych terenach zieleni. Wręcz przeciwnie zwłaszcza IV obszar charakteryzuje się dużymi prywatnymi ogrodami zlokalizowanymi przy domach wolnostojących. Nie ma więc na tych terenach tak nagłej potrzeby bliskości publicznej przestrzeni zielonej.

10.1.2. Analiza i wnioski dla wybranych obszarów strefy centralnej Łańcuta

Strefa centralna Łańcuta - obszar I

Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze I strefy centralnej Łańcuta zaprezentowana została w tablicy 10.XXI. oraz za pomocą schematów w części syntetycznej, w podrozdziale 11.5.

LEGENDA:

+ ocena bardzo dobra
 +- ocena dobra
 - ocena niedostateczna

Tablica 10.XXI. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru I strefy centralnej Łańcuta

Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> +obecność powierzchni biologicznie czynnych - duże tereny zielone + łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu - 15 m. do parku +- umiarkowanie łatwy dostęp do hali sportowej (520m.) +- umiarkowanie łatwy dostęp do placu zabaw
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy -odległości między budynkami - obecność elementów natury (zieleni wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zieleni wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> zabudowa zwarta I i II kondygnacyjna + dogodne odległości między budynkami. + dużo zieleni niskiej, dogodne ukształtowanie terenu
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> + czytelne wyodrębnienie przestrzeni prywatnej, społecznej i publicznej

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

Wyniki badań dla obszaru I strefy centralnej Łańcuta świadczą o spełnieniu wymagań w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne. Rozpatrywane środowisko mieszkaniowe posiada wymaganą ilość terenów biologicznie czynnych. Jest to pozytywny wynik zważywszy na to, że rozpatrywany obszar dotyczy rynku, a więc reprezentacyjnej przestrzeni nasyconej przede wszystkim intensywną zabudową mieszkaniową z usługami podstawowymi i atrakcjami, a także dobrami kultury. Analizowaną strefę cechuje także łatwa dostępność do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu. Promień dostępności do parku wynosi 15 m. a do hali sportowej 520 m.

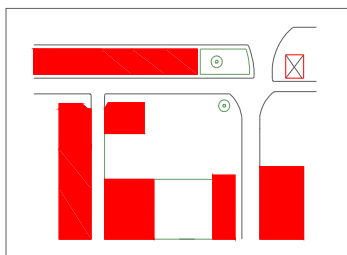
Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne– zastane warunki

Na podstawie wyników badań można przyjąć, że analizowana przestrzeń spełnia prawie wszystkie wymagania w zakresie pozytywnej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucia psychiczne i mentalne. Zwarta zabudowa rozpatrując problem pod kątem charakteru i przeznaczenia obszaru rynku nie jest dużym obciążeniem. Przestrzeń cechują dogodne odległości między budynkami, a także dogodne ukształtowanie terenu i duże nasycenie obszaru pożądaną zielenią. Są to niewątpliwie pozytywne cechy wysokiej jakości środowiska mieszkaniowego o prozdrowotnym charakterze.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – zastane warunki

Wyniki badań w zakresie oceny jakości środowiska mieszkaniowego pod względem wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających spójność społeczną dowodzą, że analizowany obszar nie spełnia wszystkich wymaganych kryteriów w tym zakresie. To znaczy z powodu zwartej zabudowy mieszkaniowej obszar zagrożony jest dużą gęstością zaludnienia. Jest to problem, który nie podlega rozwiązaniu. Atutem miejsca jest czytelność struktury przejawiająca się wyraźnym podziałem przestrzeni.

Obszar II - Łańcut

Strefa centralna Łańcuta - obszar II

Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze II strefy centralnej Łańcuta zaprezentowana została w tablicy 10.XXII. oraz za pomocą schematów w części syntetycznej, w podrozdziale 11.5.

LEGENDA:

+ ocena bardzo dobra +- ocena dobra - ocena niedostateczna

Tablica 10.XXII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru II strefy centralnej Łańcuta

Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> +- obecność powierzchni biologicznie czynnych - ograniczone tereny zielone + łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu – odległość do parku - 70 m. - duża odległość do hali sportowej (670 m.) - duża odległość do placu zabaw - zaniedbane społeczne tereny zielone
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległości między budynkami - obecność elementów natury (zieleni wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zieleni wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> przeważnie parterowe domy - zbyt małe odległości między budynkami. +- umiarkowana ilość elementów natury, - dużo zieleni niskiej, dogodne ukształtowanie terenu
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - mało czytelny podział na przestrzeń prywatną, społeczną i publiczną

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

Wyniki badań świadczą o niskiej ocenie wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne. Analizowany obszar nie spełnia wymogów w zakresie dostatecznej wielkości terenów zielonych. Jest to poważny problem dla osób w różnym wieku również młodych małżeństw z dziećmi, dla których tereny zielone – rekreacji i sportu są niezbędnym warunkiem dla prawidłowego rozwoju psycho – fizycznego. Brak przestrzeni zielonych jest odczuwany także przez osoby starsze, które wnętrza zielone wykorzystują w celach rekreacyjnych, spacerowych, ale także i towarzyskich – często są miejscem planowanych spotkań. Pozytywnym elementem jest łatwa dostępność do parku, który zlokalizowany jest w odległości 70m.

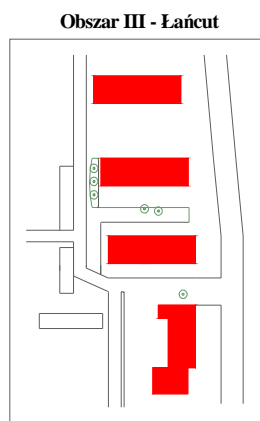
Fakt ten na pewno w dużej mierze rekompensuje brak ogródków i innych mniejszych przestrzeni założeń zielonych, których obecność jest nie tylko ograniczona ale także zaniedbana. Stan techniczny i wizualny przestrzeni zielonych jest problemem, który da się w łatwy sposób naprawić. Nie wymaga także dużych nakładów finansowych. Również duża odległość do hali sportowej (670 m.) nie jest najważniejszym utrudnieniem. Mimo to panujące warunki wymagają poprawy.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne– zastane warunki

Wyniki badań wskazują, że rozpatrywany obszar nie spełnia wymagań w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne. Obszar cechuje między innymi umiarkowana intensywność zabudowy głównie parterowej, co jest pozytywnym elementem składającym się na pełen obraz analizy urbanistycznej. Duże niedomagania występują w zakresie zbyt małych odległości między budynkami – czego zredukowanie jest niemożliwe. Ponadto na analizowanym obszarze brakuje również terenów zielonych. Problem ten jest wynikiem historycznego (w dużej mierze) układu przestrzennego, który z jednej strony oferuje łatwą dostępność do usług, a z drugiej strony wprowadza niemożliwe do rozwiązania ograniczenia.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające spójność społeczną – zastane warunki

Wyniki badań w zakresie oceny warunków spójności społecznej są zaskakujące. Niestety analizowany obszar cechuje między innymi słaba czytelność struktury przestrzennej i użytkowej. Negatywną cechą obszaru jest słabo wyodrębniona przestrzeń prywatna, społeczna i publiczna. Wymienione czynniki wymagają działań naprawczych, które w tym przypadku są możliwe do spełnienia. Wprowadzenie czytelnych i jednocześnie subtelnym granic uczytelniłoby brakujące a niezbędne podziały.

Strefa centralna Łańcuta - obszar III

Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze III strefy centralnej Łańcuta zaprezentowana została w tablicy 10.XXIII. oraz za pomocą schematów w części syntetycznej, w podrozdziale 11.5.

LEGENDA:

+ ocena bardzo dobra ++ ocena dobra - ocena niedostateczna

Tablica 10.XXIII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru III strefy centralnej Łańcuta

Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> - obecność powierzchni biologicznie czynnych - obecność powierzchni biologicznie czynnych - niewielkie tereny zielone + łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu. Odległość do parku wynosi 50 m. - duża odległość do hali sportowej (1350m.) - duża odległość do placu zabaw
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległości między budynkami - obecność elementów natury (zieleń wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zieleń wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - zabudowa wielorodzinna – bloki mieszkalne - zbyt małe odległości między budynkami. + duża ilość elementów natury, dogodne ukształtowanie terenu
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> + czytelny podział na przestrzeń prywatną, społeczną i publiczną

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

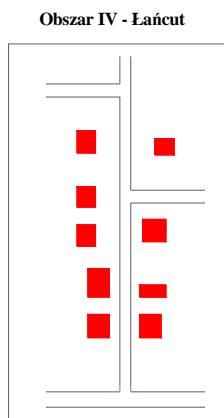
Wyniki badań wskazują na niską ocenę wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne. Najważniejszym niedomaganiem jest brak odpowiedniej wielkości przestrzeni zielonej, która w tym przypadku jest najważniejszym czynnikiem. Analizowany obszar zapewnia bliskość parku (50 m), a jednocześnie trudny dostęp do hali sportowej (1350).

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki

Analizowany obszar z jednej strony zapewnia dużą ilość elementów natury, umiarkowaną intensywność zabudowy a z drugiej strony nie spełnia wymagań w zakresie odległości między budynkami, które są zbyt małe

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające spójność społeczną – zastane warunki

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że na analizowanym obszarze zostały spełnione warunki zdrowego środowiska mieszkaniowego w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających poczucie spójności społecznej. Analizowany obszar cechuje czytelność podziału przestrzeni na prywatną, społeczną i publiczną.

Strefa centralna Łańcuta - obszar IV

Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze IV strefy centralnej Łańcuta zaprezentowana została w tablicy 10.XXIV. oraz za pomocą schematów w części syntetycznej, w podrozdziale 11.5.

LEGENDA:

+ ocena bardzo dobra **-** ocena niedostateczna

Tablica 10.XXIV. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru IV strefy centralnej Łańcuta

Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> + obecność powierzchni biologicznie czynnych - duże ogrody przydomowe + łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu. Odległość do parku wynosi 300 m. - duża odległość do hali sportowej - 1000 m.
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy -odległości między budynkami - obecność elementów natury (zieleni wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zieleni wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - domy wolnostojące z ogrodami + dogodne odległości między budynkami. + duża ilość zieleni, dogodne ukształtowanie terenu
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> + czytelny podział na przestrzeń prywatną, społeczną i publiczną

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że badany obszar spełnia wymagania w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne. To znaczy zapewnia on swoim mieszkańcom dostateczną wielkość terenów zielonych, które są jednym z najważniejszych elementów zdrowego środowiska mieszkaniowego. Ponadto obszar cechuje łatwa dostępność do parku i innych rekreacyjnych terenów zielonych. Jedynym niedomaganiem jest odległa (1000) m lokalizacja hali sportowej.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki

Wyniki badań świadczą o spełnieniu warunków w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychicznego i mentalnego. Obecne obiekty mieszkaniowe to domy wolnostojące usytuowane na obszernych działkach pełniących funkcję prywatnych ogrodów. Tym samym na analizowanym obszarze nie brakuje pożądaných terenów zielonych. Zachowane są także dogodne odległości między budynkami.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że analizowany obszar cechuje duże poczucie spójności społecznej, które zostało spełnione dzięki czytelnie wyodrębnionej przestrzeni prywatnej, społecznej i publicznej.

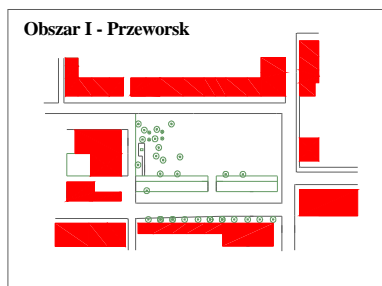
Wyniki badań w zakresie dostępności wybranych usług podstawowych i ponadpodstawowych przedstawiono w tablicy 10. XXV.

Tablica 10.XXV. Odległości do poszczególnych usług w rozpatrywanych obszarach strefy centralnej Łańcuta [m]

Usługi	Odległości - Obszar I	Odległości - Obszar II	Odległości - Obszar III	Odległości - Obszar IV
Sklep spożywczy	110 m.	90 m.	60 m.	0 m.
Sklep owocowo - warzywny	110 m.	65 m.	60 m.	0 m.
Dom kultury	320 m.	430 m.	605 m.	900 m.
Kino	420 m.	540 m.	220 m.	1900 m.
Biblioteka	315 m.	155 m.	605 m.	605 m.
Szkoła Podstawowa	155 m.	320 m.	660 m.	600 m.
Dworzec PKS	620 m.	770 m.	1530 m.	500 m.
Dworzec PKP	1670 m.	1820 m.	2560 m.	2000 m.
Park	15 m.	70 m.	50 m.	300 m.
Ośrodek zdrowia	310 m.	460 m.	490 m.	800 m.
Stadion	700 m.	830 m.	280 m.	1 900 m.
Hala sportowa	520 m.	670 m.	1350 m.	1000 m.

Wyniki badań są dość zaskakujące. Brakuje czytelnego podziału na obsługę mieszkańców w zakresie usług podstawowych i dóbr kultury, a także tych stwarzających dogodne warunki w zakresie bliskości ośrodków sportu i rekreacji. Taki czytelny podział stwarzało centrum Jarosławia i jego obrzeże. W przypadku Łańcuta nie można jednoznacznie dokonać klasyfikacji obszaru ze względu na bliskość usług jakie oferuje. Centrum z jednej strony skupia w swoim bliskim sąsiedztwie takie ośrodki jak: dom kultury, bibliotekę i szkołę podstawową, ale z drugiej strony nie zapewnia najłatwiejszego dostępu do kina, które w przypadku miasta średniej wielkości jest znaczącą atrakcją i ważnym ośrodkiem kulturalnym. Obszar rynku oferuje także bliskość hali sportowej, która zazwyczaj znajduje się daleko od centrum, ośrodka zdrowia, parku i dworca PKP. Można więc przyjąć, że obszar rynku stwarza najdogodniejsze warunki w zakresie dostępności do różnych usług. Obszar II (sąsiadujący z rynkiem) zapewnia najdogodniejszy dostęp do biblioteki. Obrzeże strefy centralnej (obszar III) stwarza dogodne warunki w zakresie bliskości kina i stadionu. Natomiast najbliższej do sklepu spożywczego, owocowo – warzywnego i dworca PKS mają mieszkańcy obszaru IV. Wydaje się więc, że najkorzystniejszą lokalizacją pod względem odległości do usług bytowych i atrakcji jest obszar I i IV

10.1.3. Analiza i wnioski dla wybranych obszarów strefy centralnej Przeworska

Strefa centralna Przeworska - obszar I

Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze I strefy centralnej Przeworska zaprezentowana została w tablicy 10.XXVI. oraz za pomocą schematów w części syntetycznej, w podrozdziale 11.5.

LEGENDA:

+ ocena bardzo dobra +- ocena dobra

Tablica 10.XXVI. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru I strefy centralnej Przeworska

Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> +obecność powierzchni biologicznie czynnych - duże tereny zielone + łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu. Odległość do parku wynosi 80 m. + umiarkowanie łatwy dostęp do hali sportowej + umiarkowanie łatwy dostęp do placu zabaw. Hala sportowa znajduje się w odległości 650 m.
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy -odległości między budynkami - obecność elementów natury (zielen wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zielen wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - zwarta zabudowa wielorodzinna + dogodne odległości między budynkami. + duża ilość elementów natury, dogodne ukształtowanie terenu
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> + czytelny podział na przestrzeń prywatną, społeczną i publiczną

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że analizowany obszar spełnia wymogi zdrowego środowiska mieszkaniowego w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne. Zapewnia dostateczną ilość terenów biologicznie czynnych, łatwy dostęp do terenów rekreacji w tym parku. Odległość do parku wynosi 80m. Znacznie większej odległości zlokalizowana jest hala sportowa. Odległość do niej wynosi 650m.

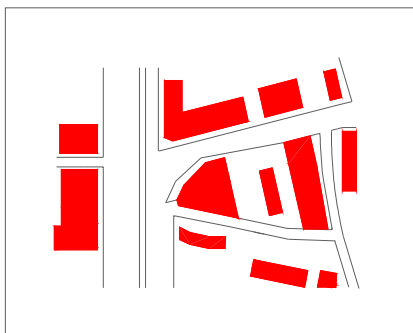
Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki

Wyniki badań świadczą o pozytywnej ocenie wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne. To znaczy na analizowanym obszarze zachowane są duże odległości między budynkami. Obecność a także stan środowiska naturalnego jest zadawalający. Ponadto zlokalizowanej jest dużo zieleni, panują dogodne warunki w zakresie ukształtowania terenu, brakuje jedynie założeń wodnych.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – zastane warunki

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że analizowany obszar spełnia wymogi w zakresie pozytywnej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających poczucie spójności społecznej. Obszar cechuje czytelne wyodrębnienie przestrzeni prywatnej, społecznej i publicznej.

Obszar II - Przeworsk

Strefa centralna Przeworska - obszar II

Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze II strefy centralnej Przeworska zaprezentowana została w tablicy 10.XXVII. oraz za pomocą schematów w części syntetycznej, w podrozdziale 11.5.

LEGENDA:

++ ocena bardzo dobra +- ocena dobra -+ ocena dostateczna - ocena niedostateczna

Tablica 10.XXVII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru II strefy centralnej Przeworska

Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> ++ obecność powierzchni biologicznie czynnych - umiarkowanie duże tereny zielone + łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu. Park zlokalizowany jest w odległości 165 m. + stosunkowo nieduża odległość do hali sportowej (485 m.) + łatwy dostęp do placu zabaw - zaniedbane społeczne tereny zielone
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległości między budynkami - obecność elementów natury (zieleń wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zieleń wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - zabudowa wielorodzinna - zbyt małe odległości między budynkami. ++ umiarkowana ilość elementów natury, dogodne ukształtowanie terenu
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> ++ dość słaby podział na przestrzeń prywatną, społeczną i publiczną

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

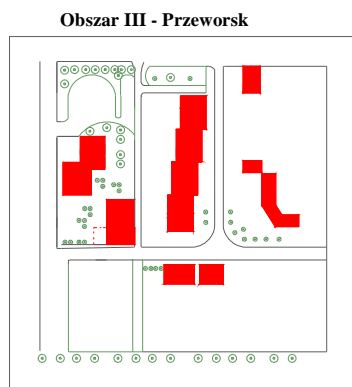
Analizowany obszar spełnia wymagania dotyczące wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspomagających zdrowie fizyczne. Obszar zapewnia dostateczną wielkość powierzchni biologicznie czynnych. Ponadto oferuje łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych, rekreacji i sportu, a także hali sportowej, która zlokalizowana jest w odległości 485m.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki

Na podstawie wyników badań nie można określić jednoznacznie, czy rozpatrywany obszar spełnia wymagania w zakresie wysokiej oceny warunków wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne. Żaden bowiem z wymaganych czynników nie został spełniony w pełni. Analizowany obszar zbyt małe odległości między budynkami, umiarkowana ilość elementów natury oraz dogodne ukształtowanie terenu.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające spójność społeczną – zastane warunki

Wyniki badań świadczą, o tym że rozpatrywany obszar nie spełnia wymagań w zakresie czytelnego podziału przestrzennego na własność prywatną, społeczną i publiczną.

Strefa centralna Przeworska - obszar III

Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze III strefy centralnej Przeworska zaprezentowana została w tabelicy 10.XXVIII. oraz za pomocą schematów w części syntetycznej, w podrozdziale 11.5.

LEGENDA:

+ ocena bardzo dobra **-** ocena niedostateczna

Tablica 10.XXVIII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru III strefy centralnej Przeworska

Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> + obecność powierzchni biologicznie czynnych - obszerne tereny zielone + łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu, hali sportowej i placu zabaw. Park zlokalizowany jest w odległości 50 m. + stosunkowo nieduża odległość do hali sportowej - 475m. + obecność placu zabaw o powierzchni 1303.33 m².
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy -odległości między budynkami - obecność elementów natury (zielen wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zielen wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - bloki mieszkalne - zbyt małe odległości między budynkami. + duża ilość niskiej zieleni, dogodne ukształtowanie terenu
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> + czytelny podział na przestrzeń prywatną, społeczną i publiczną

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

Obszar III strefy centralnej Przeworska spełnia wszystkie wymagania zdrowego środowiska mieszkaniowego dotyczące wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne. Analizowana przestrzeń posiada: obszerne tereny zielone, 50m. do parku, 475 m do hali sportowej. Można więc przyjąć, że obszar zapewnia nie tylko dużo przestrzeni zielonej, ale także łatwą dostępność do ośrodka sportu, terenów rekreacyjnych i sportowych. Ponadto w ramach analizowanego obszaru zlokalizowany jest plac zabaw, na który przeznaczonych zostało 1300 m², co zdecydowanie wykracza poza wymaganą wielkość 60 – 100m².

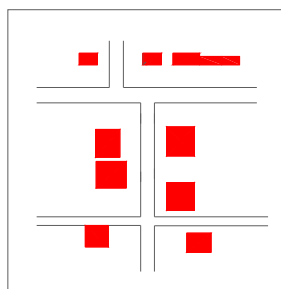
Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki

Na podstawie wyników badań nie można jednoznacznie dokonać pozytywnej oceny warunków wchodzących w zakres wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne. Cechą negatywną zastanego środowiska są zbyt małe odległości między obiektami mieszkalnymi. Natomiast ważnym czynnikiem pozytywnie wpływającym na ocenę środowiska mieszkaniowego jest dostateczna ilość elementów natury i dogodne ukształtowanie terenu.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – zastane warunki

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że zastane środowisko mieszkaniowe spełnia wymagania dotyczące czytelnego podziału przestrzeni na teren prywatny, społeczny i publiczny

Obszar IV - Przeworsk

Strefa centralna Przeworska - obszar IV

Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze IV strefy centralnej Przeworska zaprezentowana została w tablicy 10.XXIX. oraz za pomocą schematów w części syntetycznej, w podrozdziale 11.5.

LEGENDA:

+ ocena bardzo dobra - ocena niedostateczna

Tablica 10.XXIX. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru IV strefy centralnej Przeworska

Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. - 30 m²/mieszkanie na ogród społeczny 	<ul style="list-style-type: none"> +obecność powierzchni biologicznie czynnych - duże ogrody przydomowe - trudny dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu. Park oddalony jest o 1430 m. - duża odległość do hali sportowej - 1440 m.
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy -odległości między budynkami - obecność elementów natury (zielen wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zielen wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - domy wolnostojące z ogrodami + dogodne odległości między budynkami. + duża ilość zieleni, dogodne ukształtowanie terenu
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> -+ brak przestrzeni prywatnej i społecznej. Czytelnie wyodrębniona przestrzeń publiczna

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

Wyniki badań w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne świadczą o negatywnej ocenie zastanych warunków. Jedyne pozytywną cechą IV obszaru strefy centralnej Przeworska jest obecność dużych ogrodów przydomowych, a więc obszarów biologicznie czynnych. Niestety obszar cechuje także trudna dostępność do publicznych terenów zieleni, w tym przestrzeni o znaczeniu rekreacyjnym i sportowym i ośrodka sportu – hali sportowej. Utrudniona dostępność jest wynikiem dużych odległości do rozpatrywanych przestrzeni. Dystans do parku wynosi 1430m, a do hali sportowej 1440m.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że analizowany obszar spełnia wszystkie wymagania odnoszące się do pozytywnej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne. Zastane środowisko cechuje zabudowa wolnostojąca - domy z ogrodami.

Kolejną pozytywną cechą środowiska są dogodne odległości między sąsiadującymi budynkami co zapewnia poczucie intymności i spokoju. Ponadto na terenie analizowanego obszaru zlokalizowanej jest dużo zieleni.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – zastane warunki

Wyniki badań dowodzą, że analizowany obszar nie spełnia wymagań wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających poczucie spójności społecznej. Zastane środowisko mieszkaniowe nie zapewnia czytelnego podziału przestrzeni na: prywatną, społeczną i publiczną. Brak przestrzeni społecznej

Wynik badań w zakresie dostępności wybranych usług bytowych i ponadpodstawowych na terenie analizowanych obszarów strefy centralnej Przeworska przedstawiono w tablicy 10. XXX.

Tablica 10.XXX. Odległości do poszczególnych usług w rozpatrywanych obszarach strefy centralnej Przeworska [m]

Usługi	Odległości - Obszar I	Odległości - Obszar II	Odległości - Obszar III	Odległości - Obszar IV
Sklep spożywczy	48 m.	70 m.	150 m.	30 m.
Sklep owocowo - warzywny	67 m.	70 m.	150 m.	30 m.
Dom kultury	590 m.	425 m.	415 m.	1380 m
Kino	605 m.	440 m.	430 m.	1380 m.
Biblioteka	380 m.	45 m.	265 m.	760 m.
Szkoła Podstawowa	355 m.	525 m.	270m.	1030 m.
Dworzec PKS	430 m.	265 m.	155 m.	1260 m.
Dworzec PKP	1080 m.	920 m.	810 m.	1920 m.
Park	80 m.	165 m.	50 m.	1430 m.
Ośrodek zdrowia	370 m.	540 m.	285 m.	1060 m.
Stadion	1930 m.	1765 m.	1510 m.	1520 m.
Hala sportowa	650 m.	485 m.	475 m.	1440 m.

Wyniki badań wskazują, że najdogodniejszym środowiskiem zamieszkania pod względem dostępności do usług podstawowych i ponadpodstawowych jest obszar III. Jest to wynik zaskakujący zważywszy na to, że obszar, o którym mowa zlokalizowany jest na obrzeżu strefy centralnej. Drugi wybrany do analizy teren zlokalizowany także na granicy strefy centralnej stwarza najmniej dogodne warunki w tym zakresie. Oferuje jedynie bliskość sklepu spożywczego i owocowo – warzywnego. Obszar III zapewnia najłatwiejsze dojście do: domu kultury, kina, Szkoły Podstawowej, Dworca PKS, Dworca PKP, parku, ośrodka zdrowia, stadionu i hali sportowej. Ocena analizowanych obszarów pod względem dostępności jest więc jednoznaczna. Prawie wszystkie usługi (poza sklepem spożywczym i owocowo – warzywnym ,a także poza biblioteką) zlokalizowane są w najbliższym sąsiedztwie obszaru III.

10.1.4. Analiza i wnioski dla wybranych obszarów strefy centralnej Levočy

Strefa centralna Levočy - obszar I

Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze I strefy centralnej Levočy zaprezentowana została w tablicy 10.XXXI. oraz za pomocą schematów w części syntetycznej, w podrozdziale 11.5.

LEGENDA:

+ ocena bardzo dobra +- ocena dobra

Tablica 10.XXXI. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru I strefy centralnej Levočy

Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> +obecność powierzchni biologicznie czynnych - duże tereny zielone + łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu. Park znajduje się w odległości 10 m. + łatwy dostęp do hali sportowej, która oddalona jest o 650 m. + plac zabaw zlokalizowany jest w samym rynku
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy -odległości między budynkami - obecność elementów natury (zieleń wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zieleń wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - zwarta zabudowa wielorodzinna (I - II kondygnacji) + dogodne odległości między budynkami. + duża ilość elementów natury, spadek terenu, brak założeń wodnych
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> + czytelny podział na przestrzeń prywatną, społeczną i publiczną

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

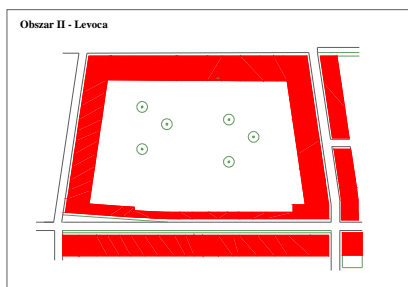
Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że obszar I w strefie centralnej Levocy spełnia kryteria wysokiej jakości środowiska mieszkaniowego w zakresie pozytywnej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne. Obszar zapewnia odpowiednią wielkość terenów biologicznie czynnych, bliskość do publicznych terenów zielonych, a także obszarów przeznaczonych na rekreację i sport. Stosunkowo daleko mieszkańcy analizowanego środowiska mają do hali sportowej – około 650 m.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki

Obszar I spełnia także wymagania związane z dogodnymi odległościami między budynkami. Ponadto analizowany obszar zapewnia dużo zieleni, która głównie zlokalizowana jest w samym rynku jak i wokół niego. Teren zielony pełni zarówno funkcję dekoracyjną jak i rekreacyjną - spora część rynku przeznaczona jest na mini park ze sceną widowiskową i plac zabaw dla dzieci. Jest to przykład pozytywnego i racjonalnego wykorzystanie obszaru rynku. Jednocześnie rozwiązanie to udowadnia, że reprezentacyjna i historyczna przestrzeń nie musi być pozbawiona zieleni. Wręcz przeciwnie elementy natury mogą ją wzbogacać i proponować nowe rozwiązania funkcjonalne.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – zastane warunki

Wyniki badań świadczą o pozytywnej ocenie wskaźników, elementów i czynników wspierających spójność społeczną. Rozpatrywany obszar charakteryzuje się wyraźnym podziałem przestrzeni na własność prywatną, społeczną i publiczną.

Strefa centralna Levočy - obszar II

Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze II strefy centralnej Levočy zaprezentowana została w tablicy 10.XXXII. oraz za pomocą schematów w części syntetycznej, w podrozdziale 11.5.

LEGENDA:

+ ocena bardzo dobra ++ ocena dobra +- ocena dostateczna - ocena niedostateczna

Tablica 10.XXXII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru II strefy centralnej Levočy

Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> - mało powierzchni biologicznie czynnych – brak terenów zielonych + łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu. Park znajduje się w odległości 120 m. ++ dość trudny dostęp do hali sportowej (720 m.) ++ dość trudny dostęp do placu zabaw (najbliży znajduje się w rynku)
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległości między budynkami - obecność elementów natury (zieleń wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zieleń wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - zwarta zabudowa wielorodzinna (I - II kondygnacji). Dominują niskie domy wielorodzinne + dogodne odległości między budynkami. ++ mała ilość elementów natury, silny spadek terenu, brak założeń wodnych
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> + czytelny podział na przestrzeń prywatną, społeczną i publiczną

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

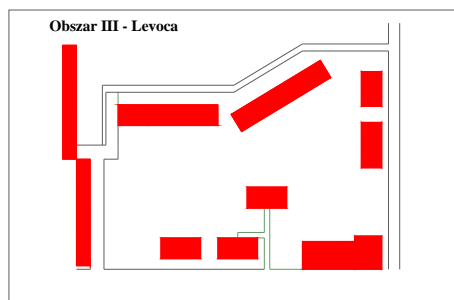
Analizowany obszar nie zapewnia wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne. Obszar cechuje: niedostateczna wielkość terenów biologicznie czynnych, łatwa dostępności do publicznych terenów zielonych, rekreacji i sportu, a także utrudniony dostęp do hali sportowej. Mieszkańcy rozpatrywanego środowiska żeby dostać się do parku muszą pokonać 120 m., do hali sportowej 720 m.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki

Na podstawie wyników badań nie można jednoznacznie stwierdzić, że rozpatrywany obszar spełnia wymogi zdrowego środowiska mieszkaniowego w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne. Obszar zachowuje dogodnie odległości między budynkami. Dużym uniedogodnieniem poza intensywną zabudową jest mała ilość elementów natury. Można zakładać, że sąsiadujący obszar jakim jest rynek przewidział na tyle zieleni, że jest w stanie zaspakoić zarówno potrzeby swoich mieszkańców jak i mieszkańców obszaru II.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – zastane warunki

Analizowany obszar spełnia wymagania czytelnego podziału przestrzeni na własność prywatną, społeczną i publiczną.

Strefa centralna Levočy - obszar III

Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze III strefy centralnej Levočy zaprezentowana została w tablicy 10.XXXIII. oraz za pomocą schematów w części syntetycznej, w podrozdziale 11.5.

LEGENDA:

+ ocena bardzo dobra
 -+ ocena dostateczna
 - ocena niedostateczna

Tablica 10.XXXIII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru III strefy centralnej Levočy

Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> +obecność powierzchni biologicznie czynnych – obszerne tereny zielone -+dostatecznie łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu. Park znajduje się w odległości 220 m. - trudny dostęp do hali sportowej, która oddalona jest o 900 m. - trudny dostęp do placu zabaw, który zlokalizowany jest w rynku
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy -odległości między budynkami - obecność elementów natury (zieleń wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zieleń wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - bloki mieszkalne + dogodne odległości między budynkami. + duża ilość elementów natury, brak założeń wodnych
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> + czytelny podział na przestrzeń prywatną, społeczną i publiczną

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

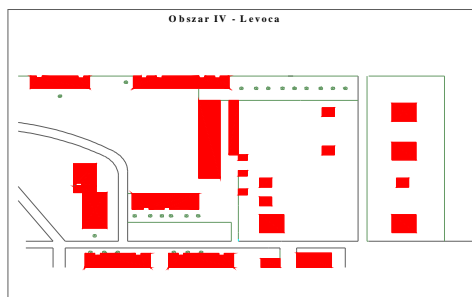
Wynik badań analizy urbanistycznej świadczy o dostatecznym spełnieniu warunków wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne. To znaczy rozpatrywane środowisko zapewnia obszerny teren zielony, dostatecznie łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu. Zdecydowanie dalej mieszkańcy mają do hali sportowej.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki

Analizowany obszar zapewnia dużą ilość elementów natury, co jest jednym z najważniejszych czynników wpływających pozytywnie na kondycję psychiczną człowieka. W badanym obszarze występuje dużo zieleni niskiej, w mniejszym stopniu zrealizowane zostały przykłady zieleni wysokiej. Brakuje założeń wodnych (nie tylko w tym przypadku, ale również we wcześniej analizowanych miastach polskich). Ponadto obszar cechują dogodnie odległości między budynkami.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – zastane warunki

Na rozpatrywanym obszarze miasta słowackiego Levočy wyraźnie wprowadzony jest podział przestrzeni na prywatną, społeczną i publiczną.

Strefa centralna Levočy - obszar IV

Analiza warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na obszarze IV strefy centralnej Levočy zaprezentowana została w tablicy 10.XXXIV. oraz za pomocą schematów w części syntetycznej, w podrozdziale 11.5.

LEGENDA:

+ ocena bardzo dobra ++ ocena dobra +++ ocena dostateczna - ocena niedostateczna

Tablica 10.XXXIV. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru IV strefy centralnej Levočy

Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze	Wymagane wielkości	Ocena
Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne	Zdrowie fizyczne
<ul style="list-style-type: none"> - % powierzchni biologicznie czynnej. Wielkość powierzchni placów zabaw i sportu przypadającej na 1 mieszkanie - dostępność do terenów rekreacji i sportu - ogród społeczny - program użytkowy, umożliwiający realizację zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymagane 25% powierzchni biologicznie czynnej na obszarach mieszkaniowych. Plac zabaw dla najmłodszych (0 – 5 lat) – 60 – 100m². - dostępność do terenów rekreacji i sportu dla dorosłych 300m. 	<ul style="list-style-type: none"> +obecność powierzchni biologicznie czynnych – duże ogrody przydomowe ++ łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu. Park znajduje się w odległości 220 m. - trudny dostęp do hali sportowej, która oddalona jest o 1000m. - trudny dostęp do placu zabaw, który zlokalizowany jest w samym rynku
Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne	Samopoczucie psychiczne i mentalne
<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy -odległości między budynkami - obecność elementów natury (zielen wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - typ zabudowy - odległość między budynkami 30 m - obecność elementów natury (zielen wysoka, niska, założenia wodne i ukształtowanie terenu) 	<ul style="list-style-type: none"> - domy wolnostojące + dogodne odległości między budynkami. + duża ilość elementów natury, dogodne ukształtowanie terenu, brak założeń wodnych
Poczucie spójności społecznej	Poczucie spójności społecznej	Spójność społeczna
<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> - podział na przestrzeń: prywatną, społeczną, publiczną 	<ul style="list-style-type: none"> + czytelny podział na przestrzeń prywatną, społeczną i publiczną

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – zastane warunki

Wynik badań analizy urbanistycznej świadczy o dostatecznym spełnieniu warunków wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne. Analizowane środowisko zapewnia duże tereny zielone – ogrody, dostatecznie łatwy dostęp do publicznych terenów zielonych – obszarów rekreacji i sportu. Największym niedomaganiem jest duża odległość do hali sportowej.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – zastane warunki

Obszar IV strefy centralnej Levočy spełnia wymagania wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne. Na analizowanym obszarze zachowane są dogodne odległości między budynkami, a także występuje tu pożądana zieleń i dogodne ukształtowanie terenu.

Wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – zastane warunki

Na rozpatrywanym obszarze wyraźnie wprowadzony jest podział przestrzeni na prywatną, społeczną i publiczną.

Wynik badań w zakresie dostępności do usług bytowych i ponadpodstawowych na terenie analizowanych obszarów strefy centralnej Levočy przedstawione zostały w tablicy 10.XXXV.

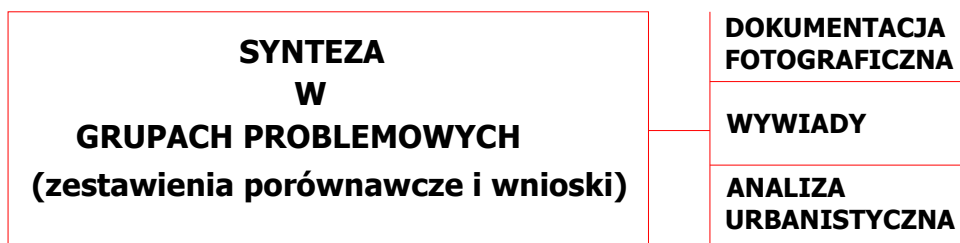
Tablica 10.XXXV. Odległości do poszczególnych usług w rozpatrywanych obszarach strefy centralnej Levočy [m]

Usługi	Odległości - Obszar I	Odległości - Obszar II	Odległości - Obszar III	Odległości - Obszar IV
Sklep spożywczy	90m.	120	70	120
Sklep owocowo - warzywny	90m.	120	70	120
Dom kultury	20m.	400	700	820
Kino	120m.	400	750	820
Biblioteka	120m.	350	700	770
Szkoła Podstawowa	60m.	280	150	300
Dworzec PKS	850m.	550	450	200
Dworzec PKP	900m.	600	500	230
Park	10m.	120	220	200
Ośrodek zdrowia	450m.	400m.	380m.	110m.
Stadion	450m.	850m.	1000m.	150m.
Hala sportowa	650m.	720m.	900m.	1000m.

Wyniki badań wskazują, że najdogodniejszą dostępność do usług zapewnia obszar I. Najbliżej rynku znajduje się dom kultury, kino, biblioteka, szkoła podstawowa, park i hala sportowa. Do sklepów (spożywczego i owocowo-warzywnego) najbliżej jest na obszarze III. Dworce, ośrodek zdrowia i stadion zlokalizowane są w pobliżu obszaru IV.

III SYNTEZA

11. Synteza na podstawie przeprowadzonych analiz

Rys. 11.81. Schemat części syntetycznej pracy

11.1. Zestawienie porównawcze i wnioski z dokumentacji fotograficznej badanych obszarów strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Ocena jakości środowiska mieszkaniowego w czterech obszarach strefy centralnej: Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy dokonana została na podstawie zestawienia dokumentacji fotograficznej, wyników wywiadów i analizy urbanistycznej. Dokumentacja fotograficzna dotyczy: charakterystyki zabudowy, oceny kontaktu z naturą, oceny przestrzeni społecznej/półprywatnej, czytelności struktury oraz dostępności programu podstawowego.

11.1.1. Charakterystyka zabudowy

Rys. 11.82. Kamienice wiatowe w obrębie rynku w Jarosławiu

11.83. Zabudowa mieszkaniowa na obszarze II w Levočy

W obszarze I strefy centralnej Jarosławia (rys. 11.82) i pozostałych miast zlokalizowana jest zwarta zabudowa wielorodzinna. W Jarosławiu i Levočy kamienice posiadają duże walory historyczne, z tym, że w Levočy w większości są to budynki odnowione. W Jarosławiu wiele zabytkowych kamienic wymaga remontu – wskazuje na to ich stan techniczny i wizualny. W Łańcutie i Przeworsku poza historyczną zabudową, w obszarze I znajdują się także przykłady współczesnych obiektów mieszkaniowych i usługowych. Badany obszar charakteryzuje się dużymi walorami estetycznymi, zadbanie, czytelnością formy i skali, które składają się na harmonię rozwiązań, ład przestrzenny i wysoką jakość omawianej przestrzeni. W tym zakresie ważny jest także: stan techniczny obiektów, który musi ulec poprawie (miasta polskie), obecność przestrzeni publicznych, których w obszarze rynku nie brakuje i dostępność do usług, która w centrum oceniana jest bardzo wysoko.

W obszarze II strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy (rys.11.83) zlokalizowana jest wielorodzinna zabudowa zwarta. Są też przykłady jednorodzinnych domów (parterowe i jednopiętrowe domy w Levočy). W tych obszarach znajdują się zarówno współczesne jak i historyczne obiekty mieszkalne o pozytywnych i negatywnych wrażeniach wizualnych. Na ogół obszar II badanych miast charakteryzuje się czytelnością i ładem przestrzennym.

Obszar III wypełniony jest współczesną zabudową wielorodzinną – bloki mieszkalne (rys.11.84). Strefa III jest najtrudniejsza do oceny. Występują w niej wielorodzinne bloki mieszkalne, nie są zbyt duże, jednak charakter zabudowy (typowość, brak indywidualnych cech) powoduje, że pod względem warunków przestrzennych i estetycznych obszary tej strefy można ocenić najniżej.

Rys.11.84. Współczesna zabudowa wielorodzinna – obszar III - Jarosław

Rys.11.85. Dom wolnostojący zlokalizowany na obszarze IV strefy centralnej Przeworska

Na obszarze IV strefy centralnej wybranych do analizy miast zlokalizowane są wolnostojące domy mieszkalne (rys.11.85). Zazwyczaj obecna na tym terenie zabudowa nie posiada walorów historycznych, choć zdarzają się pojedyncze przykłady zabytkowych domów. Skala omawianej zabudowy jest przyjazna człowiekowi. Zwykle stanowią ją jednopiętrowe domy. Ponadto omawiane obszary są estetyczne i czytelne. Środowisko mieszkaniowe zapewnia wysoką jakość przez obecny stan zadbania i czystości oraz prawidłowy stan techniczny obiektów. Zachowane są duże odległości i duże prywatne ogrody. Pozytywną cechą tego obszaru jest dogodna skala prezentowanych budynków mieszkalnych.

11.1.2. Kontakt z naturą

Zieleń w analizowanych obszarach występuje w różnych formach. W Jarosławiu niewielki obszar rynku poświęcono na zieleniec z ciągiem drzew. W Łańcutie (rys.11.86) i Przeworsku rynek został podzielony na część parkingową i park. W rynku w Levočy zieleń towarzyszy placowi zabaw i przestrzeni widowiskowej. Zieleń obecna jest także w formie skwerów i niewielkich terytorialnie parków. W obrębie obszaru I wszystkich badanych miast zieleń przyjmuje formę pojedynczych drzew usytuowanych przed blokami zabudowy oraz trawników i skwerów.

Rys.11.86. Park na terenie rynku w Łańcutcie - obszar I

Rys. 11. 87. Zieleń przy boisku sportowym w Przeworsku

Zieleń w obszarze II w analizowanych strefach centralnych przyjmuje najczęściej formę pojedynczych drzew oraz niewielkich parków. Park usytuowany naprzeciwko zespołów mieszkaniowych obecny jest w Jarosławiu. W Łąncucie na obszarze sąsiadującym z rynkiem są niewielkie tereny zielone przy obiektach mieszkaniowych i usługowych. Nie jest to jednak zieleń odpowiednio zagospodarowana. Innym przykładem jest zieleń obecna we wnętrzach rekreacyjno – sportowych – boisko sportowe w Przeworsku (rys.11.87). Najmniejsze tereny zielone znajdują się w obszarze II w Levočy.

Rys.11.88. Tereny zielone między blokami w Levočy

Rys.11.89. Plac zabaw na obszarze IV w Łąncucie

Tereny zielone na obszarze III – we współczesnych wnętrzach mieszkaniowych są w różny sposób zagospodarowane. W Jarosławiu z tyłu bloków zlokalizowane zostały ogródki przypominające formą ogrody przydomowe. W Łąncucie zieleńce zlokalizowane zostały z przodu bloków.

W Przeworsku i w Levočy (rys.11.88) poza niewielkimi ogródkami przeznaczono obszerne przestrzenie na tereny zielone między blokami). W Levočy dodatkowo zadbano o sposób zagospodarowania tej zieleni. Stworzono integrujące wnętrza wspólne wyposażone w ławki, piaskownice i rzeźby.

Na obszarze IV zlokalizowane są prywatne ogrody, na których usytuowane zostały wolnostojące domy mieszkalne. Obecna zieleń na obszarze IV strefy centralnej Jarosławia, Łąncuta, Przeworska i Levočy jest estetyczna i zadbana. W Łąncucie (rys.11.89) ponadto obecny jest obszerny plac zabaw wyposażony w drabinki, zjeżdżalnie i inne elementy służące rozwojowi psycho - fizycznemu dzieci.

Każdy analizowany obszar zapewnia bliski kontakt z naturą. Przyroda występuje w postaci parków, ciągów drzew, trawników, placów zabaw, czy też ogrodów. Przeważnie tereny zielone są estetyczne i dobrze zagospodarowane (wyj. obszar II w Łąncucie). Najmniejsze tereny zielone zlokalizowane są na obszarze II w Levočy, natomiast najobszerniejsze na obrzeżu strefy centralnej (obszar III) tego samego miasta.

Omawiana zieleń, z wyjątkiem tej słabo zagospodarowanej, spełnia także kryteria w zakresie bezpieczeństwa.

11.1.3. Przestrzeń społeczna/półprywatna

Podwórka - dziedzińce w rynku w Jarosławiu

Rys.11.90 i 11.91 prezentują podwórka – dziedzińce pozbawione zieleni. Przypominają swą formą raczej pasaż lub wiaty. Wynika to z lokalizacji omawianych wnętrz. Dotyczą one jarosławskich kamienic skupionych wokół historycznego rynku. Niegdyś dziedzińce przyjmowały formę wiat przekrytych od góry świetlikami wpuszczającymi do wnętrza naturalne światło. Wiaty przeznaczone były do celów handlowych. Służyły jako miejsce przechowywania towaru. Kamienice wiatowe wyposażone były i w części są do dziś w wielokondygnacyjne piwnice tworzące podziemne korytarze, które obecnie wykorzystane zostały jako podziemny szlak turystyczny. Zjawisko wiat jest o tyle istotne, gdyż nie występuje ono w tej skali w żadnym innym europejskim mieście. Tego typu rozwiązanie przestrzenne utrudnia urządzenie przestrzeni społecznej i wprowadzenie zieleni w podwórka.

Rys.11.90. Podwórko – dziedzińec na obszarze I w Jarosławiu

Rys.11.91. Podwórko – dziedzińec na obszarze I w Jarosławiu

Dostępne podwórka w pozostałych obszarach analizowanych strefach centralnych

Na obszarze II dostępne były jedynie pojedyncze ogródki towarzyszące zabudowie mieszkaniowej w Łańcucie i Przeworsku.. Pozytywne przykłady – estetyczne i zadbane występują w Przeworsku (rys.11.93).

Rys. 11.92. przedstawia prywatny ogródek przynależący do domu zlokalizowanego w rynku w Przeworsku. Pomimo tego, że przeznaczony został na kawiarnię, wewnątrz to można ocenić jako zaniedbane, słabo zagospodarowane o wątpliwych walorach estetycznych.

Rys.11.92. Ogródek w centrum Przeworska

Rys.11.93. Dostępne podwórko na obszarze II w Przeworsku

Rysunek 11.94. prezentuje jeden z niewielkich ogródków obecnych we współczesnych wnętrzach mieszkaniowych. Zieleń między blokami jest zadbana i estetyczna. Pomimo tego, że nie przypomina ona dużych prywatnych ogrodów jakie zlokalizowane są na obszarze IV badanych miast to można przyjąć, że stopień jej zadbania jest równie wysoki. Rys 11.95 prezentuje jeden z przykładów prywatnych ogrodów obecnych na obszarze IV analizowanych stref centralnych. Ogrody przydomowe charakteryzują się wysokim stopniem zadbania i zagospodarowania, a także dużymi walorami estetycznymi. Wynika to przede wszystkim z faktu, że są prywatną własnością. Społeczeństwo uczy się dopiero dbałości o przestrzeń wspólną.

Rys.11.94. Przykład ogródka na obszarze III w Jarosławiu

Rys.11.95. Prywatny ogródek przydomowy na obszarze IV w Łańcucie

11.1.4. Czytelność struktury

Rysunek 11.96. i 11.97. prezentuje zbiór miejsc kompozycyjnie ważnych obecnych na terenie historycznego rynku w Jarosławiu. Punkty te decydują o ładzie przestrzennym rozpatrywanego wnętrza, a także o jego wartościach wizualnych. W przypadku zabytkowych obszarów zbiór miejsc kompozycyjnie ważnych decyduje także o wartościach historycznych.

Rys.11.96. Dominanta wnętrza rynku w Jarosławiu

Rys.11.97. Akcent na terenie rynku w Jarosławiu – kamienica Orsettich

Obecność obiektów i miejsc historycznych w obszarze I analizowanych miast, nadaje tym obszarom szczególny charakter, wpływając na lepszą ocenę jakości środowiska w całej strefie centralnej. Ich bliskość, jest ważną dla wszystkich mieszkańców strefy centralnej, gdyż stanowią one punkt odniesienia w odczytywaniu.

11.1. 5. Dostępność programu podstawowego

Strefa centralna wybranych do analizy miast zapewnia łatwą dostępność do usług bytowych i ponadpodstawowych (rys.11.98 i 11.99). Niekiedy usługi zapewniają partery domów mieszkalnych, czasem także do tych celów przeznaczone są parterowe obiekty lub budki handlowe.

Rys. 11.98. Hala targowa na rynku w Jarosławiu

Rys. 11.99. Obiekt usługowy - obszar II w Przeworsku

11.1.6. Wnioski z zestawienia fotograficznego

Na podstawie zestawienia fotograficznego można stwierdzić, że analizowane obszary spełniają warunki wysokiej jakości środowiska mieszkaniowego.

- Obszar I analizowanych miast charakteryzuje się zwartą, intensywną zabudową wielorodzinną skupioną wokół historycznego rynku. Kamienice zwykle posiadają walory historyczne choć także (rynek w Łąncucie i Przeworsku) zlokalizowane są pojedyncze przykłady współczesnej zabudowy mieszkaniowej.

- W przypadku obszaru II zabudowa jest zróżnicowana pod względem wieku.

- Na terenie III i IV zlokalizowane są głównie współczesne przykłady zabudowy mieszkaniowej. Obszar III to wielorodzinne bloki mieszkalne w otoczeniu pojedynczych domów. Obszar IV składa się z wolnostojących domów mieszkalnych zlokalizowanych na prywatnych działkach – ogrodach przydomowych.

- Budynki są w ścisłym kontakcie z przyrodą, o czym świadczą niewielkie odległości między elementami natury a blokami zabudowy. Zieleni we wnętrzach historycznych przyjmuje różną formę. Począwszy od dużych parków a skończywszy na ciągu pojedynczych drzew.

Wielkość terenów zielonych i sposób ich zagospodarowania można uznać za wystarczający. Za mało zieleni znajduje się na obszarze II w Levoči. Biorąc jednak pod uwagę lokalizację tego obszaru, który znajduje się w sąsiedztwie ścisłego centrum – bogatego w założenia zielone nie stanowi to dużego problemu. W Łąncucie na terenie II zlokalizowane są także obszary zielone o słabym zagospodarowaniu – przykłady negatywne. Zaskakująco duże tereny zielone zlokalizowane są na obszarze III w Levoči. Zagospodarowanie i estetyka przestrzeni zielonych najlepiej została oceniona na obszarze IV. Wynika to z funkcji jaką pełni – prywatne ogrody przydomowe.

Poza parkami i skwerami zieleni w środowisku mieszkaniowym przyjmuje funkcję wspólnych lub prywatnych wnętrz służących do regeneracji sił po ciężkim dniu. Niekiedy są to podwórka pozbawione zieleni – przykład Jarosław, a innym razem są to piękne socjalne ogrody, tak jak w przypadku obszaru II w Przeworsku. Chęć posiadania przez mieszkańców ogrodów choćby najmniejszych rozmiarów uwidoczniła się w przypadku obszaru III, w którym założone zostały niewielkie ogródki zlokalizowane tuż przed elewacjami wielorodzinnych bloków mieszkalnych. Te najpiękniejsze ogrody zlokalizowane są na obrzeżu strefy centralnej Jarosławia, Łąncuta, Przeworska i Levoči. Stan zadbania i czystość wnętrz zielonych oceniona została pozytywnie.

- Harmonię rozwiązań uzyskano dzięki pozytywnej estetyce zabytkowych (choć wiele z nich wymaga prac remontowych) i współczesnych obiektów usługowo – mieszkaniowych, przestrzeni publicznych i zieleni, a także przy pomocy czytelności przestrzennej (otwarcia, zamknięcia, dominanty i akcenty), formy i skali. Pozytywnie można także ocenić jakość prezentowanej przestrzeni pod względem: stanu zadbania i czystości w obrębie: rynku, placów i terenów zielonych (wyj. obszar II w Łąncucie).

- Najdogodniejsze warunki w zakresie intymności i spokoju stwarza obszar IV we wszystkich badanych miastach. Wynika to z charakteru miejsca.

- Wolnostojące domy mieszkalne, usytuowane na prywatnych działkach – ogrodach znajdują się w dogodnych odległościach od sąsiadujących budynków.

Stwarzają możliwość posiadania prywatnego terenu zagospodarowanego zgodnie z preferencjami indywidualnymi jednostki. Ponadto na analizowanym obszarze w Jarosławiu znajduje się plac zabaw dla dzieci. Jest to dodatkowy atut tego miejsca.

- Wyznacznikiem wysokiej jakości środowiska mieszkaniowego jest łatwa dostępność do usług podstawowych i ponadpodstawowych. Nie stanowi to problemu w analizowanych obszarach strefy centralnej Jarosławia, Łącuta, Przeworska i Levočy. Zwykle usługi zapewniają partery kamienic lub współczesnych domów mieszkalnych (dodatkowo hala targowa w rynku w Jarosławiu, budki handlowe na obszarze II w Przeworsku), niekiedy usługi zlokalizowane są też w obiektach przeznaczonych tylko i wyłącznie do tego celu.

- O funkcjonalnym charakterze badanych wnętrz świadczy pozytywnie oceniona relacja zespołów mieszkalnych z terenami sąsiadującymi. Jeżeli brakuje jakiegoś elementu w danym wnętrzu to zwykle znajduje się on w przestrzeni sąsiadującej. Przykładem może być ścisłe centrum Levočy i teren do niego przylegający. Nie zanotowano w nim założeń zielonych (poza niewielkimi i nielicznymi trawnikami). Natomiast na obszarze ścisłego centrum jest obszerny teren zielony, który zajmuje sporą część historycznego rynku.

Szczególnie obszar I Jarosławia, Łącuta, Przeworska i Levočy charakteryzuje się funkcjonalnym rozwiązaniem zabudowy mieszkaniowej. Budynki zostały ocenione pozytywnie pod względem spełnienia wymogów w zakresie intymności i spokoju. Ponadto spełniają funkcję usługową i mieszkaniową. Zlokalizowane są w ścisłym kontakcie z elementami natury. Posiadają przyjazną człowiekowi skalę (najwyższe kamienice są na terenie rynku w Levočy – mają trzy kondygnacje). Centrum jak i pozostałe obszary zapewniają bogaty program użytkowy. Analizowane obszary są w stanie wyeliminować poczucie zagrożenia swoich mieszkańców. Decyduje o tym przyjazna skala zabudowy mieszkaniowej (wyjątek stanowią wysokie bloki), a także obecność zieleni. Należy natomiast poprawić rozwiązania techniczne i wyposażenie przestrzeni publicznych, w tym między innymi zadbać o stan alejek i ich wyposażenie w oświetlenie. Wydaje się także ważna poprawa estetyki słabo zagospodarowanych terenów zielonych, przestrzeni wspólnych i zniszczonych obiektów usługowo – mieszkaniowych, a także wzmocnienie granic wyznaczających prawo terytorialności (najlepsze warunki w tym zakresie – obszar IV Jarosławia, Łącuta, Przeworska i Levočy). Bezpieczeństwu służy także półotwartość przestrzeni – ten warunek w wielu przypadkach został również spełniony. Można zatem stwierdzić, że przy pewnych nakładach finansowych możliwa jest poprawa warunków bezpieczeństwa prezentowanych środowisk mieszkaniowych.

11.2. Zestawienie porównawcze i wnioski z wywiadu pierwszego dla analizowanych obszarów strefy centralnej badanych miast

Ocena jakości środowiska mieszkaniowego w strefie centralnej Jarosławia, Łańcuta i Przeworska dokonana została na podstawie zestawienia wyników badań dotyczących wywiadu pierwszego. W ten sposób oceniony został komfort zamieszkania, dostępność do usług podstawowych i ponadpodstawowych, bezpieczeństwo oraz estetyka.

11.2.1. Ocena komfortu zamieszkania

Legenda

+	całkowite spełnienie warunków – bardzo dobra ocena
+	Minimalne zastrzeżenia
+/-	Dobra ocena
-/+	Dostateczna ocena
-	Nie spełnienie warunków – negatywna ocena

Tablica 11.XXXVI. Zestawienie wyników wywiadu I w zakresie oceny komfortu zamieszkania

Elementy oceniane	Ocena - Jarosław	Ocena - Łańcut	Ocena - Przeworsk	Ocena ogólna
Możliwość wyboru miejsca zamieszkania	+	+	+	+
Świadome docelowe miejsce zamieszkania	+	+	+	+
Intymność i spokój	+/-	+	+	+
Dostateczna liczba terenów zielonych	+/-	+	+	+
Wielkość podwórek przydomowych	-	-	+	-/+
Zagospodarowanie placów zabaw i terenów zielonych	-	-	-	-

Najdogodniejsze warunki w zakresie komfortu zamieszkania zapewnia Przeworsk, a następnie Łańcut. Najpoważniejszym problemem dotyczącym wszystkich analizowanych stref centralnych są braki w zagospodarowaniu przestrzeni publicznej dotyczącej głównie placów zabaw i terenów zielonych. Można jednak przyjąć, że przy dostatecznym wsparciu finansowym i dbałości ze strony użytkowników wyposażenie i stan techniczny terenów rekreacyjnych ma szansę znacznej poprawy.

11.2.2. Ocena dostępu do usług

Legenda

+	Całkowite spełnienie warunków – bardzo dobra ocena
+	Minimalne zastrzeżenia
+/-	Dobra ocena
-/+	Dostateczna ocena
-.	Mierna ocena
-	Nie spełnienie warunków – negatywna ocena

Tablica 11.XXXVII. Zestawienie wyników wywiadu I w zakresie oceny dostępu do usług podstawowych i ponadpodstawowych

Elementy oceniane	Ocena - Jarosław	Ocena - Łańcut	Ocena - Przeworsk	Ocena ogólna
Dostępność do usług podstawowych	+	+	+	+
Dostępność do sklepu spożywczego	+	+	+	+
Dostępność do sklepu owocowo – warzywnego	+	+	+	+
Odległość do szkoły	+	+	+	+
Dostępność do parku	+	+	-	+
Odległość do ośrodka zdrowia	+	+	-	+
Odległość do kina	+/-	-	-	-.
Odległość do biblioteki	+	+	-	+/-
Odległość do domu kultury	+	+	-	+/-
Odległość do dworca autobusowego	-	+/-	+	-/+
Odległość do dworca kolejowego	-	+/-	-	-.

Strefa centralna wybranych miast zapewnia łatwą dostępność do usług podstawowych i ponadpodstawowych. Z ogólnej oceny wynika, że mieszkańcy najdalej mają do kina i dworca kolejowego. Najdogodniejsze warunki zapewnia centralny obszar Jarosławia, natomiast najniższą ocenę uzyskał Przeworsk. Mieszkańcy Jarosławia wskazali jedynie dwa punkty usługowe jako trudno dostępne – dworzec autobusowy i kolejowy. Wynika to z lokalizacji tych miejsc. Są one znacznie oddalone od centrum miasta. W Przypadku Przeworska za trudnodostępne miejsca mieszkańcy uznali również i te, które znajdują się daleko od śródmieścia Przeworska: park, ośrodek zdrowia, kino, bibliotekę dom kultury i dworzec kolejowy. Utrudniony dostęp przez znaczną odległość można zniwelować pozytywnymi rozwiązaniami również technicznymi z zakresu komunikacji. Najlepiej oceniona została dostępność do usług podstawowych, w tym do sklepów spożywczych i owocowo – warzywnych, a także do szkół podstawowych – co jest bardzo pozytywnym wynikiem biorąc pod uwagę, że jest to poważny problem miast za granicą.

11.2.3. Bezpieczeństwo

Legenda

+	Całkowite spełnienie warunków – bardzo dobra ocena
+	Minimalne zastrzeżenia
+/-	Dobra ocena
-/+	Dostateczna ocena
-	Nie spełnienie warunków – negatywna ocena

Tablica 11.XXXVIII. Zestawienie wyników wywiadu I w zakresie bezpieczeństwa

Elementy oceniane	Ocena - Jarosław	Ocena - Łańcut	Ocena - Przeworsk	Ocena ogólna
Ogólna ocena poczucia bezpieczeństwa	-	-	+	-/+
Zagrożenie kradzieżami	-	-	-	-
Zagrożenie wandalizmem	-	-	-	-
Zagrożenie złymi rozwiązaniami komunikacyjnymi	-	+	-	-/+
Zagrożenie terenów zielonych	-	+	+	+/-

Ocena bezpieczeństwa w strefach centralnych wybranych miast jest niska. Mieszkańcy analizowanych obszarów uważają, że strefa centralna nie zapewnia bezpieczeństwa (wyjątek stanowi strefa centralna Przeworska). Za największe zagrożenie uznali kradzieże i wandalizm. Dość pozytywną ocenę uzyskało bezpieczeństwo terenów zielonych, które zapewnia obszar centralny Łańcuta i Przeworska. Złymi rozwiązaniami komunikacyjnymi obarczone są badane strefy Jarosławia i Przeworska.

11.2.4. Estetyka

Legenda

+	Całkowite spełnienie warunków – bardzo dobra ocena
+/-	Dobra ocena
-	Nie spełnienie warunków – negatywna ocena

Tablica 11.XXXIX. Ocena walorów estetycznych

Elementy oceniane	Ocena - Jarosław	Ocena - Łańcut	Ocena - Przeworsk	Ocena ogólna
Obecność walorów estetycznych	-	+	+	+/-

Walory estetyczne strefy centralnej Łańcuta i Przeworska zostały ocenione bardzo wysoko. W przypadku Jarosławia problem jest bardziej złożony. Miasto posiada wiele pięknych i unikatowych zabytków w skali Europejskiej, niestety często ich stan techniczny wskazuje na zaniedbania w zakresie ich ochrony i renowacji. Jarosławianie ocenili nie tyle walory estetyczne, czy też architektoniczne strefy centralnej, co stan techniczny i zaniedbanie wielu ciekawych wizualnie obiektów. Ocena ta wskazuje na konieczność przeprowadzenia działań naprawczych szczególnie dotyczących wysokiej klasy zabytków.

11.3. Zestawienie porównawcze i wnioski z wywiadu drugiego dla analizowanych obszarów strefy centralnej badanych miast

Ocena prozdrowotnego charakteru zespołów mieszkaniowych na wybranych obszarach strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy dokonana została na podstawie zestawienia wyników wywiadu drugiego.

W ten sposób oceniona została higiena przewietrzania, doświetlenie wnętrz, mezoklimat oraz urządzenie wnętrz wspólnych. Wyróżnione zostały także najważniejsze dla mieszkańców badanych obszarów czynniki kształtujące zdrowe środowisko mieszkaniowe.

Tablica 11.XXXX. Hierarchia elementów kształtujących wysokiej jakości środowisko mieszkaniowe według respondentów

Ocena	Strefa centralna Jarosławia	Strefa centralna Łańcuta	Strefa centralna Przeworska
Najwyższa	Higiena przewietrzania	Doświetlenie wnętrz	mezoklimat
Wysoka	Doświetlenie wnętrz	mezoklimat	Kontakt mieszkania z przyrodą
Średnia	mezoklimat	Higiena przewietrzania	Doświetlenie wnętrz
Słaba	Kontakt mieszkania z przyrodą	Kontakt mieszkania z przyrodą	Higiena przewietrzania
Najniższa	Urządzenie wnętrz wspólnych	Urządzenie wnętrz wspólnych	Urządzenie wnętrz wspólnych

Na podstawie zestawienia wyników wywiadu drugiego w zakresie oceny jakości środowiska mieszkaniowego można dokonać oceny najważniejszych i najmniej ważnych elementów kształtujących to środowisko. Wyniki są zróżnicowane dla każdego z miast..

Tablica 11.XXXXI. Najwyżej ceniony element kształtujący wysokiej jakości środowisko mieszkaniowe

Jarosław	Łańcut	Przeworsk	Levoča
Poczucie bezpieczeństwa, intymność i spokój	Poczucie bezpieczeństwa, intymność i spokój	Poczucie bezpieczeństwa, intymność i spokój	Poczucie bezpieczeństwa, intymność i spokój,

Na podstawie wyników badań w zakresie oceny czynnika szczególnie ważnego dla badanych środowisk mieszkaniowych można stwierdzić, że osoby biorące udział w badaniu najwyżej oceniły poczucie bezpieczeństwa, a także intymność i spokój. W Levočy dodatkowo wyróżniono obecność elementów natury oraz widok z okna na elementy natury.

Podobnie, ale najniżej ocenianym elementem dla każdego badanego obszaru, jest możliwość urządzenia wnętrz wspólnych

11.4. Zestawienie porównawcze i wnioski z wywiadu trzeciego dla analizowanych obszarów strefy centralnej badanych miast

Ocena najważniejszych elementów kształtujących wysokiej jakości środowisko mieszkaniowe na wybranych obszarach strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta Przeworska i Levočy dokonana została na podstawie zestawienia wyników wywiadu trzeciego.

Tablica 11.XXXXII. Hierarchia elementów kształtujących wysokiej jakości środowisko mieszkaniowe według respondentów

Ocena	Strefa centralna Jarosławia	Strefa centralna Łańcuta	Strefa centralna Przeworska	Strefa centralna Levočy
Najważniejszy element	Intymność i spokój, bezpieczeństwo	Intymność i spokój, bezpieczeństwo, dostateczna wielkość podwórek	Intymność i spokój, bezpieczeństwo, dostateczna wielkość podwórek	Intymność i spokój, bezpieczeństwo
ważny element	Szeroki program użytkowy terenów zielonych i placów zabaw, widok z okna na elementy natury	Widok z okna na elementy natury	Widok z okna na elementy natury, szeroki program użytkowy terenów zielonych i placów zabaw, dostępność do usług	Widok z okna na elementy natury, szeroki program użytkowy terenów zielonych i placów zabaw, dostępność do usług
Najmniej ważny element	Możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem	Możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem	Możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem	Bliskość przestrzeni integrujących, możliwość współdziałania w projektowaniu wspólnej przestrzeni i wspólnego zarządzania środowiskiem

Na podstawie zestawienia wyników wywiadu trzeciego można jednoznacznie stwierdzić, że za najważniejsze czynniki osoby biorące udział w badaniu uważają intymność i spokój oraz bezpieczeństwo. Najniżej we wszystkich przypadkach oceniono możliwość wspólnego zarządzania środowiskiem. Można zaryzykować stwierdzenie, że ta ocena jest wynikiem niskiej świadomości na temat możliwości uczestniczenia w kształtowaniu środowiska mieszkaniowego. Jest efektem wieloletniej polityki odgórnego zarządzania i brakiem znajomości demokratycznych mechanizmów społecznych.

11. 5. Zestawienie porównawcze i wnioski z analizy urbanistycznej dla wybranych obszarów strefy centralnej badanych miast

Ocena prozdrowotnego charakteru środowiska mieszkaniowego na wybranych obszarach strefy centralnej Jarosławia, Łącuta, Przeworska i Levoča dokonana została na podstawie wyników analizy urbanistycznej.

W ten sposób ocenione zostały wskaźniki, elementy i czynniki wspierające:

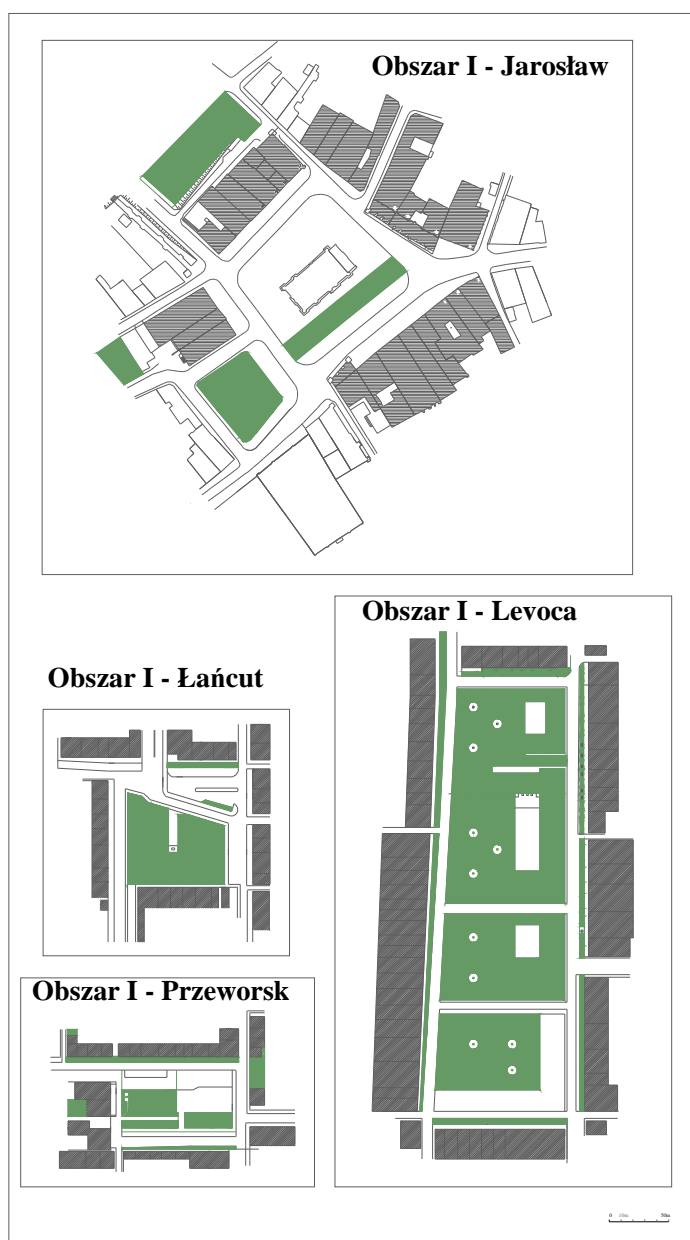
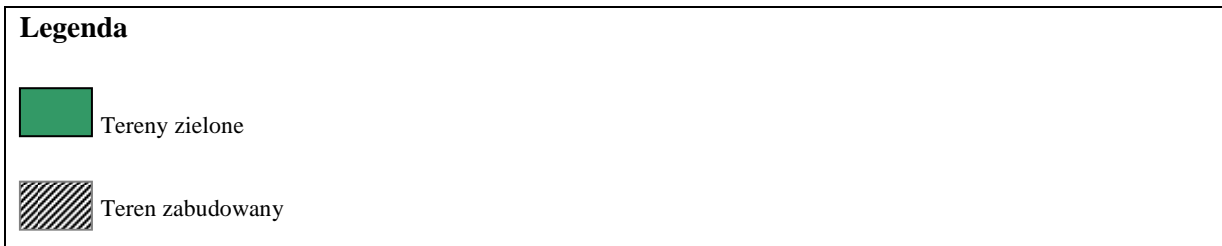
- zdrowie fizyczne,
- samopoczucie psychiczne i mentalne,
- poczucie spójności społecznej (rys. 11.100 – 11.111)
- dostępność do usług podstawowych oraz ponadpodstawowych.

W kolejności zaprezentowano:

- Obszar I - Jarosław, Łącut, Przeworsk i Levoča
- Obszar II - Jarosław, Łącut, Przeworsk i Levoča
- Obszar III - Jarosław, Łącut, Przeworsk i Levoča
- Obszar IV - Jarosław, Łącut, Przeworsk i Levoča

Warunki wspierające zdrowie fizyczne – dostępność rekreacji i terenów zielonych

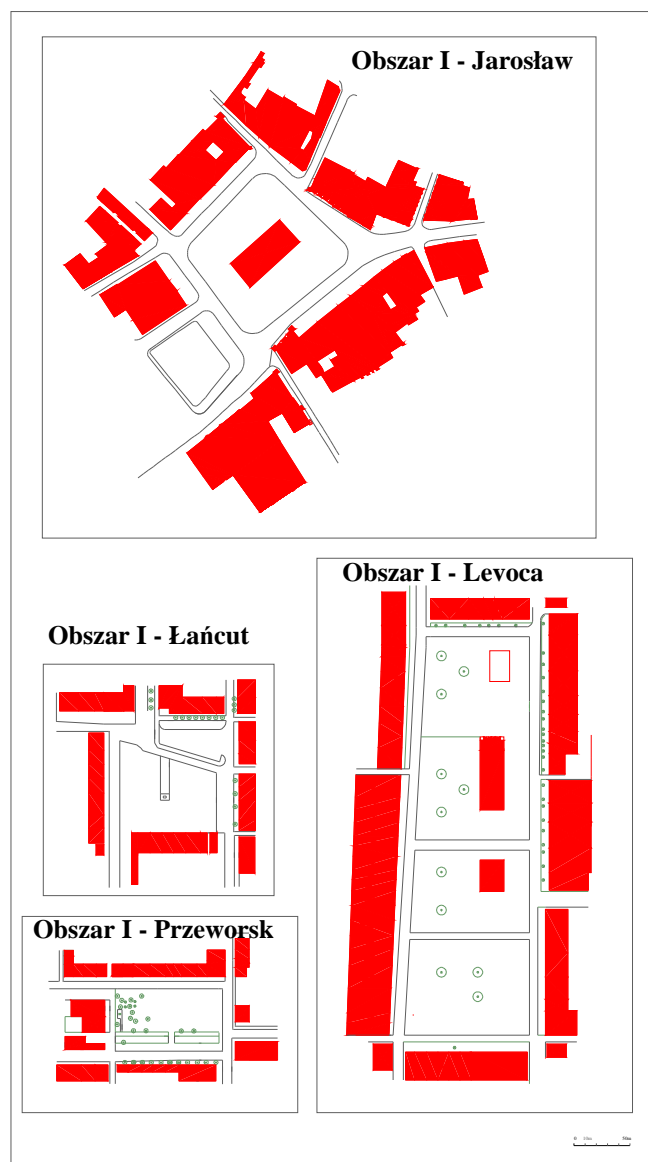
Rys.11.100. Zestawienie porównawcze obszarów I analizowanych pod kątem warunków wspierających zdrowie fizyczn

Warunki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – struktura zabudowy i skala wnętr

Legenda

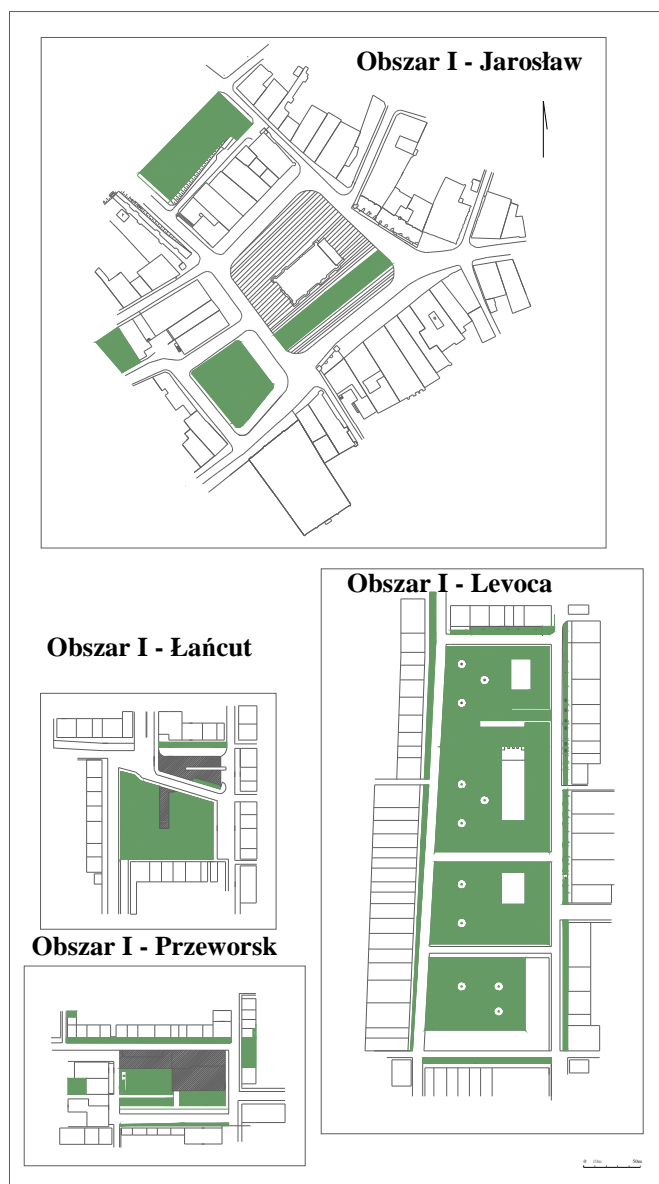
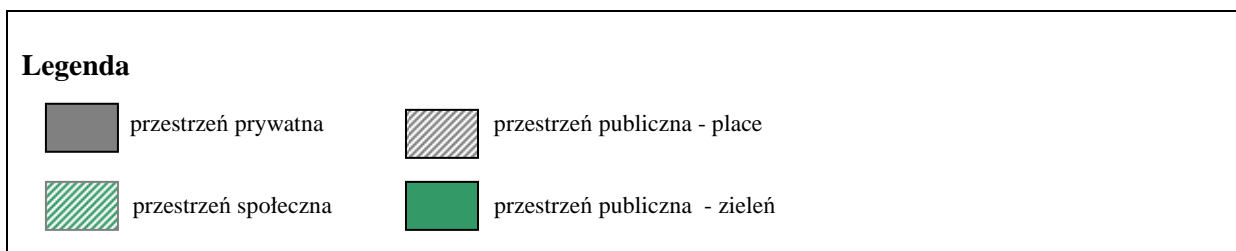
 Obiekty mieszkaniowe i usługowe

 Zielen wysoka

Rys.11.101. Zestawienie porównawcze obszarów I

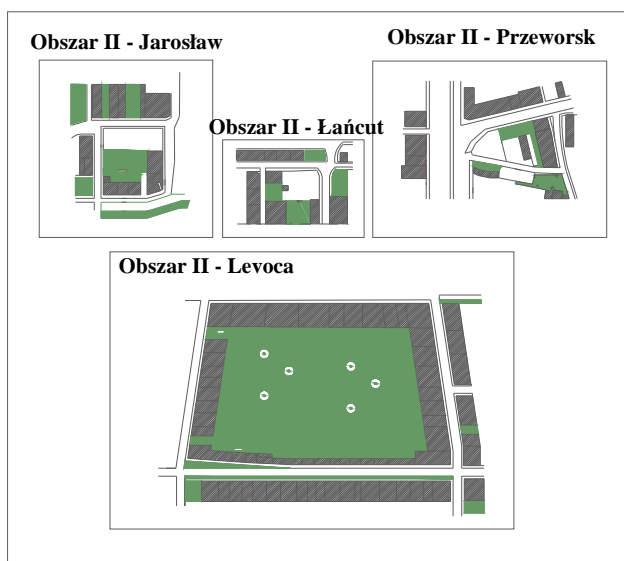
Warunki wspierające poczucie spójności społecznej – hierarchizacja przestrzeni

Rys.11.102. Zestawienie porównawcze obszarów I

Warunki wspierające zdrowie fizyczne – dostępność rekreacji i terenów zielonych

Legenda: Tereny zielone Teren zabudowany

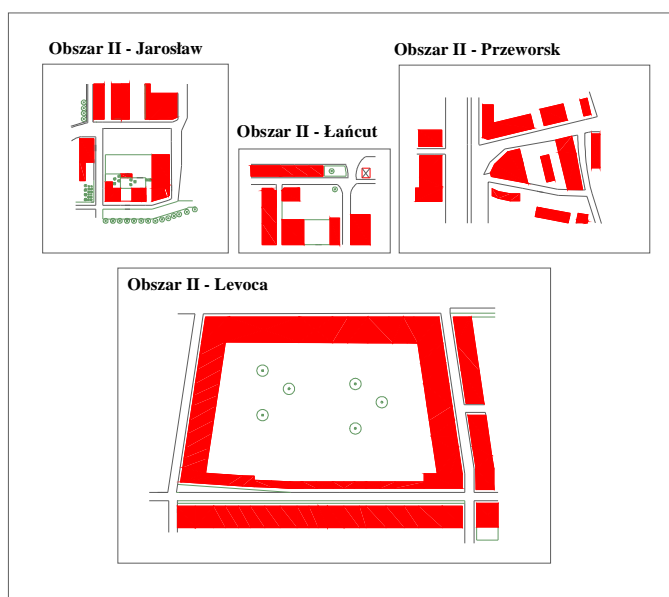

Rys.11.103. Zestawienie porównawcze obszarów II

Warunki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – struktura zabudowy i skala wnętrza

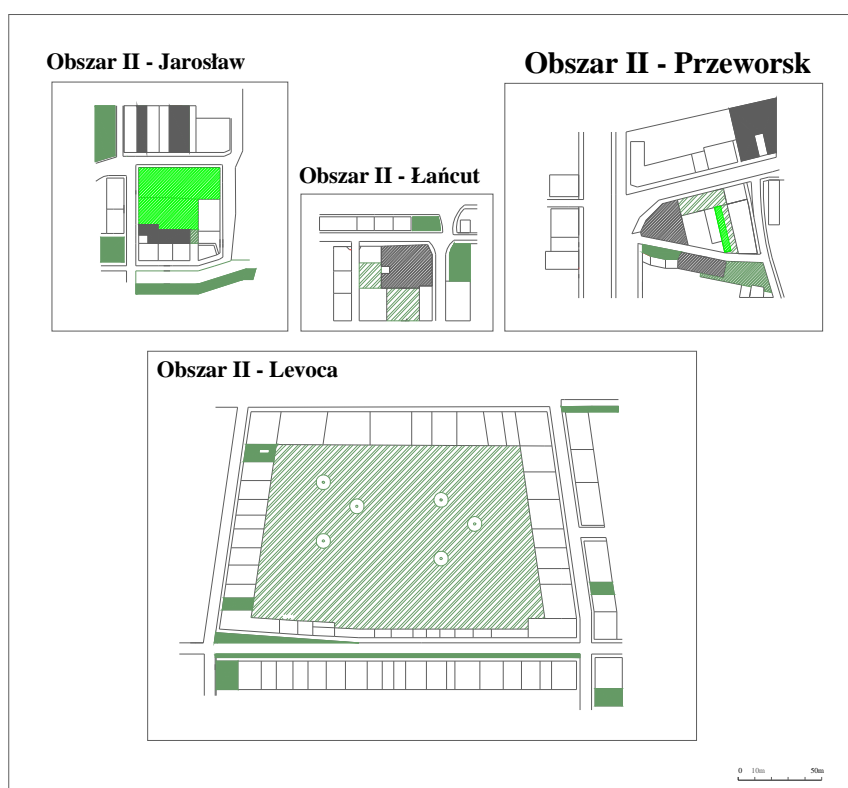
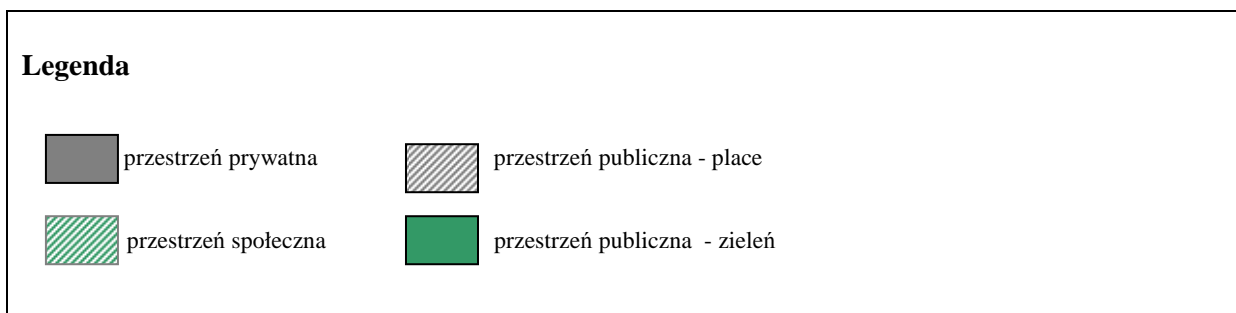
Legenda: Obiekty mieszkaniowe i usługowe

Tereny zielone

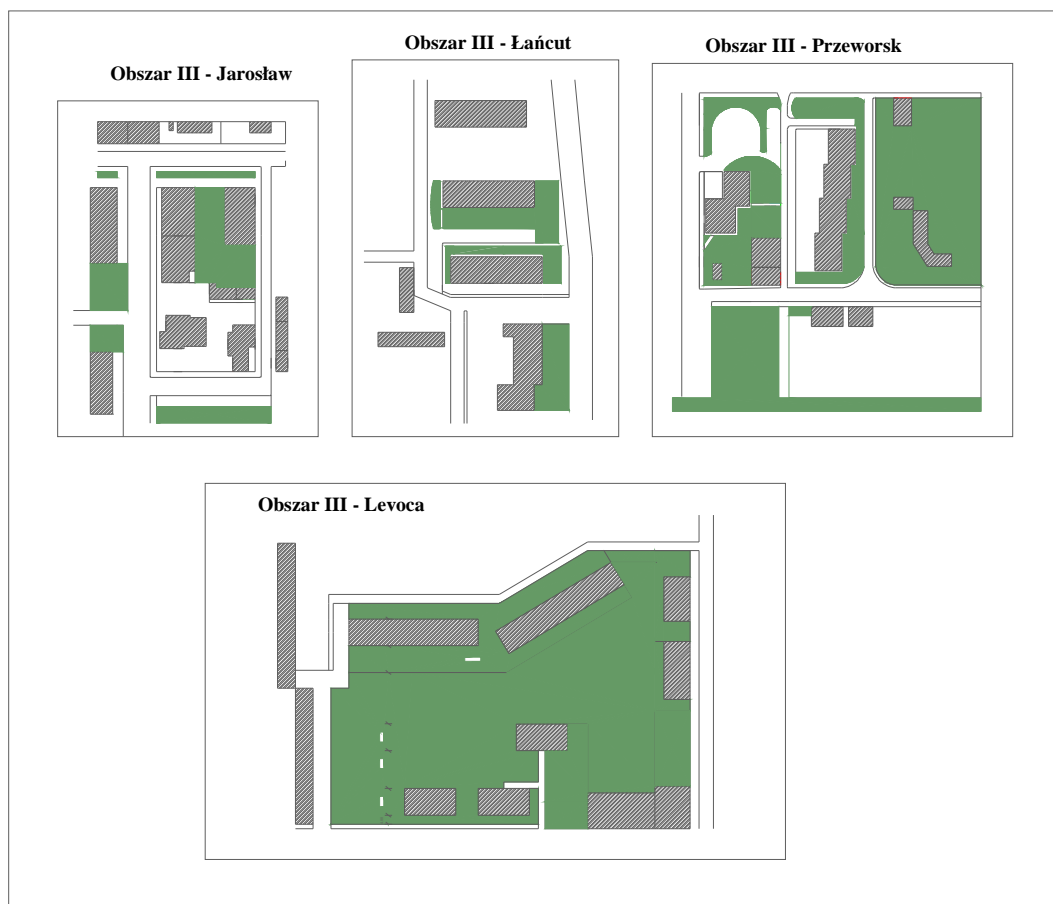
Rys.11.104. Zestawienie porównawcze obszarów II

Warunki wspierające poczucie spójności społecznej – hierarchizacja przestrzeni

Rys.11.105. Zestawienie porównawcze obszarów II

Warunki wspierające zdrowie fizyczne – dostępność rekreacji i terenów zielonych

Legenda

Rys.11.106. Zestawienie porównawcze obszarów III

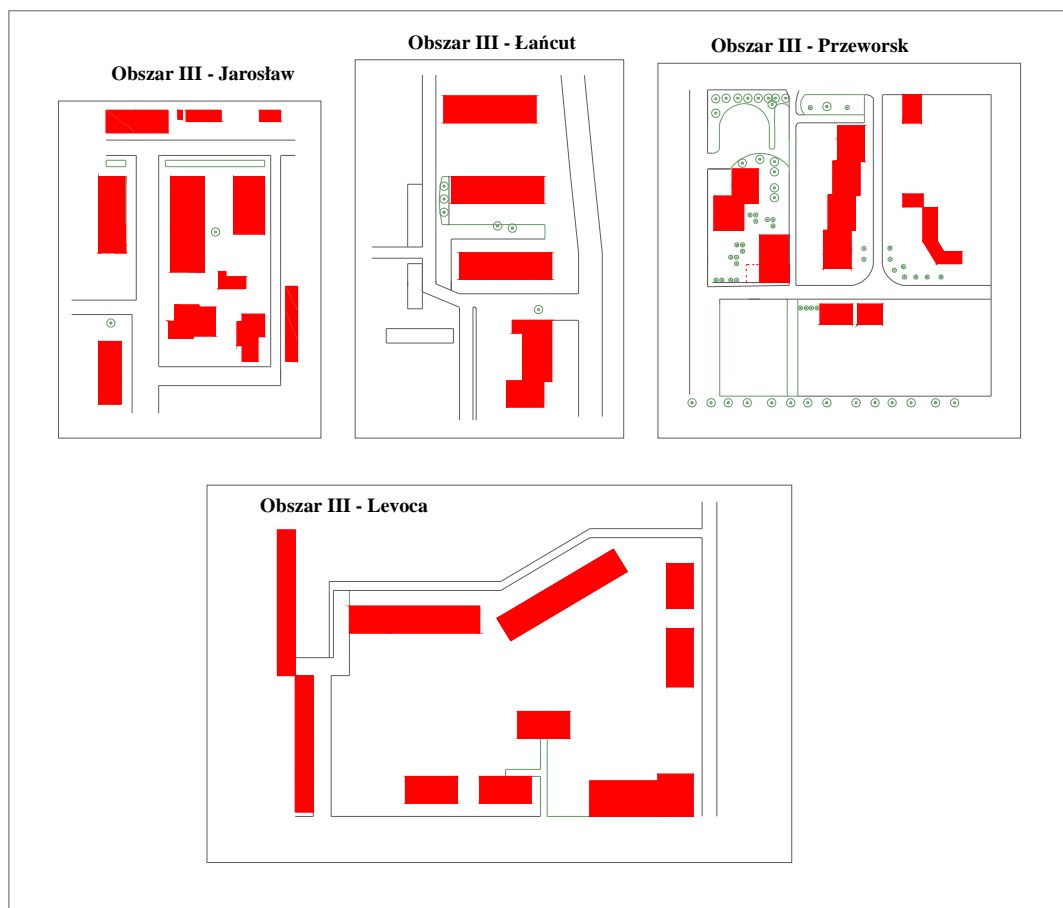
Warunki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – struktura zabudowy i skala wnętrza

Legenda

Obiekty mieszkaniowe i usługowe

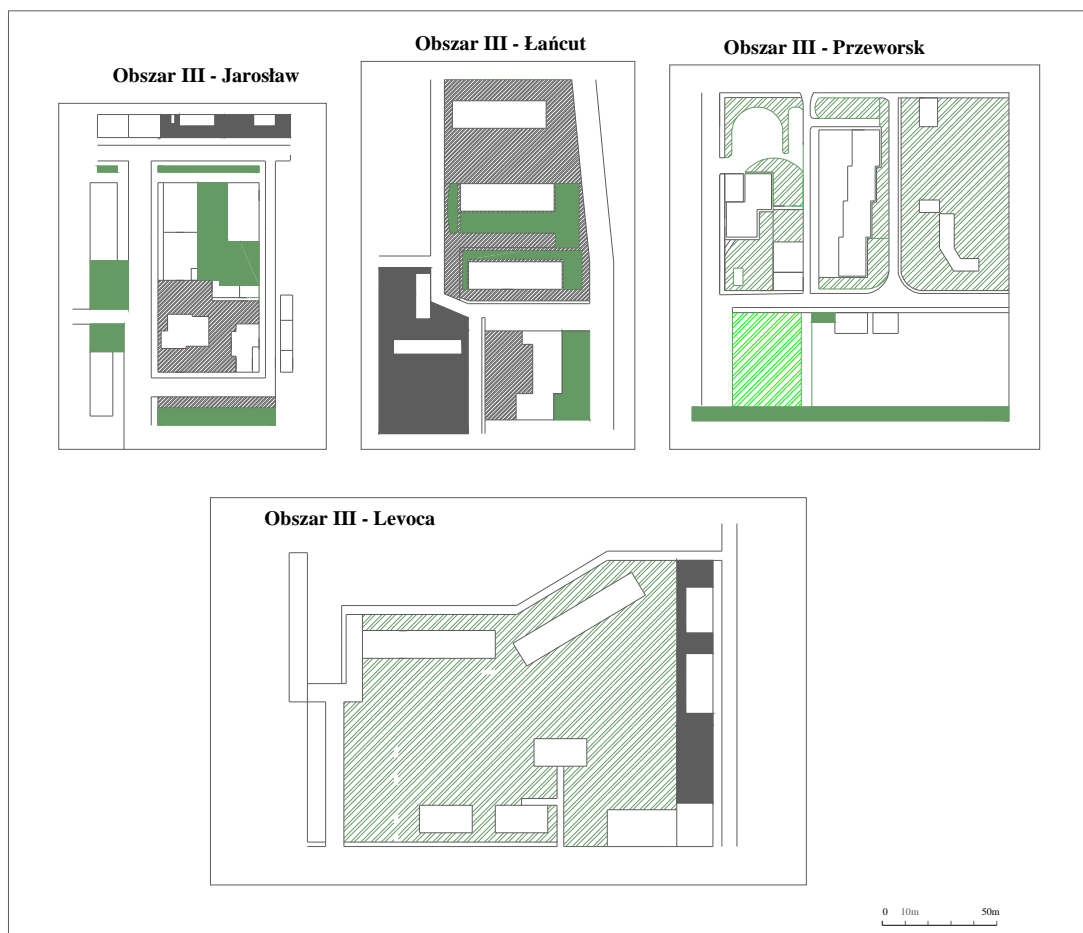
Tereny zielone

Rys.11.107. Zestawienie porównawcze obszarów III
Warunki wspierające poczucie spójności społecznej – hierarchizacja przestrzeni

Legenda

 przestrzeń prywatna	 przestrzeń publiczna - place
 przestrzeń społeczna	 przestrzeń publiczna - zieleń

Rys.11.108. Zestawienie porównawcze obszarów III
Warunki wspierające zdrowie fizyczne – dostępność rekreacji i terenów zielonych

Legenda

Rys.11.109. Zestawienie porównawcze obszarów IV

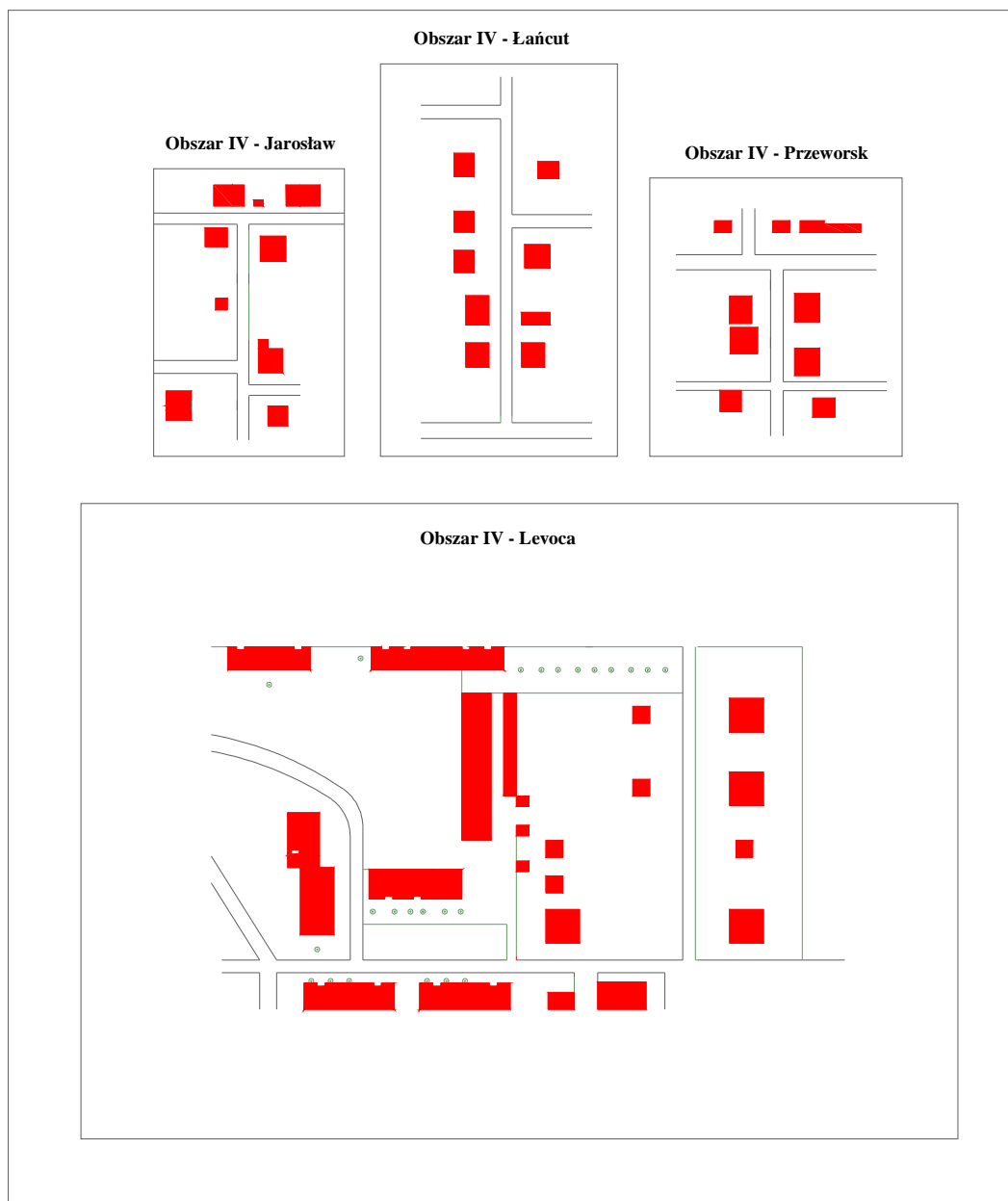
Warunki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne - struktura zabudowy i skala wnętrza

Legenda

Obiekty mieszkaniowe i usługowe

Tereny zielone

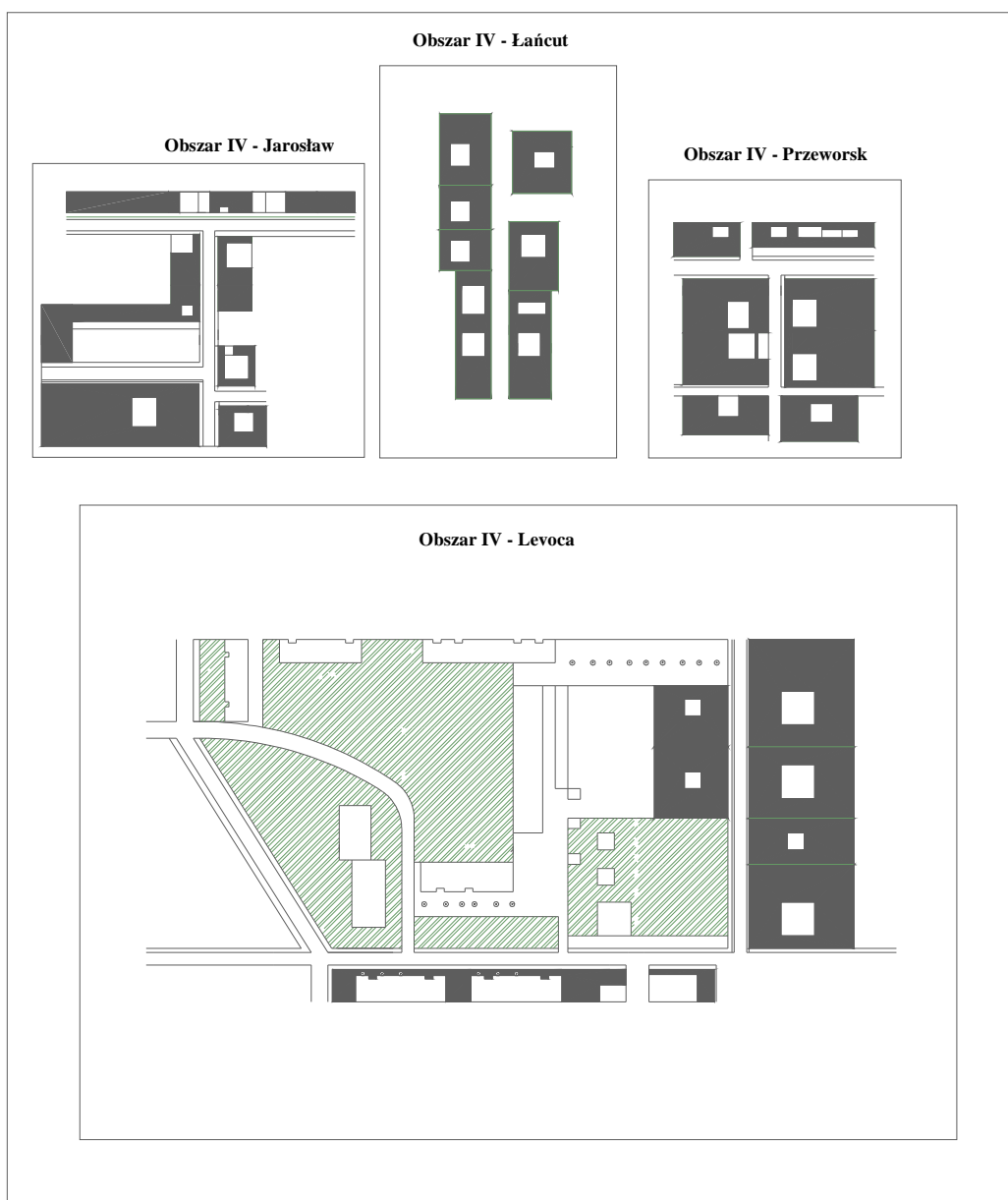
Rys.11.110. Zestawienie porównawcze obszarów IV
Warunki wspierające poczucie spójności społecznej – hierarchizacja przestrzeni

Legenda

przestrzeń prywatna

przestrzeń półprywatna - zieleń

Rys.11.111. Zestawienie porównawcze obszarów IV

11.6. Ocena warunków wspierających zdrowe środowisko mieszkaniowe na podstawie analizy urbanistycznej

11.6.1. Wyniki porównawcze dla obszaru I strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Legenda:	
- dogodne warunki	
- dość dobre warunki	
- umiarkowanie dobre warunki	
- złe warunki	

Tablica 11.XXXXIII. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne – obszar I

Czynnik	Ocena – Jarosław	Ocena – Łańcut	Ocena – Przeworsk	Ocena – Levoča
Obecność powierzchni biologicznie czynnych				
Odległość do parku				
Odległość do hali sportowej				
Obecność placu zabaw				

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że najdogodniejsze warunki stwarza obszar I Levočy. Pozostałe analizowane miasta zapewniają obecność powierzchni biologicznie czynnych, łatwy dostęp do parku, a także umiarkowanie dogodną dostępność do hali. Obszar I Levočy dodatkowo ma w swoim zasięgu plac zabaw, który jest dodatkowym atutem miejsca. W tym porównaniu zaznacza się wyjątkowo niekorzystny brak placów zabaw w polskich miastach, który może być tłumaczony zwartością i intensywnością historycznej zabudowy przyrynkowej.

Warunki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne na obszarze I strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levoča

Legenda:

- dogodne warunki

- dość dobre warunki

- umiarkowanie dobre warunki

- złe warunki

Tablica 11.XXXXIV. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne – obszar I

Czynniki	Ocena – Jarosław	Ocena – Łańcut	Ocena – Przeworsk	Ocena – Levoča
Typ zabudowy	●	●	●	●
Odległość między budynkami	●	●	●	●
Założenia wodne	○	○	○	○
Ukształtowanie terenu	●	●	●	●
Obecność elementów natury	●	●	●	●

Wyniki badań wskazują, że najlepiej spełnione zostały wymagania w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne przez obszar I Łańcuta i Przeworska. Najgorszy wynik dotyczący gęstości zabudowy i ukształtowania terenu uzyskała Levoča. Najmniej zieleni jest w stanie zaoferować strefa I Jarosławia. Pozostałe czynniki w tym samym stopniu zapewniają wszystkie analizowane miasta. Charakterystyczny jest brak założeń wodnych w badanych obszarach.

Warunki wspierające spójność społeczną na obszarze I strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levoča

Legenda:

- dogodne warunki

- dość dobre warunki

- umiarkowanie dobre warunki

- złe warunki

Tablica 11.XXXV. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierający spójność społeczną – obszar I

Czynniki	Ocena – Jarosław	Ocena – Łańcut	Ocena – Przeworsk	Ocena – Levoča
Czytelność przestrzenna i użytkowa	●	●	●	●
Podział przestrzeni na: prywatną, społeczną i publiczną	●	●	●	●

Wyniki badań wskazują, że analizowany obszar strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levoča spełnia wymagania w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających poczucie spójności społecznej

Ocena dostępności do usług podstawowych i ponadpodstawowych na obszarze I strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levoča

Tablica 11.XXXVI. Analiza odległości do podstawowych i ponadpodstawowych usług na obszarach I

Usługi	Odległości - Jarosław	Odległości - Łańcut	Odległości - Przeworsk	Odległości - Levoča
Sklep spożywczy	10 m.	110 m.	48 m.	90m.
Sklep owocowo - warzywny	200 m.	110 m.	67 m.	90m.
Dom kultury	480 m.	320m.	590 m.	20m.
Kino	452 m.	420m.	605 m.	120m.
Biblioteka	358 m.	315m.	380 m.	120m.
Szkoła Podstawowa	240 m.	155m.	355 m.	60m.
Dworzec PKS	1535 m.	620 m.	430 m.	850m.
Dworzec PKP	1495m.	1670 m.	1080 m.	900m.
Park	230 m.	15m.	80 m.	10m.
Ośrodek zdrowia	300 m.	310 m.	370 m.	450m.
Stadion	920 m.	700m.	1930 m.	450m.
Hala sportowa	800 m.	520 m.	650 m.	650m.

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że obszar I Levočy spełnia najdogodniejsze warunki w zakresie dostępności do usług podstawowych i ponadpodstawowych. Mieszkańcy tego obszaru mają najbliżej do domu kultury, kina, biblioteki, szkoły podstawowej, dworca kolejowego i stadionu. Do sklepu spożywczego i ośrodka zdrowia mają najbliżej mieszkańcy obszaru I strefy centralnej Jarosławia. Natomiast najdogodniejszy dostęp do hali sportowej mają osoby zamieszkujące I lokalizację centralnego obszaru Łańcuta. Z rynku w Przeworsku najbliżej jest do sklepu owocowo – warzywnego i dworca autobusowego.

Wnioski dla obszaru I strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta i Przeworska

Na podstawie wyników badań analizy urbanistycznej można stwierdzić, że obszar I Łańcuta i Levočy spełnia najdogodniejsze warunki w zakresie zdrowego środowiska mieszkaniowego. Pod względem wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne i spójność społeczną najlepszy wynik uzyskał obszar rynku w Levočy. Spełnia on także najdogodniejsze warunki w zakresie dostępności do usług. Natomiast pod względem wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne oraz łatwej dostępności do usług obszar I Łańcuta.

Największy problem odnoszący się do obszarów I wszystkich polskich miast – brak placu zabaw w obrębie rynku. Przy wykorzystaniu małych nakładów finansowych i zaadoptowaniu przestrzeni zielonej plac zabaw jest realną inwestycją, która jest w stanie poprawić warunki w zakresie zdrowia fizycznego. Niedomaganiem związanym z kondycją fizyczną jest także brak założeń wodnych, które nie tylko odgrywają istotną rolę w kompozycji przestrzennej, ale także wspierają stan psycho – fizyczny człowieka przyczyniając się do kreowania przestrzeni rekreacyjno – sportowej.

Pozornie dużym problemem wydaje się brak dostatecznej liczby elementów natury na obszarze rynku w Jarosławiu. Pozornie, ponieważ teren sąsiadujący bezpośrednio z rynkiem zapewnia obszerne tereny zielone, które z kolei nie występują w tak dużej skali w żadnym z rozpatrywanych miast.

11.6.2. Wyniki porównawcze dla obszaru II strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Warunki wspierające zdrowie fizyczne na obszarze II strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Legenda:

- dogodne warunki

- dość dobre warunki

- złe warunki

Tablica 11.XXXVII. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne - obszar II

Czynnik	Ocena - Jarosław	Ocena - Łańcut	Ocena - Przeworsk	Ocena - Levoča
Obecność powierzchni biologicznie czynnych	●	●	●	○
Odległość do parku	●	●	●	●
Odległość do hali sportowej	●	○	●	●
Obecność placu zabaw	○	○	○	○

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że najdogodniejsze warunki w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne spełnia obszar II Przeworska a w następnej kolejności Jarosławia. Analizowany obszar strefy centralnej Łańcuta i Levočy nie spełnia dwóch ważnych czynników, z tym jeden z nich to obecność placów zabaw – ten warunek nie został spełniony przez żadne analizowane miasto. Obszar II w Łańcutie poza tym nie spełnia warunków w zakresie łatwej dostępności do ośrodków sportu, w tym przypadku do hali sportowej. Drugi nisko oceniany pod względem warunków wspierających zdrowie fizyczne to obszar II w Levočy. Znacznie poważniej zaniedbuje problem kondycji fizycznej, ponieważ nie spełnia podstawowego wymagania – obecności dostatecznie dużych obszarów biologicznie czynnych. Wynika to z intensywnej, zwartej zabudowy jaka występuje na tym obszarze. Brakuje ponadto rezerw terenowych, które można byłoby przeznaczyć na wnętrza zielone.

Warunki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne na obszarze II strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Legenda:

- dogodne warunki

- dość dobre warunki

- złe warunki

Tablica 11.XXXXVIII. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne - obszar II

Czynniki	Ocena - Jarosław	Ocena - Łańcut	Ocena - Przeworsk	Ocena - Levoča
Typ zabudowy	●	●	●	○
Odległość między budynkami	●	○	○	●
Założenia wodne	○	○	○	○
Ukształtowanie terenu	●	●	●	●
Obecność elementów natury	●	●	●	○

Wyniki badań wskazują, że obszar II w Jarosławiu spełnia prawie wszystkie warunki zdrowego środowiska mieszkaniowego w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne. Jedynie brakuje założeń wodnych, których nie przewidziały także pozostałe miasta. Tę samą ocenę uzyskał obszar II Łańcuta i Przeworska. Obszar zapewnia umiarkowaną intensywność zabudowy, dogodne ukształtowanie terenu i umiarkowaną ilość elementów natury. Problemem są natomiast zbyt małe odległości między budynkami. Analizowane środowisko mieszkaniowe w Levočy nie spełnia wymagań dotyczących: umiarkowanej intensywności zabudowy i obecności elementów natury. Stwarza natomiast dogodne warunki w zakresie odległości między budynkami i dość korzystnego ukształtowania terenu.

Warunki wspierające spójność społeczną na obszarze II strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Legenda:

- dogodne warunki

- złe warunki

Tablica 11.XXXXIX. Ocena elementów składających się na czynnik wspierający spójność społeczną - obszar II

Czynniki	Ocena - Jarosław	Ocena - Łańcut	Ocena - Przeworsk	Ocena - Levoča
Czytelność przestrzenna i użytkowa	●	○	○	●
Podział przestrzeni na: prywatną, społeczną i publiczną	●	○	○	●

Na podstawie wyników badań można wnioskować, że obszar II Jarosławia i Levočy spełnia wszystkie wymagania dotyczące wysokiej oceny warunków wspierających poczucie spójności społecznej. Analizowane środowisko mieszkaniowe Łańcuta i Przeworska nie zapewnia czytelności przestrzennej i użytkowej, a także czytelnego podziału na przestrzeń: prywatną, społeczną i publiczną.

Ocena dostępności do usług podstawowych i ponadpodstawowych na obszarze II strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Tablica 11.XXXXX. Analiza odległości do podstawowych i ponadpodstawowych usług na obszarach II

Usługi	Odległości - Jarosław	Odległości - Łańcut	Odległości - Przeworsk	Odległości - Levoča
Sklep spożywczy	140 m.	90 m.	70 m.	120m.
Sklep owocowo - warzywny	3.30 m.	65 m.	70 m.	120m.
Dom kultury	6.10 m.	430 m.	425 m.	400m.
Kino	5.82 m.	540 m.	440 m.	400m.
Biblioteka	4.78 m.	155 m.	45 m.	350m.
Szkoła Podstawowa	368 m.	320m.	525 m.	280m.
Dworzec PKS	1665 m.	770 m.	265 m.	550m.
Dworzec PKP	1625 m.	1820 m.	920m.	600m.
Park	7.80 m.	70 m.	165 m.	400m.
Ośrodek zdrowia	6.30 m.	460 m.	540 m.	400m.
Stadion	1050 m.	830 m.	1765 m.	850m.
Hala sportowa	930 m.	670 m.	485 m.	720m.

Wyniki badań wskazują, że teren sąsiadujący z rynkiem w Jarosławiu stwarza najdogodniejsze warunki w zakresie dostępności do usług. Zapewnia łatwy dostęp przede wszystkim do: sklepu owocowo – warzywnego, domu kultury, kina, biblioteki, parku i ośrodka zdrowia. Z obszaru II strefy centralnej Łańcuta najbliższym jest do stadionu. Teren sąsiadujący z centrum w Przeworska zapewnia najłatwiejszy dostęp do sklepu spożywczego, dworca autobusowego i hali sportowej. Najlepsze wyniki w zakresie dostępności do szkoły podstawowej i dworca kolejowego osiągnął obszar II strefy centralnej Levočy

Wnioski dla obszaru II strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Wyniki analizy urbanistycznej wskazują, że obszar II w Jarosławiu spełnia najdogodniejsze warunki zdrowego środowiska zamieszkania. Teren zyskał najwyższą ocenę w zakresie warunków wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne oraz wspólnie z Levočą w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających spójność społeczną, a także stworzył najdogodniejsze warunki w zakresie dostępności do usług podstawowych i ponadpodstawowych. Najlepszą kondycję fizyczną jest w stanie zapewnić analizowany obszar Przeworska. Dość dużym problemem w każdym z rozpatrywanych środowisk jest brak placu zabaw.

W Jarosławiu istnieje możliwość zrealizowania przestrzeni zabawowo – ruchowej dla dzieci. Duże tereny zielone jakie towarzyszą przestrzeni sąsiadującej z rynkiem są możliwe w części do zaadaptowania na przestrzeń zabawową, która przyczynić się może do poprawy kondycji psycho – fizycznej najmłodszych. W pozostałych miastach teren sąsiadujący z rynkiem charakteryzuje się w dużej mierze zwartą zabudową wielorodzinną, która dominuje w tym środowisku, a więc problemem staje się brak wolnej przestrzeni.

Jeśli chodzi o ocenę warunków wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne to zwraca uwagę częste pomijanie w środowisku zamieszkania elementu wody. Ponadto obszar przynależący do ścisłego centrum jest zazwyczaj przestrzenią w całości zainwestowaną i chronioną opieką konserwatorską. Wszelkie planowane więc inwestycje na tym obszarze nie są proste do zrealizowania nie tylko ze względu na intensywność zabudowy, ale także ze względu na historyczny charakter, który wprowadza bardzo duże ograniczenia.

W zakresie wysokiej oceny warunków wspierających poczucie spójności społecznej podstawowym problemem nie tylko wybranych do analizy miast jest brak czytelności przestrzennej i użytkowej. Wynika to z braku uporządkowania przestrzeni. Jednym z zaleceń, które mogłoby pozytywnie wpłynąć na pożądany podział wnętrza urbanistycznego jest wprowadzenie subtelných granic, na przykład z wykorzystaniem zieleni i małej architektury.

Podobnie można także potraktować drugi poważny problem jakim jest brak czytelności w podziale przestrzeni na: prywatną, społeczną i publiczną. Granice, które nie dominują w przestrzeni, a porządkują ją, są przyjazne i niezbędne dla środowiska mieszkaniowego. Natomiast problem ze zbyt dużymi odległościami do poszczególnych usług należałoby złagodzić racjonalnymi rozwiązaniami dotyczącymi samej komunikacji i jej środków. Sprawność dojazdów, poprawny stan techniczny dróg i ciągów pieszych, dobre ich oznakowanie i oświetlenie, a także racjonalne rozmieszczenie przystanków komunikacji publicznej zapewniłoby dogodne warunki pieszej komunikacji jak i tej opierającej się na publicznych środkach.

11.6.3. Wyniki porównawcze dla obszaru III strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Warunki wspierające zdrowie fizyczne na obszarze III strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Legenda:

- dogodne warunki

- dość dobre warunki

- złe warunki

Tablica 11.XXXXXI. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne - obszar III

Czynnik	Ocena - Jarosław	Ocena - Łańcut	Ocena - Przeworsk	Ocena - Levoča
Obecność powierzchni biologicznie czynnych	●	○	●	●
Odległość do parku	●	●	●	●
Odległość do hali sportowej	●	○	●	●
Obecność placu zabaw	○	○	○	○

Wyniki badań wskazują, że najdogodniejsze warunki w zakresie oceny warunków wspierających zdrowie fizyczne stwarza obszar III Przeworska i Levočy. Niedomaganiem w przypadku obu miast, jest brak placu zabaw na terenie rozpatrywanego obszaru. Problem ten dotyka także środowisko zamieszkania na terenie III Jarosławia i Łańcuta. Zdecydowanie najmniej korzystne warunki stwarza analizowana przestrzeń w Łańcutcie. Zapewnia jedynie łatwą dostępność do parku.

Warunki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne na obszarze III strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levoča

Legenda:

- dogodne warunki

- dość dobre warunki

- złe warunki

Tablica 11.XXXXXXII. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne - obszar III

Czynniki	Ocena - Jarosław	Ocena - Łańcut	Ocena - Przeworsk	Ocena - Levoča
Typ zabudowy				
Odległość między budynkami				
Założenia wodne				
Ukształtowanie terenu				
Obecność elementów natury				

Jak wskazują wyniki badań obszar III Jarosławia zapewnia najdogodniejsze warunki w zakresie wysokiej oceny warunków wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne. Decyduje o tym: umiarkowana intensywność zabudowy, odpowiednia odległość między budynkami, dogodne ukształtowanie terenu, obecność elementów natury.

Równie wysoką ocenę zdobył analizowany obszar Levoča. Oferuje on: małą intensywność zabudowy, duże odległości między budynkami i w miarę dogodne ukształtowanie terenu. Dla Łańcuta i Przeworska podstawowym problemem są zbyt małe odległości między budynkami. Wynika to z maksymalnego wykorzystania terenu przeznaczonego pod wielorodzinną zabudowę mieszkaniową. Podobnie jak w poprzednich obszarach zwraca uwagę całkowity brak założeń wodnych.

Warunki wspierające spójność społeczną na obszarze III strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Legenda:

- dogodne warunki

- dość dobre warunki

- złe warunki

Tablica 11.XXXXXIII. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających poczucie spójności społecznej - obszar III

Czynniki	Ocena - Jarosław	Ocena - Łańcut	Ocena - Przeworsk	Ocena - Levoča
Czytelność przestrzenna i użytkowa	●	●	○	●
Podział przestrzeni na: prywatną, społeczną i publiczną	●	●	○	●

Jak dowodzą badania, obszar III Jarosławia, Łańcuta i Levočy spełnia wszystkie wymagania dotyczące wysokiej oceny czytelności strefy przestrzennej i użytkowej oraz podziału przestrzeni na własność prywatną, społeczną i publiczną. Jedynie obszar III strefy centralnej Przeworska nie spełnia warunków w tym zakresie.

Ocena dostępności do usług podstawowych i ponadpodstawowych na obszarze III strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Tablica 11.XXXXXIV. Analiza odległości do podstawowych i ponadpodstawowych usług na obszarach III

Usługi	Odległości - Jarosław	Odległości - Łańcut	Odległości - Przeworsk	Odległości - Levoča
Sklep spożywczy	170 m.	60 m.	150 m.	70m.
Sklep owocowo - warzywny	170 m.	60 m.	150 m.	70m.
Dom kultury	505 m.	605 m.	415 m.	700m.
Kino	475 m.	220 m.	430 m.	750m.
Biblioteka	410 m.	605 m.	265 m.	700m.
Szkoła Podstawowa	270m.	660 m.	270m.	150m.
Dworzec PKS	1460 m.	1530 m.	155 m.	450m.
Dworzec PKP	1420 m.	2560 m.	810m.	500m.
Park	980 m.	50 m.	50 m.	320m.
Ośrodek zdrowia	375 m.	490 m.	285 m.	380m.
Stadion	1050 m.	280 m.	1510 m.	1000m.
Hala sportowa	725 m.	1350 m.	475 m.	900m.

Jak wskazują wyniki badań najłatwiejszy dostęp do usług zapewnia obszar III Przeworska. Oferuje bliskość: domu kultury, biblioteki, dworca kolejowego, parku, ośrodka zdrowia i hali sportowej. Łatwą dostępność do

sklepu spożywczego i owocowo – warzywnego oraz do kina, parku i stadionu zapewnia obszar III Łańcuta. Najmniejsze odległości do szkoły podstawowej i dworca kolejowego obszar III w Levoči.

Wnioski dla obszaru III strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta Przeworska i Levoči

Wyniki badań wskazują, że obszar III Levoči stwarza najdogodniejsze warunki zdrowego środowiska zamieszkania. Wraz z terenem III Przeworska uzyskał najwyższą ocenę w zakresie warunków wspierających zdrowie fizyczne pomimo braku placu zabaw, którego nie zapewniły także pozostałe analizowane obszary wybranych miast. Ponadto obszar III Przeworska uzyskał najlepsze wyniki w zakresie dostępności do usług podstawowych i ponadpodstawowych. W przypadku Levoči nie jest to duży problem ponieważ plac zabawowo – ruchowy dla najmłodszych został zlokalizowany we wnętrzu sąsiadującym z tym analizowanym. Jeśli chodzi o wyniki badań w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne to wykazały, że Levoča uzyskała również i w tej dziedzinie najwyższą ocenę. Problemem było ukształtowanie terenu i brak założeń wodnych. W przypadku ukształtowania terenu nie za bardzo da się coś w tym zakresie zmienić, natomiast wprowadzenie wody do analizowanych wnętrz jest możliwe do zrealizowania. Niewielkie sztuczne zbiorniki wodne w połączeniu z obecnymi elementami natury mogłyby się przyczynić do prozdrowotnego charakteru środowiska zamieszkania jakim jest obszar III Levoči. W przypadku wskaźników, elementów i czynników wspierających poczucie spójności społecznej niedomaganiem okazała się zbyt duża gęstość zaludnienia, która wynika z wielorodzinnego charakteru obecnej na tym terenie zabudowy. Co za tym idzie wielkość mieszkań też nie jest komfortowa. Są to minusy wnętrz, w których przeważającym typem zabudowy mieszkaniowej są bloki. Ich głównym zadaniem jest pomieszczenie jak największej liczby rodzin przy spełnieniu podstawowych potrzeb.

11.6.4. Wyniki porównawcze dla obszaru IV strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Warunki wspierające zdrowie fizyczne na obszarze IV strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy.

Legenda:	
- dogodne warunki	
- dość dobre warunki	
- złe warunki	

Tablica 11.XXXXXV. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne - obszar IV

Czynnik	Ocena - Jarosław	Ocena - Łańcut	Ocena - Przeworsk	Ocena - Levoča
Obecność powierzchni biologicznie czynnych				
Odległość do parku				
Odległość do hali sportowej				
Obecność placu zabaw				

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że najbardziej dbającym o kondycję fizyczną swoich mieszkańców jest obszar IV w Jarosławiu. W żadnym z analizowanych miast nie ma w obszarze IV placu zabaw. Wydaje się to poważnym zaniedbaniem zważywszy na to, że w poprzednio analizowanych środowiskach mieszkaniowych też go najczęściej brakowało. Wyjątkiem w tym zakresie był obszar I w Levočy.

W obszarach IV przeważa zabudowa jednorodzinna

Biorąc jednak pod uwagę, że obszar IV charakteryzuje się obecnością domów wolnostojących z dużymi ogrodami to można przypuszczać, że publiczny plac zabawowo – ruchowy dla dzieci nie jest podstawową potrzebą. Często rodzice wolą spędzać czas z dziećmi w prywatnym ogrodzie, niż na placu zabaw, co może być spowodowane słabym zagospodarowaniem takich przestrzeni, ich złym stanem technicznym, lokalizacją przy ruchliwych jezdniach, brakiem izolacji, utrudnioną dostępnością i ograniczoną prywatnością. Najgorzej spełnia wymagania w zakresie wysokiej oceny warunków wspierających zdrowie fizyczne obszar IV Przeworska i Levočy. Jedynym spełnionym warunkiem przez wymienione obszary jest obecność odpowiednio dużych powierzchni biologicznie czynnych..

Warunki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne na obszarze IV strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levoča

Legenda:

- dogodne warunki

- złe warunki

Tablica 11.XXXXXVI. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne - obszar IV

Czynniki	Ocena - Jarosław	Ocena - Łańcut	Ocena - Przeworsk	Ocena - Levoča
Typ zabudowy	●	●	●	●
Odległość między budynkami	●	●	●	●
Założenia wodne	○	○	○	○
Ukształtowanie terenu	●	●	●	●
Obecność elementów natury	●	●	●	●

Wyniki badań wskazują, że analizowany obszar Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levoča spełnia w tym samym zakresie wymagania dotyczące wysokiej oceny warunków wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne. Jest to wynik pozytywny, ponieważ wszystkie czynniki poza obecnością wody zostały spełnione przez analizowane wnętrza mieszkaniowe w maksymalnym stopniu.

Ocena warunków wspierających spójność społeczną na obszarze IV strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Legenda

- dogodne warunki

- dość dobre warunki

Tablica 11.XXXXXVII. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających spójność społeczną - obszar IV

Czynniki	Ocena - Jarosław	Ocena - Łańcut	Ocena - Przeworsk	Ocena - Levoča
Czytelność przestrzenna i użytkowa	●	●	●	●
Podział przestrzeni na: prywatną, społeczną i publiczną	●	●	●	●

Wyniki badań wykazały, że obszar IV Jarosławia, Łańcuta i Przeworska spełnia w maksymalnym zakresie wszystkie wymagania dotyczące wysokiej oceny czytelności przestrzennej i użytkowej. Brak jest przestrzeni społecznej, która sprzyjałaby kontaktom społecznym.

Ocena dostępności do usług podstawowych i ponadpodstawowych na obszarze IV strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy

Tablica 11.XXXXXVIII. Analiza odległości do podstawowych i ponadpodstawowych usług na obszarach IV

Usługi	Odległości - Jarosław	Odległości - Łańcut	Odległości - Przeworsk	Odległości - Levoča
Sklep spożywczy	340 m.	0 m.	30 m.	120m.
Sklep owocowo - warzywny	340 m.	0 m.	30 m.	120m.
Dom kultury	930 m.	900 m.	1380 m.	820m.
Kino	960m.	1900 m.	1380 m.	820m.
Biblioteka	1050 m.	605 m.	760 m.	770m.
Szkoła Podstawowa	420m.	600 m.	1030 m.	300m.
Dworzec PKS	450m.	500 m.	1260 m.	200m.
Dworzec PKP	470m.	2000 m.	1920 m.	230m.
Park	30 m.	300 m.	1430 m.	200m.
Ośrodek zdrowia	820 m.	800m.	1060 m.	110m.
Stadion	560 m.	1 900 m.	1520 m.	1150m.
Hala sportowa	770 m.	1000 m.	1440 m.	1000m.

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że najłatwiejszą dostępność do usług zapewnia obszar IV Levočy.

Wnioski dla obszaru IV strefy centralnej Jarosławia, Łańcuta i Przeworska

Wynik analizy urbanistycznej IV obszaru strefy centralnej: Jarosławia, Łańcuta, Przeworska i Levočy dowodzi, że najkorzystniejszym obszarem pod względem zdrowego środowiska mieszkaniowego jest obszar IV zlokalizowany w strefie centralnej Jarosławia.

Uzyskał on najwyższą ocenę w zakresie wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne, samopoczucie psychiczne i mentalnego (taki sam wynik dla wszystkich miast) i łatwej dostępności do poszczególnych usług. Średnio ocenić należy warunki dla kontaktów społecznych ze względu na brak przestrzeni społecznej.

Największym niedomaganiem analizowanego obszaru jest brak placu zabaw i założeń wodnych. Wymienione czynniki mają wpływ na ocenę warunków wspierających zdrowia fizycznego, a więc są szczególnie ważne dla prawidłowego rozwoju zwłaszcza dzieci.

11.6.5. Komentarz do wyników badań

Badania dokonywane różnymi metodami w czterech obszarach strefy centralnej wybranych miast dały bardzo duży materiał porównawczy i wnioskowy. Konfrontacja oceny jakości środowiska mieszkaniowego dokonanej przez mieszkańców z oceną autorki pracy dokonaną na podstawie analizy urbanistycznej jest bardzo trudna. Jednym z celów podjętej pracy było sprawdzenie i doskonalenie metody oceny. Można powiedzieć, że cel został osiągnięty, chociaż metoda powinna być doskonalona i wydaje się, że może być skutecznie używana do oceny jednego konkretnego obszaru, co pozwoliłoby sformułować bardzo konkretne wnioski i zalecenia dla służb planistycznych, projektantów i zarządców.

W niniejszej pracy metoda posłużyła do udowodnienia postawionych tez, co wymagało przebadania kilku miast i wielu obszarów, aby można było sformułować generalne wnioski dotyczące strefy centralnej małych miast.

„...Architekt zdaje sobie sprawę, że właściwie jednym i zawsze chętnym do pomocy w rozwiązywaniu trudnych problemów funkcjonalnych partnerem, pozostaje użytkownik. Stąd można by powiedzieć, że hasło projektować dla ludzi, powinno być zmienione na hasło: projektowanie z ludźmi, projektowanie z użytkownikami”⁹⁵.

IV. WNIOSKI

12. Wnioski ogólne i zalecenia

Wnioski szczegółowe zawarto w poszczególnych rozdziałach dotyczących wybranych zagadnień i obszarów. Stanowią one uzupełnienie podanych w tym rozdziale wniosków ogólnych. Ich powtarzanie – nawet w wersji skróconej – nie jest celowe; zaciemniałoby wymowę wniosków ogólnych, które są ważniejsze tak z naukowego jak i praktycznego punktu widzenia.

Zebrany bogaty materiał dokumentacyjny oraz badawczy (trzy grupy wywiadów, fotografie, pomiary) pozwolił na sformułowanie wielu wniosków, które można podzielić według różnych kryteriów. Z punktu widzenia celu i zakresu pracy ważne są podziały na: poznawcze (naukowe, badawcze) i praktyczne oraz ogólne i szczegółowe.

Zamierzeniem autorki było, aby praca oprócz walorów badawczych i poznawczych miała również znaczenie praktyczne i mogła być wykorzystana także przez władze samorządowe. Temu służyła między innymi ścisła współpraca z urzędami miast polskich, w których przeprowadzono badania (Jarosław, Łańcut, Przeworsk). Z tego powodu bezpośrednio po szczegółowych wnioskach o charakterze badawczym podawano adresata ich praktycznej realizacji. Z tego też względu praca została tak wykonana, aby mogła być podzielona na cztery części poświęcone wybranym miastom: Jarosław, Łańcut, Przeworsk i Levoča. Każda część uzupełniona o wnioski zbiorcze dla poszczególnego miasta może być przekazana władzom samorządowym jako materiał przydatny w bieżącej działalności na rzecz poprawy jakości środowiska mieszkaniowego.

- Na podstawie wyników przeprowadzonych badań oraz ich analizy można stwierdzić, że w strefach centralnych wybranych miast są w zasadzie spełnione współczesne wymogi w zakresie jakości środowiska mieszkaniowego. Potwierdza to prawdziwość tezy pierwszej, że „strefa centralna małego miasta może spełniać kryteria współczesnego środowiska mieszkaniowego nie tracąc swojego indywidualnego charakteru i współczesnej roli wielofunkcyjnego centrum miasta z łatwym dostępem do usług handlu, kultury i rekreacji”.

Godny podkreślenia jest brak istotnych rozbieżności wyników badań przeprowadzonych w różnych obszarach strefy centralnej danego miasta oraz w odpowiadających sobie obszarach różnych miast. Potwierdza to prawdziwość tezy drugiej „Na ocenę jakości środowiska mieszkaniowego przez mieszkańców strefy centralnej małego miasta nie ma istotnego wpływu miejsce ich zamieszkania”. Wszystko to sprawia, że wnioski wynikające z badań są uniwersalne i można je

⁹⁵M. Janowski, op.cit., str.20.

odnieść nie tylko do analizowanych miast, ale także do miast im podobnych co do wielkości. Nie znalazł bowiem odzwierciedlenia wpływ historii i znaczenia miasta w przeszłości.

- Uwidoczniły się pewne wspólne tendencje, występujące we wszystkich badanych obszarach charakterystyczne, bardziej dla czasów, w których żyjemy niż miejsc, w których były przeprowadzane badania (np. dotyczące potrzeby bezpieczeństwa oraz intymności i spokoju).

- Strefy centralne małych miast są zróżnicowane pod względem typów zabudowy mieszkaniowej i form przestrzeni. Można powiedzieć, że stanowią w miniaturze obraz miasta, zawierając w sobie różnorodne obszary począwszy od (w większości) zwartych miejskich kwartałów poprzez grupy wolnostojących bloków wielorodzinnych, aż po zespoły zabudowy jednorodzinnej na obrzeżu strefy.

- Mieszkańcy strefy centralnej małych miast są zróżnicowani wiekowo i pod względem wykształcenia, stąd ich wymagania dotyczące jakości środowiska i programu użytkowego są reprezentatywne dla większości mieszkańców.

- Badania wykazały, że mieszkańcy strefy centralnej korzystnie oceniają lokalizację miejsca zamieszkania i nie zamierzają jej zmieniać.

- Przyjęta w pracy metoda badawcza oparta na wywiadach, w których środowisko mieszkaniowe oceniają mieszkańcy oraz na analizie urbanistycznej dokonywanej przez urbanistę, powinna być doskonała. Pracę utrudnia fakt, że ilość elementów, które wpływają na jakość środowiska jest ogromna. Wydaje się, że metoda ta może być również użyta do oceny pojedynczych cech, czy elementów i może służyć do sformułowania działań w wąskim zakresie.

- Analiza wyników przeprowadzonych w pracy badań wskazuje, że przy ocenie jakości środowiska mieszkaniowego bardzo ważną rolę odgrywa **intymność i spokój**. Czynniki te znalazły się na wysokich pozycjach w przeprowadzonych wywiadach. Jest to przede wszystkim znak czasu, a nie miejsca. Niespotykane dotychczas szybkie tempo życia, ciągłe zabieganie, hałaśliwe otoczenie i natłok informacyjny wyzwalają w człowieku dążenie do wyciszenia i pozytywnej izolacji. Z tym wiąże się zapewne także wysoka pozycja „podwórek”, gdzie ludzie po pracy poza swoim mieszkaniem (poza swoimi „czterema ścianami”) chcieliby odpocząć odizolowani od zgiełku ulicy. Zapewnienie intymności i spokoju to duże wyzwanie dla planistów i urbanistów oraz deweloperów.

- Zagadnienia związane z **kontaktem z naturą** znalazły się w grupie czynników średniego znaczenia dla oceny jakości środowiska mieszkaniowego przez mieszkańców w badanych miastach. Można je rozpatrywać na dwóch poziomach: ogólnym, związanym z ogólnodostępnymi parkami oraz zieleńcami osiedlowymi w bezpośrednim otoczeniu zabudowy. W przypadku parków wyraźny niedosyt dostępności. Jest on związany nie tylko z odległością, ale przede wszystkim z poziomem bezpieczeństwa, zagospodarowaniem i estetyką. Te ostatnie czynniki decydują, że publiczne tereny zielone w analizowanych miastach nie są właściwie wykorzystane.

- Z podanych wniosków dotyczących parków wynikają przede wszystkim zadania dla miejskich władz samorządowych. Po pierwsze muszą one zadbać o większe bezpieczeństwo i komfort korzystania z terenów zielonych. Wpisuje się to w konieczność poprawy bezpieczeństwa w ogóle. Po drugie parki wymagają staranniejszego i bardziej różnorodnego zagospodarowania, aby stały się miejscem chętnie odwiedzanym. Wreszcie po trzecie, muszą być utrzymane w czystości i dobrym stanie. Poza obszarami I (rynek) mieszkańcy stref centralnych analizowanych miast województwa podkarpackiego nie mają podstaw do narzekania na brak zieleni niskiej i wysokiej w otoczeniu ich miejsca zamieszkania. Skwery i zieleńce oraz drzewa znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy. Problemem dla związków mieszkańców i samorządów lokalnych pozostaje należyte utrzymanie zieleni.

- Istotny wydaje się powszechny brak założeń wodnych. Często o wodzie jako elemencie kompozycyjnym architektki i urbanisty niemal całkowicie zapominają. Jest to duży błąd ponieważ woda nie tylko uatrakcyjnia wizualnie przestrzeń, ale także wpływa pozytywnie na stan psychiczny człowieka. Działa relaksująco i odprężająco. Korzystne wydaje się zwrócenie uwagi projektantów na ten element środowiska mieszkaniowego. Woda w mieście może przyjmować różne formy i funkcje. Raz jest to fontanna, innym razem sadzawka, czy też basen. Za każdym razem jest elementem pożądanym i cenionym i bardzo chętnie wykorzystywanym przez ludzi w każdym wieku.

- Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że najważniejszą rolę w ocenie jakości środowiska mieszkaniowego odgrywa **poziom bezpieczeństwa**. Znalazło to swoje odzwierciedlenie pośrednio w wynikach pierwszego wywiadu i bezpośrednio potwierdzenie w wynikach drugiego i trzeciego wywiadu. Dali temu także wyraz mieszkańcy podczas bezpośrednich rozmów. Warto przy tym zauważyć – co wynika także z przeprowadzonych badań – że problem bezpieczeństwa nie jest ważny tylko sam w sobie. Wiąże się z nim także chęć lub niechęć korzystania z miejsc publicznych takich jak zieleńce i parki oraz place zabaw. Poprawa bezpieczeństwa (i estetyki) przyczyni się do lepszego wykorzystania wspomnianych miejsc. Z podanych informacji wynika wniosek, że miejskie władze samorządowe powinny problem bezpieczeństwa potraktować jako priorytetowy.

- Poprawa bezpieczeństwa związana jest z koniecznością podjęcia walki z wandalizmem. Oprócz bezpieczeństwa, jest to drugi czynnik podnoszony w pierwszym rzędzie w grupie zjawisk negatywnych (negatywnie wpływających na jakość środowiska miasta). Poprawa bezpieczeństwa i walka z wandalizmem to zadania dla władz samorządowych (straż miejska) i rządowych (policja). Współpraca tych dwóch jednostek władzy jest potrzebna w zakresie prewencji. Jednak ważną rolę może odegrać działalność wychowawcza i propagatorska prowadzona w gimnazjach i szkołach średnich. Najczęściej wandalizm jest udziałem nastolatków (lub niewiele starszych). W sposób pośredni wskazują na to wyniki pierwszego wywiadu.

- Istotną rolę w postrzeganiu przestrzeni jako bezpiecznej pełni także **harmonia** rozwiązań przestrzennych, a więc czytelność układu urbanistycznego wyznaczającego punkty formalnie ważne, a

także granice sugerujące podział przestrzeni na prywatną, półprywatną, społeczną i publiczną. Przestrzeń czytelna jest zrozumiała i akceptowana przez społeczeństwo.

- **Dostępność programu podstawowego** została przez mieszkańców zaliczona do czynników średniej wagi. Mniejsze znaczenie dostępności w porównaniu z bezpieczeństwem oraz intymnością i spokojem wynika przede wszystkim z dwóch głównych powodów: działającego mechanizmu popytu i podaży oraz robienia okresowych zakupów kompleksowych w dużych placówkach handlowych. Otwieranie nowych punktów podstawowych usług oraz zamykanie istniejących reguluje rynek podaży i popytu – o czym świadczą informacje uzyskiwane w rozmowach bezpośrednich.

- W przypadku omawianego powyżej czynnika wynikają następujące wnioski praktyczne dla deweloperów i zarządców oraz projektantów i urzędów: obecne nasycenie osiedli mieszkaniowych z punktami podstawowych usług jest wystarczające i stanowi dobrą wskazówkę dla przyszłych inwestycji. Dla wspomnianych inwestorów, projektantów, administratorów i urzędów ważne jest to, żeby przewidzieć lokale dla podstawowych usług i to o uniwersalnym przeznaczeniu. Jakie to będą usługi – zadecydują podejmujący taką działalność.

- Wszystkie badane czynniki dotyczące współdziałania mieszkańców w decyzjach dotyczących otoczenia ich miejsca zamieszkania zostały w wywiadach potraktowane jako mało istotne (dotyczy to wywiadu drugiego i trzeciego). Pozyskiwane w trakcie przeprowadzania tych wywiadów dodatkowe informacje wskazują, że taki stan rzeczy wynika przynajmniej z dwóch powodów: braku przygotowania merytorycznego oraz braku wiary w skuteczność podejmowania takich działań.

Pierwszy z wymienionych powodów jest w znacznej części zasadny. Rzetelne decydowanie (współdecydowanie) wymaga przygotowania zawodowego. Drugi powód jest wynikiem braku tradycji w angażowaniu się w działalność na rzecz ogółu przez społeczności lokalne. W pewnym sensie jest to odzwierciedlenie braku możliwości wyrażania swojej opinii w drodze referendum w sprawach ważnych w szerszym wymiarze.

- Oddzielny problem – znajdujący się również w grupie czynników średniej ważności według wyników wywiadów – stanowią place do zabaw dla dzieci, które gwarantują **możliwość wypoczynku i rekreacji**. Są one nierównomiernie rozłożone i charakteryzują się zróżnicowaną dostępnością. Podstawowym jednak problemem z nimi związanym jest ich zagospodarowanie. W wyposażeniu i utrzymaniu placów zabaw dla dzieci uwidaczniają się wszystkie negatywne zjawiska podnoszone w wywiadzie pierwszym oraz przekazywane jako dodatkowe informacje w pozostałych dwóch wywiadach. Zwraca uwagę przede wszystkim brak dbałości o czystość miejsca, jego estetykę, sprawność techniczną i stan techniczny urządzeń. Place dla zabaw odgrywają ważną rolę w wychowaniu oraz rozwoju emocjonalnym i fizycznym dzieci. Dlatego są dużym wyzwaniem dla lokalnych władz samorządowych oraz związków mieszkańców. Dbałość o czystość i estetykę to domena związków mieszkańców, których członkowie tych placów korzystają, natomiast zagospodarowanie i wyposażenie należy do władz samorządowych.

- Poprawić ten stan rzeczy może tylko kształtowanie prospołecznych postaw w szkołach i placówkach kulturalno – oświatowych. Uzupełnieniem tych działań – w znacznie szerszym wymiarze wiekowym – powinny być działania propagujące i popularyzujące oraz promujące lokalne władze samorządowe i związki mieszkaniowe.

- Dbałość o podwórka, place i tereny zielone gwarantuje poprawę wielu aspektów życia społecznego, a także poprawę harmonii otoczenia i jego estetyki środowiska zamieszkania i możliwość racjonalnego wykorzystania terenu. To w dużej mierze także poczucie bezpieczeństwa oraz możliwość zdrowego, bezstresowego odpoczynku, a także harmonijnego współżycia mieszkańców. Wnioski z badań w tym zakresie są kierowane głównie do administracji zatwierdzającej plany zabudowy, projektantów i planistów.

- Konieczna jest poprawa warunków zagospodarowania przestrzeni wspólnych, społecznych i publicznych, których jest zdecydowanie za mało. Wniosek ten wynika z potrzeb mieszkańców, którzy uznali miejsca te za niezwykle ważne. Innym istotnym problemem jest odpowiednie wyposażenie tych przestrzeni, takie, aby mogły być w pełni wykorzystywane. Kolejnym problemem z tym związanym jest dbałość o estetykę podwórek, placów i ulic. Ten obszar zadań jest domeną działalności lokalnych władz samorządowych.

Poza wywiadami w ramach prowadzonych badań przeprowadzono analizę urbanistyczną. Jej zadaniem była między innymi ocena wskaźników, elementów i czynników decydujących o zdrowym charakterze poszczególnych obszarów strefy centralnej wszystkich analizowanych miast. Badaniami zostały objęte cztery wnętrza urbanistyczne. Pierwsze dotyczyło rynku i zabudowy wokół niego (wnętrze historyczne), drugie sąsiadowało ze ścisłym centrum, trzecie składało się ze współczesnej zabudowy wielorodzinnej (np. bloki mieszkalne) usytuowanej na obrzeżu strefy centralnej, czwarte dotyczyło także obszaru centralnego, ale w strefie domów jednorodzinnych wolnostojących, usytuowanych na prywatnych działkach z ogrodami przydomowymi. Zebrane wyniki badań pozwoliły na wyciągnięcie wniosków z zakresu oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne, samopoczucie psychiczne i mentalne oraz dostępność do usług w badanych wnętrzach.

- Jak wykazały wyniki badań w obrębie ścisłego centrum jak i w pozostałych obszarach brakuje między innymi placów zabaw. Zaprojektowanie przestrzeni zabawowych jest wyzwaniem głównie dla architektów i urbanistów. Place dla dzieci o funkcji zabawowo - ruchowej są bardzo ważnym elementem w ich rozwoju. Miejsca te stwarzają nie tylko możliwość poprawy kondycji fizycznej, ale także sprzyjają przystosowaniu do życia w społeczeństwie. Biorąc pod uwagę, że nie wszyscy rodzice korzystają z placówki wychowawczej jaką jest przedszkole, często plac zabaw jest jedynym obszarem, w którym dzieci mają okazję poznać swoich rówieśników, bawić się z nimi, obcować. Ponadto plac zabaw jest także ważnym elementem w życiu młodych rodziców, którzy taktują go jako miejsce spotkań z innymi rodzicami. Pozwala im to na wymianę myśli, poglądów, doświadczeń związanych z wychowaniem dzieci. Place zabaw są więc także ważne ze względu na charakter społeczny i integrujący.

• Obecność placów zabaw i przestrzeni wspólnej charakteryzuje tylko część obszarów strefy centralnej. Z uwagi na występującą różnorodność typów zabudowy można stwierdzić, że największe braki w tym zakresie uwidoczniły się w obszarze III strefy centralnej największego z badanych miast – Jarosławia. W trakcie dokonywania pomiarów związanych z geometrią i wielkością zabudowy, a także przestrzeni zielonych uwagę moją przykuwał obraz siedzących wzdłuż elewacji jednego z budynków mieszkalnych mieszkańców, którzy wynosili ze swoich mieszkań krzesła i taborety (rys.12.112). Ustawiali je tuż przed budynkiem w wielkim ścisku tak by każdy miał szansę skorzystania z kawałka zieleni.

Rys.12.112. Mieszkańcy III obszaru strefy centralnej Jarosławia

Wśród ludzi siedzących wzdłuż ściany budynku nie brakowało także młodych matek z dziećmi w różnym wieku. Starsze dzieci okupowały jedną i zarazem jedyną piaskownicę – dobrze, że o takiej ktoś pomyślał. Młodsze dzieci siedziały ze swoimi matkami na wspomnianych, wyniesionych z domu krzesłach i taboretach. Jak widać brak przestrzeni integralnych i placów zabaw jest poważnym problemem, który należy jak najszybciej wyeliminować. Jest to również zadanie dla samorządu lokalnego.

Ten przykład pokazuje, że najbardziej obcym ale jednak obecnym w strefach centralnych typem zabudowy jest wielorodzinna zabudowa blokowa do pięciu kondygnacji. Jej typowość i aminowość podkreśla również zaobserwowany brak zagospodarowania przestrzeni społecznej. W tym obszarze należy podjąć kroki zmierzające do uczynienia przestrzeni przez wprowadzenie małej architektury i doposażenie terenów otwartych.

• Badania wykazały, że wysoko oceniana jest higiena przewietrzania i doświetlenia wewnątrz urbanistycznych – co jest szczególnie ważne w przypadku poczucia bezpieczeństwa.

- Najniżej mieszkańcy analizowanych obszarów stref centralnych ocenili zagospodarowanie przestrzeni wspólnych. Takie wnętrza są niezwykle ważne dla mieszkańców w różnym wieku. Ludzie starsi, w średnim wieku i młodzież często traktują je jako miejsca spotkań towarzyskich, natomiast młode małżeństwa z dziećmi jako przestrzeń spacerową i zabawową dla dzieci. Znamienne jest, że pozytywnie ten element ocenili mieszkańcy Levočy. Ukształtowania urbanistyczne z tego miasta pokazują, że w każdym badanym obszarze występuje przestrzeń społeczna. Jest na nią miejsce również w obszarze z przewagą zabudowy jednorodzinnej.

- Należy, przy dokonywaniu przekształceń w strefie centralnej starać się zwiększyć ilość i jakość przestrzeni społecznej.

- Częstym i poważnym problemem jest też duża intensywność zabudowy i z tym związane zbyt małe odległości między budynkami. Ludzie w ten sposób tracą nawet minimum prywatności i intymności. Jest to na pewno bardzo uciążliwe dla mieszkańców zwartych zespołów zabudowy.

Wniosek podstawowy związany z gęstością zabudowy nasuwa się dla deweloperów oraz dla projektantów i planistów. Przede wszystkim zaś dla administracji zatwierdzającej plany zabudowy. Zbyt duża gęstość zabudowy i zbyt małe odległości między budynkami niekorzystnie wpływają na psychikę człowieka.

- Z problemem zbyt intensywnej zabudowy wiąże się także brak spełnienia warunków w zakresie wysokiej oceny wskaźników, elementów i czynników wspierających poczucie spójności społecznej. Intensywne zespoły zabudowy gwarantują bowiem dużą gęstość zaludnienia i tym samym zbyt małe wnętrza. Zaprzecza to wysokiemu komfortowi zamieszkania.

Pomimo stosunkowo gęstej zabudowy nie wszystkie badane obszary można uznać za domknięte urbanistycznie. Pewna luka występuje nawet przy rynku w Jarosławiu, największym z badanych miast.

- Pozytywnym wnioskiem jest to, że strefa centralna zapewnia łatwy dostęp do podstawowych usług i atrakcji. Najdalej mają mieszkańcy centralnego obszaru do hali sportowej, którą zazwyczaj lokuje się w znacznej odległości od centrum miasta.

Strefa centralna badanych miast zapewnia niemal we wszystkich przypadkach godziwe warunki w zakresie: obecności i wielkości przestrzeni biologicznie czynnych, dogodnej odległości do parku, odpowiedniego ukształtowania terenu, obecności elementów natury, czytelności strefy przestrzennej i użytkowej, pożądanego podziału przestrzeni na teren prywatny, społeczny i publiczny. Są to ważne i niepodważalne atuty wybranych do analizy obszarów. Konfrontacja zastrzeżeń do jakości przestrzeni z miejscem w hierarchii ważności poszczególnych elementów kształtujących tę jakość pozwala wysunąć wniosek, że kształtowanie i przekształcanie obszarów centralnych traktowanych jako środowisko mieszkaniowe powinno uwzględniać:

- wzmocnienie czytelności struktury
- klarowność podziału na przestrzeń prywatną, społeczną i publiczną
- zwiększenie, w miarę możliwości, przestrzeni społecznej
- zwiększenie ilości zieleni i wprowadzenie założeń wodnych
- podniesienie jakości wyposażenia terenu
- uwzględnienie skali zabudowy i skali wnętrza nowych inwestycji.

Wskazane uciążliwości występujące w badanych obszarach, poza brakiem założeń wodnych, nie są zbyt duże, a ich usunięcie nie pociąga za sobą tak dużych kosztów. Niedostatki dotyczące ogrodów i przestrzeni społecznych, a także placów zabaw są sporadyczne.

W odbiorze społecznym byłyby jeszcze mniejsze, gdyby były lepiej zagospodarowane i bezpieczniejsze. Biorąc pod uwagę podane informacje można stwierdzić, że analizowane obszary w zasadzie spełniają warunki w zakresie zdrowego środowiska mieszkaniowego.

Niniejsza praca nie wyczerpuje wszystkich problemów związanych z oceną jakości środowiska mieszkaniowego. Przyszłe prace w tym zakresie powinny być uzupełnione badaniami socjologicznymi. Ważna byłoby także ocena do jakiej wielkości miasto może być traktowane jako jednorodne przy ocenie środowiska mieszkaniowego. Innym zagadnieniem wartym analizy byłby wpływ rozwoju cywilizacyjnego społeczeństwa na oczekiwania w zakresie jakości środowiska mieszkaniowego.

Literatura

- Adamczewska – Wejchert H., Wejchert K., 1986, *Małe miasta*, Arkady, Warszawa.
- Aesthetics, Well - being and Health – abstracts on theoretical and empirical research within environmental aesthetics*, 1998, pod red.: B. Cold, A. Kolstad, S. Larssaether; NTNU, Trondheim, Norsk Form-Center for Design, Architecture and the Built Environment.
- Bać Z. 1998, *Habitat – wybrane problemy organizacji przestrzeni zamieszkania*, Habitat 96, Politechnika Wroclawska, Wrocław.
- Bać Z. 1994, *Humanizacja zespołów mieszkaniowych*, Habitat 93, Politechnika Wroclawska, Wrocław.
- Bagiński E., 1979, *Preferencje ludności miejskiej dotyczące wielkości miast i dostępności przestrzennej miejsc pracy, usług i wypoczynku*, Politechnika Wroclawska, Wrocław.
- Bańka A., 2002, *Spoleczna psychologia srodowiskowa*, Scholar, Warszawa.
- Baranowski A., 1988, *Projektowanie zrównoważone w architekturze*, Politechnika Gdańska, Gdańsk.
- Barełkowski R., 2003, *Przestrzeń architektury a przestrzeń kulturowa*, Wydawnictwo naukowe, Poznań.
- Bartkowicz B., 2005, *Cele i zasady w planowaniu przestrzennym i urbanistyce a projekty unijne w Małopolsce*, [w:] Czasopismo techniczne, *Rola Planowania Przestrzennego w Świetle Polityki Spójności Unii Europejskiej. Wnioski dla teorii i praktyki*, Politechnika Krakowska Rok 102, z. 15, Kraków.
- Bauman Z., 2000, *Globalizacja*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- Bieda Krzysztof, 2000, *Kształtowanie optymalnego srodowiska mieszkaniowego – szanse i zagrożenia* [w:] *Mieszkanie, dom, srodowisko mieszkaniowe na przelomie wieków*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Bogdanowski J., 2002, *Miasto historyczne w dialogu ze współczesnością*, Wydział Architektury Politechniki Gdańskiej, Gdańsk.
- Bogucka M., H. Samsonowicz, 1986, *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej*, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź.
- Bogusz J., Dobrucki A., Myszkowska H., Zaniewska H., *Modernizacja miejskiej zabudowy mieszkaniowej potrzeby, doświadczenia i propozycje*, 1993, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa.
- Böhm A., 1994, *Architektura krajobrazu jej początki i rozwój*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Cęckiewicz W., (1973-1975) praca zespołowa, *Studia nad kształtowaniem jednostek zabudowy mieszkaniowej w oparciu o programy eksperymentalne*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- J. M. Chmielewski, M. Marecka, 2001, *Modernizacja osiedli mieszkaniowych*, Politechnika Warszawska, Warszawa.
- Chmielewski J.M., 2001, *Teoria Urbanistyk w projektowaniu i planowaniu miast*, Politechnika Warszawska, Warszawa.
- Czeczarda W., 1986, *Spoleczne problemy starej zabudowy mieszkaniowej wyniki badań terenowych*, Instytut Gospodarki przestrzennej i komunalnej, Warszawa.
- Sustainable Urban Development In the European Union - A Framework for Action*, 2003, Communication from the Commission, Geneva.

- Europejska Perspektywa Rozwoju Przestrzennego EPRP - na rzecz trwałego i zrównoważonego rozwoju obszaru Unii Europejskiej* (tytuł oryginału: *European spatial development perspective. Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the EU, Potsdam, May 1999*), K, Zarząd Główny Towarzystwa Urbanistów Polskich, Warszawa 2000.
- Gałkowski J., 2005, *Architektoniczne aspekty środowiska mieszkaniowego osób niepełnosprawnych*, [w:] *Architektura i urbanistyka*, Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej, zeszyt 5., Politechnika Poznańska, Poznań.
- Goldzamt E., 1956, *Architektura zespołów śródmiejskich i problemy dziedzictwa*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Górka A., *Zrównoważone formy funkcjonowania miasta i jego otoczenia. Przegląd współczesnych koncepcji*.
- Gruszecka K., 1998, *Rewitalizacja starych miast województwa zielonogórskiego*, Politechnika Warszawska, Warszawa.
- Gyurkovich J., 2002, *Architektura mieszkaniowa – ekonomika i jakość życia*, [w:] *Badania Naukowe*, Zeszyt 4, WSU w Kielcach.
- Gzell S., 1996, *Fenomen małomiejskości 1996r.*, Akapit-DTP, Warszawa.
- Hall E.T., 2001, *Ukryty wymiar*, Warszawskie Wydawnictwo Literackie, MUZA S.A., Warszawa.
- Ingarden R., 1970, *Studia z estetyki*, t. III, Warszawa.
- Interim Report. Towards A Local Sustainability Profile. April 2002*, European Commission, Ministero dell' Ambiente e del Territorio, ANPA, Internet: www.sustainable-cities.org/indicators.
- Jałowiecki B., 1972, *Miasto i współczesne procesy urbanizacji*, Śląski Instytut Naukowy w Katowicach, Warszawa Kraków.
- Janowski M., 2003, *Człowiek jako współtwórca architektury: Od buntu mas do indywidualnej ekspresji*, [w:] *Zachowanie, Środowisko, Architektura (2), Forma i przestrzeń w świadomości użytkowników i projektantów*, Stowarzyszenie Psychologia i Architektura, red. A. Bańka, Poznań 2003.
- Kobylarczyk J., 2005, *Przestrzeń a bezpieczeństwo-wybrane przykłady*, [w:] *Przestrzeń bezpieczna. Urbanistyczne i architektoniczne uwarunkowania kształtowania przestrzeni miejskiej dla zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców*, Katedra Odnowy i Rozwoju Zespołów Urbanistycznych, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Kosiński W., 2000, *Ocena przydatności światowych tendencji kształtowania środowiska mieszkaniowego dla warunków polskich na progu XXI wieku*, [w:] *Mieszkanie, dom, środowisko mieszkaniowe na przełomie wieków*, Zeszyty Naukowe IPU, 7/00.
- Kosiński W., 2000, *Aktywizacja turystyczna małych miast. Aspekty architektoniczno-krajobrazowe*, Monografia 269, Politechnika Krakowska, Kraków
- Kozaczko M., 2005, *Zrównoważona struktura zabudowy mieszkaniowej*, [w:] *Architektura i urbanistyka*, Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej, Politechnika Poznańska, Poznań.
- Koziński S., 1974, *Koncepcja zabudowy miasta*, Arkady, Warszawa.
- Kuśnierz K., *Bieżące problemy ochrony miasta zabytkowego na przykładzie Tarnobrzega*, 2000, *Strategie rewitalizacji miast w Polsce i w innych krajach*, ośr. OZK, Warszawa.
- Latyński J., 1994, *Metody badań społecznych. Wybrane zagadnienia*, WP., Łódź
- Lauterbach A., 1929, *Estetyka placu, Pierścień sztuki*, Warszawa.

- Lenartowicz J. K., 1997, *Słownik psychologii architektury dla studiujących architekturę*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Małachowicz E., 1994, *Konserwacja i rewaloryzacja architektury w zespołach i krajobrazie*, Politechnika Wroclawska, Wrocław.
- Miazga M., 2000, *Spoleczne problemy kształtowania przestrzeni przykłady studiów i badań na rzecz planowania i zarządzania przestrzenią w różnych skalach*, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa.
- Mieszkanie, dom, środowisko mieszkaniowe na przełomie wieków*, 2000, Zeszyty Naukowe IPU, nr 7/00, Politechnika Krakowska, Kraków
- Moughtin C., 1996, *Urban Design-Green Dimensions*, The Bath Press, Bath.
- Norberg-Schulz Ch., 2000, *Bycie, przestrzeń i architektura*, Murator, Warszawa.
- Nowakowska Z. 2000, *Wprowadzenie nowej tkanki mieszkaniowej w istniejące struktury zabudowy miejskiej*, Kraków.
- Ostrowski W., 2001, *Wprowadzenie do historii budowy miast ludzie i środowisko*, Politechnika Warszawska, Warszawa.
- Ostrowski W. 1980, *Zespoły zabytkowe a urbanistyka*, Arkady, Warszawa.
- Palej A., 1991, *Kształtowanie przestrzeni dla dzieci w miejskim środowisku mieszkaniowym*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Paszowski Z., 1997, *Tradycja i innowacja w twórczości architektonicznej*, Politechnika Szczecińska, Szczecin.
- Pawłowska K., Swaryczewska M., 2002, *Ochrona dziedzictwa kulturowego: zarządzanie i partycypacja Społeczna*, [w:] *Badania percepcji krajobrazu kulturowego*.
- Pawłowska K., 1996, *Idea swojskości w urbanistyce i architekturze miejskiej*, Politechnika Krakowska, Kraków *Społeczna*, [w:] *Badania percepcji krajobrazu kulturowego*.
- P. Peters, R. Rosner, 1983, *Małe zespoły mieszkaniowe*, Arkady, Warszawa.
- Pęski W., 1999, *Zarządzanie zrównoważonym rozwojem miast*, Arkady, Warszawa.
- Piątkowska K., 1976, *Rekreacja w osiedlu*, ZW CRS, Warszawa.
- Rapaport A., 1977, *Human Aspects of Urban Form. Towards a Man-Environment Approach to Urban Form and Design*, Pergamon Press.
- Rybczyński W., 1996, *Dom. Krótka historia idei*, Marabut, Gdańsk, Warszawa.
- Ryńska E. D., 2004, *Architekt w procesie tworzenia harmonijnego środowiska*, Politechnika Warszawska, Warszawa.
- Rzepińska M., 1988, *Eseje o pięknie problemy estetyki i teorii sztuki*, pod red. K. Wilkoszewskiej, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa-Kraków.
- Schaeffer B., 1985, *Czym jest sztuka*, Materiały Ogólnopolskiego Seminarium Estetycznego, pod red. K. Wilkoszewskiej, Kraków.
- Schneider Skalska G., 2004, *Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego Wybrane zagadnienia*, Monografia 307, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Seruga W., 2000, *Architektura-urbanistyka-krajobraz. Ideał trzech jedności* [w:] *Mieszkanie, dom, środowisko mieszkaniowe na przełomie wieków*, Zeszyty Naukowe IPU, 7/00.

- Seruga W., 2003, [w:] *Architekturze, Środowisko Mieszaniowe-Housing Environment/1.*, Katedra Kształtowania Środowiska Mieszaniowego, WA, PK, Kraków.
- Seruga W., 1943, *Forma a kontekst*, [w:] *Czasopismo Techniczne, Architektura*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Skalski K. M., 1996, *O budowie systemu rewitalizacji dawnych dzielnic miejskich*, Krakowski Instytut Nieruchomości, Kraków.
- Sowa K., 1988, *Miasto – Środowisko – Mieszkanie*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Stokols D., 1992, Establishing and maintaining healthy environment, [w:] *Towards a social ecology of health promotion – American Psychologist* 47(1).
- Szolginia W., 1981, *Estetyka miasta*, Arkady, Warszawa.
- Tołłoczko Z., 1995, *Wybrane problemy współczesnej estetyki architektonicznej*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Tołwiński T. 1947, *Typowe układy miast regularnych*, Wyd. Ministerstwa Odbudowy. Warszawa.
- Waliszowa B., 1974, *Śródmieście*, Arkady, Warszawa.
- Wallis A., 2001, *Krajobraz i szata informacyjna*, M. Malikowski, S. Solecki, *Socjologia miasta, wybór tekstów*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Rzeszów.
- Węclawowicz-Bilska E., 1983, *Wartości przestrzenne i estetyczne historycznych założeń urbanistycznych w zdrojowiskach polskich*, Materiały pokonferencyjne z III Ogólnopolskiego Konwersatorium Polskiej Architektury Współczesnej, [w:] *Środowisko człowieka w małym mieście*, Opole.
- Węclawowicz-Bilska E., 1996, *Rozwój usług związanych z poprawą zdrowia oraz kondycji psychicznej i fizycznej człowieka w ostatnich latach w dużym mieście*, [w:] Komisja Naukowa PAN, T.40, Kraków.
- Węclawowicz-Gyurkovich E. 2005, *Przestrzeń publiczna – atrakcyjne miejsca rekreacji*, [w:] *Czasopismo Techniczne, Przestrzeń publiczna współczesnego miasta*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Węclawowicz-Gyurkovich E., 2005, *Przestrzeń publiczna – atrakcyjne miejsca rekreacji*, [w:] *Czasopismo Techniczne, Przestrzeń publiczna współczesnego miasta (2)*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Włodarczyk J.A., 2003, *Okolo architektury*, Politechnika Białostocka, Białystok
- Włodarczyk J.A., 1997, *Życie znaczy mieszkać*, PWN, Warszawa-Kraków.
- Wojnar I., 1988, *Eseje o pięknie problemy estetyki i teorii sztuki*, pod red. K. Wilkoszewskiej, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa-Kraków.
- Wróbel T., 1971, *Zarys historii budowy miast*, Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk.
- Zachowanie, *Środowisko, Architektura*, Stowarzyszenie Psychologia i Architektura, red. A. Bańka, Poznań 2003.
- Zuziak Z., 1998, *Strategie rewitalizacji przestrzeni*, Politechnika Krakowska, Kraków

Pozostałe źródła internetowe, z których zaczerpnięto przede wszystkim informacje dotyczące analizowanych miast

www.sustainable-cities.org/sub12atop.html

<http://www.wm.24.pl/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=748>

http://www.jaroslaw.pl/cms_city/city9_1.ph

http://www.przeworsk.um.gov.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=51&Itemid=82

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Lewocza>

Spis ilustracji

- Rys. 3.1. Konstrukcja pracy
 Rys.3.2. Metody badawcze
 Rys.3.3. Wykres słupkowy jako sposób opracowania wyników badań w zakresie pierwszego wywiadu
 Rys.3.4. Tablice jako sposób opracowania wyników badań w zakresie drugiego i trzeciego wywiadu
 Rys.3.5. Wykres liniowy jako sposób opracowania wyników badań w zakresie drugiego i trzeciego wywiadu
 Rys.3.6. Wykres punktowo – słupkowy jako sposób opracowania wyników badań w zakresie drugiego i trzeciego wywiadu
 Rys.3.7. Schemat przestrzenno – funkcjonalny jako sposób opracowania wyników analizy urbanistycznej w zakresie oceny czynnika wspierającego samopoczucie psychiczne i mentalne.
 Rys.3.8. Schemat przestrzenno – funkcjonalny jako sposób opracowania wyników analizy urbanistycznej w zakresie oceny czynnika wspierającego zdrowie fizyczne.
 Rys.3.9. Schemat przestrzenno – funkcjonalny jako sposób opracowania wyników analizy urbanistycznej w zakresie oceny czynnika wspierającego spójność społeczną.
 Rys. II A. 10. Część analityczna pracy
 Rys. 4. 11. Trzy koncepcje współczesnego środowiska mieszkaniowego według R. Rogera
 Rys.4.12. Naturalne środowisko - przestrzeń intymna
 Rys. 4. 13. Potrzeba obcowania człowieka z naturą – przykłady podwórek i przestrzeni publicznych – Przeworsk
 Rys. 4.14. „Komfort podróżowania, a bezpieczeństwo dzieci”
 Rys. 4.15. Naturalne środowisko - przestrzeń harmonijna
 Rys.4.16. Rozmieszczenie usług w strefie centralnej analizowanych miast
 Rys.5.17. Podziemna Trasa Turystyczna w rynku w Jarosławiu
 Rys.5.18. Ogródki kawiarniane w rynku w Łańcucie
 Rys. 5.19. Kamienice wiatowe w rynku w Jarosławiu
 Rys. 5.20. Przestrzenie rekreacyjne w strefach centralnych wybranych do analizy miast
 Rys.5.21. Rynek w: Przeworsku, Jarosławiu i Levočy
 Rys.5.22. Przykładowa skala wartości jednostkowego zużycia terenu na podstawie już zrealizowanych przez M. Kozaczko badań na terenie Poznania
 Rys. 5. 23. Dobra kultury obecne w rynku w Levočy
 Rys. 5.24. Dwór w Boratynie koło Jarosławia
 Rys.5.25. Otoczenie rynku w Levočy
 Rys.6.26. Wytyczne do badań
 Rys.7.27. Usytuowanie i rozmieszczenie względem siebie poddanych analizie miast
 Rys.7.28. Jarosław
 Rys.7.29 Obszar centralny Jarosławia
 Rys.7.30. Obszar I
 Rys.7.31. Obszar II
 Rys.7.32. Obszar III
 Rys.7.33. Obszar IV
 Rys.7.34. Łańcut
 Rys.7.35. Strefa centralna Łańcuta
 Rys.7.36. Obszar I
 Rys.7.37. Obszar II
 Rys.7.38. Obszar III
 Rys.7.39. Obszar IV
 Rys.7.40. Przeworsk
 Rys.7.41. Obszar centralny Przeworska
 Rys. 7.42. Obszar I
 Rys. 7.43. Obszar II
 Rys. 7.44. Obszar III
 Rys. 7.45. Obszar IV
 Rys. 7.46. Levoča
 Rys. 7.47. Obszar centralny Levočy
 Rys. 7.48. Obszar I
 Rys. 7.49. Obszar II
 Rys. 7.50. Obszar III
 Rys. 7.51. Obszar IV
 Rys.7.52. Wzór
 Rys.7.53. Wzór

Rys. 7.54. Wzór

Rys.7.55. Wzór

Rys.7.56. Wzór

Rys.7.57. Wzór

Rys. 8.58. Miejsce zamieszkania osób biorących udział w wywiadzie pierwszym – strefa centralna Jarosławia

Rys. 8.59. Miejsce zamieszkania osób biorących udział w wywiadzie pierwszym – strefa centralna Łańcuta

Rys. 8.60. Miejsce zamieszkania osób biorących udział w wywiadzie pierwszym – strefa centralna Przeworska

Rys.8.61.Obszar I, II, III i IV strefy centralnej Jarosławia

Rys. 8.62. Obszary badane (wywiad drugi, wywiad trzeci i analiza urbanistyczna) - strefa centralna Jarosławia

Rys. 8.63. Obszar I, II, III i IV strefy centralnej Łańcuta

Rys. 8.64. Obszary badane (wywiad drugi, wywiad trzeci i analiza urbanistyczna) - strefa centralna Łańcuta

Rys. 8.65. Obszar I, II, III i IV strefy centralnej Przeworska

Rys. 8. 66. Obszary badane (wywiad drugi, wywiad trzeci i analiza urbanistyczna) - strefa centralna Przeworska

Rys.8.67. Obszar I, II, III i IV strefy centralnej Levočy

Rys.8.68. Obszary badane (wywiad drugi, wywiad trzeci i analiza urbanistyczna) - strefa centralna Levočy

Ilustracje – „Analiza urbanistyczna”

Rys.10.69. Analiza obszaru I w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – dostępność rekreacji i terenów zielonych

Rys. 10.70. Analiza obszaru I w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne– struktura zabudowy, skala wnętrza i kontakt z naturą

Rys.10.71. Analiza obszaru I w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej– hierarchizacja przestrzeni

Rys.10.72. Analiza obszaru II w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – dostępność rekreacji i terenów zielonych

Rys.10.73. Analiza obszaru II w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – struktura zabudowy, skala wnętrza i kontakt z naturą

Rys.10.74. Analiza obszaru II w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – hierarchizacja przestrzeni

Rys.10.75. Analiza obszaru III w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – dostępność rekreacji i terenów zielonych

Rys.10.76. Analiza obszaru III w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – struktura zabudowy, skala wnętrza i kontakt z naturą

Rys.10.77. Analiza obszaru III w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – hierarchizacja przestrzeni

Rys.10.78. Analiza obszaru IV w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające zdrowie fizyczne – dostępność rekreacji i terenów zielonych

Rys.10.79. Analiza obszaru IV w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające samopoczucie psychiczne i mentalne – struktura zabudowy, skala wnętrza i kontakt z naturą

Rys.10.80. Analiza obszaru IV w strefie centralnej Jarosławia – wskaźniki, elementy i czynniki wspierające poczucie spójności społecznej – hierarchizacja przestrzeni

Ilustracje – „Synteza”

Rys. 11.81. Schemat części syntetycznej pracy

Rys.11.82. Kamienice wiatowe w obrębie rynku w Jarosławiu

Rys.11.83. Zabudowa mieszkaniowa na obszarze II w Levočy

Rys.11.84. Współczesna zabudowa wielorodzinna – obszar III - Jarosław

Rys.11.85. Dom wolnostojący zlokalizowany na obszarze IV strefy centralnej Przeworska

Rys.11.86. Park na terenie rynku w Łańcutie – obszar I

Rys. 11. 87. Zieleń przy boisku sportowym w Przeworsku

Rys.11.88.Tereny zielone między blokami w Levočy

Rys.11.89. Plac zabaw na obszarze IV w Łańcutie

Rys.11.90. Podwórkó – dziedziniec na obszarze I w Jarosławiu

Rys.11.91. Podwórkó – dziedziniec na obszarze I w Jarosławiu

Rys.11.92. Ogródek w centrum Przeworska

Rys.11.93. Dostępne podwórkó na obszarze II w Przeworsku

Rys.11.94. Przykład ogródka na obszarze III w Jarosławiu

Rys.11.95. Prywatny ogródek przydomowy na obszarze IV w Łańcutie

Rys.11.96. Dominanta wnętrza rynku w Jarosławiu

- Rys.11.97. Akcent na terenie rynku w Jarosławiu – kamienica Orsettich
 Rys. 11.98. Hala targowa na rynku w Jarosławiu
 Rys. 11.99. Obiekt usługowy - obszar II w Przeworsku
 Rys.11.100. Zestawienie porównawcze obszarów I
 Rys.11.101. Zestawienie porównawcze obszarów I
 Rys.11.102. Zestawienie porównawcze obszarów I
 Rys.11.103. Zestawienie porównawcze obszarów II
 Rys.11.104. Zestawienie porównawcze obszarów II
 Rys.11.105. Zestawienie porównawcze obszarów II
 Rys.11.106. Zestawienie porównawcze obszarów III
 Rys.11.107. Zestawienie porównawcze obszarów III
 Rys.11.108. Zestawienie porównawcze obszarów III
 Rys.11.109. Zestawienie porównawcze obszarów IV
 Rys.11.110. Zestawienie porównawcze obszarów IV
 Rys.11.111. Zestawienie porównawcze obszarów IV

Ilustracje – wnioski

- Rys. 12.112. Mieszkańcy jednego z bloków – obszar III, Jarosław

Ilustracje - wywiad pierwszy

- Rys. J.1. Wyniki badań dotyczące oceny intymności i spokoju miejsca zamieszkania
 Rys. J.2. Wynik badań dotyczące oceny powierzchni terenów zielonych
 Rys. J.3. Wyniki badań dotyczące jakości zagospodarowania placów zabaw i terenów zielonych
 Rys. J.4. Wyniki badań dotyczących przestrzeni podwórkowych
 Rys. J.5. Wyniki badań w zakresie oceny dostępności podstawowych usług
 Rys. J.6. Wyniki badań dotyczących czasu dojścia do sklepu spożywczego
 Rys. J.7. Wyniki badań dotyczących czasu dojścia do sklepu warzywnego
 Rys. J.8. Wyniki badań dotyczących czasu dojścia dzieci do szkoły podstawowej
 Rys. J.9. Wynik badań dotyczących czasu dojścia do parku
 Rys. J.10. Wynik badań dotyczących czasu dojścia do ośrodka zdrowia
 Rys. J.11. Wynik badań dotyczących czasu dojścia do kina
 Rys. J.12. Wynik badań dotyczących czasu dojścia do biblioteki w minutach
 Rys. J.13. Wynik badań dotyczących czasu dojścia do domu kultury
 Rys. J. 14. Wynik badań dotyczących czasu dojścia do dworca autobusowego
 Rys. J.15. Wynik badań dotyczących czasu dojścia do dworca kolejowego

Ilustracje - wywiad drugi

- Rys. Ja I. B.
 Rys. Ja II. B.
 Rys. Ja III. B.
 Rys. Ja IV.B
 Rys. Ja I. D
 Rys. Ja II. D
 Rys. Ja III. D
 Rys. Ja IV.D

Ilustracje - wywiad trzeci

- Rys. Ja I. B'
 Rys. Ja II. B'
 Rys. Ja III. B'
 Rys. Ja IV. B'
 Rys. Ja I. D'
 Rys. Ja II. D'
 Rys. Ja III. D'
 Rys. Ja IV. D'

Spis tablic

Tablica 7.I.

Tablica 7.II.

Tablica 7.III. Wskaźniki oraz elementy i czynniki wspierające zdrowe środowisko mieszkaniowego podlegające ocenie mieszkańców

Tablica 7.IV. Wskaźniki oraz elementy i czynniki wspierające zdrowy charakterze środowiska mieszkaniowego

Tablica 7.V. Wybrane do analizy wskaźniki oraz elementy i czynniki wspierające zdrowy charakter środowiska mieszkaniowego

Spis tablic- analiza urbanistyczna

Tablica 10.VI. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru I strefy centralnej Jarosławia

Tablica 10.VII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru II strefy centralnej Jarosławia

Tablica 10.VIII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru III strefy centralnej Jarosławia

Tablica 10.IX. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru IV strefy centralnej Jarosławia

Tablica 10.X. Odległości do poszczególnych usług w rozpatrywanych obszarach strefy centralnej Jarosławia [m]

Tablica 10.XI. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru I strefy centralnej Łańcuta

Tablica 10.XII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru II strefy centralnej Łańcuta

Tablica 10.XIII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru III strefy centralnej Łańcuta

Tablica 10.XIV. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru IV strefy centralnej Łańcuta

Tablica 10.XV. Odległości do poszczególnych usług w rozpatrywanych obszarach strefy centralnej Łańcuta [m]

Tablica 10.XVI. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru I strefy centralnej Przeworska

Tablica 10.XVII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru II strefy centralnej Przeworska

Tablica 10.XVIII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru III strefy centralnej Przeworska

Tablica 10.IX. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru IV strefy centralnej Jarosławia

Tablica 10.XX. Odległości do poszczególnych usług w rozpatrywanych obszarach strefy centralnej Jarosławia [m]

Tablica 10.XXI. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru I strefy centralnej Łańcuta

Tablica 10.XXII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru II strefy centralnej Łańcuta

Tablica 10.XXIII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru III strefy centralnej Łańcuta

Tablica 10.XXIV. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru IV strefy centralnej Łańcuta

Tablica 10.XXV. Odległości do poszczególnych usług w rozpatrywanych obszarach strefy centralnej Łańcuta [m]

Tablica 10.XXVI. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru I strefy centralnej Przeworska

Tablica 10.XXVII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru II strefy centralnej Przeworska

Tablica 10.XXVIII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru III strefy centralnej Przeworska

Tablica 10.XXIX. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru IV strefy centralnej Przeworska

Tablica 10.XXX. Odległości do poszczególnych usług w rozpatrywanych obszarach strefy centralnej Przeworska [m]

- Tablica 10.XXXI. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru I strefy centralnej Levočy
- Tablica 10.XXXII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru II strefy centralnej Levočy
- Tablica 10.XXXIII. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru III strefy centralnej Levočy
- Tablica 10.XXXIV. Wskaźniki, elementy i czynniki decydujące o zdrowym charakterze obszaru IV strefy centralnej Levočy
- Tablica 10.XXXV. Odległości do poszczególnych usług w rozpatrywanych obszarach strefy centralnej Levočy [m]

Spis tablic część syntetyczna pracy

- Tablica 11.XXXVI. Zestawienie wyników wywiadu I w zakresie oceny komfortu zamieszkania
- Tablica 11.XXXVII. Zestawienie wyników wywiadu I w zakresie oceny dostępu do usług podstawowych i ponadpodstawowych
- Tablica 11.XXXVIII. Zestawienie wyników wywiadu I w zakresie bezpieczeństwa
- Tablica 11.XXXIX. Ocena walorów estetycznych
- Tablica 11.XXXX. Hierarchia elementów kształtujących wysokiej jakości środowisko mieszkaniowe według respondentów
- Tablica 11.XXXI. Najwyżej ceniony element kształtujący wysokiej jakości środowisko mieszkaniowe
- Tablica 11.XXXXII. Hierarchia elementów kształtujących wysokiej jakości środowisko mieszkaniowe według respondentów
- Tablica 11.XXXXIII. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne – obszar I
- Tablica 11.XXXXIV. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne – obszar I
- Tablica 11.XXXXV. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających spójność społeczną – obszar I
- Tablica 11.XXXXVI. Analiza odległości do podstawowych i ponadpodstawowych usług na obszarach I
- Tablica 11.XXXXVII. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne - obszar II
- Tablica 11.XXXXVIII. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne - obszar II
- Tablica 11.XXXXIX. Ocena elementów składających się na czynnik wspierający spójność społeczną - obszar II
- Tablica 11.XXXXX. Analiza odległości do podstawowych i ponadpodstawowych usług na obszarach II
- Tablica 11.XXXXXI. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne - obszar III
- Tablica 11.XXXXXII. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne - obszar III
- Tablica 11.XXXXXIII. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających poczucie spójności społecznej - obszar III
- Tablica 11.XXXXXIV. Analiza odległości do podstawowych i ponadpodstawowych usług na obszarach III
- Tablica 11.XXXXXV. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających zdrowie fizyczne - obszar IV
- Tablica 11.XXXXXVI. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających samopoczucie psychiczne i mentalne - obszar IV
- Tablica 11.XXXXXVII. Ocena wskaźników, elementów i czynników wspierających spójność społeczną – obszar IV
- Tablica 11.XXXXXVIII. Analiza odległości do podstawowych i ponadpodstawowych usług na obszarach IV

Spis tablic – wywiad drugi

- Tablica Ja I.A. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców Rynku w Jarosławiu
- Tablica Ja II. A. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców strefy przyległej do Rynku w Jarosławiu
- Tablica Ja III. A. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów wysokich (wielorodzinnych) na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu
- Tablica Ja IV. A. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów jednorodzinnych na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu
- Tablica Ja I.C. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców Rynku w Jarosławiu
- Tablica Ja II.C. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców strefy przyległej do Rynku w Jarosławiu
- Tablica Ja III.C. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów wysokich (wielorodzinnych) na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu
- Tablica Ja IV.C. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów jednorodzinnych na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu

Spis tablic- wywiad trzeci

- Tablica Ja I.A'. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców Rynku w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego
- Tablica Ja II.A'. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców strefy przyległej do Rynku w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego
- Tablica Ja III.A'. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów wysokich (wielorodzinnych) na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego
- Tablica Ja IV.A'. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów jednorodzinnych na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego
- Tablica Ja I. C'. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców Rynku w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego
- Tablica Ja II. C'. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców strefy przyległej do Rynku w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego
- Tablica Ja III. C'. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów wysokich (wielorodzinnych) na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego
- Tablica Ja IV. C'. Wyniki wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców osiedla domów jednorodzinnych na obrzeżu strefy centralnej w Jarosławiu w zakresie preferencji czynników warunkujących jakość środowiska mieszkaniowego